

2025

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Съдържание	6
Списък на използваните съкращения.....	6
РАЗДЕЛ А.....	10
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА	10
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2024 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2025 Г.	14
1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието	14
1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение	14
1.2. Използване на земеделските парцели	15
1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели	15
1.3. Регистрация на земеделски стопани	16
1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България	16
1.4.1. Предоставяне на имоти от Държавния поземлен фонд под наем или аренда	16
1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ	17
1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ	17
1.5. Дейности по предаване на регистрирани правни основания за ползване на земеделски площи	17
1.6. Дейности по опазване на земеделските земи	17
2. Икономически и производствени резултати през 2024 г. и прогнозни данни за 2025 г.	18
2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2024 г.	18
2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство“	18
2.1.2. Стойност на крайната продукция	20
2.1.3. Междинно потребление	21
2.1.4. Брутна добавена стойност	22
2.1.5. Предприемачески доход	22
2.2. Производствени резултати в растениевъдството	22
2.2.1. Зърнопроизводство	24
2.2.2. Маслодайни култури	25
2.2.3. Мониторинг на пазара на зърно	26
2.2.4. Окачествяване на реколта `2024	26
2.2.5. Технически култури	28
2.2.6. Медицински и ароматни култури	28
2.2.7. Плодове	29
2.2.8. Зеленчуци	30
2.2.9. Прогнозни данни за производството на основни зърнени и маслодайни култури от реколта `2025	33
2.3. Производствени резултати в животновъдството	34
2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство	37
2.3.2. Овцевъдство и козевъдство	40
2.3.3. Свиневъдство	41
2.3.4. Коневъдство	43
2.3.5. Птицевъдство	44
2.3.6. Пчеларство	46
2.3.7. Зайцевъдство	48
2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2024 г.	48
2.4.1. Оператори в система на контрол	48
2.4.2. Биологично растениевъдство	49

2.4.3.	Биологично животновъдство	50
2.4.4.	Пазар на биологични продукти	50
2.5.	Лозарство и винопроизводство	51
2.5.1.	Производство на грозде	51
2.5.2.	Винопроизводство	54
2.5.3.	Износ и внос на вино	54
III.	ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ	58
1.	Основни търговски индикатори	58
2.	Структура на аграрната търговия на България по страни	59
2.1.	Износ по страни	60
2.2.	Внос по страни	61
3.	Структура на аграрната търговия на България по продукти.....	63
3.1.	Износ по продукти.....	63
3.2.	Внос по продукти	65
4.	Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2025 г.....	67
5.	Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция.....	67
IV.	ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ.....	68
1.	Подпомагане по първи стълб на ОСП	68
1.1.	Директни плащания на площ, преходна национална помощ и обвързано с производството подпомагане.....	68
1.2.	Механизми за пазарна подкрепа	79
1.2.1.	Договорни отношения в сектора на млякото.....	79
1.2.2.	Оперативни програми.....	80
1.2.3.	Организации и групи на производители	82
1.2.4.	Схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата в България (схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“)	82
1.2.5.	Сектор „Пчеларство“.....	83
1.2.6.	Сектор „Вино“	83
1.2.7.	Публична интервенция и частно складиране.....	87
1.2.8.	Сектор „Захар“.....	87
1.2.9.	Промоционални програми.....	87
1.2.10.	Политика на качество	87
1.2.11.	Схема „Временни извънредни мерки“	88
1.2.12.	Лицензиране на износа	88
1.2.13.	Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни.....	89
2.	Подпомагане по Втори стълб на ОСП	89
3.	Национален план за възстановяване и устойчивост.....	110
4.	Допълнително държавно подпомагане.....	112
4.1.	Държавни помощи в земеделието	112
4.2.	Краткосрочно кредитиране	115
4.3.	Инвестиционни кредитни схеми на ДФЗ.....	115
V.	ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО.....	117
1.	Контрол на земеделска и горска техника	117
1.1.	Регистрация на земеделска и горска техника	117
1.2.	Технически преглед на техниката	118
1.3.	Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства	118

1.4.	Изпитване и сертифициране на употребявана земеделска и горска техника	119
2.	Хидромелиорации	119
2.1.	Обекти за предпазване от вредното въздействие на водите	119
2.2.	Напояване	120
2.3.	Подкрепа за инвестиции в хидромелиоративна инфраструктура	121
3.	Растителна защита и фитосанитарен контрол	122
3.1.	Наблюдение върху развитието на икономически важни вредители и растителна защита	122
3.2.	Растителна защита	122
3.3.	Фитосанитарен контрол	127
3.3.1.	Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС	128
3.3.2.	Фитосанитарен контрол при износ	129
3.3.3.	Фитосанитарен контрол при внос	129
3.4.	Контрол на продукти за растителна защита и торове	129
3.4.1.	Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ	130
3.4.2.	Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ	130
3.4.3.	Анализ на резултатите от проведения контрол на пазара и употребата на ПРЗ през 2024 г.	132
4.	Торове	133
4.1.	Регистрация на торове	133
4.2.	Контрол на торовете при предлагането им на пазара	133
5.	Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	134
6.	Безопасност по хранителната верига	138
6.1.	Здравеопазване и хуманно отношение към животните	138
6.2.	Идентификация на животните и ветеринарномедицинска дейност	142
6.3.	Контрол на храните	146
6.3.1.	Мрежа за предупреждение и сътрудничество (ACN) (ACN=RASFF+AAC+ FFN+PHN+AHW+PAN))	152
6.3.2.	Контрол на ветеринарните лекарствени продукти, фуражи и странични животински продукти, граничен контрол	157
6.3.2.1.	Контрол на ветеринарни лекарствени продукти	157
6.3.2.2.	Граничен контрол	159
6.3.2.3.	Контрол на фуражите и страничните животински продукти	159
6.4.	Анализ на рисковете по хранителната верига	169
6.5.	Нормативни промени и стратегически документи в областта на безопасността по хранителната верига	175
7.	Селекция и репродукция в животновъдството	177
7.1.	Управление на националните генетични ресурси в животновъдството	177
7.2.	Контрол и координация на развъдната дейност	180
8.	Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност	182
8.1.	Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия	182
8.1.1.	Основни приоритети на научните изследвания в Селскостопанска академия	182
8.1.2.	Създадени и внедрени в производството научни продукти	184
8.1.3.	Трансфер на знания и научни продукти	185
8.1.4.	Квалификационна структура на учениците и обучение на докторанти	186
8.1.5.	Наукометрични резултати и специализирана научна периодика	186
8.2.	Съветническа дейност	187
8.2.1.	Професионални обучения	189

8.2.2.	Подобряване на връзката „научни изследвания - съвети в земеделието - земеделски бизнес”	189
8.2.3.	Информационно осигуряване	190
8.2.4.	Агрохимични анализи	190
8.2.5.	Дейности по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”	190
8.2.6.	Дейности по подмярка 2.2 „Създаване на консултантски услуги”	191
8.2.7.	Дейности на НССЗ по интервенция I.I.1. "Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет" от СПРЗСР 2023-2027	191
8.2.8.	Обща селскостопанска политика 2023-2027 г.	192
8.2.9.	Международна дейност	192
9.	Борба с градушките	193
9.1.	Активни въздействия с ракетен способ	194
9.2.	Активни въздействия със самолетен способ	196
10.	Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса	198
10.1.	Прилагани регулаторни режими в системата на МЗХ	198
10.2.	Предприети през 2024 г. мерки за намаляване на регулаторната и административната тежест за бизнеса	199
11.	Управление на рисковете и кризите в земеделието	199
11.1.	Санитарни рискове	200
11.2.	Природо-климатични рискове	201
11.3.	Икономически рискове	201
11.4.	Мерки за управление на кризите в земеделието	203
VI.	ГОРСКО СТОПАНСТВО	204
1.	Характеристика на горските територии	204
2.	Промени в горските територии	206
3.	Стопанисване на горските територии	206
3.1.	Залесяване и защита срещу ерозия и порои	207
3.2.	Провеждане на сечи в горите	208
4.	Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти	209
4.1.	Ползване на дървесина	209
4.2.	Странични дейности и ползване на недървесни горски продукти	211
5.	Защита на горските територии	211
5.1.	Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди	211
5.2.	Защита на горите от пожари	212
6.	Защитени територии	212
7.	Горска сертификация	216
8.	Инвентаризация и планиране в горските територии	216
9.	Ловно стопанство	218
10.	Опазване на горските територии и контрол	220
11.	Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности	221
12.	Финансиране и инвестиции в горските територии	222
12.1.	Изпълнителна агенция по горите	222
12.2.	Държавни горски предприятия	223
13.	Административно обслужване	223
VII.	РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ	223
1.	Улов и производство на риба и други водни организми	223
2.	Внос и износ на риба и рибни продукти	229

3.	Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г. и Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 – 2027 г.	232
3.1.	Програма за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г. (ПМДР)	232
3.2.	Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 - 2027 г. (ПМДРА)	238
4.	Обща политика в областта на рибарството	243
VIII.	НАПРЕДЪК В ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДОКУМЕНТИ В ОБЛАСТТА НА АГРАРНАТА ПОЛИТИКА ОТ НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ПРЕЗ 2024 Г.	246
	РАЗДЕЛ Б.....	250
	ПРИЛОЖЕНИЯ.....	256

Списък на използваните съкращения

АДПБФП	Административни договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ
АЕП	Агроекологични плащания
АПС	Система за административна помощ и сътрудничество
АУАН	Акт за установяване на административно нарушение
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БАНСИК	Българска анкета за наблюдение на селскостопанската и икономическа конюнктура
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БДС	Български държавен стандарт
Биволи	Обвързано с производството подпомагане за биволи
БНБ	Българска народна банка
БСК	Биологични и стопански качества
БЧК	Български червен кръст
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЛП	Ветеринарни лекарствени продукти
ВОК	Главна дирекция "Верификация на официалния контрол"
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ВПС	Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност
Г-пл	Обвързано с производството подпомагане за говеда в планински райони
ГИП	Гранични инспекционни пунктове
ГКПП	Гранични контролно-пропускателни пунктове
ГМО	Генетично модифициран организъм
ГП	Групи производители
ГРМ	Горски репродуктивни материали
ГСПП	Горскостопански планове и програми
ДВ	Държавен вестник
ДГС	Държавни горски стопанства
ДДС	Данък добавена стойност
ДЗС	Плащане за малки земеделски стопани
ДЛС	Държавни ловни стопанства
ДП	Държавно предприятие
ДПЖ-ПЛ	Обвързано с производството подпомагане за овце и кози в планински райони
ДП-ОПДУ	Допълнително преразпределително подпомагане на доходите за устойчивост
ДПФ	Държавен поземлен фонд
ДПЖ-ЗП	Обвързано с производството подпомагане за овце и кози от застрашени от изчезване породи
ДПЖ-РП	Обвързано с производството подпомагане за овце и кози, включени в развъдни програми
ДФЗ/ДФ „Земеделие“	Държавен фонд „Земеделие“
ДФЗ-РА	Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция
ЕАСТ	Европейска асоциация за свободна търговия
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
Еко-БЖ	Еко схема за биологично земеделие (селскостопански животни)
Еко-БРЕИ	Еко схема за поддържане и подобряване на биологичното разнообразие и екологичната инфраструктура
Еко- ГТ	Еко схема за поддържане и подобряване на биоразнообразието в горски

	екосистеми
Еко-ЗВПП	Еко схема за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване
Еко-НИП	Еко схема за намаляване използването на пестициди
Еко-ПЗП	Еко схема за екстензивно поддържане на постоянно затревените площи
Еко-РОК	Еко схема за разнообразяване на отглежданите култури
Еко-ТН	Еко схема за екологично поддържане на трайните насаждения
МНПК	Многогодишен национален план за контрол на Република България
ЕИСЗ	Електронна информационна система в земеделието
ЕОБХ	Европейски орган по безопасност на храните
ЕПИВ	Европейски план за икономическо възстановяване
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФГЗ	Европейски фонд за гарантиране на земеделието
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФР	Европейски фонд по рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗГМО	Закон за генетично модифицираните организми
ЗГТ	Земеделска и горска техника
ЗГУ	Защитено географско указание
ЗУИ	Законоустановени изисквания за управление
ЗНД	Заразен нодуларен дерматит
ЗНП	Защитено наименование за произход
ЗППМ	Закон за посевния и посадъчен материал
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ЗПООПЗПЕС	Закон за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАЛВ	Изпълнителна агенция по лозата и виното
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАСАС	Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
ИАСРЖ	Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството
ИЗ-ДККП	Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжани)
ИЗ-КЛЧ	Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (лук и чесън) и картофи за нишесте
ИЗ-МЗДП	Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)
ИОП	Обвързано с производството подпомагане на доходите за оранжерийно производство
ИЗ-П	Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (пипер)
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИЗП-пл	Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодове и зеленчуци в планинските райони
ИИС	Интегрирана информационна система на БАБХ
ИП	Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодове
ИП-Н	Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодови насаждения до встъпването им в плододаване
ИСАК	Интегрирана система за администриране и контрол
ИПК	Обвързано с производството подпомагане на доходите за протеинови култури
ИПЦ	Индекс на потребителските цени
ИСУН 2020	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в

	България 2020
К-ЗП	Обвързано с производството подпомагане за крави от застрашени от изчезване породи
КАТ	Контрол на автомобилния транспорт
КП	Консултантски пакети
КН	Комбинирана номенклатура
КН на ПРСР 2014-2020 г.	Комитет за наблюдение на Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г.
МВР	Министерство на вътрешните работи
МВУ	Механизъм за възстановяване и устойчивост
МЗС	Допълнително подпомагане на доходите за млади земеделски стопани
МеК	Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави
МеК-РП	Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави, включени в развъдни програми
МЛК	Обвързано с производството подпомагане за млечни крави
МлК-РП	Обвързано с производството подпомагане за млечни крави, включени в развъдни програми
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИГ	Местни инициативни групи
МИРГ	Местни инициативни рибарски групи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НАП	Национална агенция за приходите
НАССР	Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
НБ	Национален бюджет
НГФ	Национален гаранционен фонд
НДНВМИ	Национален диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт
НМП	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни от растителен произход
НМПКО	Национална мониторингова програма за контрол на остатъци
НП	Наказателно постановление
НПВУ	Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България
НПКГМХ	Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни
НПКОП	Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни
НПП	Национална програма по пчеларство
НР-1	Плащания за планински райони
НР-2	Плащания за райони, различни от планинските райони, със съществени природни ограничения
НР-3	Плащания за райони със специфични ограничения
НРЛ	Национална референтна лаборатория
НСИ	Национален статистически институт
НССЗ	Национална служба за съвети в земеделието
ОБМ	Общ брой микроорганизми
ОБСК	Общ брой соматични клетки
ОГ	Оперативни групи по Закона за задълженията и договорите
ОД „Земеделие“	Областни дирекции „Земеделие“
ОДБХ	Областна дирекция по безопасност на храните
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОНД	Общност на независимите държави
ООП	Обща организация на пазара
ОП	Организации на производители

ОПДУ	Основно подпомагане на доходите за устойчивост
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие“
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОСП	Обща селскостопанска политика
Памук	Специално плащане за култура – памук
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ПМДРА	Програма за морско дело, рибарство и аквакултури
ПНДЖ1	Преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството
ПНДЖ3	Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството
ПНДТ	Преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството
ППЗСПЗЗ	Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ПРЗ	Продукти за растителна защита
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПС	Приоритет на Съюза
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РДГ	Регионална дирекция по горите
РМС	Решение на Министерски съвет
РХС	Различимост, хомогенност и стабилност
СЕУ	Система за електронни услуги
СИЗП	Система за идентификация на земеделските парцели
СМР	Стратегии за местно развитие
СН	Сдружения за напояване
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ССА	Селскостопанска академия
ФХА	Физико-химичен анализ
ХВП	Хранително-вкусова промишленост
ХТСХ	Храна с традиционно-специфичен вкус
ЦЛВСЕЕ	Централна лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология
ЦЛКР	Централна лаборатория по карантина на растенията
ЦЛХИК	Централна лаборатория за химични изпитвания и контрол
ЦОРХВ	Център за оценка на риска по хранителната верига
ЦОФК	Цифрова ортофотокарта
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦУ	Централно управление
CPVO	Офис на Общността за закрила на сортовете
ESVAC	Европейска система за надзор на употребата на ветеринарни антимикробни средства
OIE	Международно бюро по епизоотии
PPPAMS	Система за управление на заявленията за разрешаване на продукти за растителна защита/Plant Protection Products Authorization Management System
RASFF	Система за бързо предупреждение за храни и фуражи

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

По актуализирани данни на НСИ, през 2024 г. брутният вътрешен продукт, произведен в страната, нараства с 3,4% спрямо предходната година в реално изражение.

Номиналният обем на БВП за годината възлиза на 204 907 млн. лева (104 767 млн. евро).

Средногодишната инфлация, измерена с индекса на потребителските цени (ИПЦ), за 2024 г. е 2,4%, като към м. декември инфлацията спрямо година по-рано се забавя до 2,2%.

По данни на БНБ за платежния баланс на страната, в рамките на 2024 г. се формира отрицателно търговско салдо за България в размер на 9 874 млн. лева (5 049 млн. евро).

Преките чуждестранни инвестиции в България през годината са на обща стойност 5 504 млн. лева (2 814 млн. евро), което представлява 2,7% от БВП.

Таблица I.1. Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	2020	2021	2022	2023	2024
БВП по текущи цени, млн. лева	120 979	139 537	168 354	184 875	204 907
БВП по текущи цени, млн. евро	61 856	71 344	86 078	94 525	104 767
Годишен реален темп на изменение на БВП, %*	-3,1	7,8	4,1	1,7	3,4
Средногодишна инфлация (ИПЦ), %	1,7	3,3	15,3	9,5	2,4
Инфлация в края на годината (ИПЦ), %	0,1	7,8	16,9	4,7	2,2
Търговско салдо, млн. лева	-3 796	-5 646	-9 943	-7 688	-9 874
Търговско салдо, млн. евро	-1 941	-2 887	-5 084	-3 931	-5 049
ПЧИ, млн. лева	5 400	2 808	8 073	9 064	5 504
ПЧИ, млн. евро	2 761	1 436	4 128	4 635	2 814

Източник: НСИ – БВП и инфлация, актуализирани данни за 2024 г.; БНБ – данни за търговско салдо и ПЧИ (съгласно принципа на първоначалната посока на инвестицията), предварителни данни за 2024 г.

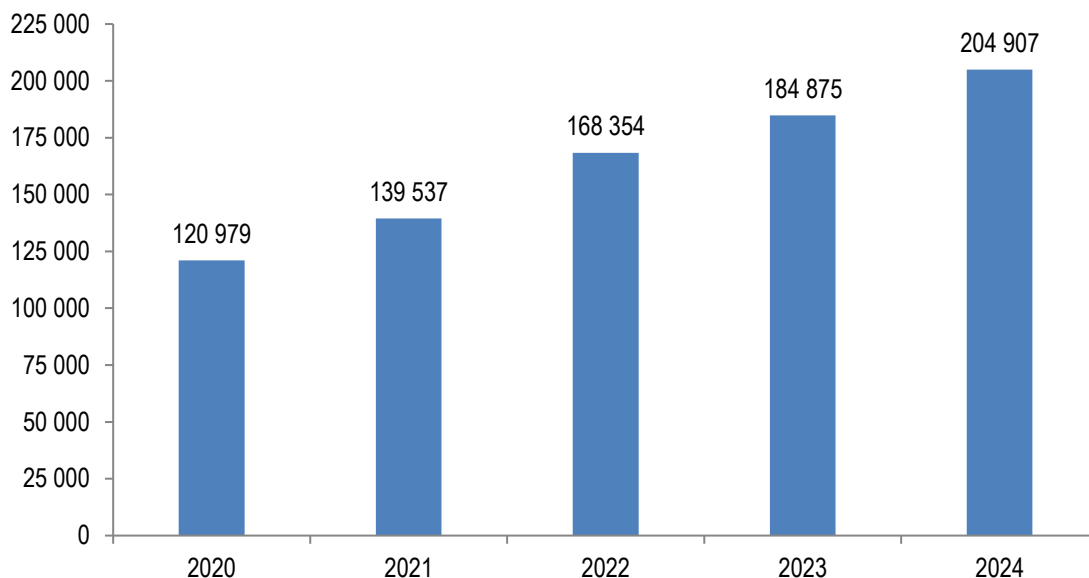
* Реалният темп на изменение на БВП е изчислен по съпоставими цени на 2020 г.

Забележка: Вследствие на използвани различни методологии, данните за износ, внос и търговски баланс, съставяни от БНБ за статистиката на платежния баланс, се различават от данните за износ, внос и търговско салдо, съставяни от НСИ за статистиката на външната търговия.

Брутен вътрешен продукт

Актуализираните данни за 2024 г. сочат реален ръст на БВП от 3,4% на годишна база. По текущи цени, БВП за годината е в размер на 204 907 млн. лева (104 767 млн. евро), като на глава от населението се падат 31 810 лева (16 264 евро).

Фигура I.1. Размер на БВП за периода 2020 – 2024 г., млн. лева

Източник: НСИ (актуализирани данни за 2024 г.)

Брутна добавена стойност

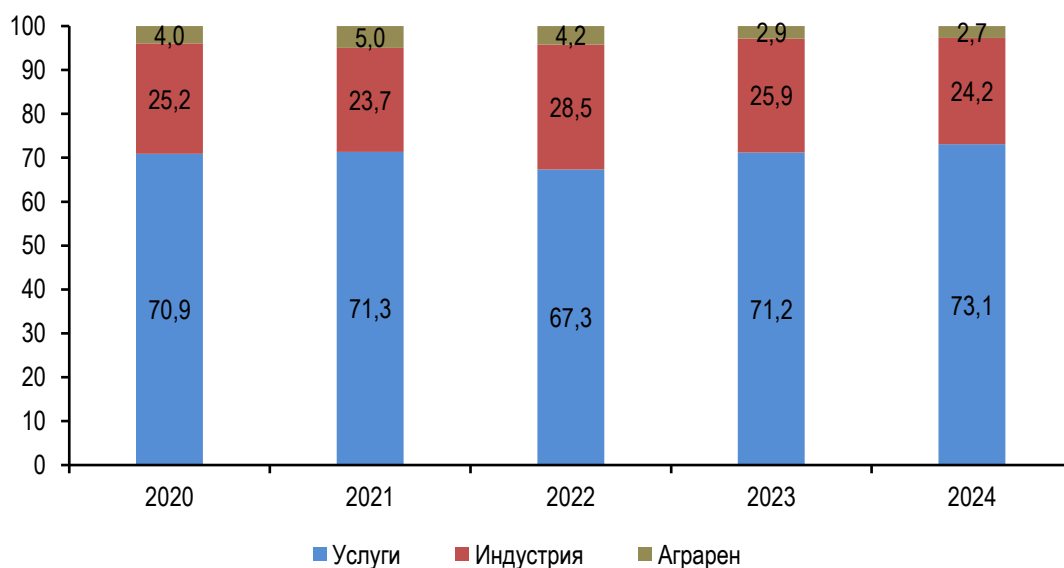
Брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика през 2024 г. възлиза на 178 772 млн. лева (91 405 млн. евро) по текущи цени, отбелязвайки реално увеличение с 2,8% спрямо предходната година. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор през 2024 г. е в размер на 4 817 млн. лева по текущи цени. В реално изражение тя се увеличава със 7,3% на годишна база.

По икономически сектори, БДС за 2024 г. се разпределя, както следва:

- Индустрия (включително строителство) – 24,2%;
- Услуги – 73,1% ;
- Аграрен сектор (селско, горско и рибно стопанство) – 2,7%.

Сравнявайки с предходната година, делът на аграрния отрасъл в общата БДС се свива с 0,2 процентни пункта.

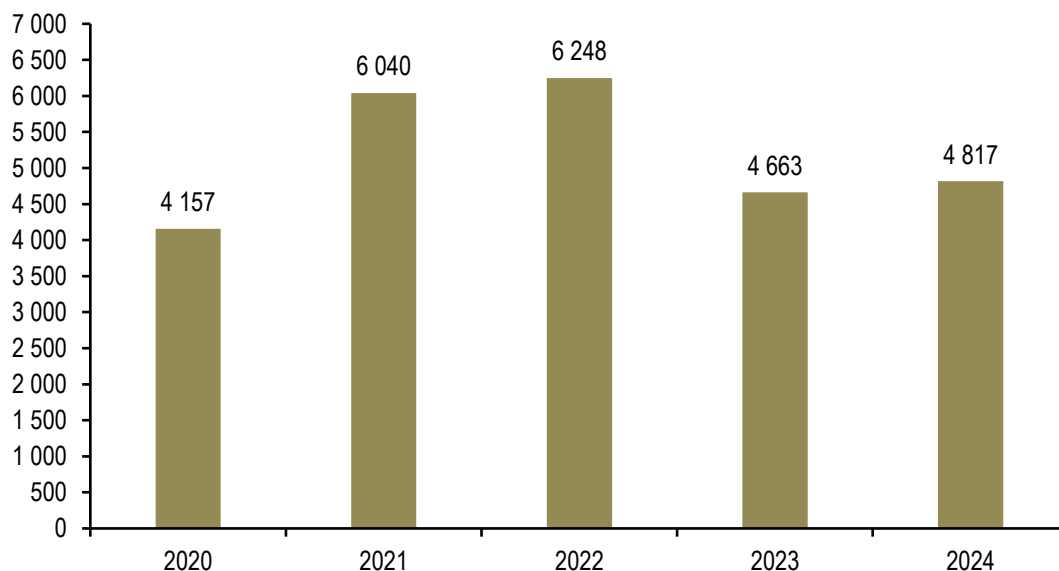
Фигура I.2. Дял на БДС по икономически сектори за периода 2020 – 2024 г., %

Източник: НСИ (актуализирани данни за 2024 г.)

По предварителни сезонно изгладени данни на НСИ, през първите две тримесечия на 2025 г. годишният реален ръст на общата БДС за икономиката на страната спрямо година по-рано е съответно 2,8% и 2,7%. По отношение на БДС, формирана от аграрния отрасъл, за първото тримесечие на 2025 г. се отчита увеличение с 0,3% на годишна база, а за второто тримесечие - намаление с 2,3%.

Фигура I.3. БДС от отрасъл „Селско, горско и рибно стопанство”, 2020 – 2024 г., млн. лева

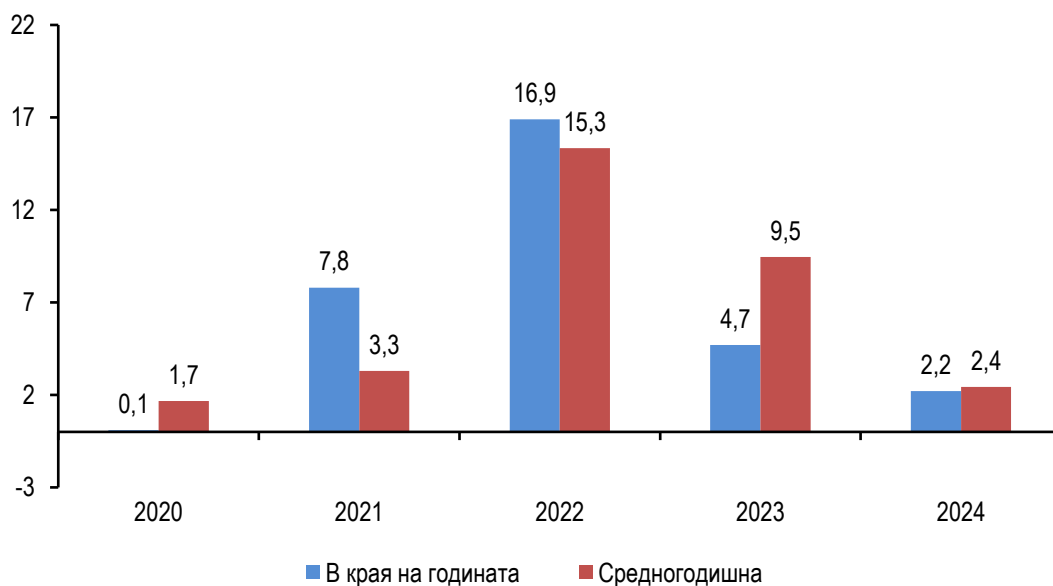

Източник: НСИ (актуализирани данни за 2024 г.)

Инфлация

В рамките на 2024 г. се наблюдава успокояване на темпа на инфлация в страната. Средногодишната инфлация за 2024 г. е 2,4%, като към м. декември годишната инфлация спрямо същия месец на предходната година е 2,2%. Към м. декември 2024 г. цените на хранителните стоки нарастват с 2,7% на годишна база, на общественото хранене – със 7,3%, а на услугите – с 4,5%. Същевременно при цените на нехранителните стоки се отчита намаление с 0,7%.

Фигура I.4. Инфлация, 2020 – 2024 г., %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

По данни на НСИ, през 2024 г. общият брой на заетите лица на 15 и повече навършени години в страната е 2 932,9 хиляди, с хиляда броя повече в сравнение с предходната година. Броят на заетите лица в сектор селско, горско и рибно стопанство намалява с 14,7% на годишна база, до 141,9 хиляди, което води до свиване на относителния дял на сектора в структурата на заетостта по икономически дейности до 4,8%.

През 2024 г. безработните лица са 127,4 хиляди, а коефициентът на безработица – 4,2%, с 0,1 процентни пункта по-нисък спрямо отчетения за 2023 г.

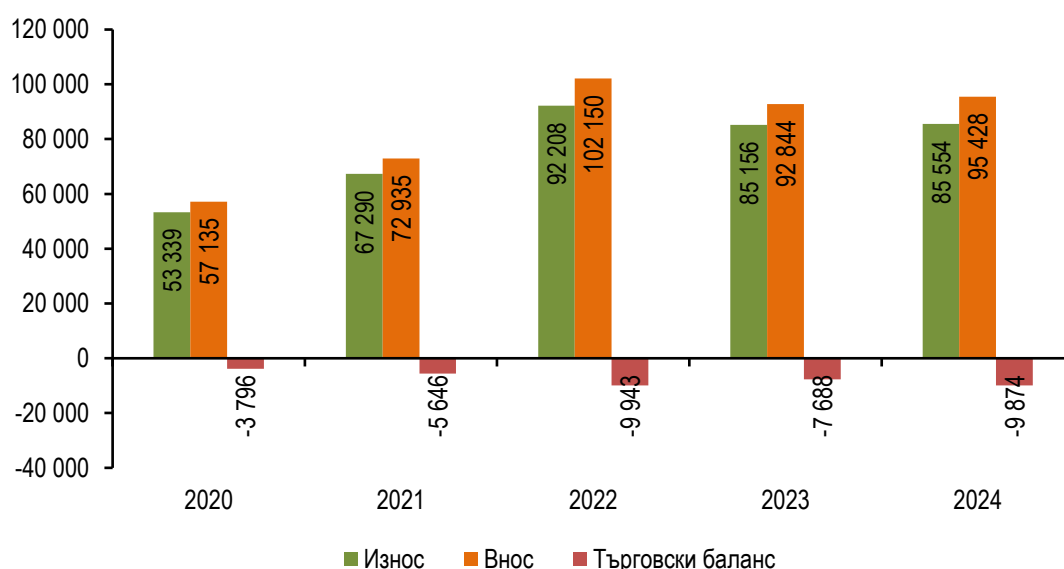
По предварителни данни на НСИ, през 2024 г. средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 27 881 лева, което е с 3 396 лева или 13,9% повече спрямо предходната година. В сектор селско, горско и рибно стопанство е налице малко по-слабо увеличение на годишна база - с 11,5%, до средно 19 628 лева на лице.

Износ и внос

Според предварителни данни на БНБ за платежния баланс, през 2024 г. износът на България възлиза на 85 554 млн. лева (43 743 млн. евро) - с 0,5% над нивото от предходната година, като представлява 41,8% от БВП на страната. При вноса се отчита увеличение с 2,8% на годишна база, до 95 428 млн. лева (48 792 млн. евро) или 46,6% от БВП.

Така, през 2024 г. отрицателното търговско салдо за България достига 9 874 млн. лева (5 049 млн. евро), при дефицит от 7 688 млн. лева (3 931 млн. евро) за 2023 г.

Фигура 1.5. Износ, внос и търговски баланс за периода 2020 – 2024 г., млн. лева

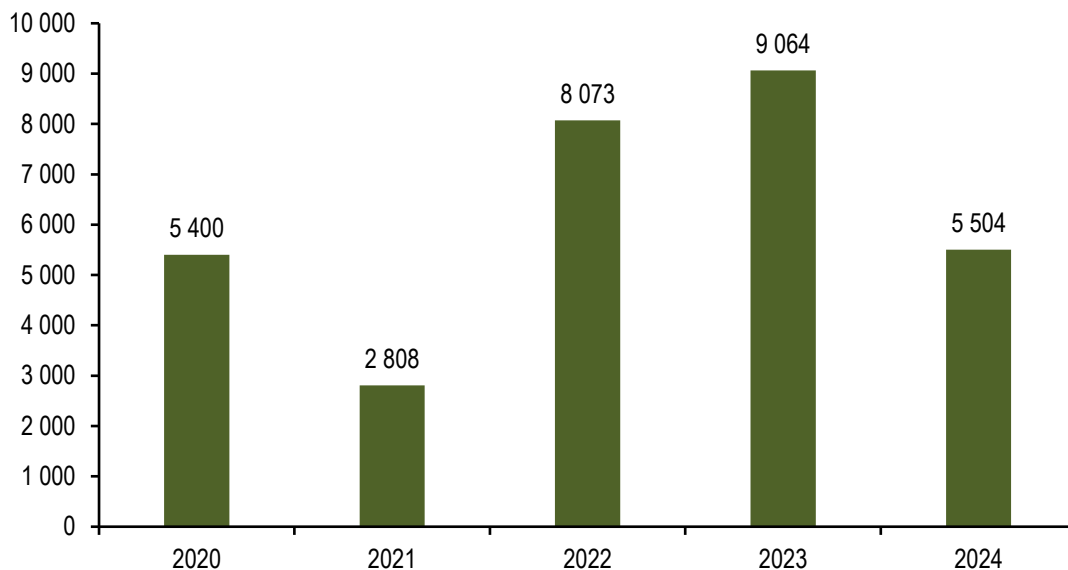

Източник: БНБ (предварителни данни за 2024 г.)

Преки чуждестранни инвестиции

По предварителни данни на БНБ, преките чуждестранни инвестиции в страната за 2024 г. възлизат на 5 504 млн. лева (2 814 млн. евро), което е с 39,3% по-малко в сравнение с предходната година. Преките инвестиции през годината представляват 2,7% от БВП, при 4,9% през 2023 г.

Фигура I.6. Преки чуждестранни инвестиции, 2020 – 2024 г., млн. лева

Източник: БНБ (предварителни данни за 2024 г.)

В рамките на 2024 г. най-много инвестиции са привлечени в секторите „Финансови и застрахователни дейности“ (1 506 млн. евро) и „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ (638 млн. евро).

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2024 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2025 Г.

1. Използване на земеделската земя и структури в земеделието

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение през 2024 г. е 5 215 876 ха, което представлява около 47% от територията на страната.

Таблица II.1. Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2020 – 2024 г., ха

ЗАЕТОСТ	2020	2021	2022	2023	2024
пшеница	1 203 964	1 247 453	1 207 969	1 301 482	1 207 279
ечемик	131 340	139 109	127 270	151 880	190 649
ръж и тритикале	25 875	35 053	31 327	42 042	29 323
овес	11 386	10 421	13 632	15 210	24 710
царевица	642 373	633 735	572 048	595 560	595 092
други житни	22 757	21 903	14 549	19 930	18 123
слънчоглед	888 200	840 185	985 591	892 956	984 895
тютюн	5 440	3 015	3 207	2 502	2 399
индустриални маслодайни култури	120 055	142 838	146 800	86 532	68 744
други индустриални култури	65 209	64 261	48 837	45 574	51 575
картофи	11 524	12 363	10 285	8 948	8 301
грах, фасул, бакла, леща и други варива	24 989	30 584	22 198	14 934	28 757
пресни зеленчуци	25 705	31 015	21 206	23 681	28 293
едногодишни фуражни култури	8 345	8 115	5 940	8 528	16 693
ливади засети с бобови	119 134	119 942	104 618	103 168	104 847

ЗАЕТОСТ	2020	2021	2022	2023	2024
ливади засети с житни	8 152	7 345	5 010	4 402	4 399
угар	161 565	137 707	132 752	153 480	112 700
оранжерии	1 502	1 704	1 904	2 006	2 105
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 477 514	3 486 748	3 455 143	3 472 814	3 478 885
Семейни градини	14 231	13 728	13 332	12 739	12 730
овощни насаждения	91 339	90 261	83 572	82 561	83 281
лозя – чиста култура	51 356	50 252	47 551	46 948	46 258
смесени трайни насаждения	7 120	6 820	6 310	6 016	5 918
разсадници	1 703	1 709	1 907	1 506	1 508
Общо трайни насаждения:	151 518	149 042	139 341	137 031	136 966
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 403 988	1 397 079	1 414 246	1 380 408	1 385 473
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 047 252	5 046 597	5 022 062	5 002 992	5 014 053
Необработвана земя	180 651	180 753	204 026	205 490	201 823
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 227 902	5 227 350	5 226 087	5 208 482	5 215 876

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

Използваната земеделска площ (ИЗП) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2024 г. ИЗП е в размер на 5 014 053 ха (45,2% от територията на страната), като в сравнение с предходната година се наблюдава увеличение с 0,2%.

В **обработваемата земя** се включват площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжерии. През 2024 г. обработваемата земя нараства с 0,2% на годишна база, до 3 478 885 ха или 69,4% от използваната земеделска площ на страната.

Овощните насаждения – чиста култура през 2024 г. формират 1,7% от ИЗП на страната. Площите, заети с тях са 83 281 ха или с 0,9% повече в сравнение с година по-рано.

Лозя – чиста култура през 2024 г. има върху 46 258 ха, което е с 1,5% по-малко на годишна база. Делът на лозята от ИЗП на страната е 0,9%.

Необработваната земя включва както изоставени трайни насаждения, така и обработваема земя, които не са използвани за земеделско производство повече от пет години, но експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2024 г. необработваните земи заемат 201 823 ха (около 1,8% от площта на страната) - с 1,8% под нивото от предходната година.

1.2. Използване на земеделските парцели

1.2.1. Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) е основна част на Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК), на базата на която става заявяването на площи за подпомагане и се осъществява административен контрол по подадените заявления за подпомагане, базирани на площ. Поради това, данните в нея трябва да са максимално актуални и достоверни.

През 2024 г. поддържането на данните в СИЗП обхваща следните дейности:

Актуализация на цифровата ортофотокарта (ЦОФК) на страната по самолетно заснемане през 2024 г. е 32,62% (35 087,46 кв. км);

- Актуализация на физическите блокове по новата ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, които се използват при подаване на заявления за подпомагане и извършване на административни проверки по тях;

- Извършване на теренни проверки, с използване на GNSS-устройства, за измерване и заснемане на проверяваните физически блокове с обща площ 362 206,37 ха за 2024 г. (13 282 физически блока);
- Отразяване на констатациите и измерванията от теренните проверки в базите данни на СИЗП;
- Актуализация на цифрови данни за стабилни във времето ландшафтни елементи в земеделски земи, като част от изискванията към информацията, съдържаща се в СИЗП;
- Извършване на оценка на качеството на данните в системата и изготвяне на годишния доклад за състоянието на СИЗП, като част от Интегрираната система за администриране и контрол до Европейската комисия;
- Актуализация на специализиран слой „Постоянно затревени площи“ чрез издаване на заповеди по индивидуални заявления.

Планираните дейности през 2025 г., свързани с обновяване и поддържане на данните в СИЗП включват:

- Самолетно заснемане на 41 276, 90 кв. км, което е 37,20% от територията на страната;
- Актуализиране на данните за граници и начин на трайно ползване на физически блокове;
- Отразяване констатациите и измерванията от теренни проверки в базите данни на СИЗП;
- Създаване и актуализация на данни за стабилни във времето ландшафтни елементи;
- Актуализация на специализиран слой „Постоянно затревени площи“ чрез издаване на заповеди по индивидуални заявления;
- Извършване на оценка на качеството на данните в СИЗП и подготовка на доклад за оценка.

1.3. Регистрация на земеделски стопани

Регистърът на земеделските стопани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. служи за набиране на информация за земеделските стопани и за дейността им, с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

Дейността по поддържане на регистъра на земеделските стопани обхваща регистрация на нови земеделски стопани, пререгистрация и актуализиране на данните за вече регистрирани такива, както и отписване на земеделски стопани при прекратяване на дейността им.

През 2023/2024 стопанска година общият брой на регистрираните земеделските стопани е 67 742, а към м. юни 2025 г. - 66 310, като срокът за регистрация на нови земеделски стопани през 2024/2025 стопанска година е до 30.09.2025 г.

Таблица II.2. Земеделски стопани, регистрирани по реда на Наредба № 3/1999 г.

Стопанска година	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025*
Общ брой регистрирани земеделски стопани	80 905	76 965	72 371	70 677	67 742	66 310*

Източник: МЗХ, ДИЗП

*Данни към м. юни 2025 г.

1.4. Участие на Държавния поземлен фонд в поземлените отношения в България

1.4.1. Предоставяне на имоти от Държавния поземлен фонд под наем или аренда

Земеделските земи от Държавния поземлен фонд (ДПФ) се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) и Правилника за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ППЗСПЗЗ). Към 2024 г. общият размер на предоставените под наем или аренда земеделски имоти от ДПФ на физически и юридически лица възлиза на 90 017 ха.

През 2024 г. на основание разпоредбите на чл. 24а, ал. 1 от ЗСПЗЗ и чл. 476, ал. 1 от ППЗСПЗЗ, са проведени търгове за отдаване под наем и аренда на свободните земеделските земи от ДПФ в страната за стопанската 2024/2025 година. От обявените 51 598 ха свободни земеделски земи са спечелени 41 048 ха, като са сключени общо 2 366 договора за отдаване под наем/аренда.

1.4.2. Разпределение на пасища, мери и ливади от държавен и общински поземлен фонд по реда на чл. 37 и от ЗСПЗЗ

Пасищата, мерите и ливадите от държавния и общинския поземлен фонд се отдават под наем или аренда на собственици или ползватели на животновъдни обекти с пасищни селскостопански животни, регистрирани в Интегрираната информационна система на БАБХ, съобразно броя и вида на регистрираните животни, по цени, определени по пазарен механизъм.

Определените за стопанската 2023/2024 година площи от общинския поземлен фонд (ОПФ) са 145 992 ха за общо ползване и 367 113 ха за индивидуално ползване. Подадените заявления за разпределение са 3 788 броя за 123 477 ха, като са разпределени за общо ползване 76 887 ха и за индивидуално ползване 107 009 ха пасища, мери и ливади. Обявените със заповед на министъра на земеделието и храните пасища, мери и ливади от ДПФ възлизат на 28 120 ха, подадени са 272 заявления. Сключените договори за ползване на имоти от ДПФ, след разпределение са 129 броя за 3 138 ха. Проведените тръжни процедури по реда на чл. 37и, ал. 13 от ЗСПЗЗ и сключени едногодишни договори за наем за имоти от ДПФ са 202 броя за 7 168 ха.

1.4.3. Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2024 година са разгледани 52 искания от кметове на общини, юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земи, собственост на ДПФ. На основание чл. 24в от ЗСПЗЗ са изготвени 35 предварителни съгласия за възлагане изработването на подробен устройствен план за проектиране на площадки и трасета, във връзка с изграждане на водопроводни и канализационни мрежи, трасета на електропроводи и елементи на техническата инфраструктура.

Сключени са 5 договора за учредяване на ограничени вещни права върху земи от държавния поземлен фонд на основание чл. 24, ал. 1 от ЗСПЗЗ, чл. 47, ал. 20, ал. 21 и ал. 24 от ППЗСПЗЗ.

1.5. Дейности по предаване на регистрирани правни основания за ползване на земеделски площи

Във връзка с обезпечаване провеждането на кампания Директни плащания 2024, периодично са събирани, обработвани, проверявани и зареждани в Интегрирана система за администриране и контрол на Държавен фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция цифрови, текстови и географски данни от картата на възстановената собственост и кадастралните карти и регистри за правни основания за ползване. В изпълнение на разпоредбите на Закона за подпомагане на земеделските производители, са подадени 52 302 заявления на кандидати по интервенциите за директно подпомагане на площ за 3 873 070 ха.

По време на кампанията, през предварително уточнен набор от проверки, обработки и контроли са преминали общо 13 673 039 броя регистрирани правни основания за 4 659 землища. От тях, 8 287 730 броя имоти са в реални граници за площ от 4 430 283 ха, а 5 385 309 броя са в масиви за уедрено ползване на земеделски земи съгласно сключени доброволни споразумения и/или разпределения. върху площ от 3 027 350 ха.

За кампания Директни плащания 2024 на 290 земеделски стопани са извършени допълнителни проверки за наличие или липса на правни основания за ползване на земеделски земи, в резултат на които са подадени на Държавен фонд „Земеделие“-РА данни за корекция.

1.6. Дейности по опазване на земеделските земи

През 2024 г. Комисия за земеделските земи е разгледала общо 1 208 предложения за промяна на предназначението на земеделски земи, като са постановени решения за площ от общо 11 640 ха. От тях, влезли в сила са 1 167 за площ в размер на 11 260 ха.

Комисиите към Областните дирекции „Земеделие“ са разгледали общо 1 868 предложения за промяна на предназначението на земеделските земи. Постановени са решения за площ от общо 5 910 ха, от които влезли в сила са 1 755, за площ в размер на 5 508 ха.

Процедурата за промяна на предназначението на земеделската земя за неземеделски нужди по реда на Закона за опазване на земеделските земи (ЗОЗЗ) е двуетапна и включва: първи етап – утвърждаване на площадка за проектиране и втори етап – промяна на предназначението на земеделската земя. Задължителен документ още за първия етап е наличието на влязло в сила решение или становище, издадено по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и по чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие от съответната Регионална инспекция по околна среда и водите (РИОСВ) – изискване на чл. 21, ал. 1 от ЗОЗЗ и чл. 30, ал. 1, т. 6 от Правилника за прилагане на ЗОЗЗ. Комисиите по чл. 17, ал. 1 от ЗОЗЗ не утвърждават площадки и не променят предназначението на земеделската земя ако е налице становище, издадено от РИОСВ/МОСВ, в което е записано, че с изграждането на обекта ще има неблагоприятно последствие върху видове и хабитати.

В рамките на 2024 г. не са определяни нови площи за рекултивация и не са приемани рекултивирани терени, които да се причислят към земи за земеделско ползване.

2. Икономически и производствени резултати през 2024 г. и прогнозни данни за 2025 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2024 г.

Таблица II.3. Основни икономически показатели за селското стопанство за периода 2022 – 2024 г., млн. лева

	Показатели	2022	Изменение 2023/2022 %	2023	Изменение 2024/2023 %	2024
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител*), в т.ч.:	12 113,7	-20,3%	9 649,2	-8,8%	8 798,0
1.1	Продукция от растениевъдството	9 796,1	-27,1%	7 137,9	-9,5%	6 456,7
1.2	Продукция от животновъдството	2 317,6	8,4%	2 511,3	-6,8%	2 341,3
2	Селскостопански услуги	595,3	0,1%	595,7	-8,0%	547,8
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	273,2	9,4%	299,0	-0,3%	298,1
4	Стойност на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство (по цени на производител*) ($p_4 = p_{1.1} + p_{1.2} + p_2 + p_3$)	12 982,20	-18,8%	10 543,90	-8,5%	9 643,90
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство (по базисни цени**)	12 901,9	-18,2%	10 554,4	-8,0%	9 707,5
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	6 988,7	-9,3%	6 337,4	-10,0%	5 700,8
7	Брутна добавена стойност по базисни цени	5 913,2	-28,7%	4 217,0	-5,0%	4 006,7

Източник: НСИ

* Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти

** Базисни цени – цени, включващи субсидии по продукти

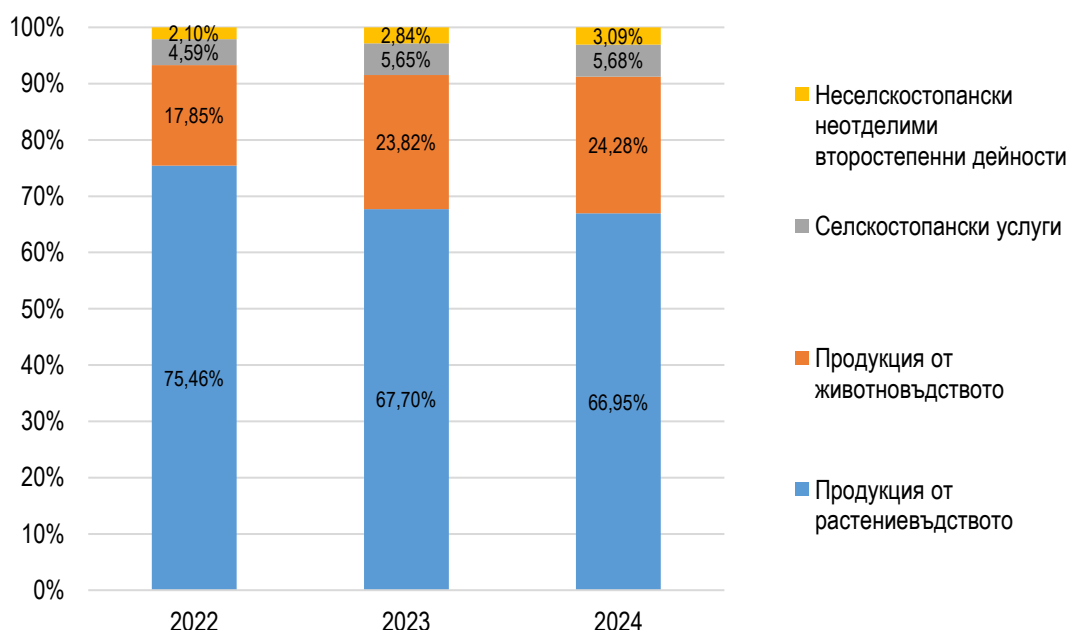
2.1.1. Стойност на брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство“

Стойността на брутната продукция от отрасъл Селско стопанство за 2024 г. по текущи цени на производител възлиза на 9 643,90 млн. лева, като отбелязва спад от 8,5% спрямо предходната година (Приложение 2). Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 6 456,7 млн. лева (с дял от 66,9%);
- Продукцията от животновъдството – 2 341,3 млн. лева (с дял от 24,3%);

- Селскостопанските услуги – 547,8 млн. лева (с дял от 5,7%);
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 298,1 млн. лева (с дял от 3,1%).

Фигура II.1. Структура на стойността на brutната продукция от отрасъл Селско стопанство за периода 2022 – 2024 г., %

Източник: изчисления на МЗХ по данни на НСИ

Намалението на общия размер на brutната продукция от селското стопанство през 2024 г. е следствие основно от спада в подотрасъл Растениевъдство (с 681,2 млн. лева или с 9,5% спрямо предходната година). Стойността на продукцията от подотрасъл Животновъдство също намалява - със 170,0 млн. лева или с 6,8%, а тази на Селскостопанските услуги – с 47,9 млн. лева (8,0%). Brutната продукция от Неселскостопански неотделими дейности се запазва на нивото от предходната година.

Съществен спад спрямо 2023 г. отбелязва водещото направление на растениевъдния подотрасъл - зърнопроизводството – с 690,0 млн. лева (16,4%).

Увеличение на brutната продукция в стойностно изражение е налице при направление Зеленчуци (без картофопродукто) – с 30,7 млн. лева (6,2%), Плодове – с 28,5 млн. лева (9,0%) и Протеинодайки култури – с 11,3 млн. лева (41,7%).

В подотрасъл Животновъдство през 2024 г. се наблюдава ръст спрямо предходната година единствено в направление Едър рогат добитък – с 13,4 млн. лева (7,6%).

Най-голямо е намалението в птицевъдното направление:

- Производство на яйца – с 93,6 млн. лева (23,6%);
- Отглеждане на птици – с 31,5 млн. лева (7,2%).

Brutната продукция в млечното направление намалява с 19,2 млн. лева (2,7%), а в направление Овце и кози с 15,4 млн. лева (8,4%). Стойността на продукцията от свиневъдството се запазва на нивото от предходната година.

Общият размер на реализираните посредством продажби селскостопански стоки (продукти от растениевъдството и животновъдството) през 2024 г. възлиза на 8 631,3 млн. лева или 89,5% от brutната продукция от отрасъл Селско стопанство (Приложение 1). Продадената растениевъдна продукция през годината е на стойност 6 450,3 млн. лева (66,9% от brutната продукция), а продадената животновъдна продукция – на стойност 2 181,0 млн. лева (22,6% от brutната продукция). Извън отрасъла е

реализирана растениевъдна и животновъдна продукция за 7 942,4 млн. лева (в т.ч. износ), а в рамките на продажби между селскостопанските предприятия – за 689,2 млн. лева.

Селскостопанските единици са употребили с производствена цел произведени през годината селскостопански продукти (семена, посадъчен материал, фуражи и др.) на стойност 362,3 млн. лева (3,8% от брутната продукция).

За самопотребление в стопанствата е използвана селскостопанска продукция - основно преработени в стопанството селскостопански продукти, на стойност 340,0 млн. лева (3,5% от брутната продукция).

Произведените стоки - основен капитал за собствена сметка (производство на трайни насаждения и продуктивни животни), са на стойност 154,0 млн. лева (1,6% от брутната продукция).

2.1.2. Стойност на крайната продукция

Стойността на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени с включени субсидии по продукти) за 2024 г. възлиза на 9 707,5 млн. лева и отбелязва спад от 8,0% (с 846,9 млн. лева) спрямо предходната година (Приложения 4 и 5). Спадът е обусловен от едновременното намаление на физическия обем и на изкупните цени на селскостопанската продукция.

Структурата на крайната продукция от селското стопанство за 2024 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на брутната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 66,4%. За 2024 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 24,9%, на селскостопанските услуги – 5,6%, и на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 3,1%.

С най-голям дял в стойността на крайната продукция от отрасъла остават зърнените и маслодайните култури. Двете групи култури заедно (зърнените - със стойност 3 411,5 млн. лева и маслодайните – с 1 547,9 млн. лева) формират 51,1% от стойността на продукцията от отрасъл Селско стопанство. От тях, най-голям принос за създаването на крайната продукция от отрасъла през 2024 г. имат:

- Мека пшеница – дял от 24,3%, с 2 356,5 млн. лева крайна продукция;

Въпреки регистрирания ръст от 2,7% на физическия обем при производството на мека пшеница, стойността на продукцията намалява с 274,1 млн. лева (с 10,4%) спрямо предходната година, под влияние на ценови фактори (спад на цените на продукцията от 12,8% спрямо нивата през 2023 г.).

- Слънчоглед – дял от 14,4%, с 1 402,0 млн. лева;

При производството на слънчоглед се наблюдава спад на физическия обем на производството с 8,8%, съпроводен от ръст на цените с 8,5% на годишна база. В резултат на това в стойностно изражение направлението остава на почти същото ниво от предходната година.

- Царевица за зърно – дял от 5,8% с 563,6 млн. лева;

При царевичата за зърно през 2024 г. е налице сериозно намаление на крайната продукция на годишна база - с 43,8% или с 440,1 млн. лева. То е резултат от понижението на цените (с 15,5%) в съчетание със сериозно свиване на физическия обем на продукцията с над една трета спрямо предходната година (с 33,5%).

Подсектор Зеленчуци (без картофопроизводство) създава продукция на стойност 559,2 млн. лева и формира дял от 5,8% от крайната продукция в отрасъла. Налице е ръст в стойността на крайната продукция от зеленчуци от 5,0% (26,6 млн. лева) на годишна база като следствие от увеличения физически обем на производството (с 6,5%), въпреки лекото намаление на цените (общо с 1,4%).

През 2024 г. подсектор Плодове заема дял от 4,0% (с 391,9 млн. лева) от стойността на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство. Подсекторът отбелязва ръст от 10,3% (с 36,5 млн. лева) в резултат от увеличението на физическия обем на продукцията при всички видове плодове (с изключение на десертното грозде) с 13,7% въпреки известното понижение на цените общо с 3%.

Крайната продукция от подотрасъл Животновъдство през 2024 г. възлиза на 2 414,0 млн. лева и отбелязва спад от 4,8% спрямо предходната година в резултат както от леко намаление на физическия обем на животновъдната продукция – с 1,7%, така и от малко по-съществено понижение на цените с 3,1%.

Ръст се наблюдава единствено при направление Едър рогат добитък – стойността на продукцията нараства спрямо предходната 2023 г. с 8% в резултат от увеличаване на физическия обем (с 3%) и цените на производител (с 4,8%).

Направленията от животновъдния подотрасъл, които имат най-голям принос в общата стойност на крайната продукция от отрасъл Селско стопанство през 2024 г., са:

- Производство на мляко – дял от 7,5%, със 725,5 млн. лева крайна продукция (с 9,4 млн. лева по-малко спрямо 2023 г.);

При производството на мляко в стойностно изражение се отчита намаление с 1,3% на годишна база - като резултат от свиването на физическия обем с темп от 2,6%, изпреварващ темпа на повишаване на изкупните цени (1,4%).

- Свиневъдство – дял от 4,9%, с 478,8 млн. лева;

Стойността на крайната продукция от свиневъдството през 2024 г. остава на нивото от предходната година независимо от ръста на физическия обем на производството със 7,4%. В негативна посока въздейства намалението на изкупните цени с темп от 7%, сходен с темпа на увеличение на произведената продукция.

- Отглеждане на птици – дял от 4,2%, с 405,4 млн. лева;

Въпреки лекото увеличение на физическия обем на продукцията (с 1,8%) поднаправлението отбелязва спад от 7,2% в стойностно изражение спрямо предходната 2023 г., под влияние на значително намаление на изкупните цени (с 8,9%).

- Производство на яйца – дял от 2,9%, с 276,7 млн. лева;

При яйценосното поднаправление е налице свиване на физическия обем на продукцията с 9%, съпроводено с още по-съществено намаление на изкупните цени с 12%. В резултат на това стойността на продукцията през 2024 г. намалява на годишна база чувствително с 20%, или с 69,1 млн. лева.

- Овцевъдство и козевъдство – дял от 2,2%, с 213,2 млн. лева.

Физическият обем на производството спада със значителните 14,5% на годишна база, което не може да бъде компенсирано от повишаването на изкупните цени (с 8,7%). В резултат на това стойността на крайната продукция от направление Овцевъдство и козевъдство намалява със 7,1% (с 16,2 млн. лева) спрямо предходната 2023 г.

2.1.3. Междинно потребление

Междинното потребление, използвано за създаването на крайната продукция в отрасъла през 2024 г., възлиза на 5 700,8 млн. лева (Приложения 3 и 4).

Най-съществен дял в неговата структура заемат разходите за фуражи – 21,1% (1 203,8 млн. лева), горива и масла – 18,4% (1 051,0 млн. лева) и торове и почвени подобрители – 16,7% (950,1 млн. лева), следвани от разходите за селскостопанските услуги 9,6% (547,8 млн. лева) и за препарати за растителна защита и пестициди – 8,9% (506,1 млн. лева).

Междинното потребление се свива с 10% (636,6 млн. лева) спрямо предходната година в резултат на намаление на физическия обем при почти всички стоки и услуги, потребени с производствена цел (общо със 7,3%), както и на техните цени (общо с 2,9%).

В стойностно изражение намалението е най-голямо при торовете и почвените подобрители – с 202,6 млн. лева – в резултат от спада на цените спрямо предходната година. Намалението при фуражите (с 147,2 млн. лева) е следствие от свиването както на обема на потребените фуражи, така и от намалението на техните цени. При групата на горивата и маслата се отчита спад от 120,5 млн. лева,

обусловен от свиване на потреблението на енергоносителите, съчетано с леко понижение на цените им през годината.

През 2024 г. междинното потребление представлява 58,7% от стойността на продукцията или за създаването на 100 единици крайна продукция от отрасъл Селско стопанство са вложени 58,7 единици междинно потребление.

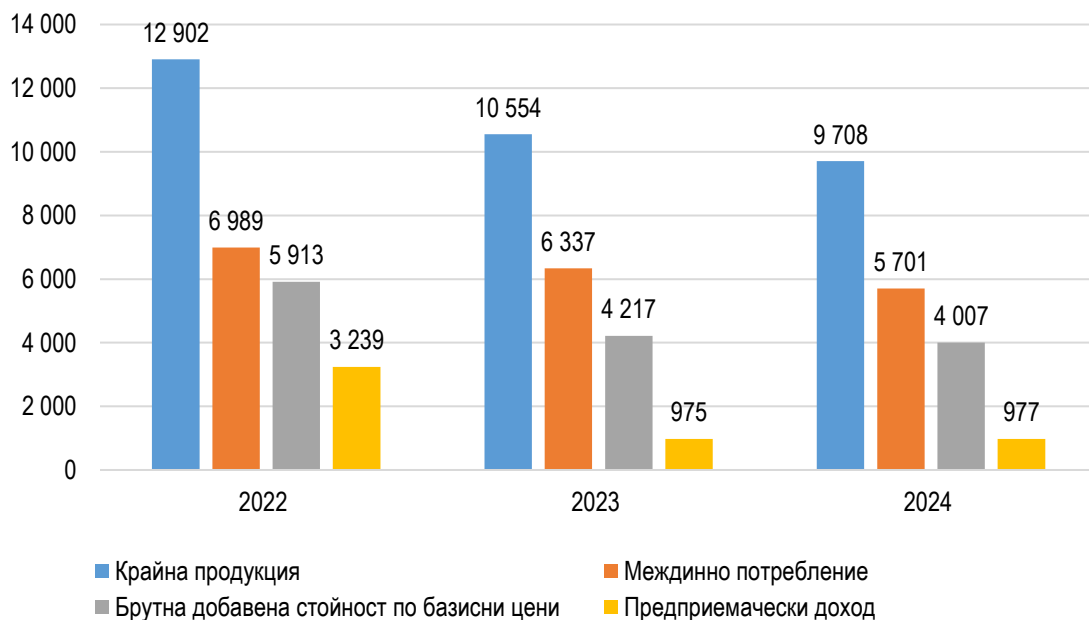
2.1.4. Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност, създадена в отрасъл Селско стопанство през 2024 г., е в размер на 4 006,7 млн. лева (по текущи базисни цени) и отбелязва намаление с 5% (210,3 млн. лева) на годишна база (Приложения 4 и 5).

2.1.5. Предприемачески доход

За 2024 г. предприемаческият доход в отрасъла възлиза на 977,0 млн. лева, като се запазва на нивото от предходната година (Приложение 4).

Фигура II.2. Основни икономически показатели за отрасъл Селско стопанство за периода 2022 – 2024 г., млн. лева

Източник: НСИ

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

Отчетната 2024 г. се характеризира с динамични агроклиматични условия.

През януари 2024 г. се редуваха периоди с температури над и под климатичните норми. Рязкото застудяване през втората половина от второто десетдневие възпрепятства възобновяването на вегетационните процеси при пшеницата и ечемика. През третото десетдневие стойностите на средноденоношните температури бяха в граници, които поддържаха в покой есенните посеви.

През повечето дни от месец февруари агрометеорологичните условия се определяха от температури с 4–6°C над биологичния минимум, необходим за възобновяване и протичане на вегетационните процеси при зимните житни култури. Падналите валежи бяха около и под нормата във всички земеделски райони на страната.

През март се наблюдаваха температури над климатичните норми и валежи в по-голямата част от полските райони под нормата за месеца, с изключение на места в Западна и Централна България. В началото на третото десетдневие на отделни места в източните и южните райони бяха регистрирани отрицателни минимални температури и критични стойности за цветовете и младите завръзи на костилковите овощни видове.

След високите температури в средата на април, достигнали на места в Дунавската равнина стойности над 33°C, през второто десетдневие настъпи понижение на дневните температури и промяна в агрометеорологичните условия. Падналите валежи се отразиха благоприятно на вегетацията на есенните посеви и на началните фази от развитието на слънчогледа и царевицата.

В по-голямата част от страната, с изключение на места в крайните североизточни и югозападни райони, наднормените майски валежи се отразиха благоприятно на есенните посеви, при които протичаха критични по отношение на влагата фази. Повишението на температурите, достигащо до и над 30°C през последните дни от месеца, ускори развитието на земеделските култури. На места в Западна, Централна България и Горнотракийската низина (Видин, Кюстендил, Ловеч, Троян, Пловдивско) през месеца се регистрираха градушки, които нанесоха в различна степен повреди по земеделските култури.

Агрометеорологичните условия през юни се определяха от горещо време с екстремно високи температури, достигащи до 39–40°C, както и чести градушки, които нанесоха сериозни, а на много места в страната и непоправими щети на земеделските култури. В районите на Ботевград, Велико Търново, Ловеч, Шумен, Хасково, Сливен, Ямбол падналите градушки достигнаха големина на орех и унищожиха значителна част от посевите с пролетни и зеленчукови култури, както и площите с овошки и лозя. Повреди бяха регистрирани и при зимните житни култури – полягане на посевите и разпиляване на узрялата зърнена реколта. Наднормените температури през месец юни, с максимални стойности 35–40°C, скъсиха междуфазните периоди в развитието на земеделските култури и причиниха топлинен стрес при полските култури, особено посевите, отглеждани при неполивни условия.

През повечето дни от второто и третото десетдневие на юли беше регистрирано относително сухо и горещо време, което доведе до скъсяване на междуфазните периоди. Ограничаващ фактор за развитието на царевицата и слънчогледа беше дефицитът на почвена влага. Отчетените максимални стойности на температурите между 35–40°C оказаха негативно въздействие върху културите по време на репродуктивния стадий. В началото на месеца в много части на страната се регистрираха краткотрайни валежи, гръмотевични бури и градушки.

През месец август 2024 г., в почти всички полски райони на страната бяха измерени поднормени валежи. В началото на месеца, поради преминаването на студен атмосферен фронт, в някои части на Централна, Североизточна България и в Родопите бяха отчетени интензивни валежи, придружени с буря и градушка. През първото десетдневие на август ограничаващ фактор за развитието на късните земеделски култури беше дефицитът на почвена влага. През второто десетдневие сухото и горещо време, с екстремно високи максимални температури до и над 40°C, поставиха в състояние на топлинен стрес късните земеделски култури. Задълбочилата се лятна суша и продължителните периоди с екстремно високи температури причиниха повреди и при трайните насаждения – листни пригори и преждевременен листопад при някои овощни видове. Високите температури в съчетание с ниската атмосферна влажност причиниха окапване на завръзките при зеленчуковите култури от късното производство. Вследствие на задълбочилия се дефицит на почвена влага значителна част от късните хибриди царевица бяха силажирани, преди да приключат развитието си.

Високите температури в началото на месец септември, с максимални стойности в по-голямата част от полските райони до и над 34–35°C, доведоха до скъсяване на последните фази от развитието и ускоряване на зреенето при късните полски култури. В средата на месеца настъпи нормализиране на топлинните условия. На места в източните части на страната, районите на Силистра, Добрич и Стара Загора паднаха валежи със стопанско значение, които подобриха условията за развитие на вторите култури и зеленчуците от късното производство.

През месец октомври засушаването в по-голямата част от страната се задълбочи, което възпрепятства сеитбата на зимните житни култури и нормалното протичане на началните фази от вегетацията на засетите есенници.

Падналите валежи в началото на ноември бяха със стопанско значение и условията за протичане на началните фази от вегетацията на пшеницата и ечемика в Североизточна България и в районите по Черноморското крайбрежие се подобриха. В останалата част от страната дефицитът на почвена влага остана лимитиращ фактор за развитието на зимните житни култури. Валежите през третото десетдневие

бяха от изключително важно значение за оцеляването на част от покълналите късно засети посеви в Южна България.

През по-голямата част на декември наднормените температури и подобрените водни запаси в почвата създадоха условия за удължаване на есенната вегетация при зимните житни култури в полските райони на страната. Необичайно високите температури в края на астрономическата есен се отразиха ефективно на късно засетите посеви, които бяха в начален стадий на развитие. Част от поникналите зимни житни култури достигнаха необходимата температурна сума за встъпване във фаза формиране на първи-втори лист. В началото на третото десетдневие настъпи понижение на температурите, затихване и прекратяване на вегетационните процеси при зимните житни култури. В последните дни от месеца агрометеорологичните условия придобиха зимен характер, без да са регистрирани критични минимални температури за зимуващите земеделски култури.

Отчетените щети върху земеделските култури през 2024 г. са резултат от неблагоприятните климатични събития – измръзване/слана, буря/непрекъснат дъжд, наводнение, градушка и суша/засушаване.

2.2.1. Зърнопроизводство

През 2024 г. се наблюдава увеличение на производството на пшеница, ечемик, овес и ориз спрямо предходната година, за което допринасят както по-големият размер реколтирани площи (с изключение на пшеницата), така и повишената продуктивност от единица площ. По-ниска продукция през годината е събрана от царевица за зърно, ръж и тритикале.

Таблица II.4. Производство на зърнени култури от реколти `2023 и `2024

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023
Пшеница	1 220 906	1 194 507	-2,2%	5,43	5,73	5,5%	6 623 700	6 846 316	3,4%
Ръж	7 655	6 438	-15,9%	1,81	1,99	9,9%	13 858	12 800	-7,6%
Тритикале	35 150	20 867	-40,6%	3,22	3,05	-5,3%	112 993	63 728	-43,6%
Ечемик	149 980	196 376	30,9%	5,14	5,36	4,3%	770 347	1 052 483	36,6%
Овес	13 005	23 573	81,3%	2,25	2,26	0,4%	29 318	53 348	82,0%
Царевица за зърно	534 637	503 025	-5,9%	4,48	3,18	-29,0%	2 393 122	1 597 935	-33,2%
Ориз	11 203	12 153	8,5%	6,08	5,68	-6,6%	68 070	69 010	1,4%

Източник: МЗХ, отдел "Агrostатистика"

Пшеница

Производството на пшеница през 2024 г. възлиза на 6 846,3 хил. тона – с 3,4% повече спрямо 2023 г., което се дължи на благоприятните климатични условия в процеса на развитие на културата, довели до повишение на средния добив с 5,5%. Площите, засети с пшеница през 2024 г., са 1 197 036 ха, с 2,2% по-малко на годишна база, като от тях са реколтирани 1 194 507 ха (-2,2% спрямо година по-рано). Относителният дял на площите с пшеница спрямо общия размер на обработваемата земя е 34,7%.

С най-голям дял от реколтираните площи с пшеница в страната е Северозападният район – 22,6%, следван от Североизточния – с 22,3% и Югоизточния – с 20,7%.

По данни от анкета БАНСИК на отдел „Агrostатистика“, през 2024 г. отглеждане на пшеница след пшеница има върху 6,4% от площите със зърнената култура, при 4,8% през предходната година. Върху около 92,7% от площите с пшеница – реколта `2024, е извършен добър сеитбооборот. След окупни култури са засети 79,8% от площите с пшеница, при 79,3% през 2023 г. В сеитбооборота на пшеницата през годината са включени 3,2% угари.

Ръж и тритикале

Произведеното зърно от ръж - реколта `2024 е със 7,6% под нивото от предходната година, в

резултат от намаление на реколтираните площи с 15,9%.

Реколтираните площи с тритикале през 2024 г. намаляват с 40,6% спрямо 2023 г., а средният добив - с 5,3%, което води до спад на производството с 43,6%, до 63 728 тона.

Най-много реколтирани площи с ръж и тритикале се наблюдават в Югоизточния район - съответно 2 437 ха и 5 993 ха.

Ечемик

През 2024 г. в страната са произведени 1 052,5 хил. тона ечемик. Това представлява ръст от 36,6% на годишна база, като се отчита увеличение както на реколтираните площи - с 30,9%, така и на средния добив - с 4,3%.

Най-много площи с ечемик през 2024 г. са реколтирани в Югоизточния район (24,3% от общия размер за страната), следван от Североизточния район (23,4%).

От гледна точка на предшествениците, добър сеитбооборот е направен върху 72,9% от площите с ечемик. Най-висок отново е делът на слънчогледа - 40,9%. Угарите, включени в сеитбооборота на ечемика през 2024 г., са 5,6%. След окопни култури са засети 58,5% от площите с ечемик.

Овес

При 81,3% повече реколтирани площи и с 0,4% по-висок среден добив от хектар, през 2024 г. производството на овес нараства с 82% спрямо предходната година. Най-много площи с овес са реколтирани в Югозападния район (23,2% от общите за страната).

Царевица за зърно

Полученото зърно от царевица през 2024 г. се свива с 33,2% на годишна база, до 1 597,9 хил. тона. Сухото и горещо време през летните месеци се отрази неблагоприятно върху развитието на царевичните хибриди - преждевременно пожълтяване на листата и недобро озърняване на кочаните, което доведе до намаление на средния добив с 29%.

Засетите площи с царевица за зърно през 2024 г. са 511 555 ха, от които реколтирани са 503 025 ха - съответно с 5,3% и 5,9% по-малко спрямо 2023 г.

С най-голям дял в общо реколтираните площи с царевица през годината е Северозападният район (36,3%), следван от Северен централен (28%) и Североизточен (25,6%).

При царевицата най-голям е делът на предшественик пшеница - 63,2%. Ечемикът, включен в сеитбооборота на царевицата през тази година, представлява 4,9%.

Ориз

През 2024 г. в страната са произведени 69 010 тона оризова арпа - с 1,4% повече спрямо предходната година. Наблюдава се увеличение на реколтираните площи с 8,5%, но понижение на средния добив с 6,6%.

2.2.2. Маслодайни култури

Основните маслодайни култури, които се отглеждат у нас, са слънчогледът и зимната маслодайна рапица.

Таблица II.5. Производство на маслодайни култури от реколти `2023 и `2024

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023
Слънчоглед	869 907	929 145	6,8%	2,03	1,73	-14,8%	1 764 594	1 609 367	-8,8%
Рапица	79 794	64 264	-19,5%	2,57	2,46	-4,3%	204 788	158 134	-22,8%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Слънчоглед

Производството на слънчоглед през 2024 г. възлиза на 1 609,4 хил. тона. Количеството е с 8,8% под нивото от предходната година, като увеличението на реколтираните площи (с 6,8%, до 929 145 ха) компенсира частично намалението на средния добив (с 14,8%, до 1,73 тона/ха). Засетите площи със слънчоглед през 2024 г. са 933 532 ха, с 6,8% повече на годишна база.

Площите със слънчоглед в Североизточния район представляват 23,9% от общо реколтираните площи със слънчоглед в страната през 2024 г. Следва Северозападният район с 23,1%.

Най-голям е делът на слънчогледа, разположен върху предшественик пшеница – 68%. Ечемикът, включен в сеитбооборота на слънчогледа през годината, е 7,4%. Делът на отглеждания слънчоглед като монокултура е 2,7%, при 2,3% през предходната година.

Рапица

През 2024 г. в страната са прибрани 158,1 хил. тона рапица, което е с 22,8% по-малко спрямо 2023 г. Засетите площи с рапица през 2024 г. са 66 343 ха, от които реколтирани са 64 264 ха, съответно със 17,6% и 19,5% под нивото от предходната година. При средния добив също се отчита намаление – с 4,3%.

2.2.3. Мониторинг на пазара на зърно

През 2024 г. се наблюдава незначително увеличение на общия капацитет за съхранение на зърно в България.

В рамките на годината е актуализиран Регистърът на обектите за съхранение на зърно в страната, като са вписани 42 броя нови обекти за съхранение на зърно, направена е промяна в обстоятелствата на 183 броя вписани обекти и са заличени 28 броя. Към 31.12.2024 г. в страната има общо 4 245 броя активни обекти за съхранение на зърно, с капацитет от 18 930 027 тона.

2.2.4. Окачествяване на реколта `2024

За извършване на представително окачествяване на пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица и оризова арпа от реколта 2024 г. са взети и анализирани 3 248 броя проби от 3 871 906 тона от добитото количество зърно.

Окачествяване на пшеница от реколта `2024

Крайните резултати от проведените от БАБХ лабораторни анализи на средните проби от пшеница - реколта `2024 показват, че 73% от произведеното пшенично зърно през 2024 г. е с високи хлебопекарни качества и се отнася към първа, втора и втора Б групи, при 48,7% през предходната година. През 2024 г. се отбелязва значително повишение на количеството на пшеницата с високо качество спрямо година по-рано, дължащо се на добрите метрологични условия.

Разпределението на зърното по групи е както следва:

- Първа група – 4,7%, при 1,6% за 2023 г.;
- Втора група – 15,8%, при 11,8% за 2023 г.;
- Втора Б група – 52,5%, при 35,3% за 2023 г.;
- Трета група – 27,0%, при 51,3% за 2023 г.

Средните стойности на основните показатели, които определят качествената характеристика на зърното от реколта `2024 за страната са:

- съдържание на влага: $10,3\% \pm 0,5\%$, при $11,1\% \pm 0,5\%$ за 2023 г.;
- хектолитрова маса: $77,0 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 2,2 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$, при $75,2 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 2,3 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$ за 2023 г.;
- добив на мокър глутен: $25\% \pm 3,0\%$, при $21,3\% \pm 2,6\%$ за 2023 г.;
- отпускане на глутена: $7,7 \text{ mm} \pm 1,7 \text{ mm}$, при $6,9 \text{ mm} \pm 1,2 \text{ mm}$ за 2023 г.;

- число на хлебопекарна сила: 55,4 усл. ед. $\pm$ 5,5 усл. ед., при 55 усл. ед. $\pm$ 4,6 усл. ед. за 2023 г.;
- съдържание на протеин: 12,1% с.в. $\pm$ 1,1% с.в., при 11,7% с.в. $\pm$ 1,1% с.в. за 2023 г.;
- число на падане: 385,9 сек. $\pm$ 36,5 сек., при 372,8 сек. $\pm$ 38,5 сек. за 2023 г.;

Окачествяване на ечемик от реколта `2024

Средните стойности на основните качествени показатели на ечемика от реколта `2024 са както следва:

- съдържание на белтъчни вещества: 11,5% $\pm$ 0,8%, при 11,5% $\pm$ 0,7% за 2023 г.;
- хектолитрова маса: 62,9 кг/100 dm³ $\pm$ 2,3 кг/100 dm³, при 61,1 кг/100 dm³ $\pm$ 2,0 кг/100 dm³ за 2023 г.;
- изравненост на партидите: 88,5% $\pm$ 7,9%, при 84,6% $\pm$ 7,0% за 2023 г.;
- влажност: 10,4% $\pm$ 0,8%, при 11,5% $\pm$ 0,6% за 2023 г.;
- културни примеси: 1,6% $\pm$ 1,3%, при 1,1% $\pm$ 1,5% за 2023 г.;
- чужди примеси: 1,0% $\pm$ 1,0%, при 1,1% $\pm$ 1,2% за 2023 г.

Окачествяване на слънчоглед от реколта `2024

Окончателните резултати показват, че 69,6% от анализираниите проби отговарят на условията на стандарта за качество на слънчогледовото семе при установени 70,8% през предходната година. Окончателните резултати сочат, че 76,6% от анализираното слънчогледово зърно отговарят на изискванията на стандарта за масленост, при 87,3% през 2023 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на слънчогледа от реколта `2024 са:

- съдържание на влага: 5,8% $\pm$ 0,5%, при 5,8% $\pm$ 0,5% през 2023 г.;
- масленост: 43,9% $\pm$ 2,5%, при 44,8% $\pm$ 2,1% през 2023 г.;
- културни примеси: 1,4% $\pm$ 1,1%, при 1,4% $\pm$ 0,8% през 2023 г.;
- чужди примеси: 2,8% $\pm$ 1,6%, при 3,1% $\pm$ 1,8% през 2023 г.

Окачествяване на царевица от реколта `2024

Крайните резултати показват, че 78,6% от анализираната партида отговаря на условията на стандарта за качество на царевичното зърно по отношение на показателите влага и примеси, при 90% установени през 2023 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на царевицата от реколта 2024 са:

- влага: 11,8% $\pm$ 0,5%, при 12,3% $\pm$ 0,6% през 2023 г.;
- културни примеси: 3,6% $\pm$ 1,6%, при 2,9% $\pm$ 1,7% през 2023 г.;
- чужди примеси: 1,3% $\pm$ 0,6%, при 1,0% $\pm$ 0,5% през 2023 г.;
- съдържание на нишесте: 72,6% $\pm$ 0,8%, при 72,5% $\pm$ 0,7% през 2023 г.;
- хектолитрова маса: 70,6 kg/100 dm³ $\pm$ 2,6 kg/100 dm³, при 72,0 kg/100 dm³ $\pm$ 1,9 kg/100 dm³ през 2023 г.

Окачествяване на оризова арпа от реколта `2024

Крайните резултати показват, че през 2024 г. 100% от анализираната партида отговаря на условията на стандарта за качество на оризовата арпа по отношение на показателите влага и примеси, при установени 94,1% през 2023 г. При 72,7% от анализираното количество арпа е отчетено съдържание на червени зърна под 1%, т.е. отговаря на изискванията за първо качество, при 82,4% през 2023 г.

Средните стойности на основните качествени показатели на оризовата арпа от реколта `2024 са:

- влага: 12,4% $\pm$ 0,9%, при 12,6% $\pm$ 1,2% през 2023 г.;

- културни примеси: $1,4\% \pm 0,5\%$, при $1,1\% \pm 0,7\%$ през 2023 г.;
- чужди примеси: $1,6\% \pm 1,3\%$, при $0,6\% \pm 0,3\%$ през 2023 г.;
- червени зърна: $0,8\% \pm 0,5\%$, при $0,6\% \pm 0,4\%$ през 2023 г.;
- пожълтели зърна – няма както и през 2023 г., 2022 г., 2021 г. и 2020 г.;
- оголени зърна – $1,3\% \pm 0,8\%$, при $1,5\% \pm 1,0\%$ през 2023 г.;
- хектолитрова маса: $57,0 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 3,2 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$, при $59,0 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3 \pm 1,4 \text{ kg}/100 \text{ dm}^3$ през 2023 г.

2.2.5. Технически култури

Тютюн

Производството на тютюн през 2024 г. е в размер на 3 380 тона, което е с 14,3% по-малко в сравнение с предходната година. Намалението на производството се дължи на свиване на разсадените площи с 16,5% - от 2 425 ха за 2023 г. на 2 026 ха за 2024 г.

Памук

Прибраното количество влакнодаен памук през 2024 г. възлиза на 1 385 тона, отбелязвайки ръст от 20,7% на годишна база. Реколтираните площи са 1 958 ха – с 50,6% повече спрямо 2023 г., докато средният добив се понижава с 19,3%, до 0,71 тона/ха.

Влакнодаен коноп

През 2024 г. реколтираните площи с влакнодаен коноп в страната са 13,8 ха.

2.2.6. Медицински и ароматни култури

През 2024 г. площите, заети с основни медицински, ароматни и етеричномаслени култури като маслодайна роза (розов цвят), лавандула (свеж цвят), маточина (суха маса), кориандър (семе), резене (семе), бял трън (семе) и др., са в размер на 42 771 ха, което е с 0,6% повече в сравнение с 2023 г. При реколтираните площи се отчита увеличение с 0,8%, до 39 990 ха.

Таблица II.6. Производство на основни етерично-маслени култури от реколти `2023 и `2024

Култура	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (тона/ха)			Производство (тона)		
	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023
Лавандула	10 710	8 598	-19,7%	3,45	3,76	9,0%	36 898	32 298	-12,5%
Маслодайна роза	4 208	4 325	2,8%	2,50	2,69	7,6%	10 517	11 642	10,7%
Маточина	472	408	-13,6%	3,19	3,67	15,0%	1 504	1 496	-0,5%
Кориандър	21 370	22 751	6,5%	1,26	1,06	-15,9%	26 942	24 173	-10,3%
Резене	564	681	20,7%	0,27	0,26	-3,7%	154	174	13,0%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Засадените площи с маслодайна роза през годината възлизат на 4 639 ха, от които реколтирани са 4 325 ха (съответно с 2,9% и 2,8% повече на годишна база). При 7,6% по-висок среден добив, производството на розов цвят нараства с 10,7% спрямо 2023 г., до 11 642 тона.

При лавандулата се регистрира намаление на засадените площи с 19% спрямо 2023 г. Производството се свива по-умерено - с 12,5%, до 32 298 тона, поради повишение на средния добив с 9%.

През 2024 г. са произведени 24 173 тона кориандър - с 10,3% по-малко спрямо предходната година. Това се дължи на отчетения по-нисък среден добив (с 15,9%), макар при реколтираните площи

да се наблюдава увеличение (с 6,5%).

При маточината се отчита спад на площите с 13,6% на годишна база, който е компенсиран от увеличение на средния добив с 15%. Производството възлиза на 1 496 тона – с незначителните 0,5% под нивото от 2023 г.

Производството на резене се увеличава с 13% на годишна база, вследствие на ръст на реколтираните площи с 20,7%.

2.2.7. Плодове

Общите площи с овощни, черупкови и ягодоплодни насаждения в земеделските стопанства през 2024 г. са 59 584 ха, което е с 0,5% под нивото от предходната година. От тях, реколтирани са 44,7 хил. ха – с 9,6% повече на годишна база. Поради климатични и други причини около 11% от плододаващите площи с овощни видове не са реколтирани. Напоявани са 24% от засадените площи с овощни видове.

Най-голям дял от реколтираните площи през 2024 г. заемат черешите - 22,8%, следвани от сливите и джанките - 21,4% и орехите - 16,9%. При повечето от основните овощни култури се регистрира увеличение на реколтираните площи спрямо 2023 г., в границите от 0,7% (орехи) до 70,8% (бадеми). Намаление е налице само при малините (с 3,1%), ябълките (с 1%) и лешниците (с 0,2%).

Площите с млади, невстъпили в плододаване овощни насаждения през годината са 6 920 ха. Най-голям относителен дял от тях заемат орехите - 32,3%, следвани от сливите и джанките - 20,2%.

От новосъздадените насаждения през стопанската 2023/2024 година, 73% са костилковидове, 15% - черупкови видове, а 12% - семкови и ягодоплодни видове. От костилковите видове най-голям е дялът на сливите и джанките - 38%, следвани от кайсиите и зарзалите с 28% и черешите с 22%. При площите с черупкови видове най-голям дял се пада на орехите - 91%, следвани от бадемите с 6%.

През 2024 г. в страната са произведени общо 204 913 тона плодове - с 14,1% повече в сравнение с предходната година, като при почти всички култури се отчита увеличение. Значителен ръст на продукцията се наблюдава при бадемите - с 83,8%, кайсиите и зарзалите - със 71,8% и прасковите и нектарините - с 62,4%, а по-слабо изразен - при орехите, крушите, черешите, лешниците, ябълките, сливите и джанките и вишните - с между 2,5% (вишни) и 22,8% (орехи). Само прибраните количества малини и култивирани шипки са по-малко - съответно с 9,5% и 0,8%.

Най-голям относителен дял от общото производство на плодове през годината се формира от сливите и джанките - 29,7% и черешите - 24,6%, следвани от ябълките - 18%, кайсиите и зарзалите - 9,1% и прасковите и нектарините - 8,6%.

Водещо място в производството на плодове през 2024 г. заемат Югоизточният район с 26,3% и Южният централен район с 24,4%. В Югоизточния район е съсредоточено производството на праскови (65,6%), череши (43,3%) и орехи (32,8%), а в Южния централен район - това на ябълки (35,9%) и сливи и джанки (29,6%). В Северния централен район са добити 89,1% от кайсиите в страната, а при производството на малини най-висок дял заема Североизточният район - 39,8%.

Таблица II.7. Производство на плодове от реколти `2023 и `2024

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (кг/ха)			Производство (тона)		
	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023
Ябълки	3 562	3 527	-1,0%	9 807	10 442	6,5%	34 933	36 830	5,4%
Круши	468	551	17,7%	5 365	5 290	-1,4%	2 511	2 915	16,1%
Праскови и нектарини	1 483	2 322	56,6%	7 282	7 554	3,7%	10 799	17 540	62,4%
Кайсии и зарзали	2 199	3 224	46,6%	4 936	5 784	17,2%	10 855	18 649	71,8%
Сливи и джанки	9 256	9 579	3,5%	6 238	6 347	1,7%	57 737	60 796	5,3%

Овощни култури	Реколтирани площи (ха)			Среден добив (кг/ха)			Производство (тона)		
	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023
Череша	9 648	10 213	5,9%	4 791	4 938	3,1%	46 222	50 435	9,1%
Вишна	934	1 003	7,4%	3 505	3 346	-4,5%	3 274	3 356	2,5%
Орехи	7 509	7 559	0,7%	459	560	22,0%	3 450	4 235	22,8%
Бадеми	1 077	1 840	70,8%	578	621	7,4%	622	1 143	83,8%
Лешници	1 727	1 724	-0,2%	463	502	8,4%	799	865	8,3%
Малини	1 572	1 524	-3,1%	3 598	3 360	-6,6%	5 656	5 121	-9,5%
Култивирани шипки	851	1 007	18,3%	1 496	1 254	-16,2%	1 273	1 263	-0,8%
Други овощни видове	530	645	21,7%	-	-	-	1 482	1 765	19,1%
Общо:	40 816	44 718	9,6%	-	-	-	179 613	204 913	14,1%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

През 2024 г. се отчита сериозно повишение на средните добиви от орехи (с 22%) и кайсии и зарзали (със 17,2%) спрямо предходната година. По-умерено нарастват средните добиви от сливи и джанки, череша, праскови и нектарини, ябълки, бадеми и лешници - в рамките на 1,7% - 8,4%, докато тези от круши, вишна, малини и култивирани шипки намаляват с между 1,4% и 16,2%.

Реализирани са 97% от произведените плодове. Най-голям е дялът на продукцията, предназначена за директни продажби и в търговската мрежа - 52%, а количествата за преработка са 41%.

2.2.8. Зеленчуци

През 2024 г. основните площи, използвани за производство на зеленчуци в земеделските стопанства, са 35 566 ха, което е с 15,9% повече от предходната година. Откритите площи, засадени с пресни зеленчуци, ягоди, картофи и бобови култури, възлизат на 34 350 ха, отбелязвайки ръст от 16,4% на годишна база. Оранжерийните площи нарастват с 5,4% спрямо 2023 г., до 1 216 ха.

Таблица II.8. Основни площи, използвани за производство на зеленчуци – реколти `2023 и `2024, ха

Основни площи	Реколта `2023	Реколта `2024	Изменение 2024/2023
Открити площи с пресни зеленчуци, ягоди, картофи и бобови култури	29 520	34 350	16,4%
Обща оранжерийна площ	1 154	1 216	5,4%
Обща площ	30 674	35 566	15,9%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Реколтираните открити площи със зеленчуци през 2024 г. са в размер на 33 970 ха, със 17,2% над нивото от предходната година. По групи култури, увеличение на реколтираните площи е налице при грудковите и лукови зеленчуци (със 7,2%), плодните зеленчуци (с 32,7%) и пресните бобови култури (с 81%), а намаляване – при зеленчуците от рода Brassica (с 12,2%), листните или стъблени зеленчуци с изключение на тези от рода Brassica (с 1,4%), картофите (с 3,5%) и ягодите (с 6,7%).

С най-голям относителен дял от общо реколтираните открити площи със зеленчуци през годината са тези, заети с картофи - 19,9%, дини - 15,7%, пъпеши - 12,1%, лук (кромид - зрял) - 9%, домати - 8,6% и пипер - 7,9%.

По видове зеленчукови култури, през 2024 г. се отчита значителен ръст на годишна база на реколтираните открити площи с праз, спанак и зелен градински фасул - в рамките на два-три пъти. Съществено повече са и реколтираните площи с тикви и кратуни (с 85,1%), корнишони (със 70,3%), градински грах - зелен (с 65,8%), моркови (с 48,2%), пъпеши (с 46,6%), дини (с 43,5%) и патладжан (с

39,2%). От друга страна, намаляват реколтираните открити площи, заети с тиквички, краставици, броколи, лук кромид - зелен, салати и марули и цветно зеле (карфиол) - с между 12,3% (тиквички) и 63,1% (карфиол).

Таблица II.9. Площи, производство и средни добиви от зеленчуци – реколти `2023 и `2024

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Оранжерийни реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
					От открити площи		Оранжерийно производство		ОБЩО				
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024
Плодови зеленчуци, в т.ч.:	13 735	18 232	1 181	1 253	250 794	325 567	106 534	109 034	357 328	434 601	21,6%	-	-
Домати	2 540	2 912	639	653	59 537	71 086	56 113	57 058	115 650	128 144	10,8%	23 440	24 411
Краставици	324	261	389	415	5 603	5 263	44 528	45 427	50 131	50 690	1,1%	17 293	20 165
Корнишони	128	218	с	1	2 383	3 740	с	20	с	3 760	-	18 617	17 156
Патладжани	357	497	5	с	10 106	14 599	132	с	10 238	с	-	28 308	29 374
Тиквички	154	135	1	43	3 034	2 459	15	853	3 049	3 312	8,6%	19 701	18 215
Тикви и кратуни	704	1 303	-	-	9 343	12 191	-	-	9 343	12 191	30,5%	13 271	9 356
Пъпеши	2 794	4 095	с	с	29 487	37 575	с	с	с	с	-	10 554	9 176
Дини	3 714	5 330	-	-	80 130	122 930	-	-	80 130	122 930	53,4%	21 575	23 064
Пипер (вкл. лют пипер)	2 371	2 697	147	139	46 264	51 602	5 741	5 567	52 005	57 169	9,9%	19 512	19 133
Сладка царевица	649	784	-	-	4 907	4 122	-	-	4 907	4 122	-16,0%	7 561	5 258
Пресни бобови култури, в т. ч.:	610	1 104	2	с	1 710	3 801	20	с	1 730	с	-	-	-
Градински грах - зелен	529	877	-	-	1 408	1 887	-	-	1 408	1 887	34,0%	2 662	2 152
Градински фасул - зелен	81	227	2	с	302	1 914	20	с	322	с	-	3 728	8 432
Зеленчуци от рода Brassica, в т.ч.:	2 003	1 758	-	-	47 090	33 274	-	-	47 090	33 274	-29,3%	-	-
Главесто зеле	1 847	1 684	-	-	44 963	32 522	-	-	44 963	32 522	-27,7%	24 344	19 312
Цветно зеле (карфиол)	122	45	-	-	1 878	503	-	-	1 878	503	-73,2%	15 393	11 178
Броколи	34	27	-	-	249	221	-	-	249	221	-11,2%	7 324	8 185
Други зеленчуци от рода Brassica (алабаш и брюкселско зеле)		2		-		28		-		28			-
Листни или стъблени зеленчуци (с изключение на зеленчуци от рода Brassica), в т.ч.:	633	624	31	14	9 945	5 426	302	219	10 247	5 645	-44,9%	-	-
Салати и марули	197	102	22	12	3 623	1 665	215	173	3 838	1 838	-52,1%	18 391	16 324
Спанак	36	95	1	с	153	586	5	с	158	с	-	4 250	6 168
Праз	70	140	-	-	1 033	1 551	-	-	1 033	1 551	50,1%	14 757	11 079
Лук кромид -	133	77	2	1	3 146	637	32	36	3 178	673	-79%	23 654	8 273

Култури	Открити реколтирани площи (ха)		Оранжерийни реколтирани площи (ха)		Производство (тона)							Среден добив от открити площи (кг/ха)	
					От открити площи		Оранжерийно производство		ОБЩО				
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024
зелен													
Други листни или стъблени зеленчуци (артишок, аспержи, чубрица, копър, магданоз, целина, чесън - зелен и др.)	197	210	5	с	1 990	987	41	с	683	с	-	-	-
Грудкови и лукови зеленчуци, в т.ч.:	3 890	4 172	1	с	51 698	48 306	17	с	51 715	с	-	-	-
Лук кромид - зрял	3 016	3 069	-	-	38 956	35 816	-	-	38 956	35 816	-8,1%	12 916	11 670
Моркови	446	661	-	-	9 707	10 196	-	-	9 707	10 196	5,0%	21 765	15 425
Чесън – зрял	266	273	-	-	1 073	781	-	-	1 073	781	-27,2%	4 034	2 861
Други грудкови и лукови зеленчуци (салатно цвекло, арпаджик, ряпа, репички, целина и др.)	162	169	1	с	1 962	1 513	17	с	1 979	с	-	-	-
Други зеленчуци (бамя и др.)	407	665	-	-	1 490	1 387	-	-	1 490	1 387	-6,9%	-	-
Картофи	7 019	6 770	5	-	119 135	113 935	104	-	119 239	113 935	-4,4%	16 973	16 829
Ягоди	691	645	68	65	4 061	3 985	1 145	742	5 206	4 727	-9,2%	5 877	6 178
Общо зеленчуци	28 988	33 970	1 288	1 332	485 923	535 681	108 122	109 997	594 045	645 678	8,7%	-	-

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика"
с – конфиденциални данни

Общото производство на зеленчуци през 2024 г. възлиза на 645,7 хил. тона - с 8,7% повече в сравнение с предходната година, поради увеличеното производство на плодови зеленчуци. Продукцията от открити площи нараства с 10,2% на годишна база, до 535,7 хил. тона, а оранжевийната - с 1,7%, до 110 хил. тона.

През 2024 г. най-голямо е производството на домати - 128,1 хил. тона (19,8% от общото производство на зеленчуци), дини - 122,9 хил. тона (19%) и картофи - 113,9 хил. тона (17,6%), следвано от това на пипер - 57,2 хил. тона (8,9%), краставици - 50,7 хил. тона (7,9%), лук кромид - зрял - 35,8 хил. тона (5,5%) и главесто зеле - 32,5 хил. тона (5%). За първи път от 2016 г. картофите не са на първо място по произведено количество.

По групи зеленчуци, увеличение на добитите количества от открити площи спрямо предходната година се отчита при плодите зеленчуци (с 29,8%) и пресните бобови култури (над два пъти), а намаление - при грудковите и лукови зеленчуци (с 6,6%), зеленчуците от рода Brassica (с 29,3%) и листните и стъблени зеленчуци (с изключение на зеленчуци от рода Brassica) (с 45,4%).

Сред по-значимите култури, съществено нарастване на получената продукция от открити площи е налице при дините (с 53,4%), патладжаните (с 44,5%), тиквите (с 30,5%), пъпешите (с 27,4%), доматиите (с 19,4%) и морковите (с 5%), а намаление - при картофите (с 4,4%), краставиците (с 6,1%), зрелият лук

кромид (с 8,1%) и главестото зеле (с 27,7%).

През 2024 г. се наблюдават разнопосочни изменения на средните добиви от открити площи от основните зеленчукови култури. Средните добиви от патладжани, домати, ягоди, дини и краставици нарастват в рамките на 3,8% - 16,6% на годишна база, а тези от картофи, пипер, пъпеши, главесто зеле, моркови и тикви се понижават с между 0,8% (картофи) и 29,5% (тикви).

Таблица II.10. Общо производство на основни зеленчуци от реколти `2023 и `2024, тона

Видове зеленчуци	Реколта `2023	Реколта `2024	Изменение 2024/2023
Домати	115 650	128 144	10,8%
Пипер (сладък и лют)	52 005	57 169	9,9%
Краставици	50 131	50 690	1,1%
Картофи	119 239	113 935	-4,4%
Главесто зеле	44 963	32 522	-27,7%
Лук кромид зрял	38 956	35 816	-8,1%
Ягоди	5 206	4 727	-9,2%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Оранжерийното производство в страната се определя от няколко основни зеленчукови култури - домати, краставици, пипер, салати и марули, а през 2024 г. е отчетено и сравнително голямо количество тиквички. Част от продукцията е предназначена за износ.

Общото производство на оранжерийни зеленчуци през 2024 г. е в размер на 110 хил. тона, което е с 1,7% повече спрямо предходната 2023 г.

Сред основните оранжерийни зеленчуци, продукцията от домати и краставици се увеличава съответно с 1,7% и 2% на годишна база, а при тиквичките е налице многократен ръст. Същевременно оранжерийното производство на пипер и салати и марули се свива респективно с 3% и 19,5%.

Таблица II.11. Оранжерийно производство на основни зеленчуци от реколти `2023 и `2024, тона

Видове зеленчуци	Реколта `2023	Реколта `2024	Изменение 2024/2023
Домати	56 113	57 058	1,7%
Пипер	5 741	5 567	-3,0%
Краставици	44 528	45 427	2,0%
Тиквички	15	853	5586,7%
Салати и марули	215	173	-19,5%
Други зеленчуци (без гъби)	1 510	919	-39,1%
Общо	108 122	109 997	1,7%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Продължава тенденцията за модернизиране на съществуващите оранжерии с прилагане на нови и по-съвременни технологии за качествени зеленчуци - оранжерийно производство.

Отчита се разнообразяване на видовете зеленчукови култури, отглеждани в оранжерии. Освен основните оранжерийни култури се произвеждат още корнишони, градински фасул-зелен, патладжани, лук кромид-зелен, пъпеши, ягоди и други.

2.2.9. Прогнозни данни за производството на основни зърнени и маслодайни култури от реколта `2025

По прогнозни данни към края на м. септември, през 2025 г. производството на трите основни есенни зърнени и маслодайни култури нараства спрямо предходната година, както следва: пшеница – с

6,9%, ечемик – с 4,3% и рапица – с 82,8%. При пшеницата и рапицата това се дължи най-вече на по-големия размер реколтирани площи, а при ечемика – на повишения среден добив.

На този етап продукцията от царевица за зърно се очаква да бъде със значителните 43,4% под нивото от предходната година, в резултат на съчетание от по-малко реколтирани площи и сериозно понижение на средния добив от хектар, вследствие на неблагоприятните климатични условия през стопанската година. По отношение на слънчогледа се очертава по-умерено намаление на производството – със 7,5%.

Таблица II.12. Прогноза за производството на основни зърнени и маслодайни култури през 2025 г.

Култура	Показател/година	2024	2025 (прогноза)	Изм. 2025/2024
Пшеница	Площи (хил. ха)	1 195	1 266	6,0%
	Среден добив (тона/ха)	5,73	5,78	0,9%
	Производство (хил. тона)	6 846	7 318	6,9%
Царевица за зърно	Площи (хил. ха)	503	410	-18,5%
	Среден добив (тона/ха)	3,18	2,21	-30,6%
	Производство (хил. тона)	1 598	905	-43,4%
Ечемик	Площи (хил. ха)	196	194	-1,2%
	Среден добив (тона/ха)	5,36	5,66	5,6%
	Производство (хил. тона)	1 052	1 098	4,3%
Слънчоглед	Площи (хил. ха)	929	949	2,1%
	Среден добив (тона/ха)	1,73	1,57	-9,2%
	Производство (хил. тона)	1 609	1 489	-7,5%
Рапица	Площи (хил. ха)	64	106	64,9%
	Среден добив (тона/ха)	2,46	2,73	11,0%
	Производство (хил. тона)	158	289	82,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ (прогнозни данни за 2025 г.).

2.3. Производствени резултати в животновъдството

Животновъдството е важен подотрасъл на земеделието на България, с особено значение за осигуряване на основни суровини за преработвателната промишленост и гарантиране на продоволствената сигурност на населението.

Държавната политика в областта на животновъдството е насочена към създаване на условия за устойчиво развитие на сектора и защита интересите на земеделските стопани. Като един от приоритетните сектори в аграрния отрасъл, животновъдството се подпомага посредством различни финансови инструменти със средства от европейския бюджет по двата стълба на ОСП (за директни плащания и пазарни мерки и за развитие на селските райони), както и с национални средства.

През 2024 г. продължава прилагането на класификацията на кланичните трупове от говеда, свине и овце (агнета) по Скалите на ЕС. С класификацията се цели подобряване на прозрачността на пазара и повишаване на конкурентоспособността на месните продукти на европейския пазар, както и предоставяне на обратна информация към фермерите относно резултатите от способите на отглеждане на животните им.

Към края на 2024 г. се наблюдава намаление на броя на стопанствата, отглеждащи селскостопански животни, като продължава процесът на тяхното окрупняване. Най-голям спад спрямо година по-рано се отчита при стопанствата със свине – с 33,3% и кози – с 29,4%, следван от тези с говеда – с 16,0% и овце - с 15,7%. Броят на фермите с биволи остава без промяна спрямо 2023 г. Птицефермите, отглеждащи кокошки и подрастващи носачки, са с 8,7% по-малко на годишна база, а тези с пилета за месо - с 23,5%. Броят на стопанствата с пчелни семейства се свива с 5,4%.

През 2024 г. общият брой на всички видове селскостопански животни намалява спрямо

предходната година. По-значително спада броят на козите - с 14,3%, а по-умерено този на птиците - с 6,6%, овцете – с 5,2%, биволиите – с 4,6%, свинете - с 3,3% и говедата – с 2,6%. Същевременно броят на пчелните семейства нараства с 2,6%. През годината е отчетен ръст от 16,9% на овцете майки от месодайно направление.

При повечето видове и категории селскостопански животни през 2024 г. е налице увеличение на средния размер на стопанствата спрямо предходната година. Средният брой свине общо, отглеждани в едно стопанство, е с 45,1% повече на годишна база (достигайки 1 168 броя), макар при свинете майки да се отчита намаление с 11,9% (до 238 броя). Средният брой кози общо се повишава с 21,6% (до 41,7 броя), а този на кози майки – с 22% (до 35,5 броя). Следват говеда общо с ръст от 15,7% (до 35,4 броя) и крави – с 15,6% (до 23,5 броя). Увеличението на средния брой овце общо е с 12,4% (до 95 броя), а на овцете майки – с 12,9% (до 81,4 броя). Намалява средният размер на стопанствата с биволи (с 4,3%) и биволици (с 4,7%), съответно до 40 броя и 36,5 броя животни.

Таблица II.13. Брой животни през 2023 и 2024 г.

Вид животни	2023	2024	Изменение 2024/2023
Говеда - общо, в т. ч.:	553 363	538 793	-2,6%
крави - общо, в т. ч.:	355 565	338 754	-4,7%
- млечни крави	187 096	174 970	-6,5%
- месодайни крави	168 469	163 784	-2,8%
Биволи - общо, в т. ч.:	20 941	19 980	-4,6%
биволици	15 317	14 624	-4,5%
Овце - общо, в т. ч.:	1 072 768	1 016 698	-5,2%
овце майки - общо, в т. ч.:	901 209	862 929	-4,2%
- млечни овце майки	718 303	649 185	-9,6%
- месодайни овце майки	182 906	213 744	16,9%
Кози - общо, в т. ч.:	174 952	149 999	-14,3%
Кози майки	145 265	127 774	-12,0%
Свине - общо, в т.ч.:	724 745	700 779	-3,3%
общо разплодни женски свине над 50 кг	79 577	70 359	-11,6%
Птици - общо, хил. бр., в т. ч.:	14 522	13 560	-6,6%
кокошки и подрастващи носачки	6 583	6 743	2,4%
пилета за месо	5 947	5 509	-7,4%
патици	1 919	1 248	-35,0%
други птици	73	60	-17,6%
Пчелни семейства	816 673	838 038	2,6%

Източник: МЗХ, отдел „Агостатистика“

Забележка: данните за животните от рода на ЕРД, ДРД и свинете са към 1-ви ноември, за птиците – към 31-ви декември, а за пчелните семейства – към 1-ви октомври.

Общият добив на млечна суровина през 2024 г. е в размер на 770 520 хил. литра - с 2,7% под нивото от предходната година, поради редуцирания брой на всички видове млечни животни. Почувствително намаление е регистрирано при производството на биволско и овче мляко, съответно с 5,6% и 4,2%, а по-слабо изразено при кравето (с 2,6%) и козето мляко (с 0,8%).

Таблица II.14. Производство на мляко за периода 01.11.2023 - 31.10.2024 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	В т.ч.:			
		Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе мляко
Северозападен	103 182	82 954	6 976	8 797	4 455
Северен централен	122 483	113 018	856	4 870	3 739
Североизточен	143 415	134 778	885	5 072	2 680
Югоизточен	152 222	135 414	3 299	10 769	2 740
Югозападен	63 142	53 056	698	6 554	2 834
Южен централен	186 076	168 364	2 730	12 063	2 919
Общо за страната	770 520	687 584	15 444	48 125	19 367
Изменение 2024/2023	-2,7%	- 2,6%	-5,6%	-4,2%	-0,8%

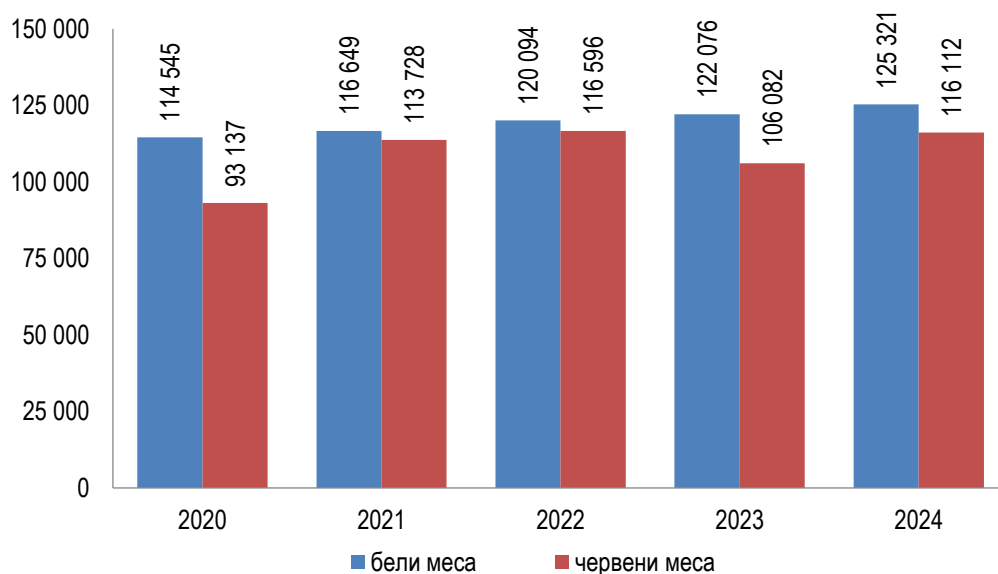
Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Традиционно, най-голям дял в общия добив на млечна суровина формира кравето мляко – 89,2%. Овчето мляко заема дял от 6,2%, козето – 2,5%, а биволското – 2%.

Водещ при общото производство на мляко през 2024 г. остава Южен централен район, представляващ 24,1% от целия обем, следван от Югоизточен район с 19,8%. С дял от 8,2% Югозападен район регистрира най-нисък добив.

През 2024 г. общият добив на месо в страната нараства с 5,8% спрямо предходната година, достигайки 241 433 тона кланично тегло. Производството на червено месо бележи ръст от 9,5% на годишна база, до 116 112 тона, като добивът в кланиците се увеличава с 5,6%, а този в стопанствата - с 28,5%. Добитото бяло месо е общо 125 321 тона – с 2,7% над нивото от 2023 г., като е налице увеличение както на промишленото производство (с 2,2%), така и на добива в стопанствата (с 45,4%).

Фигура II.3. Производство на месо през периода 2020 – 2024 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Добитото количество пчелен мед през 2024 г. е 10 440 тона - с 6,7% по-малко на годишна база, при среден добив от пчелно семейство в размер на 15 кг.

При общото производство на птичи яйца се отчита намаление с 15,8% спрямо предходната

година, до 1 175 817 хил. броя, от които 1 157 097 хил. броя (98%) от кокошки.

Таблица II.15. Производство на животинска продукция през 2023 – 2024 г.

Продукт	2023	2024	Изменение 2024/2023
1. Мляко - всичко (хил. литри), в т. ч.:	791 757	770 520	-2,7%
Краве мляко	705 618	687 584	-2,6%
Биволско мляко	16 354	15 444	-5,6%
Овче мляко	50 255	48 125	-4,2%
Козе мляко	19 530	19 367	-0,8%
2. Месо – общо в кланично тегло (тона), в т. ч.:	228 158	241 433	5,8%
Червени меса	106 082	116 112	9,5%
Бели меса	122 076	125 321	2,7%
3. Яйца (хил. броя)	1 397 098	1 175 817	-15,8%
4. Пчелен мед (тона)	11 189	10 440	-6,7%

Източник: МЗХ, отдел „Агροстатистика“

Очаквани данни за 2025 г.

През периода януари – юли 2025 г. в кланиците на страната са произведени общо 138 005 тона месо – с 12,5% повече на годишна база, в т. ч. 60 422 тона червено месо и 77 583 тона бяло месо.

Промишленият добив на червено месо нараства с 16,7% спрямо същия период на 2024 г., най-вече вследствие на отчетения ръст от 18,5% при свинското месо, до 54 848 тона, което представлява малко над 90% от общото производство на червено месо в кланиците. През първите седем месеца на годината се увеличава и промишленият добив на говеждо месо – с 9,8% (до 4 582 тона), докато този на месо от ДРД, биволи и еднокопитни намалява с 23,8%.

Общият добив на бяло месо в кланиците за първите седем месеца на 2025 г. възлиза на 77 583 тона, с 9,5% над нивото, отчетено година по-рано. Около 83% от това количество е месо от пилета бройлери от кокошия вид – 64 122 тона, което представлява увеличение с 19,3% на годишна база. Промишленият добив на месо от патици бележи спад от 27,7%, до 10 471 тона, поради редуцирания брой птици.

Предвид данните за периода януари - юли, може да се очаква добивът на червено и бяло месо за цялата 2025 г. да бъде над нивото от 2024 г.

През първите седем месеца на 2025 г. в млекопреработвателните предприятия са преработени общо 430,2 млн. литра мляко, в т. ч. 405,9 млн. краве мляко, което е съответно с 1,7% и 2,1% повече спрямо същия период на 2024 г. Същевременно намаляват вложените в преработка количества овче (с 2,8%), биволско и смесено (с 5,9%), и козе мляко (със 7,7%).

Отчитайки по-малкия брой млекодайни животни в основно стадо към края на 2024 г., може да се очаква общият добив на млечна суровина през 2025 г. да бъде малко под отчетения за предходната година.

Предвижда се производството на яйца през 2025 г. да отбележи увеличение на годишна база, а добивът на пчелен мед да е без значително изменение.

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

Говедовъдството е подсектор на животновъдството с голямо стопанско значение, осигуряващ основния дял от суровината, необходима за производство на млечни продукти в страната.

Към 01.11.2024 г. в страната се отглеждат общо 538 793 броя говеда - с 2,6% по-малко в сравнение с година по-рано. Общият брой крави спада с 4,7%, до 338 754 броя, в резултат на намаление както на кравите от млечно направление - с 6,5% (до 174 970 броя), така и на тези от месодайно

направление - с 2,8% (до 163 784 броя). Делът на месодайните крави в общия брой крави се увеличава до 48,3%, при 47,4%, през 2023 г.

Таблица II.16. Разпределение на говедата по райони през 2023 и 2024 г.

Райони	01.11.2023 г.				01.11.2024 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. броя	хил. броя	хил. броя	хил. броя	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	58,5	10,6%	37,4	10,5%	56,2	10,4%	35,7	10,5%
Северен централен	61,2	11,1%	35,7	10,0%	60,6	11,3%	34,3	10,1%
Североизточен	61,2	11,1%	33,7	9,5%	58,2	10,8%	32,0	9,5%
Югоизточен	106,1	19,1%	68,2	19,2%	104,0	19,3%	65,0	19,2%
Югозападен	86,9	15,7%	56,7	15,9%	85,3	15,8%	54,1	16,0%
Южен централен	179,5	32,4%	123,9	34,8%	174,6	32,4%	117,6	34,7%
Общо за страната	553,4	100%	355,6	100%	538,8	100,0%	338,7	100,0%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Говедовъдството е концентрирано в Южна България, където се отглеждат 67,5% от общия брой говеда в страната през 2024 г. В Южен централен район се отглеждат над една трета от кравите, в т.ч. 26,6% от млечните и 43,5% - от месодайните.

Таблица II.17. Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2024 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	брой	Изменение 2024/2023	хил. броя	Изменение 2024/2023
1 - 2	3 300	-31,8%	4,1	-29,3%
3 - 9	1 299	4,8%	7,8	2,6%
10 -19	645	-13,8%	9,2	-8,0%
20 -49	1 322	-12,2%	42,5	-12,0%
50 - 99	532	-5,7%	35,8	-7,5%
100 и повече	324	-2,7%	75,6	-1,4%
Общо	7 422	-19,6%	175,0	-6,5%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

Към 1 ноември 2024 г. стопанствата, отглеждащи млечни крави, са 7 422 броя, с 19,6% по-малко спрямо година по-рано. Наблюдава се намаление на почти всички категории стопанства, най-значително при малките стопанства с 1 - 2 броя животни – с 31,8%, както и на отглежданите млечни крави в тях – с 29,3%. При останалите категории стопанства намалението е с между 2,7% и 13,8%, като животните, отглеждани в тях намаляват с между 1,4% и 12%. Единствено стопанствата с 3 – 9 животни се увеличават на годишна база - с 4,8%, а кравите в тях – с 2,6%. През 2024 г. 43,2% от всички млечни крави в страната се отглеждат в големи ферми със 100 и повече животни.

В резултат на редуцирания брой млечни крави, през 2024 г. производството на краве мляко се свива с 2,6% спрямо предходната година, до 687 584 хил. литра.

Традиционно, най-голям дял в общия добив на краве мляко заема Южен централен район – 24,5%, следван от Югоизточен район с 19,7%. Най-малък е делът на произведеното краве мляко в Югозападен район – 7,7%.

Стопанствата, отглеждащи биволици към края на 2024 г., намаляват със 7,6% на годишна база, до 355, а броят на отглежданите в тях биволици - с 4,6%, до 14,6 хиляди. Сериозен спад е регистриран

при малките стопанства с 1 - 2 броя животни - с 21,9%, както и на биволиците в тях - със 17,6%. Намаляват и фермите с 10 - 19 броя (с 13,1%) и с 20 - 99 броя животни (с 8,2%), където и отглежданите биволици са респективно със 17,3% и 6,7% по-малко. При стопанствата, отглеждащи от 3 до 9 животни и големите ферми със 100 и повече животни е отчетено увеличение съответно с 8% и 3,1% спрямо година по-рано, като биволиците в тях са респективно с 10,3% и 0,8% повече. Около 90% от биволиците в страната се отглеждат в стопанствата с 20 и повече животни.

Таблица II.18. Разпределение на биволиците по райони през 2023 и 2024 г.

Райони	01.11.2023 г.				01.11.2024 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял	хил. броя	дял
Северозападен	6,7	31,9%	4,9	32,3%	6,2	31,1%	4,6	31,7%
Северен централен	1,8	8,8%	1,1	7,0%	1,6	8,2%	0,9	6,2%
Североизточен	1,4	6,6%	0,9	5,8%	1,4	7,0%	1,0	6,5%
Югоизточен	5,2	24,8%	4,1	26,5%	5,2	25,8%	4,0	27,2%
Югозападен	1,4	6,6%	0,9	6,0%	1,2	6,2%	0,8	5,7%
Южен централен	4,4	21,4%	3,4	22,4%	4,3	21,7%	3,3	22,7%
Общо за страната	20,9	100%	15,3	100%	19,9	100,0%	14,6	100,0%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Водещи в биволовството през 2024 г. остават Северозападен, Югоизточен и Южен централен райони, където са концентрирани около 79% от поголовието.

През 2024 г. в страната са добити общо 15 444 хил. литра биволско мляко - с 5,6% по-малко на годишна база, в резултат на редуцирания брой биволици. Северозападен район е водач в производството на биволско мляко, формирайки 45% от общия обем за страната. Следват Югоизточен (с 21,4%) и Южен централен райони (със 17,7%).

Общото производство на говеждо месо през 2024 г. е в размер на 18 818 тона, с 16,2% над нивото от предходната година. Добивът в стопанствата нараства с 26,5%, до 11 422 тона, а този в кланиците - с 5,3%, до 7 397 тона. Говеждото месо формира малко над 16% от общия обем произведено червено месо през годината.

Таблица II.19. Производство на говеждо месо през 2023 и 2024 г. (тона кланично тегло)

Категории животни	В кланици			В стопанства			Общо производство		
	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023	2023	2024	Изм. 2024/2023
Телета и млади говеда	491	529	7,8%	4 318	5 638	30,5%	4 809	6 166	28,2%
Други говеда	6 536	6 868	5,1%	4 848	5 784	19,3%	11 384	12 652	11,1%
Общо за страната	7 027	7 397	5,3%	9 166	11 422	24,6%	16 193	18 818	16,2%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

В рамките на 2024 г. по скалата на Съюза за класификация са класифицирани общо 15 973 броя говеда на възраст над 8 месеца, което е с 12,7 % повече в сравнение с 2023 г. Кланиците, извършващи класификация на кланични трупове от говеда през годината са десет, без промяна спрямо предходната година. Най-голям е дялът на кравите категория „D“ – 62,1%, следван от говедата с категория „A“ - млад бик (17,4%), „E“ - юница (12,6%), „B“ - бик (4,8%), „Z“ – животно на възраст от 8 до 12 месеца (3,2%) . За поредна година няма класифицирани говеда категория „C“. Основна част от класифицираното говеждо

месо е добито от животни млечно направление, чиито кланични трупове са с нисък рандеман и слабо развита конформация. Поради това, най-голям е делът на класифицираните кланични трупове от говеда с клас по конформация Р (слаб) – 59,5%, следвани от О (добър) – 29,5%, клас R (доста добър) – 10,8% и U (много добър) – 0,3%. При определяне на класовете по степен на залоеност най-голям е броят на кланични трупове с клас 1 (много слаба) – 38,6%, клас 2 (слаба) – 37,9%, клас 3 (средна) – 21,7%, клас 4 (висока) – 1,8% и клас 5 (много висок) – 0,01%.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Развитието на овцевъдството в страната е благоприятствано от подходящите природо-климатични условия и дългогодишните традиции. То е широко застъпено както в равнинните, така и в планинските и полупланинските райони, осигурявайки поминък на голяма част от населението в селските райони.

Към 1 ноември 2024 г. в страната се отглеждат общо 1 016 698 овце - с 5,2% по-малко в сравнение с година по-рано. Общият брой овце майки намалява с 4,2%, вследствие на регистрирания спад от 9,6% при животните от млечното направление, докато месодайните овце майки нарастват с 16,9%.

Броят на стопанствата, отглеждащи овце и овце майки, е съответно с 15,7% и 15,2% под отчетения към края на предходната 2023 г.

Традиционно, овцевъдството е съсредоточено предимно в Южна България, където през 2024 г. се отглеждат 65,1% от цялото поголовие. Над една четвърт от овцете майки се намират в Южен централен район.

Таблица II.20. Разпределение на овцете по райони през 2023 и 2024 г. (хил. броя)

Райони	Овце общо			В т.ч. овце майки		
	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)
Северозападен	125,3	124,0	12,2%	107,6	105,4	12,2%
Северен централен	107,6	106,0	10,4%	87,7	84,4	9,8%
Североизточен	135,8	125,1	12,3%	106,2	104,7	12,1%
Югоизточен	219,3	208,9	20,6%	186,5	184,3	21,4%
Югозападен	200,5	180,1	17,7%	164,0	147,1	17,0%
Южен централен	284,3	272,6	26,8%	249,1	237,1	27,5%
Общо за страната	1 072,8	1 016,7	100%	901,2	862,9	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Броят на стопанствата със заплодени овце и дзвиски намалява с 15,2% на годишна база (до 10 636), а животните в тях – с 4,9% (до 896,6 хил. бр.). Най-голям е спадът при малките стопанства с 1 - 9 животни (с 29,7%) и 10 - 19 животни (с 28,5 %), съответно и на отглежданите в тях овце и дзвиски – с 31,3% и 28,3%. При останалите категории стопанства намалението е с между 0,7% и 10,6%, а на животните в тях – с между 1,2% и 12,8% .

Таблица II.21. Разпределение на козите по райони през 2023 и 2024 г. (хил. броя)

Райони	Кози общо			В т.ч. кози майки		
	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)
Северозападен	27,6	23,3	15,5%	23,8	21,2	16,5%
Северен централен	24,4	22,6	15,1%	19,8	18,1	14,2%
Североизточен	20,2	17,6	11,7%	15,6	14,0	10,9%

Райони	Кози общо			В т.ч. кози майки		
	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)
Югоизточен	29,1	26,8	17,9%	25,8	23,7	18,6%
Югозападен	40,4	30,6	20,4%	30,6	25,3	19,8%
Южен централен	33,3	29,1	19,4%	29,6	25,5	20,0%
Общо за страната	175,0	150,0	100%	145,3	127,8	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към края на 2024 г. общият брой кози е с 14,3% по-малко на годишна база. При всички категории кози се наблюдава намаление спрямо предходната година както следва: кози майки – с 12%, млади кози, заплодени за първи път - с 16,7%, ярета – с 28,6% и пръчове - с 27,4%.

Налице е съществен спад на стопанствата с кози – с 29,4% при фермите, отглеждащи кози общо и с 28% - при тези с кози майки.

През 2024 г. са регистрирани 3 615 броя стопанства със заплодени кози, което е с 27,2% по-малко спрямо предходната година, а животните в тях намаляват с 12,3% (до 134,5 хил. броя). Най-сериозно намаляват малките стопанства с 1 - 9 животни - с 36,6% и 10 - 19 броя - с 28,9%, както и козите в тях, съответно с 38,8% и с 31,7%. Стопанствата с 20 - 49 заплодени кози са със 7,5% по-малко, а животните в тях – с 9,4%. С 15% се свиват големите ферми със 100 и повече животни, а козите, отглеждани в тях – с 13,9%. Независимо от отчетеното намаление, тази категория стопанства запазва своя дял от около 60% от общо заплодените кози. Изключение правят фермите с 50 - 99 броя, които нарастват с 2,5%, а животните в тях - със 7,3%.

Около 60% от поголовието кози през 2024 г. се отглеждат в южните райони на страната. Водещ остава Югозападен район с дял от 20,4% от общия им брой и около 19,8% от козите майки. Най-много кози майки се отглеждат в Южен централен район - 20%.

През 2024 г. в страната са произведени общо 67 492 хил. литра сурово мляко от дребен рогат добитък, в т.ч.: 48 125 хил. литра овче и 19 367 хил. литра козе, което е съответно с 4,2% и 0,8% по-малко на годишна база.

Добивът на месо от ДРД през 2024 г. е в размер на 9 674 тона (около 8% от общото производство на червено месо през годината) - с 3,3% над нивото от 2023 г., като е налице увеличение както при овчето (с 2,6%), така и при козето месо (с 8,3%). Производството на месо от ДРД в кланиците спада с 25,3% спрямо предходната година, до 1 518 тона, докато това в стопанствата нараства с 11,3%, до 8 156 тона.

През 2024 г. класификацията на леки и тежки трупове от овце (агнета) се прилага в пет кланици, колкото и през предходната година. Класифицирани са общо 7 205 броя кланични трупове от овце (агнета), което е с 40,8% по малко спрямо 2023 г. Класифицираните леки трупове (до 13 кг) са 5 776 броя, като около 94,5% са класифицирани като първо качество, а 5,5% са второ качество. Най-голям е дялът на леките кланични трупове с тегло от 7,1 кг до 10 кг - категория В с 57,5%. Следват тези с тегло от 10,1 кг до 13 кг - категория С – 41,7%, а агнетата с тегло до 7 кг, класифицирани в категория А са 0,8%. Класифицираните кланични трупове от овце на възраст до 12 месеца и над 13 кг са 1 429 броя.

2.3.3. Свиневъдство

Свиневъдният сектор в страната е добре структуриран и специализиран, което е предпоставка за неговата устойчивост. Продължава тенденцията на концентриране на производството в по-малко на брой окупнени стопанства.

Към 1 ноември 2024 г. броят на стопанствата, отглеждащи свине общо бележи спад от 33,3% на годишна база, а този с основни свине майки остава без промяна.

При общия брой на свинете се отчита намаление с 3,3% спрямо предходната година, до 700 779.

Общо разплодните женски свине (70 359) са с 11,6% по-малко, а основните свине-майки (47 552) - с 11,9%.

Около 86% от всички свине през годината се отглеждат в три района на планиране - Югоизточен (33,8%), Северен централен (27,6%) и Североизточен (24,4%). В същите райони е съсредоточен и най-голям брой от основните свине-майки, съответно 20,2%, 34,2% и 22,7%. Югозападен район заема най-малък дял от отглежданите свине общо (1%) и свине-майки (2,5%).

Таблица II.22. Разпределение на свинете по райони през 2023 и 2024 г. (хил. броя)

Райони	Свине общо			В т.ч. основни свине майки		
	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)	01.11.2023 г.	01.11.2024 г.	Дял (2024 г.)
Северозападен	46,9	53,8	7,7%	3,6	4,6	9,6%
Северен централен	183,3	193,1	27,6%	13,1	16,2	34,2%
Североизточен	163,8	171,3	24,4%	19,4	10,8	22,7%
Югоизточен	244,8	237,2	33,8%	11,4	9,6	20,2%
Югозападен	10,3	6,9	1,0%	1,2	1,2	2,5%
Южен централен	75,6	38,5	5,5%	5,3	5,2	10,8%
Общо за страната	724,7	700,8	100%	54,0	47,6	100%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към края на 2024 г. общият брой на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод (над 50 кг) е с 16,5% под нивото отпреди една година, а броят на животните в тях - с 11,6%. Макар дребните стопанства с 1 - 2 животни да спадат с 40,6%, общият брой на отглежданите в тях свине се запазва. Стопанствата с 3 - 9 женски свине са с 24,4% по-малко на годишна база, а животните в тях – с 33,3%. Единствено при броя на големите свинекомплекси с 200 и повече животни се наблюдава увеличение - с 15,4%, но свинете в тях намаляват с 11,4%. В тези стопанства се отглеждат около 95% от всички женски свине за разплод в страната.

Таблица II.23. Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2024 г.

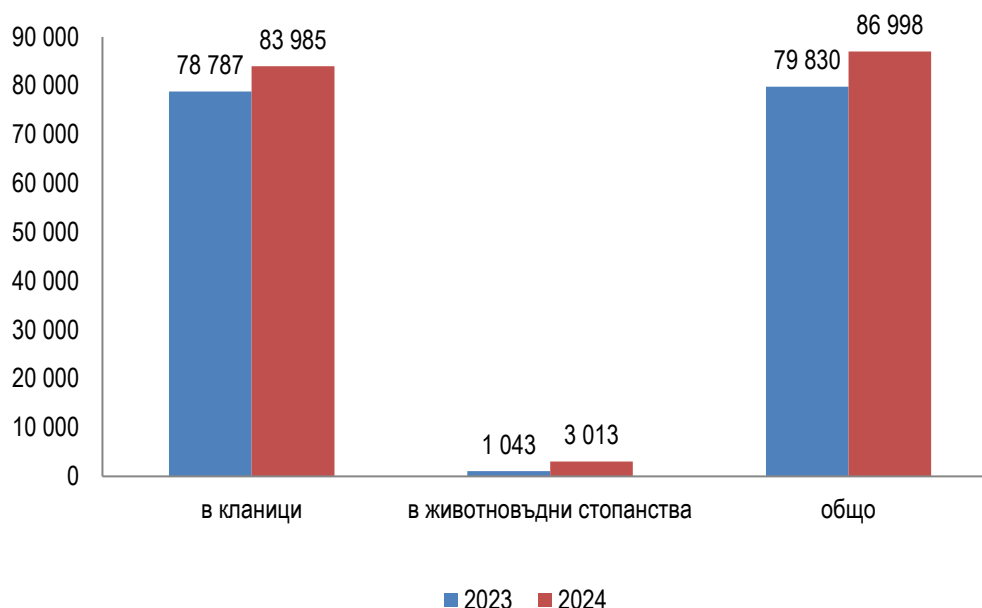
Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2024/2023	Хил. броя	Изменение 2024/2023
1-2	41	-40,6%	0,1	0,0%
3-9	31	-24,4%	0,2	-33,3%
10-49	51	-7,3%	1,0	0,0%
50-199	24	-7,7%	2,2	-18,5%
200 и повече	45	15,4%	66,9	-11,4%
Общо	192	-16,5%	70,4	-11,6%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2024 г. продължава да се прилага схемата на държавна помощ за реализиране на доброволно поети петгодишни ангажименти за хуманно отношение към свинете. Субсидиите се предоставят годишно и покриват допълнителните разходи или пропуснатите доходи, свързани с тези ангажименти.

Общото производство на свинско месо през 2024 г. възлиза на 86 998 тона (около 75% от общия добив на червени меса през годината), отбелязвайки увеличение с 9% на годишна база. Добивът в кланиците нараства с 6,6%, а този в животновъдните стопанства (който по принцип е ограничен) – близо три пъти.

Фигура II.4. Производство на свинско месо през 2023 и 2024 г., тона

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика"

През 2024 г. по скалата на Съюза за класификация на кланични трупове от свине са класифицирани общо 150 689 броя, което е с 12,6% повече в сравнение с 2023 г. Както и през предходната година, класификация е извършвана от една кланица.

Таблица II.24. Класифицирани кланични трупове от свине според съдържанието на постно месо

Година	S 60% и повече	E от 55 до 60%	U от 50 до 55%	R от 45 до 50 %	O от 40 до 45%	P 40% по-малко	Общо (Брой)
2018	318	70 422	18 888	134	0	0	89 762
2019	151	37 081	9 491	35	0	0	46 758
2020	161	33 079	7 050	31	0	0	40 321
2021	218	61 580	6 130	80	0	0	68 008
2022	2 370	57 240	13 182	11	0	0	72 803
2023	4 355	110 141	19 297	17	0	0	133 810
2024	9 605	127 276	13 804	4	0	0	150 689

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

Над 84,5% от класифицираните през 2024 г. свине са от клас Е, със съдържание на постно месо от 55% до 60% от теглото на трупа, 9,2% са с клас по конформация U – от 50% до 55% съдържание на постно месо и 6,4 % клас по конформация S, със съдържание на постно месо над 60% от теглото на трупа.

С прилаганото в България регресионно уравнение се класифицират само парени трупове от угоени свине. През годината са класифицирани близо 89% от общо закланите и обработени чрез парене угоени свине, но едва 12,4% от общо закланите угоени свине в промишлени условия в страната.

2.3.4. Коневъдство

По експертна оценка, през 2024 г. броят на еднокопитните животни (в т. ч. конете) в България се задържа на около 116 хиляди. Основното им предназначение е за работа в селското стопанство.

Конезавод „Кабияк“ е единственото държавно предприятие, функциониращо в сектора, в което се отглеждат български и чужди племенни породи коне, като Каракачански кон, Източнобългарски кон,

Плевенски кон, Чистокръвен Английски кон, Чистокръвен Арабски кон, Арабска Шагия и др. Останалите коне се отглеждат в частния сектор.

Работата, свързана със запазване и развитие на генетичните ресурси в коневъдството, продължава и през 2024 г.

2.3.5. Птицевъдство

Птицевъдството е интензивен сектор, с широко застъпени механизация и автоматизация на производствените процеси, което позволява високоефективно промишлено производство.

Към 31.12.2024 г. в страната се отглеждат общо 13 560 хил. броя птици - с 6,6% по-малко спрямо година по-рано, в т.ч.: 6 743 хил. броя кокошки и подрастващи носачки, 5 509 хил. броя пилета за месо (от кокошия вид), 8,7 хил. броя пуйки, 1 248 хил. броя патици, 3 хил. броя гъски и 48 хил. броя – други птици. Около 90% от всички отглеждани птици са от кокошия вид.

При почти всички видове птици се наблюдава намаление спрямо предходната година, най-значително при пуйките - с 42% и патиците – с 35%. Пилетата за месо от кокошия вид са със 7,4% по-малко, а птиците от категория други (гъски, пъдпъдъци, щрауси и токачки), които нямат голямо стопанско значение – с 11,3%. Единствено при категорията кокошки и подрастващи носачки е налице увеличение - с 2,4%.

Таблица II.25. Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2022	2023	2024	Изменение 2024/2023
Кокошки носачки и подрастващи носачки	7 139	6 583	6 743	2,4%
Пилета за месо	6 673	5 947	5 509	-7,4%
Пуйки	8	15	8,7	-42,0%
Патици	1 627	1 919	1 248	-35,0%
Други птици (гъски, пъдпъдъци, щрауси и токачки)	60	58	51	-11,3%
Общо	15 507	14 522	13 560	-6,6%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към края на 2024 г. около 68,4% от птиците се отглеждат в Северен централен и Североизточен райони на страната, а едва 2,5% - в Югозападен район.

Таблица II.26. Брой птици по видове и райони през 2024 г., хил. броя

Район	Кокошки носачки и подрастващи	Пилета за месо	Кокошки и пилета общо	Пуйки	Патици	Други птици	Птици общо	Изменение 2024/2023 птици общо
Северозападен	с	с	769,5	1,6	115,0	2,0	888,1	-47,1%
Северен централен	2 219,6	3 882,4	6 102,0	0,2	123,4	1,1	6 266,7	29,1%
Североизточен	1 686,8	1 220,0	2 906,8	0,7	93,0	1,3	3 001,8	-3,7%
Югоизточен	с	с	970,3	1,2	299,3	13,1	1 283,9	-50,4%
Югозападен	с	с	300,3	1,3	1,9	31,3	334,8	2,1%
Южен централен	с	с	1 202,6	3,7	615,6	2,3	1 824,2	-7,9%
Общо за страната	6 742,7	5 508,8	12 251,5	8,7	1 248,2	51,1	13 559,5	-6,6%
Изменение 2024/2023	2,4%	-7,4%	-2,2%	-42,0%	-35,0%	-11,3%	-6,6%	

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, с- конфиденциални данни

През 2024 г. стопанствата, отглеждащи кокошки носачки и подрастващи намаляват с 8,7% на

годишна база, до 13 093 броя. Най-съществен спад се наблюдава при промишлените птицеферми със 100 000 и повече птици – с 11,1%, но кокошките носачки в тях намаляват незначително - с 0,9%. Дребните птицеферми (с 1 до 99 птици) са с 8,8% по-малко, а отглежданите в тях птици – с 6,6%. Макар птицефермите със 100 – 9 999 кокошки носачки и подрастващи да нарастват с 1%, птиците в тях спадат с 24,9%. Броят на стопанствата, отглеждащи между 10 000 и 99 999 птици е с 4,4% над отчетения за 2023 г., а този на кокошките носачки в тях - със 17,2%.

Към края на 2024 г. броят на стопанствата, отглеждащи пилета за месо, се свива с 23,5% спрямо година по-рано. Малките стопанства (1 - 199 броя) спадат с 54,1%, а пилетата за месо в тях – с 50%. Съществено по-малко са и птицефермите с 200 – 9 999 птици - с 33,3%, както и отглежданите в тях птици – с 34,3%. При стопанствата с 10 000 – 99 999 птици има увеличение както на броя ферми – с 23,1%, така и на пилетата в тях – с 10,8%. Промислените птицеферми (100 000 и повече броя) нарастват с 18,2%, но към края на годината в тях са отчетени с 19,2% по-малко птици.

Таблица II.27. Производство на яйца през 2024 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Яйца от други птици	Общо яйца	Изменение общо яйца 2024/2023
Северозападен	83 004	447	83 451	2,4%
Северен централен	290 971	1 621	292 592	-26,2%
Североизточен	283 431	60	283 491	-25,1%
Югоизточен	248 786	9 202	257 988	19,3%
Югозападен	54 306	4 496	58 802	-12,6%
Южен централен	196 599	2 894	199 493	-22,3%
Общо за страната	1 157 097	18 720	1 175 817	-15,8%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Общото производство на яйца през 2024 г. възлиза на 1 175 817 хил. броя, с 15,8% под нивото от предходната година. От тях, 1 157 097 хил. броя (98%) са яйца от кокошия вид, в т.ч. 205 279 хиляди – разплодни (с 3,2% повече на годишна база) и 951 818 хиляди – за консумация (с 19,6% по-малко).

Водещ в производството на яйца през годината е Северен централен район, представляващ 24,9% от общия обем за страната. Следват Североизточен, Югоизточен и Южен централен райони, съответно с дял от 24,1%, 21,9% и 17%.

Общият добив на птиче месо и субпродукти в страната през 2024 г. нараства с 2,7% на годишна база, до 125 320 тона. Промисленото производство (формиращо почти 99% от общия добив) е с 2,2% повече. Добитото месо в стопанствата отбелязва ръст от 45,4%, но остава незначително като количество. Около 82% от произведеното в страната месо през 2024 г. е от кокошия вид.

Таблица II.28. Производство на птиче месо и субпродукти през периода 2023 - 2024 г.

	Заклани птици - хил. бр.			Общо месо и субпродукти - тона		
	2023	2024	Изменение 2024/2023	2023	2024	Изменение 2024/2023
В кланици	61 145	63 691	4,2%	120 883	123 585	2,2%
В стопанства	558	929	66,5%	1 193	1 735	45,4%
Общо	61 703	64 620	4,7%	122 076	125 320	2,7%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

За развитието на птицевъдството през последните години допринася схемата на държавна помощ за реализиране на доброволно поети ангажименти за хуманно отношение към птиците (за угодяване и за яйценосно направление) за период от пет години, чието прилагане продължава и през 2024 г.

2.3.6. Пчеларство

Развитието на пчеларството в България е благоприятствано от подходящите природни, климатични и екологични условия в страната, както и от дългогодишните традиции. Незаменимите лечебни свойства на пчелния мед и пчелните продукти водят до силно търсене от страна на потребителите, а добрите качествени параметри на българския мед го правят до голяма степен експортно ориентиран.

Пчеларството представлява алтернативна заетост за населението в слабо развитите селски райони, осигуряваща допълнителни доходи.

Таблица II.29. Брой пчелни стопанства и пчелни семейства към 1 октомври

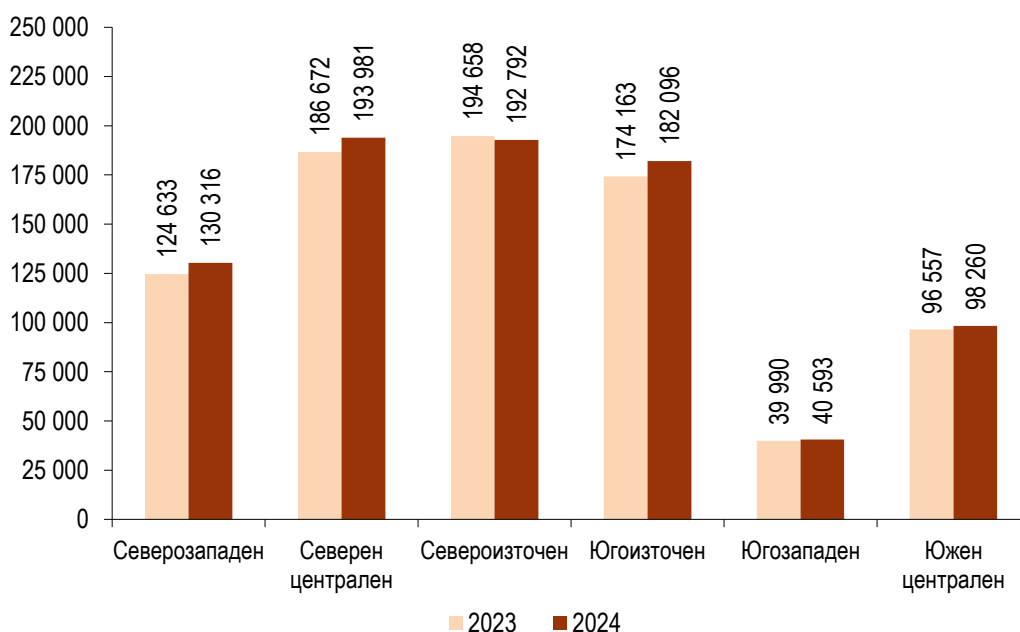
Брой пчелни семейства в стопанство	Брой стопанства			Брой пчелни семейства			Среден брой пчелни семейства		
	2023	2024	Изменение 2024/2023	2023	2024	Изменение 2024/2023	2023	2024	Изменение 2024/2023
от 1 до 9	949	804	-15,3%	4 108	3 526	14,2%	4,3	4,4	2,3%
от 10 до 49	3 136	2 595	-17,3%	73 792	61 404	-16,8%	23,5	23,7	0,9%
от 50 до 149	3 112	3 261	4,8%	277 730	296 921	6,9%	89,2	91,1	2,1%
150 и повече	2 236	2 263	1,2%	461 043	476 187	3,3%	206,2	210,4	2,0%
Общо	9 433	8 923	-5,4%	816 673	838 038	2,6%	86,6	93,9	8,5%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Към 1 октомври 2024 г. в страната са отчетени 8 923 пчелни стопанства, в които се отглеждат 838 038 пчелни семейства. Броят на пчелните стопанства намалява с 5,4% на годишна база, докато пчелните семейства са с 2,6% повече. Средният брой пчелни семейства в стопанство нараства с 8,4%, достигайки 93,9 броя (при 86,6 броя през 2023 г.).

Пчеларството е по-широко застъпено в Северна и Югоизточна България, където през 2024 г. се отглеждат около 83% от всички пчелни семейства, в т. ч.: Северен централен район – 23,1%, Североизточен – 23%, Югоизточен – 21,7%, Северозападен – 15,6%.

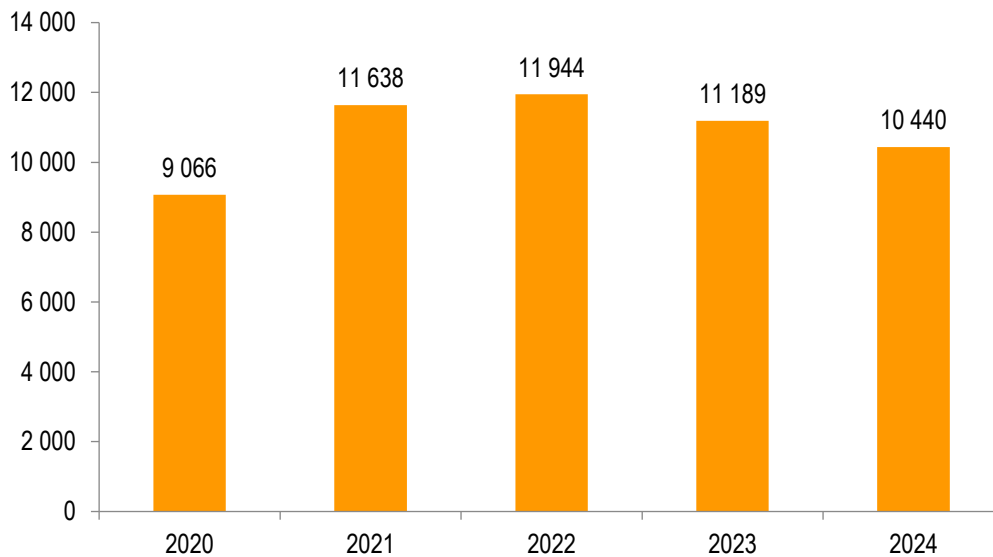
Фигура II.5. Брой пчелни семейства по райони през 2023 и 2024 г.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

През 2024 г. пчелните семейства, от които е добиван мед, са 695 244 броя, с 5,5% повече в сравнение с предходната година. При 11,8% по-нисък среден добив от 15 кг/пчелно семейство, производството на пчелен мед намалява с 6,6% на годишна база, възлизайки на 10 440 тона.

Фигура II.6. Производство на пчелен мед през периода 2020 - 2024 г., тона

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Реализацията на пчелен мед и средните продажни цени (без ДДС) през 2024 г. са, както следва (включва и количества, произведени през предходни години):

- Директни продажби на краен потребител - 2 248 тона - 8,90 лева/кг;
- Директни продажби на търговци на дребно - 470 тона - 7,78 лева/кг;
- Продажби на преработвателни предприятия - 6 992 тона - 4,40 лева/кг;
- Продажби за промишлеността - 744 тона - 4,23 лева/кг;
- За собствена консумация и подхранване на пчелите – 1 410 тона.

Общо реализираното количество пчелен мед през 2024 г. нараства с 21,3% на годишна база (до 10 454 тона), главно поради регистрирания ръст на продажбите на преработвателните предприятия с 43,6%. С между 2,7% и 14,4% намаляват директните продажби на краен потребител, продажбите на промишлеността и директните продажби на търговци на дребно. Отразявайки по-слабия добив през годината, количеството пчелен мед, предназначено за собствена консумация и подхранване на пчелите е с 1,5% под отчетеното за 2023 г.

В резултат от отравяне, болести, глад и други причини, през 2024 г. са унищожени общо 34 603 броя пчелни семейства - с 15% по-малко спрямо предходната година, в т.ч.: 6 930 броя - от отравяне, 5 906 броя - от болести, 5 431 броя - от глад и 16 336 броя – по други причини.

Вароатозата е разпространено заболяване в Европа, включително и в България. Нейното нашествие влияе съществено върху добивите, а свързаните с това мерки за третиране - върху качеството на пчелния мед. През 2024 г. са третирани 820 793 броя пчелни семейства (97,9% от общия им брой), при среден разход за третиране 6,26 лева.

В подхранване на пчелните семейства през годината се включват: есенно - 545 594 броя, зимно - 499 191 броя и пролетно подхранване - 555 350 броя пчелни семейства.

През 2024 г. стопанствата, практикували подвижно пчеларство, намаляват с 27,2% спрямо предходната година, до 193 броя, а броят на пчелните семейства в тях - с 9,7%, до 19 323. Стойността на транспортните разходи и ветеринарните свидетелства през годината е 14,00 лева/пчелно семейство

- с 1,3% по-ниска спрямо 2023 г.

През 2024 г., втората година от прилагане на интервенциите в сектор пчеларство, заложи в Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г., са подадени 1 729 заявления, с около 21% повече спрямо 2023 г. След извършване на съответните административни проверки са подписани 1 583 договора с кандидатите. От общия бюджет в размер на 10 091 365 лева (40% от ЕФГЗ и 60% от НБ), разполагаемият бюджет за прием 2024 г. е в размер на 6 286 800 лева, заради извършени плащания във финансовата 2024 г. по заявления за подпомагане и плащане, подадени от бенефициерите през 2023 г. (3 798 512 лева). Общият размер на изплатената помощ за финансовата 2024 г. е 9 397 733 лева по отделните интервенции.

2.3.7. Зайцевъдство

Въпреки добрите природно-климатични условия и наличието на традиции в отглеждането, през последните години зайцевъдството е слабо застъпено в страната, като има по-скоро любителски характер. По експертна оценка, общият брой на зайците през 2024 г. е около 115 хиляди.

Основните трудности за развитие на сектора са: остаряло оборудване; високи производствени разходи; липса на стабилни експортни пазари и партньори; силна зависимост на износа на заешко месо от конюнктурата на външните пазари; липса на директни субсидии за фермерите-зайцевъди; недостатъчно развит научен потенциал за осигуряване на сектора; недостатъчен маркетинг и мениджмънт на българския пазар.

2.4. Състояние на биологичното производство в България през 2024 г.

Благодарение на положителното си въздействие върху околната среда и климата - посредством подобряване на секвестрирането на въглерод, състоянието на почвите, опазването на биологичното разнообразие, хуманното отношение към животните, както и чрез осигуряването на допълнителни екосистемни услуги - биологичното земеделие допринася за постигането на целите на Европейския зелен пакт, на стратегията на ЕС „От фермата до трапезата“ и на Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г.

Биологичното производство представлява устойчива система за управление, която запазва елементите на природния ландшафт и използва по отговорен начин енергията и природните ресурси.

Заложеният темп на нарастване на площите в биологичното земеделие, в съчетание с агроекологичните мерки, води до високи и мултиаспектни ползи, както за постигане на целите по опазване на биоразнообразието, така и за смекчаване на въздействието на климатичните промени и за подобряване на качеството на водите, почвите и почвеното биоразнообразие, поради неупотребата на минерални торове и химични пестициди. Прилагането на практиките на биологичното производство оказва индиректно положително въздействие върху подобряването или поддържането на доброто състояние на природните местообитания и видове от Натура 2000.

Развитието на биологичното производство в България е благоприятствано от наличието на качествен поземлен ресурс, подходящи климатични условия и утвърдени традиции в аграрния сектор. Определящ за сектора на биоземеделието е специфичният метод на производство, който поддържа екологичните баланси и произвежда продукция, отговаряща на принципите на екологичните цикли за непрекъснатото движение в природата чрез превръщане на вещества като вода, минерали, азот, кислород и въглерод в различни форми между живите същества, водата, въздуха и почвата.

Информацията за състоянието на биологичното производство в България през 2024 г. е основана на данните от годишните отчети на одобрените от министъра на земеделието и храните, общо 17 контролиращи лица, които следят за спазване на правилата на биологично производство.

2.4.1. Оператори в система на контрол

Събирането на информацията от системата на контрол на биологичното производство е в рамките на календарната година.

В края на 2024 г. общо регистрираните в МЗХ биологични оператори са 5 646 броя – с 620 повече спрямо година по-рано, от които 4 978 броя са селскостопански производители. Операторите,

сертифицирани с основна или допълнителна дейност преработка са 391 броя, с дейност търговия - 706 броя, с дейност внос - 114 броя и с дейност износ - 119 броя. През 2024 г. броят на биологичните оператори в система на контрол представлява 7,3% от общо регистрираните земеделски стопани по Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. Наблюдава се увеличение с близо 1 процентен пункт в сравнение с предходната година.

2.4.2. Биологично растениевъдство

Общите площи, върху които се прилагат методите на биологично производство (площи в период на преход и биологични площи) през 2024 г. са в размер на 198 050,9 ха, с 34% над отчетените за 2023 г. и представляват 3,95% от използваната земеделска площ в страната. Биологичните площи със зърнено-житни култури нарастват с 24,8% спрямо предходната година, а общите площи в система на контрол, заети с тази група култури – с близо 60%. Съществено повече са и площите в система на контрол със зърнено-бобови и протеинови култури – с 15,9% и с пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди и култивирани гъби (оранжерийно и полско производство) - с над 39%. При техническите култури също е налице увеличение, макар и по-слабо – с 4,6%.

Таблица II.30. Площи в система на контрол, в т. ч. „в преход“ и „биологични“ (ха)

Вид култури	2023	2024
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	18 439,2	29 418,2
Зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно	7 839,9	9 087,7
Кореноплодни култури	226,2	155,7
Технически култури – общо	18 753,9	19 625,4
Култури за зелено/Фуражни култури от обработваеми земи	1 171,0	2 236,6
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (оранжерийно и полско производство)	1 726,4	2 402,1
Трайни насаждения	22 503,6	23 022,0
Постоянни ливади и пасища	69 894,7	94 110,7
Угар	7 243,3	17 992,5
Общо площи в система на контрол	147 798,2	198 050,9

Източник: МЗХ, по данни от контролиращите лица въведени в регистъра по чл. 16а, ал. 1, т. 1 от Закон за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз.

Таблица II.31 Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин и площи в преход (ха)

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	8 087,9	16 504,7	10 351,3	12 913,5	18 439,2	29 418,2
Зърнено-бобови, протеинови култури за производство на зърно	3 911,6	5 128,5	3 928,3	3 959,2	7 839,9	9 087,7
Кореноплодни култури	50,8	37,2	175,4	118,6	226,2	155,7
Технически култури	6 240,1	4 228,4	12 513,8	15 397,0	18 753,9	19 625,4
Пресни зеленчуци, пъпеши и ягоди	622,2	630,3	1 104,1	1 771,8	1 726,4	2 402,1
Трайни насаждения	5 639,5	5 985,5	16 864,1	17 036,5	22 503,6	23 022,0

Вид култури	Площи в преходен период		Площи, преминали периода на преход		Общо площи	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Постоянни ливади и пасища	57 038,6	71 059,8	12 856,1	23 050,9	69 894,7	94 110,7
Фуражни култури от обработваеми земи (култури за зелено)	448,3	672,0	722,7	1 564,7	1 171,0	2 236,6
Угар	5 523,4	15 180,7	1 719,9	2 811,8	7 243,3	17 992,5

Източник: МЗХ, по данни от контролиращите лица въведени в регистъра по чл. 16а, ал. 1, т. 1 от Закон за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз.

2.4.3. Биологично животновъдство

През 2024 г. се наблюдава положително развитие в сектора на биологичното животновъдство. Общият брой на овцете, отглеждани по биологичен начин, бележи ръст от 81,6% спрямо предходната година. Значително се увеличава броят на говедата и бивоите в система на контрол – с 32,8%, както и на козите – с 34,6%. По-умерено нарастване на годишна база се отчита при пчелните семейства – с 10,6%.

Таблица II.32. Селскостопански животни в система на контрол

	Брой животни, отглеждани по биологичен начин (в преход и биологични)		Общ брой животни към 1-ви ноември 2024 г.	Дял на животните, отглеждани по биологичен начин от общия брой животни към 1-ви ноември 2024 г.
	2023	2024		
Говеда и биволи	30 494	40 500	558 773	7,2%
Овце	39 497	71 713	1 016 698	7,1%
Кози	7 951	10 700	149 999	7,1%
Пчелни семейства*	233 920	258 776	838 038	30,9%

Източник: МЗХ, по данни от контролиращите лица въведени в регистъра по чл. 16а, ал. 1, т. 1 от Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз.

*Данните за общия брой пчелни семейства са към 1-ви октомври 2024 г.

През 2024 г. от сертифицирани животновъдни стопанства са получени 11 239,4 тона сурово мляко, 371 670 броя яйца, 2 951,6 тона пчелен мед и продукти от пчеларството.

2.4.4. Пазар на биологични продукти

Преобладаваща част от биологичните храни, произвеждани в страната, са предназначени за износ, предимно на европейския пазар. България изнася основно сертифицирани диви сушени горски плодове и билки. Добро пазарно позициониране на международните пазари намират замразените плодове (ягоди, малини и боровинки), мед, сирене, кашкавал, конфитюри, етерични масла от роза, лавандула и мента. През 2024 г. продължава тенденцията на увеличение на броя на специализираните магазини за продажба на биохрана, както и търговските обекти, които участват в дистрибуцията им. Министерството на земеделието и храните осъществява ефективен надзор и контрол в областта на биологичното земеделие, което гарантира легитимността и доверието към българските биопродукти на общия пазар на ЕС. Развитието на сектора се подкрепя и чрез провеждане на информационни кампании и събития за популяризиране на ползите и предимствата на биологичното земеделие.

2.5. Лозарство и винопроизводство

2.5.1. Производство на грозде

Площи

През 2024 г. площите с лозови насаждения в земеделските стопанствата, включващи плододаващите (вкл. изоставените, с възможност за възстановяване) и младите невстъпили в плододаване лозя, възлизат на 31 536 ха. От тях, 1,4% са млади, невстъпили в плододаване лозя.

Новозасадените лозови насаждения са 213 ха.

Реколтираните площи с лозя през 2024 г. са общо 27 728 ха, с 2,4% по-малко спрямо предходната година.

Общо реколтираните площи с червени винени сортове се свиват с 3,6% на годишна база, като в почти всички райони на планиране е налице намаление, най-значително в Северния централен и Северозападния райони, съответно с 8,3% и 7,1%. Единствено в Югозападния район реколтираните площи с тези сортове нарастват - с 3,5%.

При белите винени сортове лозя се наблюдава запазване на общо реколтираните площи на нивото от 2023 г. Намалението на тези площи в Северния централен район (със 7,8%) и в Североизточния район (с 5,3%) е компенсирано от увеличение в Северозападния и Югозападния райони (съответно с 11,8% и 9,5%).

Общо реколтираните площи с десертни сортове лозя са с 4,3% под нивото от 2023 г. В Южния централен, Североизточния, Югозападния и Северния централен райони реколтираните площи с десертни сортове лозя са с между 1% и 7,5% повече на годишна база, докато тези в Югоизточния и Северозападния райони намаляват съответно с 16,2% и 37,2%.

Вследствие на лоши климатични условия, от 1 023 ха плододаващи лозя не е прибрана продукцията.

Таблица II.33. Разпределение на реколтираните лозя през 2023 - 2024 г. по статистически райони

Райони	Червени винени сортове (ха)		Бели винени сортове (ха)		Десертни сортове (ха)		Общо лозя (ха)	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Северозападен	1 280	1 189	743	831	43	27	2 066	2 047
Северен централен	424	389	615	567	67	72	1 106	1 028
Североизточен	615	603	1 687	1 597	80	83	2 382	2 283
Югоизточен	4 312	4 046	5 353	5 391	647	542	10 312	9 979
Югозападен	1 717	1 777	169	185	127	133	2 013	2 095
Южен централен	7 728	7 489	1 574	1 574	1 221	1 233	10 523	10 296
Общо	16 076	15 493	10 141	10 145	2 185	2 090	28 402	27 728

Източник: МЗХ отдел „Агrostатистика“

От общо реколтираните площи с лозя през 2024 г., 55,9% са с червени винени сортове, 36,6% с бели винени сортове и 7,5% с десертни сортове.

Средни добиви

През 2024 г. е налице понижение на средните добиви от лозя спрямо предходната година, както при винените сортове - с 6,2%, до 4 843 кг/ха, така и при десертните – с 11%, до 5 011 кг/ха.

Най-високи средни добиви за винените сортове са отчетени в Североизточния район - 6 214 кг/ха, а за десертните сортове в Югоизточния район – 5 642 кг/ха.

Таблица II.34. Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2024

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	3 120	2 815
Северен централен	4 410	4 125
Североизточен	6 214	4 795
Югоизточен	5 642	5 642
Югозападен	3 340	4 564
Южен централен	4 433	4 896
България	4 843	5 011

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

Производство

Общото производство на грозде в страната през 2024 г. възлиза на 134 749 тона, което е с 8,8% по-малко на годишна база. Добитото грозде от лозя е в размер на 134 634 тона - с 8,9% под нивото от предходната година, в съотношение винено – 92% и десертно – 8%. В сравнение с 2023 г., прибраната продукция от винено грозде намалява с 8,3%, до 124 161 тона, а тази от десертно грозде - с 14,8%, до 10 473 тона. Производството на грозде от асми бележи ръст от 18,6%, до 115 тона.

Традиционно, най-голямо производство от лозя е отчетено в Югоизточен и Южен централен райони, където са концентрирани около 76% от цялата продукция.

В почти всички райони на страната е налице намаление на производството на грозде от лозя спрямо предходната 2023 г., вариращо от 5,4% в Северния централен до 12,1% в Южния централен район. Изключение правят Североизточният и Югозападният райони, където е отчетено увеличение на производството от грозде от лозя съответно с 4,5% и 5,5%.

Таблица II.35. Производство на грозде – реколта `2024 г.

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	6 303	76	6 379	-	-
Северен централен	4 216	297	4 513	-	-
Североизточен	13 671	398	14 069	-	-
Югоизточен	53 239	3 058	56 297	-	-
Югозападен	6 554	607	7 161	-	-
Южен централен	40 178	6 037	46 215	-	-
Общо	124 161	10 473	134 634	115	134 749

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

От общо произведеното грозде през годината, 126 194 тона са насочени за преработка, а 8 555 тона - за консумация в пряко състояние.

Фигура II.7. Разпределение на произведеното грозде – реколта `2024, тона

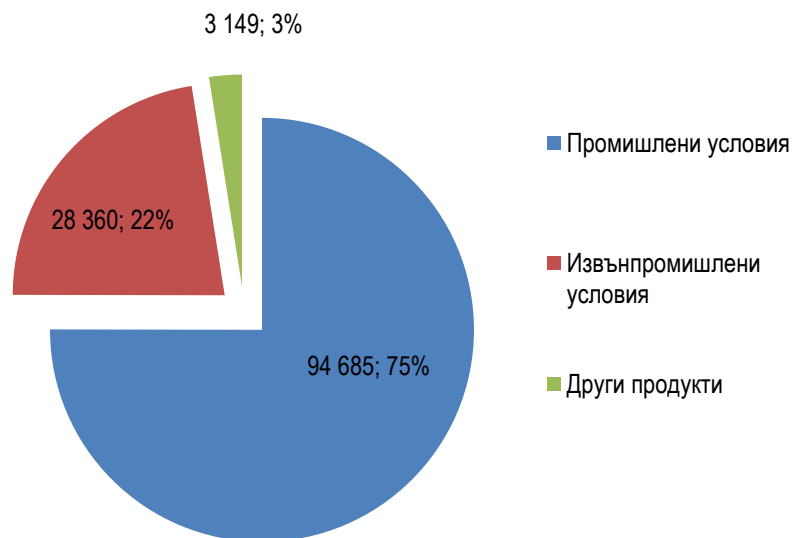

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

По данни на Изпълнителната агенция по лозата и виното, през 2024 г. изкупеното и преработено количество винено грозде от винарските предприятия възлиза на 94 685 тона, което е с 6 118 тона по-малко спрямо предходната година.

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия е в размер на 28 360 тона, а 3 149 тона от преработеното грозде е потребено за други продукти, различни от вино и гроздова мъст.

Фигура II.8. Разпределение на гроздето – реколта `2024, предназначено за преработка, тона и процентен дял

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“

2.5.2. Винопроизводство

Общото производство на вино от реколта `2024, декларирано от регистрираните винопроизводители, възлиза на 634 649 хектолитра, с 6,1% по-малко спрямо преходната година. Производството на червени вина и розе спада с 4,2% на годишна база, до 259 039 хектолитра, а това на бели вина - със 7,3%, до 375 610 хектолитра.

С най-голям дял от промишленото производство на вина - реколта `2024 са трапезните вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание) – 56,8%, следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание) с 42,9%. Делът на вината със защитено наименование за произход е едва 0,3%.

Водещ в производството на вино през 2024 г. е Югоизточният район с 57,5% от общото количество, следван от Южен централен район с 18,5%. Най-малък е делът на произведеното вино в Северозападния район – 2,7%.

Таблица II.36. Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта `2024

Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	0	0	6 970	4 179	1 498	4 203	131	8 468	8 382
Северен централен район	0	0	9 144	7 764	16 915	8 114	490	26 058	15 878
Североизточен район	58	0	31 516	10 152	17 454	5 134	220	49 027	15 286
Югоизточен район	296	814	75 906	55 407	159 310	73 401	14 742	235 512	129 622
Югозападен район	180	552	4 465	10 169	7 072	6 797	0	11 717	17 519
Южен централен район	0	0	21 531	35 201	23 297	37 151	18 089	44 828	72 352
ОБЩО ВИНО:	534	1 366	149 532	122 872	225 546	134 800	33 672	375 610	259 039

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното

*ЗНП – Защитено наименование за произход; **ЗГУ – Защитено географско указание

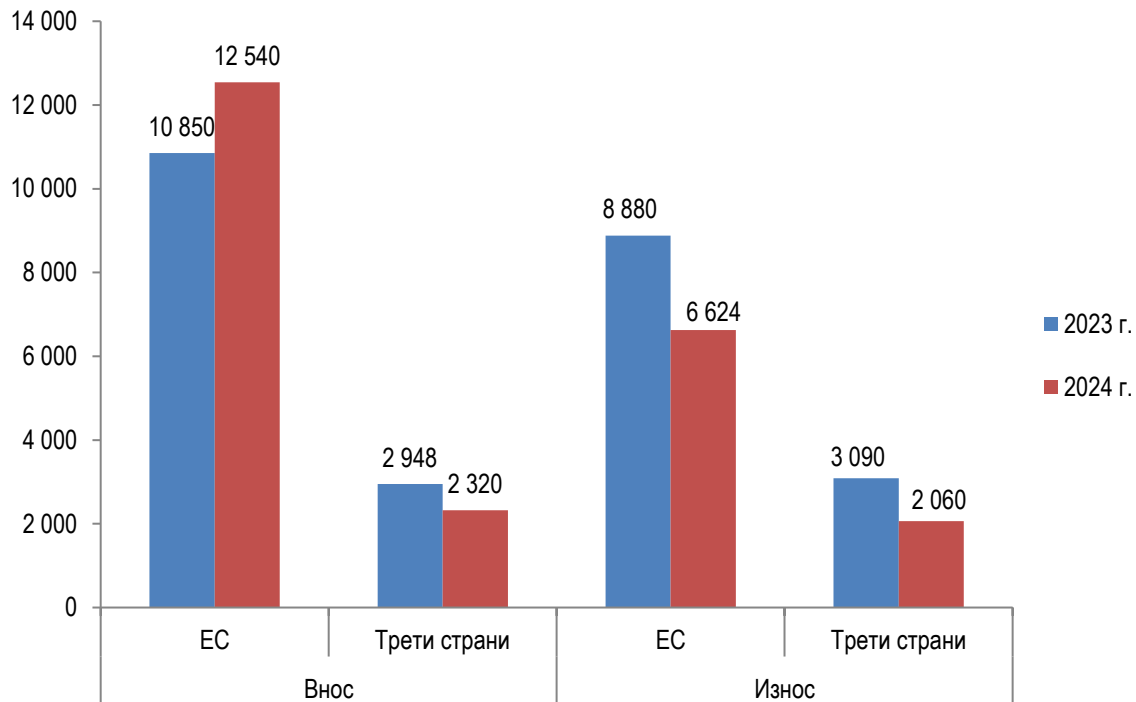
В извънпромишлени условия през 2024 г. са произведени 128 661 хектолитра вино, при 168 695 хектолитра за предходната година.

Така, общото производство на вино - реколта `2024 възлиза на 763 310 хектолитра, с 10% по-малко в сравнение с реколта `2023.

2.5.3. Износ и внос на вино

През 2024 г. се наблюдава съществено увеличение на вноса на вино в страната и същевременно намаление на износа. Така, за втора поредна година се формира отрицателно салдо във външната търговия на България с вино.

Фигура II.9. Външна търговия с вино през периода 2023 – 2024 г., хил. литра

Източник: НСИ

Износ

По данни на НСИ, през 2024 г. износът на вино възлиза на 8 684 хил. литра – със значителните 27,5% под нивото от предходната година. В стойностно изражение експортът се понижава малко по-слабо – с 26,4%, до 16 670 хил. евро, поради отчетената с 1,4% по-висока средна износна цена от 1,92 евро/литър.

Общото количество вино, насочено за ЕС през 2024 г., се свива с 25,4% на годишна база, до 6 624 хил. литра (76,3% от целия износ). Водещи дестинации в рамките на ЕС през годината са Швеция и Полша, макар пратките за там да намаляват съответно с 8,4% и 34,1%. При повечето от останалите по-важни партньори от Съюза също се отчита понижение на износа спрямо предходната година, вариращо от 7% (Италия) до 93,6% (Чехия). Същевременно изпращанията за Гърция отбелязват многократен ръст – от 7 хил. литра през 2023 г. до 366 хил. литра през 2024 г. Значително повече са и реализираните количества в Нидерландия (с 36,5%), Испания (с 46,2%) и Румъния (с 54,5%).

При износа на вино за трети страни през 2024 г. се наблюдава още по-сериозен спад спрямо предходната година – с 33,3%, до 2 060 хил. литра. Съществено намаляват количествата, насочени за пазарите на Обединеното кралство (със 7,1%), Япония (с 12,9%), Руската федерация (с 65%), Норвегия (със 74%) и Нигерия (с 93,5%), което е само частично компенсирано от разширяване на реализацията в САЩ, Швейцария, Кот д'Ивоар и Гана.

Таблица II.37. Износ на вина през 2023 и 2024 г., литри

Страни	2023	2024	Изм. 2024/2023	
			литра	%
ЕС - общо, в т. ч.:	8 880 005	6 623 700	-2 256 305	-25,4%
Швеция	3 138 775	2 875 047	-263 728	-8,4%
Полша	3 620 856	2 386 996	-1 233 860	-34,1%
Гърция	6 649	366 206	359 557	5407,7%

Страни	2023	2024	Изм. 2024/2023	
			литра	%
Белгия	428 602	359 798	-68 804	-16,1%
Нидерландия	183 611	250 554	66 943	36,5%
Италия	117 315	109 064	-8 251	-7,0%
Чехия	1 042 302	66 656	-975 646	-93,6%
Германия	136 457	61 630	-74 827	-54,8%
Дания	60 888	37 830	-23 058	-37,9%
Румъния	13 981	21 600	7 619	54,5%
Кипър	19 135	19 250	115	0,6%
Литва	24 764	17 748	-7 016	-28,3%
Франция	24 538	13 264	-11 274	-45,9%
Испания	7 480	10 936	3 456	46,2%
Люксембург	18 940	10 562	-8 378	-44,2%
Словакия	12 129	6 848	-5 281	-43,5%
Други	23 583	9 711	-13 872	-58,8%
Трети страни - общо, в т. ч.:	3 090 119	2 060 476	-1 029 643	-33,3%
Обединено кралство	530 041	492 655	-37 386	-7,1%
САЩ	410 588	414 534	3 946	1,0%
Япония	371 561	323 700	-47 861	-12,9%
Руска Федерация	658 013	230 149	-427 864	-65,0%
Кот д' Ивоар	61 479	99 450	37 971	61,8%
Гана	14 175	92 561	78 386	553,0%
Бенин	126 252	52 650	-73 602	-58,3%
Бразилия	42 523	37 201	-5 322	-12,5%
Норвегия	135 677	35 303	-100 374	-74,0%
Швейцария	25 839	33 414	7 575	29,3%
Китай	57 956	26 012	-31 944	-55,1%
Нигерия	325 148	21 168	-303 980	-93,5%
Того	0	19 476	19 476	-
Канада	12 398	17 856	5 458	44,0%
Казахстан	48 047	10 686	-37 361	-77,8%
Монголия	21 276	10 584	-10 692	-50,3%
Малайзия	7 283	10 190	2 907	39,9%
Република Корея	18 540	9 000	-9 540	-51,5%
Ливан	91 778	8 348	-83 430	-90,9%
Централноафриканска република	20 840	0	-20 840	-100,0%
Други	110 705	115 539	4 834	4,4%
Общо	11 970 124	8 684 176	-3 285 948	-27,5%

Източник: НСИ

Внос

През 2024 г. в страната са внесени общо 14 859 хил. литра вино, което е със 7,7% повече спрямо 2023 г. При 7,6% по-ниска средна вносна цена от 2,71 евро/литър, стойността на вноса намалява с 1% на годишна база, до 40 006 хил. евро.

Таблица II.38. Внос на вина през 2023 и 2024 г., литри

Страни	2023	2024	Изм. 2024/2023	
			литра	%
ЕС - общо, в т. ч.:	10 850 058	12 539 879	1 689 821	15,6%
Италия	3 380 658	3 100 537	-280 121	-8,3%
Испания	2 145 898	2 011 573	-134 325	-6,3%
Франция	1 898 509	1 983 289	84 780	4,5%
Румъния	820 034	1 927 928	1 107 894	135,1%
Германия	1 478 461	1 572 689	94 228	6,4%
Унгария	615 260	1 473 674	858 414	139,5%
Португалия	44 754	125 019	80 265	179,3%
Чехия	103 814	95 124	-8 690	-8,4%
Австрия	50 282	65 965	15 683	31,2%
Литва	2 146	58 579	56 433	2629,7%
Нидерландия	39 927	52 592	12 665	31,7%
Гърция	76 803	50 807	-25 996	-33,8%
Полша	0	12 768	12 768	-
Белгия	27 380	4 952	-22 428	-81,9%
Швеция	154 749	0	-154 749	-100,0%
Други	11 383	4 383	-7 000	-61,5%
Трети страни - общо, в т. ч.:	2 947 819	2 319 510	-628 309	-21,3%
Нова Зеландия	877 928	786 847	-91 081	-10,4%
Северна Македония	1 060 204	654 058	-406 146	-38,3%
Молдова	197 761	245 915	48 154	24,3%
Южна Африка	296 811	209 376	-87 435	-29,5%
Чили	173 849	184 435	10 586	6,1%
Аржентина	49 850	75 270	25 420	51,0%
Грузия	40 751	57 614	16 863	41,4%
Обединено кралство	33 042	27 230	-5 812	-17,6%
Австралия	30 966	26 097	-4 869	-15,7%
Турция	17 666	23 805	6 139	34,8%
САЩ	5 832	20 022	14 190	243,3%
Косово	150 000	0	-150 000	-100,0%
Други	13 159	8 841	-4 318	-32,8%
Общо	13 797 877	14 859 389	1 061 512	7,7%

Източник: НСИ

Доставките на вино от държави членки на ЕС бележат ръст от 15,6% спрямо 2023 г., възлизайки на 12 540 хил. литра (84,4% от общия импорт). Най-значителни количества са внесени от Италия, Испания, Франция Румъния, Германия и Унгария. Вносът на вина от Унгария и Румъния нараства над два пъти спрямо предходната година, а този от Германия - с 6,4%. Обемите от Италия и Испания, са съответно с 8,3% и 6,3% по-малко на годишна база. Сред останалите партньори, прави впечатление многократното увеличение на вноса от Литва – от 2 хил. литра през 2023 г. до 59 хил. литра през 2024 г. През 2024 г. не е реализиран импорт на вино от Швеция (при 155 хил. литра през предходната година).

Вносът на вино от трети страни през 2024 г. е в размер на 2 320 хил. литра - с 21,3% под нивото от предходната година, най-вече вследствие на по-малките количества, влезли от Северна Македония (с 406 хил. литра или 38,3%) и липсата на импорт от Косово (при 150 хил. литра година по-рано). Намаление се отчита и при вноса от водещи доставчици като Нова Зеландия (с 10,4%) и Южна Африка (с 29,5%), докато обемите от Молдова, Чили, Аржентина, Грузия, Турция и САЩ нарастват.

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

1. Основни търговски индикатори

По данни на НСИ, през 2024 г. аграрният стокообмен на България възлиза на 13 476,8 млн. евро, което представлява намаление с 4,7% на годишна база. Износът на селскостопански стоки е на стойност 6 739,5 млн. евро - с 15,1% под нивото от 2023 г., главно вследствие на свиване на реализацията на зърнени и маслодайни култури и на производни продукти като слънчогледово масло, кюспета и други остатъци, използвани за храна на животни. По-ниският експорт на тези продукти се дължи основно на сравнително слабата реколта `2024 при част от зърнените и маслодайните култури (при слънчогледа, царевицата и рапицата - за втора поредна година), в повечето случаи в съчетание с понижени средни експортни цени. Същевременно аграрният импорт нараства с 8,6%, до 6 737,3 млн. евро. Така, през 2024 г. традиционно положителното салдо в търговията на България със селскостопански стоки спада до 2,2 млн. евро, при 1 740 млн. евро за 2023 г.

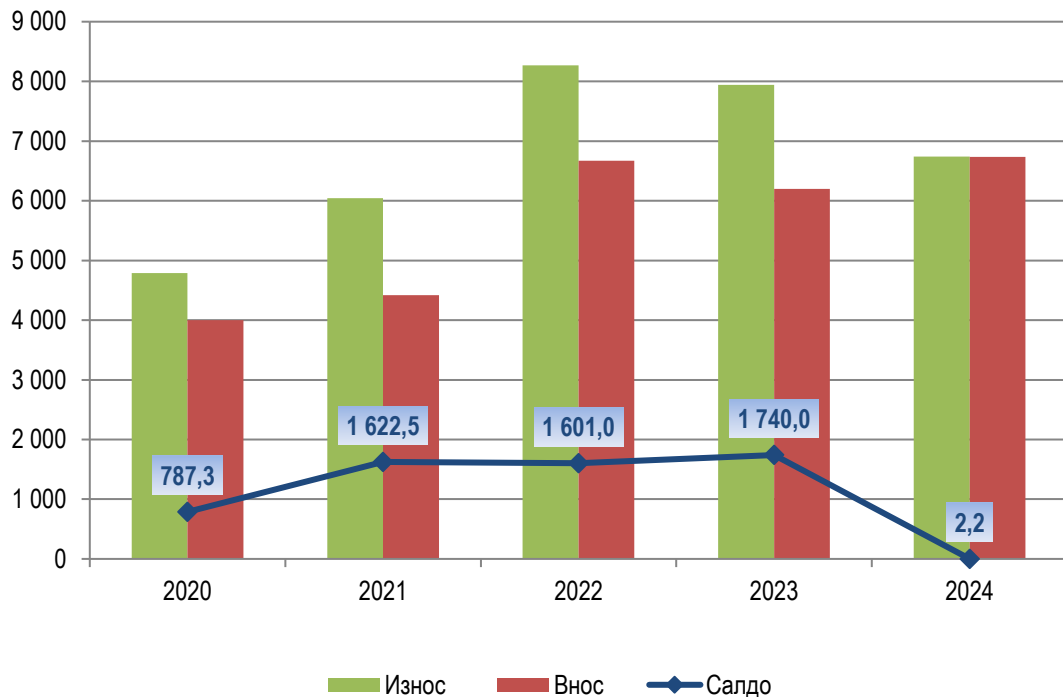
През 2024 г. селскостопанският отрасъл формира 14,1% от целия стокообмен на страната за годината, в т. ч. 15,2% от общия износ и 13,2% от общия внос.

Таблица III.1. Аграрна търговия на България през периода 2020 – 2024 г. (хил. евро)

	2020	2021	2022	2023	2024	Изм. 2024/2023 (%)
Аграрен износ	4 786 052	6 041 007	8 269 923	7 941 122	6 739 500	-15,1%
Дял от общия износ	17,1%	17,3%	17,4%	17,9%	15,2%	
Аграрен внос	3 998 783	4 418 463	6 668 884	6 201 085	6 737 329	8,6%
Дял от общия внос	13,0%	11,3%	12,1%	12,5%	13,2%	
Салдо	787 269	1 622 544	1 601 039	1 740 037	2 171	-99,9%
Стокообмен	8 784 835	10 459 470	14 938 807	14 142 207	13 476 829	-4,7%

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ.

Фигура III.1. Аграрна търговия на България (млн. евро)

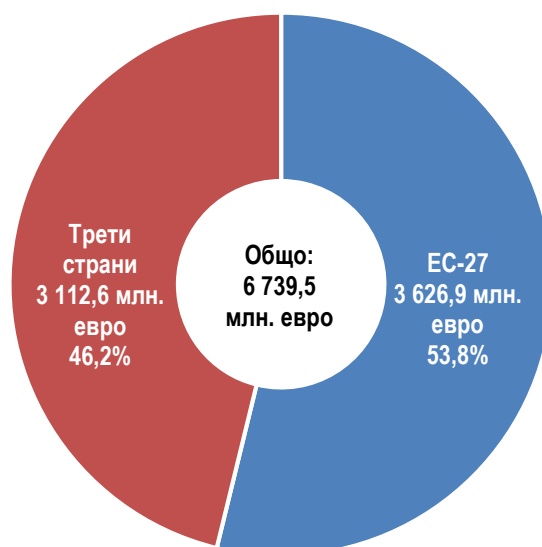

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ

2. Структура на аграрната търговия на България по страни

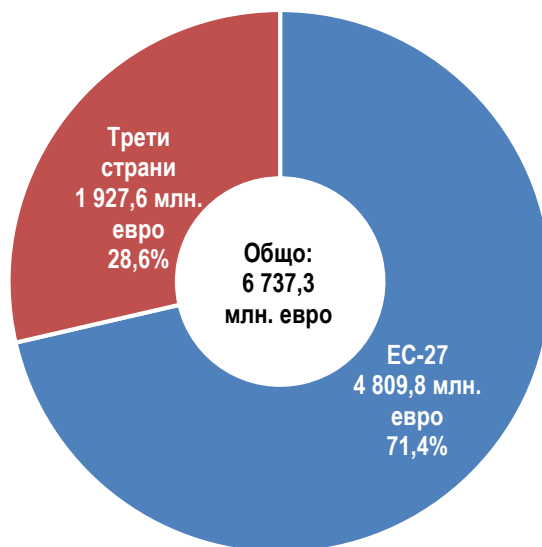
Основен партньор в търговията на България със селскостопански стоки е Европейският съюз. През 2024 г. стокообменът със страните от Съюза представлява 53,8% от общия аграрен износ на страната и 71,4% от общия аграрен внос, при съответно 52,6% и 72,0% през предходната година.

Фигура III.2. Структура на аграрния износ от България през 2024 г. по страни

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ

Фигура III.3. Структура на аграрния внос в България през 2024 г. по страни

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ

2.1. Износ по страни

Най-значителен дял в износа на селскостопански стоки от България през 2024 г. заемат съседните Гърция (11,4%), Румъния (10,3%) и Турция (9,5%). Сред водещите дестинации са също така Германия и Алжир, следвани от Испания, Нидерландия, Италия, Франция и др.

Общата стойност на изпращанията за ЕС се свива с 13,2% спрямо 2023 г., основно вследствие на по-слабата реализация на слънчоглед, пшеница, слънчогледово масло, захар и птиче месо. При повечето от по-значимите партньори в рамките на Съюза е налице намаление в границите от 6,8% (Франция) до 51,4% (Испания). Сериозно увеличение бележи експортът за Белгия (+43%), а по-слабо – този за Унгария (+5,1%), Румъния (+3,8%) и Полша (+2,8%).

Износът за трети страни също се понижава - със 17,2%, като се отчита значително по-ниска стойност на пратките на пшеница, царевича, слънчоглед, слънчогледово масло, кюспета и други твърди остатъци, получени при извличането на растителни масла. Прави впечатление чувствителният спад на експорта за Китай (-69%) и Индонезия (-77%). Намалява и реализацията на селскостопански продукти в Алжир (-11,3%), Египет (-10,9%) и САЩ (-6,1%). От друга страна, експортът за Турция се повишава с 26,4% на годишна база (главно в резултат на няколкократно ръст на стойността на насоченото за там какаово масло), а този за Обединеното кралство – с 10,2%.

Таблица III.2. Износ на селскостопански стоки по страни (хил. евро)

	2022	2023	2024	Дял в общия аграрен износ (2024)	Изм. 2024/2023	
					хил. евро	%
ОБЩО, в т. ч.:	8 269 923	7 941 122	6 739 500	100,0%	-1 201 622	-15,1%
ЕС-27 общо	4 953 404	4 179 895	3 626 886	53,8%	-553 009	-13,2%
Гърция	1 003 727	855 590	766 247	11,4%	-89 343	-10,4%
Румъния	813 944	669 176	694 355	10,3%	25 179	3,8%
Германия	476 626	468 007	426 473	6,3%	-41 534	-8,9%
Испания	616 227	565 037	274 398	4,1%	-290 639	-51,4%

	2022	2023	2024	Дял в общия аграрен износ (2024)	Изм. 2024/2023	
					хил. евро	%
Нидерландия	398 557	289 373	228 810	3,4%	-60 563	-20,9%
Италия	395 915	292 816	224 370	3,3%	-68 446	-23,4%
Франция	333 333	224 718	209 545	3,1%	-15 173	-6,8%
Полша	203 751	191 186	196 489	2,9%	5 303	2,8%
Белгия	140 621	83 973	120 052	1,8%	36 079	43,0%
Чехия	55 721	73 599	73 721	1,1%	122	0,2%
Унгария	84 052	69 996	73 580	1,1%	3 584	5,1%
Други	430 931	396 424	338 846	5,0%	-57 578	-14,5%
Трети страни общо	3 316 519	3 761 227	3 112 614	46,2%	-648 613	-17,2%
Турция	346 887	507 604	641 497	9,5%	133 893	26,4%
Алжир	456 666	456 942	405 131	6,0%	-51 811	-11,3%
Обединено кралство	198 080	172 405	190 042	2,8%	17 637	10,2%
САЩ	182 175	176 893	166 151	2,5%	-10 742	-6,1%
Китай	247 710	480 339	148 822	2,2%	-331 517	-69,0%
Мароко	37 787	132 217	134 789	2,0%	2 572	1,9%
Ирак	140 547	99 383	128 000	1,9%	28 617	28,8%
Египет	94 939	134 939	120 285	1,8%	-14 654	-10,9%
Тайланд	7 508	97 219	104 658	1,6%	7 439	7,7%
Южна Африка	181 956	97 469	84 794	1,3%	-12 675	-13,0%
Сърбия	72 443	82 030	83 922	1,2%	1 892	2,3%
Косово	34 171	40 977	58 830	0,9%	17 853	43,6%
Индонезия	63 383	249 510	57 377	0,9%	-192 133	-77,0%
Саудитска Арабия	25 275	21 591	50 104	0,7%	-416	-0,8%
Северна Македония	60 859	50 520	48 464	0,7%	-912 725	-95,0%
Други	1 166 131	961 189	689 748	10,2%	-271 441	-28,2%

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ.

2.2. Внос по страни

През 2024 г. водещи доставчици на селскостопански стоки на българския пазар са Румъния, Германия и Гърция (представляващи съответно 13,1%, 9,6% и 9,2% от целия аграрен внос), следвани от Украйна, Полша, Нидерландия, Турция и др.

Стойността на селскостопанския внос от ЕС нараства със 7,8% спрямо предходната година. Най-голям принос за това имат пратките на слънчоглед, цигари, шоколадови изделия, слънчогледово масло и какаово масло. По отношение на слънчогледа и слънчогледовото масло се отчита сериозно увеличение на количествата, а за останалите продукти – предимно по-високи цени по вноса. При почти всички основни партньори от Съюза се наблюдава повишение на вноса, вариращо от 2,5% (Чехия) до 17,8% (Австрия). Намаляват пристиганията от Дания (-0,7%), Франция (-6,0%), Ирландия (-7,2%) и Италия (-11,2%).

Общият внос на аграрни стоки от трети страни е с 10,9% над нивото от предходната година, като най-сериозно нараства стойността на влезлите слънчогледово масло, кафе, какао и какаова маса. Сред по-важните доставчици извън ЕС, повишение бележи импортьт от Украйна (+8,5%), Турция (+11,8%),

Сърбия (+18,9%), Обединеното кралство (+33,4%) и Молдова (+41,9%), а намаление – този от Кот д'Ивоар (-15,2%) и Китай (-36%).

Таблица III.3. Внос на селскостопански стоки по страни (хил. евро)

	2022	2023	2024	Дял в общия аграрен внос (2024)	Изм. 2024/2023	
					хил. евро	%
ОБЩО, в т. ч.:	6 668 884	6 201 085	6 737 329	100,0%	536 244	8,6%
ЕС-27 общо	4 186 910	4 463 674	4 809 753	71,4%	346 079	7,8%
Румъния	875 101	796 589	884 094	13,1%	87 505	11,0%
Германия	546 208	584 919	644 286	9,6%	59 367	10,1%
Гърция	530 169	543 793	620 749	9,2%	76 956	14,2%
Полша	378 135	401 888	441 962	6,6%	40 074	10,0%
Нидерландия	321 940	353 611	390 982	5,8%	37 371	10,6%
Италия	320 584	369 570	328 041	4,9%	-41 529	-11,2%
Испания	217 332	284 675	301 202	4,5%	16 527	5,8%
Унгария	231 492	258 078	268 505	4,0%	10 427	4,0%
Белгия	124 319	174 266	199 185	3,0%	24 919	14,3%
Франция	157 603	170 504	160 348	2,4%	-10 156	-6,0%
Австрия	112 640	106 244	125 141	1,9%	18 897	17,8%
Чехия	91 755	101 803	104 359	1,5%	2 556	2,5%
Дания	53 625	64 904	64 426	1,0%	-478	-0,7%
Литва	40 822	48 355	50 029	0,7%	1 674	3,5%
Словакия	29 015	46 134	49 824	0,7%	3 690	8,0%
Ирландия	39 501	46 864	43 483	0,6%	-3 381	-7,2%
Други	116 669	111 477	133 137	2,0%	21 660	19,4%
Трети страни общо	2 482 000	1 737 411	1 927 575	28,6%	190 164	10,9%
Украйна	1 106 200	434 345	471 245	7,0%	36 900	8,5%
Турция	278 878	344 775	385 337	5,7%	40 562	11,8%
Сърбия	151 898	141 556	168 336	2,5%	26 780	18,9%
Молдова	121 489	70 234	99 672	1,5%	29 438	41,9%
Обединено кралство	48 072	57 828	77 155	1,1%	19 327	33,4%
Китай	202 132	113 606	72 723	1,1%	-40 883	-36,0%
Бразилия	54 223	36 720	64 263	1,0%	27 543	75,0%
Кот д'Ивоар	39 898	75 414	63 927	0,9%	-11 487	-15,2%
Северна Македония	43 562	43 690	44 191	0,7%	501	1,1%
САЩ	27 589	33 102	42 730	0,6%	9 628	29,1%
Виетнам	28 590	25 990	37 946	0,6%	11 956	46,0%
Еквадор	27 926	25 287	35 969	0,5%	10 682	42,2%
Египет	26 752	18 451	23 796	0,4%	5 345	29,0%
Канада	11 911	12 112	20 445	0,3%	8 333	68,8%
Други	312 880	304 301	319 840	4,7%	15 539	5,1%

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ.

3. Структура на аграрната търговия на България по продукти

3.1. Износ по продукти

Водеща група продукти в структурата на аграрния експорт през 2024 г. остават житните растения, макар техният дял в общата стойност на реализираните извън страната селскостопански стоки да намалява от 26,9% през 2023 г. на 22,2%. На второ място се нарежда групата на мазнините от растителен или животински произход с 9,5%, следвани от какаовите продукти (9%), които изместват маслодайните семена и плодове (8,5%, при 10,6% за предходната година). Сравнително голям е и износът на остатъци от хранителната промишленост и храни за животни; хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения; мляко и млечни продукти; меса и карантии; разни хранителни продукти, използвани в хранително-вкусовата промишленост; тютюневи продукти и безалкохолни и алкохолни напитки.

Таблица III.4. Аграрен износ от България по групи продукти през периода 2023 – 2024 г. (хил. евро)

		2023		2024		Изм. 2024/2023 %
		хил. евро	дял от общия аграрен износ %	хил. евро	дял от общия аграрен износ %	
	Общо аграрни стоки, в т. ч.:	7 941 122	100%	6 739 500	100,0%	-15,1%
1	Живи животни	210 974	2,7%	195 414	2,9%	-7,4%
2	Меса и карантии, годни за консумация	285 962	3,6%	250 615	3,7%	-12,4%
3	Риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	50 942	0,6%	41 820	0,6%	-17,9%
4	Мляко и млечни продукти; птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати другаде	278 712	3,5%	253 772	3,8%	-8,9%
5	Други продукти от животински произход, неупоменати другаде	21 459	0,3%	22 769	0,3%	6,1%
6	Живи растения и цветарски продукти	7 396	0,1%	7 346	0,1%	-0,7%
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	170 197	2,1%	129 975	1,9%	-23,6%
8	Плодове, годни за консумация; цитрусови или пъпешови кори	155 513	2,0%	159 552	2,4%	2,6%
9	Кафе, чай, мате и подправки	113 275	1,4%	146 228	2,2%	29,1%
10	Житни растения	2 135 774	26,9%	1 495 141	22,2%	-30,0%
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глутен	82 101	1,0%	73 512	1,1%	-10,5%
12	Маслодайни семена и плодове; семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	842 643	10,6%	574 642	8,5%	-31,8%
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	3 066	0,0%	3 607	0,1%	17,6%
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	521	0,0%	1 181	0,0%	126,7%
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	880 390	11,1%	638 197	9,5%	-27,5%
16	Продукти от месо, риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	133 328	1,7%	130 875	1,9%	-1,8%
17	Захар и захарни изделия	291 204	3,7%	192 939	2,9%	-33,7%
18	Какао и продукти от какао	404 097	5,1%	604 333	9,0%	49,6%
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	424 604	5,3%	449 984	6,7%	6,0%
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	202 492	2,5%	199 186	3,0%	-1,6%
21	Разни видове хранителни продукти	214 902	2,7%	233 806	3,5%	8,8%
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	245 968	3,1%	231 754	3,4%	-5,8%

		2023		2024		Изм. 2024/2023 %
		хил. евро	дял от общия аграрен износ %	хил. евро	дял от общия аграрен износ %	
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	555 482	7,0%	470 305	7,0%	-15,3%
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	230 121	2,9%	232 548	3,5%	1,1%

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ.

Намалението на общия експорт на селскостопански стоки през 2024 г. е свързано най-вече със значителния спад при пшеницата (с 484,4 млн. евро или 31,0%), слънчогледовото масло (с 247,6 млн. евро или 31,0%), слънчогледа (с 227,2 млн. евро или 32,7%) и царевичата (със 169,5 млн. евро или 48,0%). Съществено по-малка е и стойността на изнесените кюспета и други твърди остатъци (със 76,6 млн. евро или 30,0%), птиче месо (с 62,2 млн. евро или 29,8%), захар (с 36,0 млн. евро или 22,7%) и едър рогат добитък (с 16,7 млн. евро или 9,3%). Това е само частично компенсирано от нарастване на износа на някои други продукти като какаово масло, шоколадови изделия, ечемик, хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти, препарати, използвани за храна на животни, кафе и др.

Таблица III.5. Водещи продукти в аграрния износ от България (хил. евро)

	2023		2024		Изм. 2024/2023	
	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Количество	Стойност
Пшеница и смес от пшеница и ръж	6 422 378	1 564 501	5 016 645	1 080 058	-21,9%	-31,0%
Слънчогледово масло, памучно масло или масло от шафранка	783 361	798 608	572 013	550 978	-27,0%	-31,0%
Семена от слънчоглед, дори натрошени	874 490	695 191	576 506	468 033	-34,1%	-32,7%
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти	105 284	367 469	111 625	391 861	6,0%	6,6%
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	53 256	289 608	54 592	336 420	2,5%	16,2%
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	137 427	213 152	152 552	227 235	11,0%	6,6%
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	43 493	189 356	47 355	208 794	8,9%	10,3%
Царевица	1 364 853	353 248	889 013	183 704	-34,9%	-48,0%
Кюспета и други твърди остатъци	843 159	254 847	656 475	178 271	-22,1%	-30,0%
Масло, мазнина и течно масло от какао	7 011	34 371	10 694	172 354	52,5%	401,5%
Живи животни от рода на едрия рогат добитък	43 666	179 167	35 607	162 483	-18,5%	-9,3%
Ечемик	525 295	110 044	859 082	156 873	63,5%	42,6%
Птиче месо и карантии	34 384	209 059	31 518	146 850	-8,3%	-29,8%
Захари, включително лактоза, малтоза, глюкоза и фруктоза	192 586	158 442	179 792	122 410	-6,6%	-22,7%
Кафе, дори печено или декофеинизирано; черупки и люспи от кафе; заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	13 683	91 095	17 367	121 007	26,9%	32,8%

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ.

3.2. Внос по продукти

През 2024 г. се наблюдава относително запазване на структурата на вноса на селскостопански стоки спрямо тази от предходната година. На първо място остава групата меса и карантии, годни за консумация с 9,5% дял от общия аграрен внос (при 10,4% през 2023 г.). Следват групите мазнини и масла от животински или растителен произход (8,7%); маслодайни семена и плодове (8,5%) и какаови продукти (8,4%), при които се отчита известно увеличение на относителната тежест в сравнение с 2023 г. Съществена е и стойността на внесените безалкохолни и алкохолни напитки и оцет; тютюн и обработени заместители на тютюна; мляко и млечни продукти; хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения; плодове и хранителни продукти, използвани в хранително-вкусовата промишленост.

Таблица III.6. Аграрен внос в България по групи продукти през периода 2023 – 2024 г. (хил. евро)

		2023		2024		Изм. 2024/2023 %
		хил. евро	дял от общия аграрен внос %	хил. евро	дял от общия аграрен внос %	
	Общо аграрни стоки, в т. ч.:	6 201 085	100%	6 737 329	100%	8,6%
1	Живи животни	38 935	0,6%	15 791	0,2%	-59,4%
2	Меса и карантии, годни за консумация	643 741	10,4%	640 640	9,5%	-0,5%
3	Риби и ракообразни, мекотели и други водни безгръбначни	128 179	2,1%	136 067	2,0%	6,2%
4	Мляко и млечни продукти; птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати другаде	413 118	6,7%	454 734	6,7%	10,1%
5	Други продукти от животински произход, неупоменати другаде	27 629	0,4%	25 466	0,4%	-7,8%
6	Живи растения и цветарски продукти	45 290	0,7%	37 265	0,6%	-17,7%
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	298 981	4,8%	297 683	4,4%	-0,4%
8	Плодове, годни за консумация; цитрусови или пъпешови кори	350 909	5,7%	385 057	5,7%	9,7%
9	Кафе, чай, мате и подправки	184 758	3,0%	243 516	3,6%	31,8%
10	Житни растения	159 988	2,6%	139 627	2,1%	-12,7%
11	Мелничарски продукти; малц; скорбяла и нишесте; инулин; пшеничен глутен	35 818	0,6%	38 949	0,6%	8,7%
12	Маслодайни семена и плодове; семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	475 734	7,7%	569 481	8,5%	19,7%
13	Естествени лакове, клейове, смоли и други растителни сокове и екстракти	16 806	0,3%	16 094	0,2%	-4,2%
14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	2 021	0,0%	7 946	0,1%	293,2%
15	Мазнини и масла от животински или растителен произход; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	491 579	7,9%	585 485	8,7%	19,1%
16	Продукти от месо, риби или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	109 870	1,8%	122 301	1,8%	11,3%
17	Захар и захарни изделия	249 972	4,0%	222 805	3,3%	-10,9%
18	Какао и продукти от какао	419 635	6,8%	568 458	8,4%	35,5%
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко; тестени сладкарски изделия	368 511	5,9%	412 472	6,1%	11,9%

		2023		2024		Изм. 2024/2023 %
		хил. евро	дъл от общия аграрен внос %	хил. евро	дъл от общия аграрен внос %	
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други части от растения	220 826	3,6%	239 446	3,6%	8,4%
21	Разни видове хранителни продукти	374 054	6,0%	381 677	5,7%	2,0%
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	465 233	7,5%	495 688	7,4%	6,5%
23	Остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; приготвени храни за животни	255 301	4,1%	226 528	3,4%	-11,3%
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	424 197	6,8%	475 153	7,1%	12,0%

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ.

Сравнението с предходната 2023 г. сочи значителен ръст на вноса на слънчогледово масло (със 110,7 млн. евро или 48,2%), включващ основно сурово слънчогледово масло от Украйна. Сред останалите водещи продукти в аграрния внос, по-чувствително повишение на годишна база бележи стойността на доставките на кафе (+36,8%), какао (+33,6%), тютюневи изделия (+27,7%), сирена и извара (+17,2%), шоколадови изделия (+16,9%), слънчоглед (+16,3%) и хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти (+12,6%). Намалява вносът на захар (-14,6%) и свинско месо (-5,2%).

Таблица III.7. Водещи продукти в аграрния внос в България (хил. евро)

	2023		2024		Изм. 2024/2023	
	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Количество	Стойност
Семена от слънчоглед, дори натрошени	656 768	357 109	732 393	415 326	11,5%	16,3%
Свинско месо	126 995	374 459	126 763	354 885	-0,2%	-5,2%
Слънчогледово масло, памучно масло или масло от шафранка	257 783	229 838	378 768	340 560	46,9%	48,2%
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	46 947	260 494	46 910	304 493	-0,1%	16,9%
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитени продукти	77 357	252 700	86 195	284 583	11,4%	12,6%
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	16 571	219 547	17 013	280 384	2,7%	27,7%
Кафе, дори печено или декофеинизирано; черупки и люспи от кафе; заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	34 073	159 306	40 469	217 898	18,8%	36,8%
Води, включително минералните води и газирани води, и други безалкохолни напитки	221 069	176 092	259 691	205 491	17,5%	16,7%
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	28 776	203 650	30 139	203 118	4,7%	-0,3%
Сирена и извара	37 586	160 186	41 637	187 693	10,8%	17,2%

	2023		2024		Изм. 2024/2023	
	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Количество (тона)	Стойност (хил. евро)	Количество	Стойност
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol; дестилати, ликьори и други спиртни напитки (с изключение на алкохолни препарати за производство на напитки)	25 132	169 709	25 490	172 534	1,4%	1,7%
Птиче месо и карантии	103 223	162 131	102 501	171 653	-0,7%	5,9%
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	233 885	176 223	231 188	150 421	-1,2%	-14,6%
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	98 547	139 431	102 548	138 624	4,1%	-0,6%
Какао на зърна, цели или натрошени, сурови или печени	37 451	91 135	34 828	121 780	-7,0%	33,6%

Източник: НСИ и изчисления на МЗХ.

4. Развитие на външната търговия със селскостопански стоки през 2025 г.

По предварителни данни на НСИ, през първите шест месеца на 2025 г. износът на селскостопански стоки възлиза на 3 576,7 млн. евро - с 15,1% повече в сравнение със същия период на 2024 г., основно поради ръст на стойността на реализираните извън страната пшеница (с 93,5%), слънчоглед (със 76,5%), шоколадови изделия (с 45,5%) и кафе (над два пъти). Същевременно намалява експортът на царевица (с 39,1%), захари (със 17,3%) и меса и карантии (с 3,4%).

Водещите групи продукти в структурата на аграрния експорт на страната през периода януари - юни 2025 г. са житните растения и маслодайните семена, следвани от мазнини от растителен или животински произход; какаови продукти; хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения; остатъци и отпадъци от хранителната промишленост и приготвени храни за животни; тютюн и тютюневи изделия; млечни продукти, птичи яйца и пчелен мед; хранителни продукти, използвани в хранително-вкусовата промишленост; безалкохолни и алкохолни напитки; кафе и чай; меса и карантии и др.

При вноса на селскостопански стоки за шестте месеца на 2025 г. се отчита увеличение с 16,4% на годишна база, до 3 585,5 млн. евро. Това се дължи главно на повишените доставки на рапица, шоколадови изделия и цигари.

Така, за първата половина на 2025 г. се формира отрицателно търговско салдо за България в размер на 8,8 млн. евро, при положително салдо от 21,4 млн. евро за същия период на предходната 2024 г.

Основни партньори в аграрната търговия на страната остават страните от ЕС. През първите шест месеца на 2025 г. обменът на селскостопански стоки с ЕС нараства с 15,5% спрямо година по-рано, като представлява 55,1% от общия аграрен износ на страната и 68,9% от общия аграрен внос.

5. Дейности по подкрепа на износа на земеделска продукция

Министерството на земеделието и храните традиционно организира участието на страната в различни международни прояви и изложения за хранително-вкусовата промишленост с цел популяризирането и изграждането на разпознаваем имидж на българските селскостопански продукти, както и с цел подпомагане на експорта и развитие на международните контакти между бизнесоператорите в сектора.

През 2024 г. национални щандове на Република България с участието на производители на мед, вино, млечни и месни продукти, био-продукти, сладко, етерични масла и др. присъстваха на Международното изложение „Зелена седмица“ в гр. Берлин, Федерална република Германия,

Международното изложение за биохрани „БИОФАХ 2024“ в гр. Нюрнберг, Федерална република Германия, Международното изложение за вино и спиртни напитки „Провайн“ (Prowein) и на Международното изложение за земеделие и хранителни продукти “АГРА 2024”, гр. Горня Радгона, Република Словения.

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

1.1. Директни плащания на площ, преходна национална помощ и обвързано с производството подпомагане

Кампания `2023

Финансовото подпомагане по схемите и интервенциите за директни плащания се предоставя от ЕФГЗ и НБ. През календарната 2024 г. под формата на директни плащания са оторизирани средства с общ размер 1 845 800 575 лева по заявления за подпомагане, подадени за Кампания `2023 и Кампания `2024.

Таблица IV.1. Оторизирани средства за Кампания `2023 през календарната 2024 г.

Интервенция	Брой подадени заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета (%)			Оторизирана сума (лева)
			ЕЗФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
ОПДУ	48 306	48 048	100	-	-	186 718 302
ДП-ОПДУ	46 799	46 525	100	-	-	164 252 023
ДЗС	5 124	5 113	100	-	-	9 857 232
МЗС	2 039	1 568	100	-	-	14 716 468
Памук	39	38	100	-	-	1 867 081
Еко-БЖ	111	86	100	-	-	7 281 824
Еко-БРЕИ	6 027	5 535	100	-	-	3 744 565
Еко-ЗВПП	3 686	3 663	100	-	-	108 281 032
Еко-НИП	14 510	14 405	100	-	-	201 896 148
Еко-ТН	2 863	2 468	100	-	-	5 086 283
Еко-ПЗП	1 457	1 449	100	-	-	9 748 916
Еко-ГТ	142	128	100	-	-	248 136
Еко-РОК	19 552	19 535	100	-	-	80 432 866
МлК	2 694	2 667	100	-	-	20 765 269
МлК-РП	741	735	100	-	-	32 706 638
МеК	3 939	3 900	100	-	-	26 632 027
МеК-РП	195	194	100	-	-	4 331 893
К-ЗП	454	449	100	-	-	4 221 650
Г-пл	514	496	100	-	-	925 871
Биволи	249	242	100	-	-	3 899 146
ДПЖ-РП	1 218	1 208	100	-	-	15 599 923
ДПЖ-пл	1 513	1 479	100	-	-	1 969 218
ДПЖ – ЗП	850	847	100	-	-	6 545 498
ИП	7 510	7 475	100	-	-	39 457 003
ИП-Н	1 875	1 869	100	-	-	2 375 333
ИЗ-ДККП	1 492	1 480	100	-	-	4 577 549
ИЗ-П	1 061	1 051	100	-	-	5 212 678
ИЗ-МЗДП	2 709	2 694	100	-	-	8 726 288
ИЗ-КЛЧ	728	710	100	-	-	4 271 781

Интервенция	Брой подадени заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Разпределение на бюджета (%)			Оторизирана сума (лева)
			ЕЗФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
ИОП	1 215	1 200	100	-	-	12 538 087
ИЗП-пл	159	154	100	-	-	412 316
ИПК	14 191	14 096	100	-	-	31 121 176
ПНДЖ1	6 060	6 052	-	-	100	285 725
ПНДЖЗ	4 984	4 976	-	-	100	78 937
ПНДТ	8 110	8 104	-	-	100	69 768 665
Общо:						1 090 553 547

Източник: ДФЗ-РА

Кампания `2024

За Кампания `2024 земеделските стопани се подпомагат по следните интервенции за директни плащания от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони в Република България за периода 2023-2027 г., финансирани с европейски и национални средства:

- Основно подпомагане на доходите за устойчивост;
- Допълнително преразпределително подпомагане на доходите за устойчивост;
- Плащане за малки земеделски стопани;
- Допълнително подпомагане на доходите за млади земеделски стопани;
- Еко схема за биологично земеделие (селскостопански животни);
- Еко схема за поддържане и подобряване на биологичното разнообразие и екологичната инфраструктура;
- Еко схема за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване;
- Еко схема за намаляване използването на пестициди;
- Еко схема за екологично поддържане на трайните насаждения;
- Еко схема за екстензивно поддържане на постоянно затревените площи;
- Еко схема за поддържане и подобряване на биоразнообразието в горски екосистеми;
- Еко схема за разнообразяване на отглежданите култури;
- Обвързано с производството подпомагане за млечни крави;
- Обвързано с производството подпомагане за млечни крави, включени в развъдни програми;
- Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави;
- Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави, включени в развъдни програми;
- Обвързано с производството подпомагане за крави от застрашени от изчезване породи;
- Обвързано с производството подпомагане за говеда в планински райони;
- Обвързано с производството подпомагане за биволи;
- Обвързано с производството подпомагане за овце и кози, включени в развъдни програми;
- Обвързано с производството подпомагане за овце и кози в планински райони;
- Обвързано с производството подпомагане за овце и кози от местни от изчезване породи;
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодове;

- Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодови насаждения до встъпването им в плододаване;
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжани);
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (пипер);
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши);
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (лук и чесън);
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за производство на семена от картофи;
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за оранжерийно производство;
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодове и зеленчуци в планинските райони;
- Обвързано с производството подпомагане на доходите за протеинови култури;
- Специално плащане за култура - памук;
- Преходна национална помощ за говеда - необвързана с производството;
- Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производството;
- Преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството.

Общо по всички интервенции са постъпили 63 198 заявления за подпомагане, а заявената за подпомагане площ е 3 867 028 ха.

Плащанията за Кампания `2024 стартираха през м. октомври 2024 г. с изплащането на субсидии по интервенцията за преходна национална помощ за говеда, необвързана с производството. През месец ноември 2024 г. е извършена оторизация по интервенцията за преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки, обвързана с производство, а през м. декември същата година са изплатени средства по интервенцията за основно подпомагане на доходите за устойчивост и интервенциите за обвързано подпомагане в сектора на животновъдството.

Таблица IV.2. Оторизирани средства за Кампания `2023 през календарната 2024 г.

Интервенция	Брой подадени заявления	Брой заявления с оторизирани плащания	Процентно разпределение на бюджета (%)			Оторизирани плащания (лв.)
			ЕЗФГЗ	ЕЗФРСР	НБ	
ОПДУ	52 166	46 014	100	-	-	584 716 777
МлК	2 495	2 483	100	-	-	21 611 432
МлК-РП	703	697	100	-	-	32 648 597
МеК	3 841	3 804	100	-	-	26 026 476
МеК-РП	219	218	100	-	-	4 954 862
К-ЗП	484	484	100	-	-	6 170 994
Г-пл	579	571	100	-	-	1 086 647
Биволи	237	233	100	-	-	4 682 427
ДПЖ-РП	1 200	1 191	100	-	-	17 068 753
ДПЖ-пл	1 407	1 404	100	-	-	1 635 320
ДПЖ – ЗП	802	798	100	-	-	6 067 702
ПНДЖ1	5 764	5 732	-	-	100	28 791 404
ПНДЖ3	4 627	4 615	-	-	100	19 785 637
Общо:						755 247 028

Източник: ДФЗ-РА

Интервенции за подпомагане на площ

Основно подпомагане на доходите за устойчивост

През Кампания `2024 се прилага интервенцията Основно подпомагане на доходите за устойчивост, която е естествено продължение на прилаганата през миналия период Схема за единно плащане на площ. Минималният размер на допустимото стопанство е 0,5 ха, а минималният размер на парцела - 0,1 ха. С цел по-балансирано разпределение и насочване на подкрепата съобразно приоритизираните потребности в СПРЗСР 2023-2027 г., е определена горна граница за размера на основното подпомагане на доходите за устойчивост, което се отпуска на земеделски стопанин за дадена календарна година. Намалението е със 100% за сумата, надвишаваща 100 000 евро по интервенцията ОПДУ. Преди прилагането на редуцията от размера на директните плащания за съответната календарна година се приспадат разходите за заплати и осигуровки за всяко заето лице в стопанството, в размер на не повече от 2,5 пъти средната брутна месечна заплата, определена от Националния статистически институт за икономическа дейност „Селско, горско и рибно стопанство“ за годината на кандидатстване.

Подадените заявления за подпомагане по ОПДУ за Кампания `2024 са 52 197. Към 30 юни 2025 г. общият размер на оторизираните средства е 750 654 132 лева. Размерът на подпомагането за единица площ е 199,3 лева/ха при годишно ориентировъчно разпределение на финансови средства (индикативен бюджет) в размер на 758 141 798 лева.

Допълнително преразпределително подпомагане на доходите за устойчивост

Интервенцията цели насърчаване на икономически по-уязвимите малки и средни стопанства. Подкрепата се предоставя като допълнително финансово подпомагане за първите 30 хектара на земеделски стопанства с максимален размер до 600 хектара.

За Кампания `2024 интервенцията е с индикативен бюджет 182 718 934 лева и е заявена от 44 797 земеделски стопани. При определена ставка на единица площ от 231,82 лева/ха, към 30 юни 2025 г. са оторизирани плащания в размер на 163 464 352 лева.

Плащане за малки земеделски стопани

Интервенцията е насочена към дребните земеделски стопани, които са подали заявление по базовата интервенция ОПДУ, с цел да се подпомогне тяхната устойчивост и да се повиши потенциалът им за развитие. Подкрепата се предоставя под формата на еднократна сума в размер от 1 000 до 1 250 евро на стопанство, при облекчени административни условия.

За Кампания `2024 заявление за участие по интервенцията са подали 5 944 земеделски стопани. Към края на м. юни 2025 г. по нея са оторизирани 14 203 998 лева.

Допълнително подпомагане на доходите за млади земеделски стопани

Подкрепата се предоставя на земеделски стопани, които са на не повече от 40 години през първата година на подаване на заявление за подпомагане, започнали са земеделска дейност през последните 5 години и имат професионални умения и компетентности в областта на селското стопанство. Допустимата възраст на кандидатите и периодът на създаване на стопанството са базови изисквания, които осигуряват ефективно насочване на финансирането към целевата група бенефициенти, допринасят за привличането и задържането на млади земеделски производители в селското стопанство и подновяването на поколенията в сектора. Изискването за професионални умения и компетентности в областта на селското стопанство и/или ветеринарната медицина и/или икономическо образование със земеделска насоченост също допринася по качествен начин за правилното насочване на подкрепата.

За Кампания `2024 заявления за подпомагане са подали 2 058 млади земеделски стопани. Към 30 юни 2025 г. по интервенцията са изплатени 20 412 635 лева, при ставка на единица площ в размер на 219,51 лева/ха.

Схеми за климата, околната среда и хуманното отношение към животните (Еко схеми)

С реформата на Общата селскостопанска политика, въведена през 2024 г., предоставяните през програмния период 2014-2020 г. „зелени“ директни плащания са заменени с доброволни схеми за климата, околната среда и хуманното отношение към животните - Еко схеми. Еко схемите са насочени към подобряване на екологичните и климатичните резултати на ОСП и надхвърлят задължителните изисквания, които вече са предвидени със системата на предварителни условия. Съгласно одобрения СПРЗСР 2023-2027 г., през Кампания `2024 се прилагат следните еко схеми:

Еко схема за биологично земеделие (селскостопански животни)

Интервенцията е насочена към подпомагане на земеделски стопани, които отглеждат селскостопански животни (биологични и в преход) от следните видове: говеда, биволи, овце и/или кози, свине за пасищно отглеждане (Източнобалканска свиня, съгласно приложимото национално законодателство) и стопанисват постоянно затревени площи и/или площи, заети с фуражни култури (биологични и в преход).

За Кампания `2024 заявления за подпомагане са подали 339 земеделски стопани. Интервенцията е с годишно ориентировъчно разпределение на финансови средства (индикативен бюджет) в размер на 14 382 673 лева. До края на м. юни 2025 г. са оторизирани 26 314 094 лева, при ставка от 699,88 лева/ха.

Еко схема за поддържане и подобряване на биологичното разнообразие и екологичната инфраструктура

Действието на интервенцията е насочено към създаване на условия за постигане на целите на Зелената сделка и по-конкретно към целта: „Връщане на най-малко 10% от земеделските площи с ландшафтни характеристики с голямо разнообразие до 2030 г.“.

През 2024 г. заявление за подпомагане по интервенцията са подали 5 199 земеделски стопани. Определеният индикативен бюджет възлиза на 8 551 537 лева.

Еко схема за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване

С интервенцията се цели намаляване на употребата на изкуствени торове и заместването им с естествени хранителни вещества, образувани вследствие внасянето на външна естествена органична материя.

По интервенцията, с индикативен бюджет от 78 407 659 лева за Кампания `2024, са подадени 6 975 заявления. Към 30 юни 2025 г. са оторизирани 77 108 784 лева, при плащане на единица площ в размер на 39,09 лева/ха.

Еко схема за намаляване използването на пестициди

Изискванията по интервенцията осигуряват намаляване на количествата използвани продукти за растителна защита при отглеждане на растениевъдна продукция. Подкрепата допринася за целите на Зелената сделка и най-вече към целта: „Намаляване с 50% на употребата и риска от пестициди и намаляване на употребата на по-опасни пестициди до 2030 г.“

За Кампания `2024 по интервенцията са подадени 16 555 заявления за подпомагане. Определеният индикативен бюджет възлиза на 168 162 047 лева. До края на м. юни 2025 г. са изплатени 166 417 192 лева, при ставка в размер на 61,15 лева/ха за обработваеми земи, 321,55 лева/ха за трайни насаждения и 11,50 лева/ха за постоянно затревени площи.

Еко схема за екологично поддържане на трайните насаждения

С интервенцията се подпомагат земеделските стопани, обработващи трайни насаждения. Тя цели подобряване на хранителния баланс и намаляване количеството на влаганите с торенето хранителни елементи чрез поддържане на азотфиксиращи култури в междуредията, както и създаване на естествена преграда от изтичане на остатъци от ПРЗ извън парцела на трайните насаждения чрез поддържане на ивици с естествена растителност по краищата на трайните насаждения.

Подадените заявления за подпомагане по интервенцията са 4 559. Определеният индикативен бюджет възлиза на 6 987 080 лева. Към 30 юни 2025 г. са изплатени 11 617 463 лева, при размер на плащането на единица площ от 330,39 лева/ха за поддържане на междуредията и 129,71 лева/ха за поддържане на ивици по краищата на парцела.

Еко схема за екстензивно поддържане на постоянно затревените площи

Интервенцията надгражда в качествен аспект състоянието на постоянно затревените площи и въвежда екстензивен режим на управление на пасищната екосистема. Тя допринася за предотвратяване загубата на пасища чрез намаляване на процесите на утъпкване и ерозия, рудерализация и развитие на нетипични видове, като значително подобрява способността на пасищните системи да поглъщат въглерод и да смекчават климатичните промени.

За Кампания `2024 по интервенцията е определен индикативен бюджет в размер на 34 422 080 лева. За подпомагане по нея са кандидатствали 2 260 земеделски стопани. Оторизираните до края на м. юни 2025 г. средства възлизат на 14 826 678 лева, при ставка от 156,46 лева/ха.

Еко схема за поддържане и подобряване на биоразнообразието в горски екосистеми

Интервенцията е насочена към поддържане и подобряване на биоразнообразието в горски екосистеми, като въвежда практика в граничните земеделски земи да се отглеждат култури, достигнали степен на зрялост, които са благоприятни за изхранване на диви животни. Отглежданите култури не се третират с продукти за растителна защита, което намалява химическия натиск върху земеделската площ. Отглежданите земеделски култури в рамките на интервенцията не се използват за добиване на продукция, а се оставят за изхранване на дивите животни и птици.

Индикативният годишен бюджет по еко схемата е в размер на 840 994 лева. Заявление за подпомагане за Кампания `2024 са подали 201 земеделски стопани. Към 30 юни 2025 г. са изплатени 776 937 лева, при ставка от 420,50 лева/ха.

Еко схема за разнообразяване на отглежданите култури

Изискванията в рамките на еко схемата осигуряват по-голям брой на отглежданите в земеделското стопанство земеделски култури. Това допринася за минимизиране на рисковете за стопанството вследствие на климатичните промени, увеличава съдържанието на хумус и хранителни вещества в почвата и предпазва от ерозия. Създават се естествени коридори и хранителна база за защитени видове, включително птици.

Интервенцията е с годишен индикативен бюджет от 86 440 416 лева. За Кампания `2024 са подадени 21 848 заявления за подпомагане. Плащанията на единица площ възлизат на 67,59 лева/ха за земеделски стопанства до 10 ха, 52,10 лева/ха за земеделски стопанства между 10 и 30 ха и 27,61 лева/ха за земеделски стопанства над 30 ха. Оторизираните средства към края на м. юни 2025 г. са в размер на 85 265 182 лева.

Интервенции за обвързано с производството подпомагане

Обвързано с производството подпомагане за млечни крави

Интервенцията с годишно ориентировъчно разпределение на финансови средства в размер на 21 863 198 лева е насочена към подпомагане на стопанства от млечния сектор за поддържане на нивото на добиваното мляко. За Кампания `2024 заявления за подпомагане са подали 2 497 земеделски стопани. Определената ставка на животно е в размер на 316,59 лева/глава за първите 150 (включително) допустими животни и 253,28 лева/глава за животните над 150-ото допустимо животно. Към 30 юни 2025 г. по интервенцията са оторизирани 21 611 432 лева.

Обвързано с производството подпомагане за млечни крави включени в развъдни програми

За Кампания `2024 заявление за подпомагане са подали 704 земеделски стопани. Годишният индикативен бюджет за интервенцията е в размер на 32 906 324 лева, а определеният за подпомагане плащания на глава животно - 472,73 лева/глава за първите 150 (включително) допустими животни и

378,18 лева/глава за животните над 150-ото допустимо животно. Оторизираните средства до края на м. юни 2025 г. възлизат на 32 648 597 лева.

Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави

Интервенцията е с индикативен бюджет в размер на 27 117 851 лева. За Кампания `2024 за подпомагане по нея са кандидатствали 3 845 земеделски стопани. Ставката за подпомагане на глава животно е 250,01 лева/глава за първите 150 (включително) допустими животни и 200 лева/глава за животните над 150-ото допустимо животно. Изплатените до края на м. юни 2025 г. средства възлизат на 26 026 476 лева.

Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави, включени в развъдни програми

Индикативният бюджет на интервенцията за Кампания `2024 е 5 020 872 лева. Участие в нея са заявили 219 земеделски стопани. При ставка от 384,18 лева/глава за първите 150 (включително) допустими животни и 307,35 лева/глава за животните над 150-ото допустимо животно, оторизираните до 30 юни 2025 г. средства са в размер на 4 954 862 лева.

Обвързано с производството подпомагане за крави от застрашени от изчезване породи

Интервенцията с индикативен бюджет от 6 231 688 лева за Кампания `2024 е заявена за подпомагане от 484 земеделски стопани. Размерът на плащането на глава животно възлиза на 251,32 лева/глава за първите 150 (включително) допустими животни и 201,06 лева/глава за животните над 150-ото допустимо животно. Оторизираните средства към 30 юни 2025 г. по тази интервенция възлизат на 6 170 994 лева.

Обвързано с производството подпомагане за говеда в планински райони

За Кампания `2024 по интервенцията е определен индикативен бюджет в размер на 1 092 875 лева. Заявление за подпомагане по нея са подали 579 земеделски стопани. Оторизирани са плащания в размер на 1 086 647 лева при определена ставка на животно в размер на 277,45 лева/глава.

Обвързано с производството подпомагане за биволи

Подпомагането на биволовдството, като уязвим сектор, се осъществява чрез отделна интервенция за директни плащания. Подкрепата е насочена към стопани, които отглеждат 10 и повече биволи.

Годишният индикативен бюджет по интервенцията за Кампания `2024 е 4 896 719 лева. Заявления за подпомагане са подадени от 237 земеделски стопани. Ставката за подпомагане е в размер на 408,19 лева/глава за първите 150 (включително) допустими животни и 326,55 лева/глава за животните над 150-ото допустимо животно. Разплатените средства към 30 юни 2025 г. възлизат на 4 682 427 лева

Обвързано с производството подпомагане за овце и кози, включени в развъдни програми

Интервенцията е насочена към земеделски стопани, които отглеждат 50 и повече овце-майки, включени в развъдни програми, от една порода, и/или 20 и повече кози-майки включени в развъдни програми, от една порода.

Индикативният бюджет по тази интервенция за Кампания `2024 е в размер на 17 286 316 лева. Заявления за подпомагане са подали 1 203 земеделски стопани. Ставките за подпомагане за едно животно са 84,24 лева/глава за първите 300 (включително) допустими животни и 67,40 лева/глава за над 300-ото допустимо животно. Оторизираните средства към 30 юни 2025 г. възлизат на 17 068 753 лева.

Обвързано с производството подпомагане за овце и кози в планински райони

По интервенцията с индикативен бюджет за Кампания `2024 в размер на 1 642 294 лева се подпомагат земеделски стопани, които отглеждат от 10 до 49 овце-майки и/или кози-майки, с цел запазване нивото на производство в тази категория стопанства. Заявление за подпомагане са подали 1 408 бенефициенти. Размерът на плащането на едно животно възлиза на 42,71 лева/глава допустимо за подпомагане животно. Към 30 юни 2025 г. са извършени плащания в размер на 1 635 320 лева.

Обвързано с производството подпомагане за овце и кози от местни породи, включени в развъдни програми

За Кампания `2024 по интервенцията с годишно ориентировъчно разпределени финансови средства в размер на 6 196 058 лева са кандидатствали 803 земеделски стопани. Определената ставка е в размер на 48,19 лева/глава за първите 300 (включително) допустими за подпомагане животни и 38,55 лева/глава за над 300-ото допустимо за подпомагане животно. До края на м. юни 2025 г. са изплатени 6 067 702 лева.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодове

За Кампания `2024 заявления за подпомагане по интервенцията са подадени от 7 581 земеделски стопани. Определеният индикативен бюджет е в размер на 45 211 822 лева. Размерът на плащането на единица площ е в размер на 1 836,07 лева/ха за първите 30 допустими хектари и 1 224,06 лева/ха за допустимите за подпомагане площи над 30-ия хектар. Към 30 юни 2025 г. оторизираните средства по интервенцията възлизат на 44 768 680 лева.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодови насаждения до въвеждането им в плододаване

Индикативния бюджет по интервенцията за Кампания `2024 е 2 365 677 лева, от които до края на м. юни 2025 г. са разплатени 2 273 730 лева при ставка на единица площ от 679,99 лева/ха. Заявление за подпомагане е подадено от 2 103 земеделски стопани.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжани)

За Кампания `2024 по интервенцията с индикативен бюджет от 5 319 891 лева са кандидатствали 1 467 земеделски стопани. Размерът на плащането на единица площ е 1 993,43 лева/ха за първите до 30 ха от стопанството и 1 328,95 лева/ха за площите над 30-ия хектар. Към 30 юни 2025 г. оторизираните средства са в размер на 5 156 513 лева.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (пипер)

Определеният годишен индикативен бюджет по интервенцията е 4 407 386 лева, а ставката за Кампания `2024 е 2 265,52 лева/ха за първите до 30 ха от стопанството и 1 510,35 лева/ха за площите над 30-ия хектар. Заявление за подпомагане са подали 1 050 земеделски стопани. До края на м. юни 2025 г. са разплатени 4 310 622 лева.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)

За Кампания `2024 участие в интервенцията са заявили 3 070 земеделски стопани. Индикативният бюджет за кампанията е 8 499 131 лева, а размерът на плащането на единица площ е 863,66 лева/ха за първите до 30 ха от стопанството и 575,77 лева/ха за площите над 30-ия хектар. Оторизираните средства към 30 юни 2025 г. възлизат на 8 264 095 лева.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (лук и чесън)

По интервенцията с индикативен бюджет от 3 718 669 лева за Кампания `2024 са кандидатствали 705 земеделски стопани. Ставката за първите до 30 ха от стопанството е 1 284,77 лева/ха, а за площите над 30-ия хектар - 856,52 лева/ха. Към 30 юни 2025 г. са изплатени 3 608 098 лева.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за производство на семена от картофи

Интервенцията с ориентировъчно разпределени финансови средства за Кампания `2024 в размер на 869 405 лева е заявена за подпомагане от 92 земеделски стопани. При плащане на единица площ от 1 529,44 лева/ха, до края на м. юни 2025 г. са извършени плащания в размер на 827 855 лева.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за оранжерийно производство

Поради специфичния характер на оранжерийното производство допустими за подпомагане са площи с минимален размер на стопанството от 0,5 ха, които могат да бъдат комбинирани от полско и оранжерийно производство.

За Кампания `2024 по интервенцията са кандидатствали 1 278 земеделски стопани. Определеният годишен бюджет е в размер на 12 015 075 лева. Към 30 юни 2025 г. са оторизирани средства в размер на 11 929 043 лева при ставка от 16 007,13 лева/ха.

Обвързано производството подпомагане на доходите за плодове и зеленчуци в планинските райони

Интервенцията е насочена към най-малките земеделски стопани, със стопанства с размер до 1,5 ха земеделски площи, разположени в планински райони.

За Кампания `2024 заявления за подпомагане по интервенцията са подали 164 земеделски стопани. От годишния индикативен бюджет в размер на 384 964 лева, към 30 юни 2025 г. са оторизирани 367 487 лева, при плащане на единица площ от 2 375,48 лева/ха.

Обвързано с производството подпомагане на доходите за протеинови култури

Интервенцията косвено цели подпомагане на животновъдите, чрез подкрепа за производството на протеинови култури за фураж. Индикативният бюджет за Кампания `2024 по нея възлиза на 31 853 350 лева. Заявление за подпомагане са подали 14 090 земеделски стопани. Оторизираните до края на м. юни 2025 г. средства са в размер на 31 718 667 лева, а определената ставка на единица площ е 254,74 лева/ха.

Специално плащане за култура - памук

Размерът на специалното плащане за памук на единица площ, отговаряща на условията за подпомагане, определен в европейското законодателство, е 1 492,96 лева/ха. По интервенцията за България са разпределени финансови средства в размер на 5 002 584 лева. Заявления за подпомагане за Кампания `2024 са подали 64 земеделски стопани. Към 30 юни 2025 г. са разплатени средства в размер на 3 079 827 лева.

Преходна национална помощ

През 2024 г., следвайки последователността в политиката за подпомагане на сектори „Животновъдство“ и „Тютюн“ с национални средства, България се възползва от възможността да продължи тяхната подкрепа чрез прилагане на интервенции за преходна национална помощ за говеда, биволи, овце-майки и кози-майки и тютюн, при условията на схемите за национални доплащания, прилагани през 2013 г.

Преходна национална помощ за говеда - необвързана с производство

Бюджетът по интервенцията за Кампания `2024 е в размер на 28 857 927 лева. За подпомагане са кандидатствали 5 768 земеделски стопани. Плащането на едно животно при говедата е 70,29 лева/глава, а при биволите - 123,00 лева/глава. Към 30 юни 2025 г. са оторизирани 28 791 404 лева.

Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози-майки (обвързана с производство)

Заявление за кандидатстване по интервенцията с бюджет от 24 145 818 лева са подали 4 634 земеделски стопани. Ставката за подпомагане е 41,07 лева/глава. Оторизираният до 30 юни 2025 г. финансов ресурс възлиза на 19 860 713 лева.

Преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството

За Кампания `2024 по интервенцията са кандидатствали 8 404 земеделски стопани за предадените през референтната година количества тютюн. Бюджетът за кампанията е в размер на 70 897 261 лева. Ставката за подпомагане за сорт „Басми“ е 5,40 лева/кг за количества до 2 тона и 4,10 лева/кг за количества над 2 тона. Плащането за сортовете „Каба Кулак“ и „Бърлей“ е 4 лева/кг, а за сорт „Виржиния“ – 3 лева/кг. Към 30 юни 2025 г. са разплатени 70 821 367 лева.

Таблица IV.3. Размер на подпомагането по интервенции за директни плащания и преходна национална помощ за Кампания `2024

Интервенция	Годишно ориентиовъчно разпределение на финансови средства (лева)*	Подадени валидни заявления (бр.)	Ставка, лева/1-ца**		Оторизирани плащания (лева)****
			до/ха, бр.	над/ха, бр.	
ОПДУ	758 141 798	52 197	199,30		750 654 132
ДП-ОПДУ***	182 718 934	44 797	231,82		163 464 352
ДЗС	14 233 335	5 944	2 444,75		14 203 998
МЗС	23 895 573	2 058	219,51		20 412 635
Памук	5 002 584	64	1 492,96		3 079 827
Еко-БЖ	14 382 673	339	699,88		26 314 094
Еко-БРЕИ	8 551 537	5 199	-		-
Еко-ЗВПП	78 407 659	6 975	39,09		77 108 784
Еко-НИП	168 162 047	16 555	61,15 / 321,55 / 11,50		166 417 192
Еко-ТН	6 987 080	4 559	330,39/129,71		11 617 463
Еко-ПЗП	34 422 080	2 260	156,46		14 826 678
Еко-ГТ	840 994	201	420,50		776 937
Еко-РОК	86 440 416	21 848	67,59 / 52,10 / 27,61		85 265 182
МлК	21 863 198	2 497	316,59	253,28	21 611 432
МлК-РП	32 906 324	704	472,73	378,18	32 648 597
МеК	27 117 851	3 845	250,01	200,00	26 026 476
МеК-РП	5 020 872	219	384,18	307,35	4 954 862
К-ЗП	6 231 688	484	251,32	201,06	6 170 994
Г-пл	1 092 875	579	277,45		1 086 647
Биволи	4 896 719	237	408,19	326,55	4 682 427
ДПЖ-РП	17 286 316	1 203	84,24	67,40	17 068 753
ДПЖ-пл	1 642 294	1 408	42,71		1 635 320
ДПЖ-МП	6 196 058	803	48,19	38,55	6 067 702
ИП	45 211 822	7 581	1 836,07	1 224,06	44 768 680
ИП-Н	2 365 677	2 103	679,99		2 273 730
ИЗ-ДККП	5 319 891	1 467	1 993,43	1 328,95	5 156 513
ИЗ-П	4 407 386	1 050	2 265,52	1 510,35	4 310 622
ИЗ-МЗДП	8 499 131	3 070	863,66	575,77	8 264 095
ИЗ-ЛЧ	3 718 669	705	1 284,77	856,52	3 608 098
ИОП	12 015 075	1 278	16 007,13		11 929 043
ИЗП-пл	384 964	164	2 375,48		367 487
ИПК	31 853 350	14 090	254,74		31 718 667
ИЗ-ПСК	869 405	92	1 529,44		827 855
ПНДЖ1	28 857 927	5 768	70,29 (за говеда) 123,00 (за биволи)		28 791 404
ПНДЖ3	24 145 818	4 634	41,07		19 860 713
ПНДТ	70 897 261	8 404	5,40 / 4,10 / 4,00 / 4,00 /3,00		70 821 367
Общо					1 688 792 758

Източник: ДФЗ-РА

Забележка:

* Съгласно чл. 101, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския Парламент и на Съвета от 2 декември 2021 година, определените индикативни финансови средства по интервенциите за директни плащания могат да бъдат използвани за други интервенции по директни плащания, без това да налага изменение на СПРЗСР 2023-2027 г.

** По интервенциите МлК, МлК-РП, МеК, МеК-РП, К-ЗП и Биволи се предоставя завишено подпомагане за първите 150 допустими за подпомагане животни по съответната интервенция. По интервенциите ДПЖ-РП и ДПЖ-ЗП се предоставя завишено подпомагане за първите 300 допустими за подпомагане животни по съответната интервенция. По интервенциите ИП, ИЗ-ДККП, ИЗ-П, ИЗ-МЗДП и ИЗ-ЛЧ се предоставя завишено подпомагане за първите 30 хектара от допустимата за подпомагане площ по съответната интервенция. По интервенцията Еко-НИП ставките са определени в зависимост от вида на земеползването, съответно за обработваеми земи/трайни насаждения/постоянно затревени площи. За интервенцията Еко-РОК ставките са определени според размера на стопанството, съответно: до 10 ха. /от 10 до 30 ха / над 30 ха. По интервенцията ПНДТ ставките са определени по сортове изкупен тютюн, съответно: Басми до 2 тона / Басми над 2 тона / Каба Кулак / Бърлей / Виржиния. Ставката за малки земеделски стопани (ДЗС) заменя всички останали директни плащания за земеделския стопанин и се предоставя под формата на еднократна сума в размер на левовата равностойност на от 1000 до 1250 евро.

*** По интервенцията ДП-ОПДУ стойността на годишно ориентировъчно разпределените финансови средства включва сумата, генерирана от налагане на намаления на плащанията по ОПДУ (таван на плащанията), съгласно чл. 57, ал. 2 от Закона за подпомагане на земеделските производители.

****Данни към 30.06.2025 г.

Кампания `2025

Приемът на заявления за директни плащания за Кампания `2025 приключи на 9 юни 2025 г. Общо по всички интервенции са приети 62 808 заявления за подпомагане, а заявената площ е в размер на 3 858 429 ха.

Таблица IV.4. Подадени заявления за Кампания ` 2025

Интервенция	Брой подадени заявления за подпомагане	Декларирани площи/животни (бр./ха)*
Основно подпомагане на доходите за устойчивост	44 530	3 840 933
Допълнително преразпределително подпомагане на доходите за устойчивост	43 078	703 910
Плащане за малки земеделски стопани	7 015	9 402
Допълнително подпомагане на доходите за млади земеделски стопани	2 213	138 316
Специално плащане за култура - памук	90	3 020
Еко схема за биологично земеделие (селскостопански животни)	532	69 624
Еко схема за поддържане и подобряване на биологичното разнообразие и екологичната инфраструктура	5 933	28 359
Еко схема за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване	9 629	2 529 161
Еко схема за намаляване използването на пестициди	17 750	3 040 705
Еко схема за екологично поддържане на трайните насаждения	5 295	40 418
Еко схема за екстензивно поддържане на постоянно затревените площи	3 308	200 381
Еко схема за поддържане и подобряване на биоразнообразието в горски екосистеми	202	3 127
Еко схема за разнообразяване на отглежданите култури	21 773	3 009 855
Обвързано с производството подпомагане за млечни крави	2 312	68 526
Обвързано с производството подпомагане за млечни крави включени в развъдни програми	703	78 234
Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави	3 879	116 728
Обвързано с производството подпомагане за месодайни крави, включени в развъдни програми	246	15 215
Обвързано с производството подпомагане за крави от застрашени от изчезване породи	524	28 848
Обвързано с производството подпомагане за говеда в планински райони	577	4 117
Обвързано с производството подпомагане за биволи	233	12 965

Интервенция	Брой подадени заявления за подпомагане	Декларирани площи/животни (бр./ха)*
Обвързано с производството подпомагане за овце и кози от местни породи, включени в развъдни програми	1 181	219 453
Обвързано с производството подпомагане за овце и кози в планински райони	1 251	34 463
Обвързано с производството подпомагане за овце и кози от застрашени от изчезване породи	749	131 353
Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодове	7 025	26 764
Обвързано с производството подпомагане на доходите за плодови насаждения до встъпването им в плододаване	2 226	4 465
Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (домати, краставици, корнишони и патладжани)	1 474	3 026
Обвързано производството подпомагане на доходите за зеленчуци (пипер)	960	2 071
Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (моркови, зеле, дини и пъпеши)	3 222	11 001
Обвързано с производството подпомагане на доходите за зеленчуци (лук и чесън)	656	3 347
Обвързано с производството подпомагане на доходите за оранжерийно производство	1 269	938
Обвързано производството подпомагане на доходите за плодове и зеленчуци в планинските райони	170	178
Обвързано с производството подпомагане на доходите за протеинови култури	13 632	124 622
Обвързано с производството подпомагане на доходите за производство на семена от картофи	104	1 270
Преходна национална помощ за говеда, необвързана с производство	5 445	394 170
Преходна национална помощ за овце-майки и/или кози - майки, обвързана с производство	4 443	487 296
Преходна национална помощ за тютюн, необвързана с производството	8 475	2 537 483 кг

Източник: ДФЗ-РА

Забележка: *Данните не са окончателни. До 1 декември 2025 г. кандидатите за подпомагане имат възможност да оттеглят парцели, интервенции и заявления.

1.2. Механизми за пазарна подкрепа

1.2.1. Договорни отношения в сектора на млякото

Основните цели на схемата са свързани с реалното подобряване на възможностите на млекопроизводителите за договаряне с преработвателите, което от своя страна да доведе до по-справедливо разпределение на добавената стойност по веригата на доставките.

От въвеждането на регулаторния режим до момента са извършени промени в законодателството, касаещо схемата, с цел облекчаване на административната тежест и съответно намаляване на административния капацитет за регистрирането и контрола на схемата от ДФЗ. От 2020 г. се предоставя услуга за електронно регистриране на договори от първи изкупвач.

През 2024 г. на база риск анализ са назначени 35 проверки на изкупвачи на сурово краве, овче, козе и биволско мляко. Въз основа на извършен обстоен анализ на риска са извършени проверки и на 24 изкупвачи при изкупуване на сурово мляко без сключен договор. Издадени са 9 броя АУАН, за които наказателното производство произтича в издаване на 3 мотивирани резолюции за прекратяване на производството и 1 писмено предупреждение. По 5 броя издадени АУАН са отправени предложения до нарушителите за сключване на споразумение и заплащане на наложените имуществени санкции и глоби

в намален размер. Общо са наложени имуществени санкции на стойност 7 000 лева. До края на декември 2024 г. доброволно са заплатени имуществени санкции на стойност 6 300 лева.

По схема „Договорни отношения в сектора на млякото“ през 2024 г. са приети и обработени 1 146 заявления, отнасящи се за 6 440 договора/анекса/прекрътия между производители и първи изкупвачи на сурово краве, овче, козе и биволско мляко. По електронен път са постъпили 29 заявления за регистриране на договори в системата за електронни услуги на ДФЗ.

През първото полугодие на 2025 г. са приети и обработени 533 заявления, отнасящи се за 3 013 броя договора/анекса/прекрътия между производители и първи изкупвачи на сурово краве, овче, козе и биволско мляко.

1.2.2. Оперативни програми

Схема „Оперативни програми“

През 2024 г. една организация на производители изпълнява последната година от оперативната си програма с обща продължителност 3 години. През годината са приети и обработени две заявки за окончателно плащане за 2023 г. по две оперативни програми, с които се отчитат извършени инвестиции, разходи и дейности през 2023 г., както и една заявка за междинно плащане за 2024 г.

Общо изплатените средства през 2024 г. по схемата са на стойност 380 086 лева, от които 110 522 лева от ЕФЗ и 269 564 лева от НБ.

През 2024 г. от Държавен фонд „Земеделие“- РА са извършени проверки на три организации на производители на плодове и зеленчуци, приключили изпълнението на оперативните си програми. В хода на проверките е установено, че организациите спазват поетите от тях задължения.

Схема „Групи производители на плодове и зеленчуци“.

През 2024 г. по схемата са извършени 6 проверки от ДФЗ-РА за спазване на нормативни и договорни задължения по изпълнени планове за признаване на групи производители на плодове и зеленчуци след извършено плащане. Проверките не са установили неспазване на задълженията от страна на групите производители.

Интервенции от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г. в секторите „Плодове и зеленчуци“ и „Мляко и млечни продукти“

Интервенциите за изпълнение на оперативни програми се прилагат по реда на Наредба №13 от 01.09.2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенции от СПРЗСР 2023-2027 г. в секторите „Мляко и млечни продукти“ и „Плодове и зеленчуци“.

Оперативни програми в сектор „Мляко и млечни продукти“

В СПРЗСР 2023-2027 г. са предвидени интервенции чрез оперативни програми на признати организации на производители и асоциации на организации на производители в сектор „Мляко и млечни продукти“.

За сектора е допустимо подпомагането и на групи производители, като наред с оперативната си програма, те следва да представят и план за признаване. Групите следва да бъдат признати като организации до четири години от началото на одобрената им оперативна програма и не по-късно от 31 декември 2027 г.

Финансовата помощ от ЕС за оперативни програми в сектор „Мляко и млечни продукти“ е по-малката стойност от 50% от реално извършените разходи по оперативната програма или 6% от стойността на предлаганата на пазара продукция от организацията. От оперативния фонд се разплащат само разходите и дейностите по оперативната програма. Набирането на средства в него се извършва чрез финансови вноски от групата/организацията и/или от нейните членове и финансовата помощ от ЕФЗ. Вноските в оперативния фонд се определят с решение на Общото събрание на групата/организацията.

Заявки за одобрение на оперативна програма по интервенциите се подават ежегодно в периода 1 - 15 октомври през СЕУ на ДФЗ - РА. През 2024 г. няма депозирани и одобрени програми в сектор „Мляко и млечни продукти“.

Таблица IV.5. Планиран размер на финансовата помощ за изпълнение на оперативни програми в сектор „Мляко и млечни продукти“ по СПРЗСР 2023-2027 г., лева

	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	2028 г.	Общо за периода 2024-2028 г.
Оперативни програми в сектор „Мляко и млечни продукти“	360 000	360 000	360 000	360 000	360 000	1 800 000

Източник: ДФЗ-РА

Оперативни програми в сектор „Плодове и зеленчуци“

Финансовото подпомагане е насочено към повишаване на конкурентоспособността и пазарната ориентация на организациите на производители и асоциациите на организации на производители в сектор „Плодове и зеленчуци“, намаляване на колебанията в доходите на земеделските производители при кризи, увеличаване на потреблението на плодове и зеленчуци и повишаване използването на екологични техники в производството.

За подкрепа могат да кандидатстват организации на производители на плодове и зеленчуци, които са признати от министъра на земеделието и храните. Те трябва да имат създаден оперативен фонд и да представят за одобрение оперативна/и програма/и. Финансирането на оперативната програма се извършва само от оперативния фонд, който се формира от финансови вноски от организацията и/или от нейните членове, и финансова помощ от ЕФГЗ. Вноските в оперативния фонд се определят с решение на Общото събрание на организацията. От оперативния фонд се разплащат всички разходи и дейности по оперативната програма.

Финансовата помощ от ЕС е по-малката стойност от 50% от реално извършените разходи от оперативната програма или 4,1% от стойността на предлаганата на пазара продукция от организацията.

Организации на производители в региони, в които степента на организираност в сектора на плодовете и зеленчуците е значително под средната за Съюза, могат в допълнение към финансовата помощ от ЕС да получат национална финансова помощ, определена като по-малката стойност между 80% от реално платените вноски в оперативния фонд или 10% от стойността на предлаганата на пазара продукция на организацията на производители.

Заявки за одобрение на оперативна програма по интервенциите в сектор „Плодове и зеленчуци“ се подават ежегодно в периода 1 август - 1 септември през СЕУ на ДФЗ - РА.

През 2024 г. по интервенциите за изпълнение на оперативни програми в сектор „Плодове и зеленчуци“ се изпълняват три оперативни програми, всяка от които е с продължителност 3 години, на обща стойност 4 790 543 лева, като финансовата помощ от ЕФГЗ и НБ е на обща стойност 2 958 683 лева.

Изплатената финансова помощ през 2024 г. по интервенциите в сектор „Плодове и зеленчуци“ е в размер на 305 405 лева, от които 93 845 лева от ЕФГЗ и 211 559 лева от НБ.

Таблица IV.6. Планиран размер на финансовата помощ за изпълнение на оперативни програми в сектор „Плодове и зеленчуци“ по СПРЗСР 2023-2027 г., лева

	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	2028 г.	Общо за периода 2024-2028 г.
Оперативни програми в сектор „Плодове и зеленчуци“	553 500	738 000	738 000	738 000	0	2 767 500

Източник: ДФЗ-РА

1.2.3. Организации и групи на производители

Към края на 2024 г. са признати 37 групи и организации на производители на земеделски продукти, от които: в сектор „Зърнени-житни и маслодайни култури“ - 1 ОП, в сектор „Зърнени-житни култури“ - 2 ГП, в сектор „Плодове и зеленчуци“ - 5 ОП, в сектор „Плодове“ - 1 ГП и 7 ОП, в сектор „Зеленчуци“ - 4 ОП, в сектор „Картофи“ - 1 ГП, в сектор „Медицински и етеричномаслени култури“ - 1 ГП, в сектор „Мляко и млечни продукти“ - 1 ОП, в сектор „Мляко“ - 9 ГП, в сектор „Месо“ - 2 ГП, в сектор „Мед и пчелни продукти“ - 3 ОП.

Най-много сдружения са реализирани в сектор „Плодове и зеленчуци“ - 16 ОП и 1 ГП и в сектор „Мляко и млечни продукти“ - 1 ОП и 9 ГП. С най-висока степен на сдружаване на база брой представляващи земеделски производители се откроява сектор „Мляко и млечни продукти“ с 323 земеделски стопани, следван от сектор „Плодове и зеленчуци“ със 122 производители

1.2.4. Схема за предлагане на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в детските градини и училищата в България (схема „Училищен плод“ и схема „Училищно мляко“)

Схемата цели създаване на здравословни хранителни навици на децата и учениците чрез регулярни доставки на плодове, зеленчуци, мляко и млечни продукти в институции в системата на предучилищното и училищното образование. Помощта е насочена към децата от I до IV група в детските градини и учениците от подготвителен клас до IV клас включително, на територията на цялата страна. Доставките се извършват само през учебните дни. Финансовата помощ се предоставя за доставка на продукти, за съпътстващи образователни мерки и за дейности по наблюдение, оценка и публичност.

Учебна 2023/2024 година

От 2023/2024 учебна година започна нов програмен период за двете схеми. Разработена е нова Национална стратегия, на базата на която схемите ще се прилагат до 2028/2029 учебна година. Редът и условията за прилагане на училищните схеми са уредени нормативно с Наредба за условията и реда за прилагане на схеми за предоставяне на плодове и зеленчуци и на мляко и млечни продукти в учебните заведения - Схема „Училищен плод“ и Схема „Училищно мляко“.

По схема „Училищен плод“ доставки са извършили 85 одобрени заявители. Плодове и зеленчуци са получили 423 353 деца в 3 385 институции в системата на предучилищното и училищното образование. Общият бюджет за учебната година, който покрива и разходи за съпътстващи мерки и информационни дейности, възлиза на 25 245 420 лева, от които 4 273 924 лева от ЕС и 20 971 496 лева от НБ. Изплатени са средства в размер на 16 180 767 лева, в това число 4 223 443 лева от ЕС и 11 957 324 лева от НБ.

По схема „Училищно мляко“ са получени доставки от 91 одобрени заявители. Мляко и млечни продукти са предоставени на 425 424 деца в 3 392 институции в системата на предучилищното и училищното образование. Общият годишен бюджет по схемата възлиза на 24 624 913 лева, в това число 3 520 616 лева от ЕС и 21 104 297 лева от НБ. Изплатени са средства в размер на 23 701 681 лева.

Учебна 2024/2025 година

От 2024/2025 учебна година броят на доставките на биологично произведени продукти е увеличен на девет (до 2023/2024 учебна година тези доставки са между четири и шест), шест от които следва да включват продукти, произведени от български земеделски стопани. Завишен е и броят на доставките на плодове и зеленчуци, произведени от български земеделски производители – от 25 на 26 (от общо 50 за цялата учебна година). Същевременно асортиментът на допустимите за раздаване в учебните заведения плодове и зеленчуци е разширен с включването на малини и боровинки.

По схема „Училищен плод“ са извършени доставки от 95 одобрени заявители. Плодове и зеленчуци са предоставени на 445 860 деца в 3 502 детски/учебни заведения в системата на предучилищното и училищното образование. Общият бюджет по схемата за учебната година, който покрива и разходи за съпътстващи мерки и информационни дейности, възлиза на 26 366 499 лева, от които 4 273 585 лева от ЕС и 22 092 914 лева от НБ. Изплатени са средства в размер на 16 251 642 лева, в това число: 4 110 826 лева от ЕС и 12 140 816 лева от НБ.

По схема „Училищно мляко“ са извършени доставки от 95 одобрени заявители. Продукти са получили 442 030 деца в 3 495 детски/учебни заведения в системата на предучилищното и училищното образование. Общият годишен бюджет по схемата е в размер на 25 724 172 лева, от които 3 520 616 лева от ЕС и 22 203 556 лева от НБ. Изплатени са средства в размер на 23 726 931 лева, в това число 2 372 693 лева от ЕС и 21 354 238 лева от НБ.

1.2.5. Сектор „Пчеларство“

След приключването на изпълнението на петата тригодишна Национална програма по пчеларство (2020-2022 г.) секторът се подпомага чрез прилагане на интервенциите по чл. 55 от Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета за стратегическите планове по ОСП, заложи в одобрения СПРЗСР 2023-2027 г.

През м. февруари 2024 г. през СЕУ на ДФЗ-РА е проведен прием на заявления за подпомагане по секторните интервенции за финансовата 2024 г., с бюджет от 6 286 801 лева. Приети са 1 729 заявления с общ размер на заявената финансова помощ 8 047 653 лева. Сключени са 1 567 договора, с размер финансова помощ 6 466 072 лева. Изплатената подкрепа през финансовата година възлиза на 5 626 031 лева.

В периода 9 - 23 декември 2024 г. през СЕУ на ДФЗ-РА е проведен прием на заявления за подпомагане по интервенциите в сектор „Пчеларство“ за финансовата 2025 г., с бюджет в размер на 10 077 843 лева. Приети са 1 419 заявления, с общ размер на заявената финансова помощ 7 609 723 лева.

Таблица IV.7. Бюджет и изплатена финансова помощ по интервенциите в сектор „Пчеларство“ за 2024 г., лева

Интервенции	Бюджет по схемата 2024 (лева)	Приети заявления за подпомагане (брой)	Подписани договори (брой)	Финансова помощ, съгласно подписаните договори (лева)	Изплатени заявления към края на отчетния период (брой)	Изплатена финансова помощ към края на отчетния период (лева)
Интервенции в пчеларския сектор 2023-2027	6 286 801	1 729	1 567	6 466 072	1 512	5 626 031

Източник: ДФЗ-РА

С цел по-ефективно усвояване на финансовия ресурс, в периода 7 - 22 май 2025 г. е осъществен втори прием по интервенциите в сектор „Пчеларство“ за 2025 г.

До 15.08.2025 г. бенефициентите с подписан договор от двата приема следва да подадат заявления за плащане, които ще бъдат разплатени от ДФЗ-РА в срок до 15 октомври 2025 г.

1.2.6. Сектор „Вино“

Прилагането на интервенциите в лозаро-винарския сектор, включени в СПРЗСР 2023-2027 г., стартира през м. октомври 2023 г. С Наредба №14 от 11.09.2023 г. са уредени условията и редът за предоставяне на финансова помощ по следните интервенции:

- Преструктуриране и конверсия на лозя
- Инвестиции в лозаро-винарския сектор
- Събиране на реколтата на зелено
- Застраховане на реколтата
- Информирание в държавите членки
- Популяризиране в трети държави
- Инвестиции в екологични съоръжения

Подкрепата по интервенциите се финансира от ЕФГЗ, като по интервенции „Популяризиране трети държави“ и „Информирание в държавите членки“ е предвидено и национално подпомагане.

През проведените за финансовата 2024 г. приеми по интервенциите в сектора са подадени общо 233 заявления със заявена субсидия в размер на 49 488 646 лева. Сключени са 200 административни договора със стойност на одобрената финансова помощ в размер на 35 206 792 лева.

Таблица IV.8. Бюджет за интервенциите в лозаро-винарския сектор за 2024 финансова година, лева

	Общо	В това число:	
		От ЕФГЗ	От НБ
Интервенция „Преструктуриране и конверсия на лозя“	24 165 305	24 165 305	-
Интервенция „Инвестиции в лозаро-винарския сектор“	19 338 282	19 338 282	-
Интервенция „Събиране на реколтата на зелено“	500 000	500 000	-
Интервенция „Застраховане на реколтата“	300 000	300 000	-
Интервенция „Информирание в държавите членки“	1 564 640	977 900	586 740
Интервенция „Популяризиране в трети държави“	1 564 640	977 900	586 740
Интервенция „Инвестиции в екологични съоръжения“	4 045 745	4 045 745	-
ОБЩО:	51 478 612	50 305 132	1 173 480

Източник: ДФЗ-РА

Интервенция „Преструктуриране и конверсия на лозя“

Интервенцията е важна част от СПРЗСР 2023-2027 г. и е от основно значение за лозаро-винарския сектор. Тя присъства и в предходните три национални програми, изпълнявани за периоди 2009-2013 г., 2014-2018 г. и 2019-2023 г. Това е най-успешно прилаганата мярка, към която производителите проявяват висок интерес за участие. Подкрепата по нея допринася за конкурентоспособността и пазарната ориентация на стопанствата, защитата на природните ресурси и околната среда, обновяването на производствения потенциал в лозарството, поддържането и изграждането на неговата модерна и конкурентна структура.

Финансовият ресурс по интервенцията е предоставен изцяло от ЕФГЗ, като проектите се финансират с до 75% от извършените и одобрени разходи. Основните дейности в нейния обхват са:

- Конверсия на сортовия състав на насажденията;
- Промяна на местонахождението на лозята;
- Подобряване на техниките за управление на лозята.

През финансова 2024 г. по интервенция „Преструктуриране и конверсия на лозя“ са отворени два приема - през периода м. октомври - м. ноември 2023 г. и през м. юли 2024 г. Постъпили са общо 90 заявления за подпомагане и са сключени 74 договора за предоставяне на финансова помощ в размер на 21 376 009 лева. Изплатените средства през календарната 2024 г. възлизат на 14 091 983 лева.

Таблица IV.9. Данни за прилагане на интервенция „Преструктуриране и конверсия на лозя“ за финансовата 2024 г.

Прием	Брой подадени заявления за финансово подпомагане	Заявена финансова помощ (лева)	Брой сключени договори	Одобрена финансова помощ (лева)
Първи прием	74	24 335 142	63	17 681 808
Втори прием	16	6 016 063	11	3 694 201
ОБЩО	90	30 351 205	74	21 376 009

Източник: ДФЗ-РА

Интервенция „Инвестиции в лозаро-винарския сектор“

Целта на интервенция „Инвестиции в лозаро-винарския сектор“ е подобряване на общите резултати на винарските предприятия, повишаване на тяхната конкурентоспособност и адаптирането им към изискванията на пазара. За постигането на тази цел се предвижда изпълнение на дейности, насочени към инвестиции за подобряване на материални и нематериални активи – съоръжения за преработка и/или инфраструктура на предприятията в лозаро-винарския сектор, както и на структурите и средствата за предлагане на пазара. Осъществяваните инвестиции следва да допринесат и за повишаване на устойчивостта на процесите във винопроизводството.

Интервенцията се финансира изцяло от ЕФГЗ, като подпомагането е в размер до 50% от извършените и одобрени разходи.

Таблица IV.10. Данни за прилагане на интервенция „Инвестиции в лозаро-винарския сектор“ за финансовата 2024 г.

Прием	Брой подадени заявления за финансово подпомагане	Заявена финансова помощ (лева)	Брой сключени договори	Одобрена финансова помощ (лева)
Първи прием	59	28 010 515	50	20 179 866
Втори прием	20	8 592 987	18	6 967 451
ОБЩО:	79	36 603 503	68	27 147 317

Източник: ДФЗ-РА

През финансовата 2024 г. по интервенция „Инвестиции в лозаро-винарския сектор“ са отворени два приема - през периода м. януари – м. февруари 2024 г. и през м. юни 2024 г. Постъпили са общо 79 заявления и са сключени 68 договора с размер на одобрената субсидия 27 147 317 лева. През календарната 2024 г. са извършени плащания на стойност 15 809 161 лева.

Интервенция „Инвестиции в екологични съоръжения“

Интервенция „Инвестиции в екологични съоръжения“ се прилага за първи път в България през програмния период 2023-2027 г. Подпомагането е насочено към намаляване на екологичния отпечатък от дейността на предприятията за производство на вино и повишаване на тяхната конкурентоспособност чрез производството на енергия от възобновяеми източници и изграждане на пречиствателни и компостиращи станции.

През финансовата 2024 г. по интервенцията са отворени два приема - в периода м. януари - м. февруари 2024 г. и през м. юни 2024 г. Постъпили са общо 15 заявления и са сключени 12 договора за предоставяне на финансова помощ в размер на 3 960 076 лева. В рамките на календарната 2024 г. са разплатени 662 567 лева.

Таблица IV.11. Данни за прилагане на интервенция „Инвестиции в екологични съоръжения“ за финансовата 2024 г.

Прием	Брой подадени заявления за финансово подпомагане	Заявена финансова помощ (лева)	Брой сключени договори	Одобрена финансова помощ (лева)
Първи прием	12	4 150 058	10	2 710 716
Втори прием	3	2 233 228	2	1 249 360
ОБЩО:	15	6 383 286	12	3 960 076

Източник: ДФЗ-РА

Интервенция „Застраховане на реколта“

По интервенцията се подпомага застраховането на реколта от лозя с винени сортове грозде. В обхвата ѝ са включени рискове като слана, буря, градушка, залежаване, силен проливен дъжд, тежка

суша и природни бедствия, както и други застрахователни рискове, които могат да доведат до унищожаване на реколтата. Финансовата помощ възлиза на до 80% от разходите за застрахователни премии.

В периода 15 май - 15 юни 2024 г. е проведен прием по интервенцията, с постъпили 49 заявления за подпомагане. Сключени са 46 административни договора с общ размер на субсидията 405 197 лева, които са разплатени изцяло през календарната 2024 г.

Таблица IV.12. Данни за прилагане на интервенция „Застраховане на реколта“ за финансовата 2024 г.

Интервенция	Брой подадени заявления за финансово подпомагане	Заявена финансова помощ (лева)	Брой сключени договори	Одобрена финансова помощ (лева)
Застраховане на реколта	49	485 795	46	405 197

Източник: ДФЗ-РА

Интервенция „Събиране на реколтата на зелено“

Интервенцията е кризисна и нейното прилагане се обосновава от възникнал пазарен дисбаланс в сектора - очаквано свръхпроизводство на винено грозде в комбинация с високи складови наличности на вино в предприятията. Подпомага се пълното ръчно отстраняване на гроздовете, докато все още не са узрели, като по този начин добивът от съответната заявена площ се намалява до нула. Интервенцията може да се прилага за всички сортове винени лозя съгласно Списък на класифицираните винени сортове лози по лозарски райони и лозарски зони в ЕС на Република България.

През финансовата 2024 г. по тази интервенция не е отворян прием поради липса на пазарна ситуация.

По **интервенции „Популяризиране в трети държави“** и **„Информирание в държавите членки“** за финансовата 2024 г. не са постъпили заявления за предоставяне на финансова помощ. През календарната 2024 г. по интервенция „Популяризиране в трети държави“ са изплатени 116 209 лева, а по интервенция „Информирание в държавите членки“ - 43 821 лева.

За финансовата 2025 г. по двете промоционални интервенции е проведен прием в периода 1 - 15 декември 2024 г. Подадено е 1 заявление за финансова помощ по интервенция „Информирание в държавите членки“, което към месец юни 2025 г. е в процес на административна обработка.

През финансовата 2025 г. се обработват заявления и се сключват договори по приеми от 2024 г. и 2025 г. Обработват се и заявки за авансово и окончателно плащане по всички интервенции в лозаро-винарския сектор.

Таблица IV.13. Данни за прилагане на интервенциите за лозаро-винарския сектор през финансовата 2025 г.

Интервенция	Брой приети заявления	Общо заявена финансова помощ (лева)	Брой сключени договори	Общо одобрена финансова помощ (лева)
Преструктуриране и конверсия на лозя	77	28 873 913	60	22 583 176
Инвестиции в лозаро-винарския сектор	83	22 041 169	26	3 694 463
Инвестиции в екологични съоръжения	17	4 889 676	1	252 940
Застраховане на реколтата	47	431 899	-	-
Общо	224	56 236 657	87	26 530 579

Източник: ДФЗ-РА

1.2.7. Публична интервенция и частно складиране

При възникване на нормативно определени пазарни условия чрез актове за изпълнение на Европейската комисия могат да бъдат открити публична интервенция за обикновена и твърда пшеница, ечемик, царевица и неолущен ориз, говеждо и телешко месо, масло и обезмаслено мляко на прах, месо, както и частно складиране на продукти.

През 2024 г. не са налице условия за откриване на публична интервенция и частно складиране на продукти.

1.2.8. Сектор „Захар“

На основание Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/1185 на Комисията от 20.04.2017 г. за определяне на правила за прилагане на регламенти (ЕС) № 1307/2013 и (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на уведомленията до Комисията относно информация и документи и за изменение и отмяна на няколко регламента на Комисията и чл. 10а от Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз, рафинериите за захар подават в МЗХ уведомления за цени и наличности от захар, а производителите на изоглюкоза – уведомления за производството на изоглюкоза.

През 2024 г. на територията на България действат едно предприятие за производство на изоглюкоза и една рафинерия за захар.

1.2.9. Промоционални програми

Промоционалните програми обхващат дейности, насочени към предоставяне на информация за представяния продукт и улесняване на неговото предлагане на пазара. В програмите могат да бъдат включени организиране на обучения, конференции с участието на журналисти и лекари, промоции в супермаркети и магазини, дегустации, реклама, организиране на конкурси, публикации в специализирана преса и интернет, участие в изложби, панаири, национални и международни изложения.

Изпълнението на промоционалните програми допринася за увеличаването на пазарния дял и на търсенето на продуктите в целевите държави, подобрява се имиджът на продуктите, в сравнение с други сходни продукти, и същевременно се увеличава консумацията на промотираните продукти.

Правилата за прилагане на промоционални програми са установени с Регламент (ЕС) № 1144/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 22.10.2014 г. Съгласно европейското законодателство, изборът на програмите за 2024 г., за които се предоставя финансово подпомагане, се извършва от Европейската изпълнителна агенция за научни изследвания - EREA.

За Кампания `2024 България има една одобрена обикновена промоционална програма, за която се извършват административни проверки.

1.2.10. Политика на качество

След регистрацията на ЗНП „Българско кисело мляко“ и ЗНП „Българско бяло саламурено сирене“ в Европейския регистър на ЗНП и ЗГУ през 2023 г., през 2024 г. са предприети действия за информиране на националните асоциации на млекопреработвателите относно изискванията при производството и контрола на продукти с двете защитени наименования. В резултат от проведените процедури в регистъра на производителите на ЗНП „Българско кисело мляко“ са вписани 34 млекопреработвателни фирми, а в регистъра на производителите на ЗНП „Българско бяло саламурено сирене“ - 28 фирми. Към средата на 2025 г. в процедура за вписване в двата регистъра на различен етап са още 7 млекопреработвателни предприятия, които ще имат възможността да се възползват от предимствата от прилагането на европейските схеми за качество на земеделски продукти и храни.

През 2024 г. в Официалния вестник на ЕС е публикувано заявление за регистрация на ЗНП „Странджански билков чай“ за предоставяне право на мотивирано възражение от държавите членки и от трети страни в рамките на три месеца от дата на публикуване (13.02.2024 г.). Проведени са успешни консултации и преговори по възражение на Министерството на развитието на селските райони и храните на Гърция по подаденото в ЕК българско заявление за регистрация на този продукт. На 3 юни 2025 г. ЕК вписа „Странджански билков чай“ в Регистъра на географските означения на Европейския съюз с

публикуване в Официалния вестник на Европейския съюз на Регламент за изпълнение (ЕС) 2025/1084 на Комисията от 2 юни 2025 г. за вписване на наименование в регистъра на географските означения на Съюза - „Странджански билков чай / Strandzhanski bilkov chay“ (ЗНП).

Във връзка с публикуването в Официален вестник на ЕС на Регламент (ЕС) 2024/1143 на Европейския парламент и на Съвета от 11 април 2024 година относно географските означения за вина, спиртни напитки и селскостопански продукти, както и за храните с традиционно специфичен характер и незадължителните термини за качество за селскостопанските продукти, за изменение на регламенти (ЕС) № 1308/2013, (ЕС) 2019/787 и (ЕС) 2019/1753 и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1151/2012, стартираха дейности по актуализация на националната нормативна уредба, касаеща схемите за качество.

През м. май 2024 г. в МЗХ е проведена съвместна Мини-конференция на Европейската комисия, Министерството на земеделието и храните, Министерството на икономиката и индустрията и Изпълнителната агенция по лозата и виното на тема: „Новости при Европейските схеми за качество и аспекти на подготовка на заявления за регистрация на географски означения“. В рамките на конференцията на земеделския бранш е разяснена извършената с Регламент (ЕС) 2024/1143 реформа по отношение схемите за качество.

Министерство на земеделието и храните активно съдейства на групите от производители, които кандидатстват за регистрация на техните продукти в европейските регистри, а след подаване на заявленията ги подпомага при изготвянето и оформянето на необходимата документация в рамките на националната и европейската процедура.

На производителите на ЗНП „Странджански манов мед“/„Манов мед от Странджа“ е предоставена държавна помощ „de minimis“ за покриване на разходите за сертификация на продукта.

1.2.11. Схема „Временни извънредни мерки“

Извънредна мярка в някои сектори

През лятото на 2024 г. производството на пролетните култури беше сериозно засегнато от прояви на неблагоприятни климатични явления - необичайно високи температури и засушавания, съпроводени с развитие на пожари.

С Регламент за изпълнение (ЕС) 2024/2675 на Комисията за предоставяне на спешно финансово подпомагане за селскостопанските сектори, засегнати от неблагоприятни метеорологични явления в България, Германия, Естония, Италия и Румъния, в съответствие с Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета, на България е предоставен финансов ресурс от ЕФГЗ в размер на 10 900 000 евро (21 318 220 лева). Допуска се предоставяне на допълнително национално подпомагане до 200% от европейските средства, което представлява 21 800 000 евро (42 636 440 лева).

В тази връзка е изготвена Наредба за условията и реда за предоставяне на спешна финансова помощ на земеделските стопани, отглеждащи царевица за зърно. Предвидено е помощта да бъде предоставена за площите с царевица за зърно на земеделски стопани, които са допустими за подпомагане по интервенция „Основно подпомагане на доходите за устойчивост“ за кампания 2024 г., тъй като за тях са идентифицирани най-сериозни загуби на доход.

Като допустими по извънредната финансова помощ са установени 8 869 бенефициенти, а допустимите за подпомагане площи възлизат на 511 374 ха. Изплатени са средства в размер на 21 314 082 лева от ЕФГЗ.

Търговски механизми

1.2.12. Лицензиране на износа

Схема „Лицензии при износ на млечни продукти за САЩ и Канада за календарна 2024 г.“

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., за да се възползват търговците от намаляване на митото при внос на сирена и кашкавал в САЩ и Канада, задължително се изисква лицензия за износ, издадена в рамките на квота. Квотната система при внос в

САЩ и Канада е механизъм за закрила на местното производство и е комбинация от два инструмента – квоти и вносни мита. За България споразумението влиза в сила веднага след присъединяването към ЕС на 01.01.2007 г. Чрез износната лицензия за САЩ и Канада се дава право на намалено мито при внос на млечни продукти под код 0406, произведени в държава членка на Европейския съюз.

През 2024 г. са издадени 63 лицензии за износ на мляко и млечни продукти за САЩ и Канада в рамките на квота, в това число 27 лицензии за износ на 87 тона кашкавал, 29 лицензии за износ на 293 тона краве сирене и 7 лицензии за износ на 41 тона овче сирене.

За периода 01.01.-20.06.2025 г. са издадени общо 37 лицензии за износ на млечни продукти за САЩ и Канада, като се очаква годишният брой да остане близък до нивата от предходните години – около 60 лицензии.

1.2.13. Лицензиране на вноса на земеделски продукти от трети страни

В съответствие с европейското законодателство на задължително лицензиране при внос от трети страни подлежат следните продукти: ориз; семена от коноп за посев; конопени семена, непредназначени за посев; необработен или отопен коноп и етилов алкохол със земеделски произход.

Прилагането на лицензионен режим при внос на земеделски продукти от трети страни в рамките на тарифни квоти и преференциални режими обхваща следните групи земеделски продукти: зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (чесън и консервирани гъби), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин и месо от домашни птици.

През 2024 г. са подадени 314 заявления за издаване на лицензии за внос на земеделски продукти от трети страни и извлечения. Издадени са 287 лицензии за внос (в т. ч. 177 по тарифни квоти и 110 - по общи условия) и 25 извлечения.

Учредените в полза на Министерството на земеделието и храните обезпечения за изпълнение на задължението за внос по издадените през 2024 г. лицензии възлизат на 91 892 512 лева.

През 2024 г. в регистъра на МЗХ са вписани 4 нови фирми на вносители на земеделски продукти. Към 31.12.2024 г. регистрираните вносители на земеделски продукти са 529.

2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП

Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

Програмата за развитие на селските райони на България за програмния период 2014-2020 г. е одобрена с Решение за изпълнение на Комисията С (2015) 3480 от 26.05.2015 г.

Общият бюджет на ПРСР 2014-2020 г. е в размер на 7 416 153 009 лева публични средства (3 791 876 986 евро), съгласно действащото към 31.12.2024 г. 17-то изменение, в т. ч. принос от ЕЗФРСР в размер на 6 119 785 771 лева (3 129 044 775 евро) и национално съфинансиране – 1 296 367 238 лева (662 832 211 евро).

Договорените средства (без отчитане на поети бъдещи и преходни задължения по мерките с многогодишен ангажимент) са в размер на 6 969 765 743 лева (3 563 639 300 евро) публични средства или 94% от целия бюджет на ПРСР 2014-2020 г.

Разплатените към 31.12.2024 г. субсидии са в размер на 2 986 797 433 евро (5 841 578 419 лева) публични средства, което представлява 79% от целия наличен бюджет на Програмата. За календарната 2024 г. са извършени плащания в размер на 651 615 889 лева (333 171 024 евро) публични средства.

Изпълнението на ПРСР 2014-2020 г. приключва през 2025 г. Създадена е организация за навременно финализиране на всички поети договорни задължения по мерките и подмерките на Програмата, с цел надлежна обработка и разплащане от страна на структурите на ДФЗ до края на календарната година.

Мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване“

Подмярка 1.1. „Професионално обучение и придобиване на умения“

Подпомагането по подмярка 1.1 „Професионално обучение и придобиване на умения“ е насочено към повишаване на знанията и подобряване на уменията на земеделските и горските стопани и на заетите лица в техните стопанства, чрез постигане на подходящо ниво на техническо и икономическо обучение и увеличаване на капацитета за достъп на знания и информация в областта на селското и горското стопанство.

Към 31.12.2024 г. действащите договори по подмярката са 17, като по 3 от тях изпълнението на дейностите по подписаните договори не е стартирало. Общият брой обучени лица по проектите, получили плащане (8 проекта) е 1 946. Сроктът за изпълнение на подписаните договори за предоставяне на БФП е м. август 2025 г.

За периода от началото на прилагане на подмярката (2019 г.) до 2024 г. разплатените средства са в размер на 1 011 480 лева. През 2024 г. са извършени плащания в размер на 844 952,09 лева.

Подмярка 1.2. „Демонстрационни дейности и действия по осведомяване“

По подмярката се подпомагат организирането и провеждането на демонстрационни дейности в областта на селското стопанство и горското стопанство, с цел повишаване на знанията и подобряване на уменията на земеделските и горските стопани и на заетите лица в техните стопанства чрез постигане на подходящо ниво на техническо и икономическо обучение и увеличаване на капацитета за достъп до знания и информация в областта на селското и горското стопанство.

Към 31.12.2024 г. по подмярката са сключени 13 договора с БФП в размер на 5 046 042 лева публични средства. Бенефициентите провеждат демонстрационни дейности в областта на животновъдството, лозарството, тютюнопроизводството, зърнено-житните и бобовите култури, отглеждането на лечебни и ароматни растения, екологичното плодopроизводство, горското стопанство, почвознанието, подобряването на биоразнообразието и адаптирането към климатичните промени за екологосъобразно земеделие.

Подпомогнатите дейности се реализират в градовете София, Плевен, Добрич, Русе, Варна, Стара Загора, Пловдив, Смолян, Кюстендил и др. В тях ще се включат над 8 000 участници, от които 1 610 са заети в сферата на горското стопанство, а останалите - в селското стопанство.

Към края на 2024 г. се провеждат демонстрационните дейности, предвидени по проектите, като някои от бенефициентите - възложители по ЗОП все още са в процес на съгласуване на документация.

Общо изплатените публични средства по подмярката към 31.12.2024 г. са в размер на 121 908 лева публични средства по два от 13-те сключени договора. За първите пет месеца на 2025 г. са извършени плащания на стойност 190 890 лева.

Мярка 2 „Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“

Подмярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги“

Подмярка 2.1. се прилага с две подмерки - подмярка 2.1.1 „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“ и подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопани“.

Подмярка 2.1.1. „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“

Подмярка 2.1.1. „Консултантски услуги за земеделски и горски стопани“ има за цел предоставяне на консултантски услуги на земеделските стопани, младите земеделски стопани и горските стопани за подобряване на икономическите и екологичните показатели, както и на климатичната съобразеност и устойчивост на изменението на климата на техните стопанства.

При първия прием по подмярката, проведен през 2015 г., като единствен ползвател на финансовата помощ, който да предоставя консултантски услуги на земеделски стопани, кандидати по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ от ПРСР 2014-2020 г., е определена Националната служба за съвети в земеделието.

В рамките на проведения през 2022 г. прием, с бюджет от 5 867 400 лева, са постъпили и са одобрени три проектни предложения със стойност на субсидията 1 955 800 лева.

Общо изплатените публични средства по подмярката за периода от началото на прилагането ѝ до края на 2024 г. са в размер на 3 673 323 лева. През 2024 г. плащанията възлизат на 435 862 лева.

Подмярка 2.1.2. „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства”

Подмярката има за цел предоставяне на бърз и лесен достъп на малките земеделски стопанства до качествени консултантски услуги и удовлетворяване на потребностите им за повишаване на тяхната квалификация и управленски умения, жизнеспособност, осведоменост, знания за опазване на околната среда, адаптиране към климатичните промени и подобряване на управлението на риска. В нейните рамки Националната служба за съвети в земеделието предоставя шест основни напълно безплатни консултантски пакета за малките земеделски стопанства.

За периода от стартирането ѝ до 31.12.2024 г. по подмярката са разплатени общо 24 277 760 лева, от които през 2024 г. - 3 480 506 лева. За първите пет месеца на 2025 г. са извършени плащания в размер на 703 398 лева.

Подмярка 2.2. „Създаване на консултантски услуги“

Прилагането на подмярката стартира през 2021 г. с бюджет от 11 734 800 лева и единствен бенефициент Националната служба за съвети в земеделието, за изпълнение на дейност „Създаване на мобилни общински центрове (офиси) за консултантски услуги“.

През 2024 г. одобреният проект е в напреднал процес на изпълнение, като част от основните извършвани дейности са:

- Провеждане на съвместни информационни семинари с обхват до 70 участника за представяне на дейности по ПРСР - на регионално ниво;
- Предоставяне на съвети и консултации на малки земеделски стопанства;
- Организиране на информационни събития за малки земеделски стопанства в различни населени места;
- Посещения на малки земеделски стопанства за разясняване на условията за кандидатстване по Тематичната подпрограма и други мерки, финансирани чрез ЕЗФРСР, и предоставяне на други съвети и консултации, пряко свързани с дейността на земеделските стопанства.

За периода на прилагане на подмярката до края на 2024 г. разплатените средства са в размер на 5 050 007 лева. През 2024 г. плащанията възлизат на 2 297 998 лева.

Мярка 4 „Инвестиции в материални активи“

Подмярка 4.1. „Инвестиции в земеделски стопанства”

Подпомагането по подмярката е насочено към модернизиране на земеделските стопанства, включително в чувствителни сектори със затруднен достъп до пазара, обновяване на физическия капитал и нематериалните активи, свързани с организацията и управление на стопанствата, въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията.

За периода 2015-2024 г. по подмярката са проведени пет приема на заявления за предоставяне на финансова помощ. Сключени са 3 669 договора, с обща стойност на одобрената субсидия в размер на 1 494 898 899 лева. През календарната 2024 г. са сключени 276 договора със субсидия в размер на 64 909 587 лева.

В резултат на изпълнението на одобрените проекти по подмярката е заявено създаването на 6 303 нови работни места, което допринася за устойчивото развитие на селските райони и повишаване на заетостта в земеделския сектор.

Към 31.12.2024 г. за целия период на прилагане на ПРСР 2014-2020 г. по подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ са изплатени 926 835 571 лева публични средства. За календарната 2024 г. предоставената финансова помощ е в размер на 178 355 876 лева, а за първите пет месеца на 2025 г. - на 52 974 534 лева.

4.1.2. „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства“

Подпомагането цели подобряване на икономическата устойчивост и резултатите на малките стопанства чрез реструктуриране и развитие на наличните им материални мощности, насърчаване въвеждането на нови процеси и технологии за повишаване качеството на произвежданата продукция, опазване на компонентите на околната среда. Към края на 2024 г., когато прилагането на Подпрограмата приключва, са изпълнени 96% от договорените проекти.

Проведени са два приема, в рамките на които са постъпили 502 проектни предложения. Към края на 2024 г. са сключени 247 административни договора на стойност 6 495 975 лева.

За периода от началото на прилагането на ПРСР 2014-2020 г. до 31.12.2024 г. по подмярката са изплатени 5 054 504 лева, в това число през 2024 г. – 656 724 лева. За първите пет месеца на 2025 г. са изплатени 6 728 лева.

Подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“

Подмярката допринася за подобряване на вертикалното и хоризонталното сътрудничество между земеделските производители, преработватели и търговци, повишаване на тяхната конкурентоспособност и по-доброто им интегриране в агрохранителната верига. Реализираните инвестиции в добавяне на стойност към селскостопански продукти подпомагат създаването на устойчива заетост, включително на територията на селските райони.

За периода от началото на прилагане на подмярката до края на 2024 г. са проведени пет приема, с постъпили общо 2 011 проекта. От тях одобрени за подкрепа и сключване на административни договори са 1 035 проекта със стойност на БФП в размер на 1 125 589 974 лева.

Към края на 2024 г. общо платените публични средства с натрупване за периода на прилагане на подмярката са в размер на 501 834 397 лева от ЕЗФРСР и НБ. За 2024 г. изплатените субсидии са на стойност 127 591 228 лева, а за първите пет месеца на 2025 г. – 35 290 821 лева.

Подмярка 4.3. „Подкрепа за инвестиции в инфраструктура, свързана с развитието, модернизиранието или адаптирането на селското и горското стопанство“

Подпомагането по подмярката е насочено към реконструкция/рехабилитация и модернизация на хидромелиоративната инфраструктура извън земеделските стопанства, използвана само за селскостопански нужди, с цел намаляване на загубите на вода и адаптиране на селското стопанство към последиците от изменението на климата. Чрез подкрепата се създават условия за ефективно използване на водните ресурси посредством въвеждането на нови технологии, които водят до реално понижаване на загубите и на консумацията на вода в селското стопанство, повишаване на конкурентните предимства и намаляване на натиска върху водните тела.

По подмярка 4.3 са проведени три приема и са подписани 27 договора с общ размер на договорената субсидия 115 978 940 лева.

За периода на прилагането й до 31.12.2024 г. по подмярката са изплатени 68 989 610 лева, в това число 20 256 132 лева през 2024 г. За първите пет месеца на 2025 г. са извършени плащания на стойност 5 682 179 лева.

Мярка 5 „Възстановяване на селскостопански производствен потенциал и въвеждане на подходящи превантивни мерки“

Мярката се прилага с две подмерки - подмярка 5.1 „Подкрепа за инвестиции в превантивни мерки, насочени към ограничаване на последствията от вероятни природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“ и подмярка 5.2 „Инвестиции за възстановяване на потенциала на земеделските земи и на селскостопанския производствен потенциал, нарушени от природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“.

Подмярка 5.1. „Подкрепа за инвестиции в превантивни мерки“

Подкрепата по подмярката е насочена към изпълнение на следните видове дейности:

- Превенция и ограничаване на възможностите за разпространението на епизоотии и масови заразни болести по селскостопанските животни; превенция на опасни метеорологични явления - градушки;
- Повишаване на оперативния капацитет на публични субекти за предотвратяване на епизоотии, както и за борбата с тях, включително чрез намаляване на времето за реакция от страна на компетентните органи;
- Дейности в животновъдни обекти, специализирани в отглеждането на свине, овце, кози и птици;
- Повишаване на оперативния капацитет на публични субекти за осигуряване на надеждна и ефективна защита от градушки и други неблагоприятни климатични явления, обхващаща земеделските площи на територията на цялата страна. Целевата подкрепа осигурява надграждане на необходимата метеорологична радарна мрежа чрез въвеждането в експлоатация на нови мрежи и прилежащото към тях оборудване и обслужващи транспортни средства.

За периода на прилагане на ПРСР 2014-2020 г. по подмярката са отворени 3 приема за подбор, по които са постъпили 70 проектни предложения. От тях одобрени за финансиране и сключване на договори са 57 проекта със стойност на БФП в размер на 27 978 621 лева. Общо изплатените средства до 31.12.2024 г. са 16 848 351 лева.

През 2024 г. са разплатени 7 416 486 лева, а в периода м. януари - м. май 2025 г. - 1 074 856 лева.

Подмярка 5.2 „Инвестиции за възстановяване на потенциала на земеделските земи и на селскостопанския производствен потенциал, нарушени от природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“

Подпомагането цели възстановяване на производствения потенциал, нарушен от остри заразни заболявания по свинете, дребните преживни животни (овце и кози) и птиците.

Подмярка 5.2 стартира през 2020 г. Проведен е един прием, в рамките на който са сключени два договора с общ размер на субсидията 1 202 748 лева. Договорените средства са разплатени изцяло на бенефициентите.

Мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“

Мярката се прилага с четири подмерки - подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“, подмярка 6.3 - „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“, подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ и подмярка 6.4.2 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства“.

Подмярка 6.1. „Стартова помощ за млади земеделски стопани“

Подмярка 6.1 е насочена към увеличаване на броя и дела на младите земеделски стопани, което да допринесе за устойчивото развитие и за улесняване на структурните промени в земеделието. Подпомага се процесът на създаване на жизнеспособни и устойчиви земеделски стопанства или поемането от млади хора на вече съществуващи стопанства.

За периода от началото на прилагането ѝ до края на 2024 г. по подмярката са проведени четири приема, със сключени 2 969 договора на стойност 145 169 255 лева. Общо изплатените средства са натрупване до 31.12.2024 г. възлизат на 155 830 397 лева по ЕЗФРСР и НБ.

През 2024 г. са извършени са плащания в размер на 13 059 249 лева, а за първите пет месеца на 2025 г. – в размер на 1 858 019 лева.

Подмярка 6.3. „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“

Подмярката е насочена към осигуряване на устойчиво развитие и растеж на малките стопанства чрез активизиране на тяхната инвестиционна дейност.

От началото на прилагане на ПРСР 2014-2020 г. до 31.12.2024 г. по подмярка 6.3 са сключени 4 992 договора с одобрена субсидия на обща стойност 146 450 304 лева. Към края на 2024 г. са приключени малко над 95% от всички одобрени проекти.

По подмярката са подпомогнати и 3 581 фермери под формата на продължаващи плащания от програмен период 2007-2013 г., като тези плащания са добавени и отчетени заедно с текущо изпълняваните договори.

Общо платените публични средства с натрупване за периода на прилагане на подмярка 6.3 са на стойност 153 186 777 лева. През 2024 г. са извършени плащания в размер на 8 137 725 лева, а за периода м. януари – м. май 2025 г. те възлизат на 184 396 лева.

Подмярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“

Подмярката е насочена към подпомагане на инвестиции в неземеделски дейности, които са от съществено значение за нарастването на конкурентоспособността на селските райони. Насърчаването на този тип инвестиции подпомага създаването на заетост и способства диверсификацията на земеделските стопани към неземеделски дейности. Подкрепата допринася за развитието на технологиите в областта на „зелената икономика“, включително на енергия от ВЕИ за собствено потребление.

В рамките на трите приема по подмярка 6.4.1. са постъпили 770 проектни предложения. От тях одобрени за финансиране и сключване на договори за предоставяне на БФП са 313 проекта със сума на одобрената субсидия в размер на 83 272 794 лева.

За периода на прилагане на ПРСР 2014-2020 г. до края на 2024 г. по подмярката са извършени плащания в размер на 40 034 039 лева. През 2024 г. са разплатени 9 377 141 лева, а за първите пет месеца на 2025 г. - 3 043 415 лева.

Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“

Подмярка 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“

Предоставянето на фокусирана подкрепа по подмярка 7.2 има за цел да насърчи икономическото развитие, социалното приобщаване и намаляването на бедността в селските райони.

В рамките на проведените в периода 2016-2024 г. 13 приема на заявления за подпомагане по подмярката са постъпили 1 773 проекта. Към края на 2024 г. действащите договори са 922, с одобрена субсидия в размер на 1 446 997 725 лева.

Инвестициите по сключените договори обхващат 2 230 населени места с общо население 6 557 594 души. Физическата реализация по инфраструктурните проекти включва изграждане и подобряване на 1 253 км улична инфраструктура (улици, тротоари и съоръжения към тях), 987 км пътна инфраструктура и 1 393 км водоснабдителна мрежа.

За периода от началото на прилагането ѝ до 31.12.2024 г. по подмярката са разплатени общо 1 205 474 349 лева, а през 2024 г. плащанията възлизат на 138 154 152 лева. В периода 01.01.-31.05.2025 г. са платени средства на стойност 39 184 910 лева.

Подмярка 7.6. „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природно наследство на селата“

Подмярката цели повишаване качеството на живот и запазване на културната идентичност и традиции в селските райони. За периода на нейното прилагане са проведени два приема (през 2016 г. и 2020 г.), в рамките на които са постъпили 481 проектни предложения. От тях одобрени за финансиране и сключване на договори са 203 проекта със стойност на безвъзмездната финансова помощ в размер на 113 687 506 лева.

Подпомогнатите инвестиции обхващат 197 населени места с общо 2 640 446 души население, което подчертава значимото социално покритие на проектите.

До края на 2024 г. са извършени плащания в размер на 75 691 122 лева с натрупване, в това число през 2024 г. - 14 006 886 лева. За първите пет месеца на 2025 г. са разплатени 3 242 221 лева.

Мярка 8 „Инвестиции в развитие на горските райони и подобряване на жизнеспособността на горите“

По мярката са предвидени 5 подмерки, от които се прилагат 4 - подмярка 8.1. „Залесяване и поддръжка“, подмярка 8.3. „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“, подмярка 8.4. „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“ и подмярка 8.6. „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти“.

Подмярка 8.1. „Залесяване и поддръжка“

Предоставеното подпомагане по подмярка 8.1 „Залесяване и поддръжка“ цели да стимулира изпълнението на проекти, които допринасят за опазването на околната среда и адаптацията към климатичните предизвикателства с акценти към увеличаването на лесистите площи в равнинните зони, ограничаването на ерозията, съхраняването на почвеното качество, възстановяването на водния баланс и насърчаването на устойчиви земеделски практики.

По подмярката е проведен един прием през 2020 г., с постъпили 22 проектни предложения. От тях одобрени за финансиране са 2 проекта на стойност 168 232 лева, по които плащания не са извършвани.

Подмярка 8.3. „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“

Целта на подмярката е намаляване на заплахата от горски пожари и ограничаване на опасността от вредители, болести, природни бедствия и катастрофични събития в горските територии чрез въвеждане на нови превантивни дейности и подобряване на вече прилаганите. Допустими за подпомагане са всички собственици на горски територии.

Към края на 2024 г. по подмярката са сключени 23 договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ в размер на 35 220 956 лева. Проектите са разпределени в различни региони на страната, като се наблюдава концентриране на интервенции в зони с доказано висок пожарен риск, включително части от Южен централен, Югоизточен и Югозападен район.

За периода на прилагането ѝ до 31 декември 2024 г. по подмярка 8.3 са изплатени общо 27 838 131 лева, от които през 2024 г. – 4 704 220 лева.

Подмярка 8.4. „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“

Подпомагането по подмярка 8.4 е насочено към възстановяване на горите, пострадали от горски пожари, природни бедствия, катастрофични събития, болести и вредители, както и защита на околната среда и адаптиране към промените в климата.

В рамките на осъществения през 2018 г. прием на проектни предложения са постъпили 14 проекта. От тях към 31.12.2024 г. са сключени 12 административни договора със стойност на одобрена субсидия 4 214 442 лева.

Проектите обхващат дейности за възстановяване на увредени горски площи, превенция на ерозията и използване на местни дървесни видове. Размерът на площите за възстановяване варира значително - от 12 ха при най-малките проекти до над 3 550 ха при най-големите интервенции. Географското разпределение на проектите обхваща предимно Югозападния и Югоизточния район на страната, като акцент е поставен върху чувствителни територии с по-висока склонност към ерозионни процеси и риск от горски пожари.

Разплатените средства за периода на прилагане на подмярката до края на 2024 г. възлизат на 2 241 081 лева.

Подмярка 8.6. „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията с горски продукти“

Целта на подкрепата е повишаване на конкурентоспособността и създаване на нови работни места чрез насърчаване на преработката и маркетинга на горските продукти, както и подобряване състоянието на горите, тяхното опазване и устойчиво стопанисване.

По подмярката е проведен един прием през 2018 г., с постъпи 191 проекта, от които към края на 2024 г. са сключени 72 договора за финансова помощ на стойност 28 008 583 лева.

За периода на прилагане на подмярка 8.6 до края на 2024 г. са разплатени общо 11 970 300 лева. Плащанията през календарната 2024 г. възлизат на 4 622 011 лева.

Мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производителите“

Подпомагането по мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производителите“ е насочено към създаването на групи и организации на производители в земеделския сектор. То допринася за подобряване на конкурентоспособността на първичните производители чрез по-доброто им интегриране в селскостопанската и хранителната верига посредством схеми за качество, които да добавят стойност към селскостопанските продукти, популяризиране на местните пазари и къси вериги на доставки, групи и организации на производителите и междубраншови организации.

За периода от прилагането ѝ до 31.12.2024 г. по мярката са сключени 30 договора с общ размер на одобрената субсидия 15 994 966 лева. Изплатени са 9 220 269 лева публични средства, в това число през 2024 г. - 450 098 лева.

Мярка 10 „Агроекология и климат“

За Кампания `2024 е осъществен прием на заявления за плащане по изпълнявани ангажименти в преходния период (приключващи в края 2024 г.) по следните направления:

- Възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с висока природна стойност, с постъпили 451 заявления;
- Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство, с постъпили 1 362 заявления;
- Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство, с постъпили 542.

Общо изплатените средства по мярка 10 към 31.12.2024 г. за кампании 2015-2024 възлизат на 526 104 687 лева публични средства. През 2024 г. са осъществени плащания в размер на 30 399 755 лева.

Мярка 11 „Биологично земеделие“

Мярката обхваща прилагането на две подмерки - подмярка 11.1 „Плащания за преминаване към биологично земеделие“ и подмярка 11.2 „Плащания за поддържане на биологично земеделие“.

Подпомагането е предвидено в три направления:

- Биологично растениевъдство, с постъпили 416 заявления за подпомагане за Кампания `2024;
- Биологично пчеларство, с постъпили 290 заявления за Кампания `2024;
- Биологично животновъдство, с постъпили 8 заявления за подпомагане за Кампания `2024.

Към 31.12.2024 г. по мярка 11 са разплатени средствата за кампании 2015-2023 на обща стойност 407 245 483 лева публични средства (средствата включват плащанията по преходни ангажименти от предишния програмен период). Плащанията през 2024 г. възлизат на 12 294 107 лева.

Мярка 12 „Плащания по „Натура-2000“ и Рамковата директива за водите“

През календарната 2024 г. мярката не се прилага. Обявени са приеми по аналогична интервенция „Плащания за земеделски земи в зони от Натура 2000“, включена в СПРЗСР 2023-2027 г.

Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“

Мярката не се прилага през 2024 г., тъй като са обявени приеми по аналогична интервенция „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“ от СПРЗСР 2023-2027 г.

Мярка 14 „Хуманно отношение към животните“

През календарната 2024 г. мярката не се прилага. Проведени са приеми по аналогична интервенция, включена в СПРЗСР 2023-2027 г.

Мярка 16 „Сътрудничество“

Подмярка 16.1. „Подкрепа за сформирание и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“

Подпомагането по подмярка 16.1 „Подкрепа за сформирание и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“ е насочено към функциониране на оперативни групи, създадени за изпълнение на конкретен иновативен проект за постигане на целите на ЕПИ.

По подмярката са реализирани два приема - през 2019 г. и 2020 г. с общ бюджет от 59 710 500 лева. Към 31.12.2024 г. в процес на изпълнение са 24 договора.

Общо изплатените средства за периода на прилагане на ПРСР 2014-2020 г. до края на 2024 г. са в размер на 7 431 731 лева, в това число през 2024 г. – 2 168 551 лева. За първите пет месеца на 2025 г. са извършени плащания на стойност 656 942 лева.

Подмярка 16.4. „Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки“

Подпомагането по Подмярка 16.4 се предоставя за създаване и развитие на къси вериги на доставка и на местни пазари. То обхваща само вериги, които включват не повече от един посредник между земеделския стопанин и потребителя. Местни пазари са тези в радиус до 75 км от стопанството на произход, на която територия трябва да се осъществяват както преработката на продукта, така и продажбата му на крайния потребител.

Към 31.12.2024 г. по подмярката се изпълняват 4 административни договора, по които през 2024 г. са извършени плащания в размер на 20 565 лева.

Мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“

Подпомагането по мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ е насочено към стимулиране на местното развитие в селските райони чрез финансиране от ПРСР, ОПИК, ОПРЧР, ОПОС, ОПНОИР по един или по няколко приоритета на относимата програма или програми, съобразено с правилата за използване на съответните фондове. Воденото от общностите местно развитие се извършва чрез интегрирани и многосекторни стратегии за местно развитие, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени въз основа на местните потребности и потенциал.

В програмния период 2014-2020 г. подходът LEADER/BOMP включва 64 местни инициативни групи, обхващащи 117 общини с територия 53 828 кв. км и с население от 1 646 496 души.

Подкрепата за Воденото от общностите местно развитие се предоставя чрез прилагането на четири подмерки - подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“; подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“; подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на МИГ“ и подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие“.

Подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“

Към края на 2024 г. подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ е напълно приключена с ясно изразена подготвителна роля в рамките на ПРСР 2014–2020 г. Мярката стартира през 2015 г. с два приема, по които са сключени 100 договора за финансова помощ на стойност около 5 085 000 лева. Обхванати са 180 общини с население от над 2,3 млн. души и територия от 74,4 хил. кв. км – около 78%

от селските райони в страната. В резултат на изпълнението са организирани над 1 200 публични събития, които допринасят за мобилизация на местни партньорства и изграждане на капацитет.

Всички проекти по подмярката са изпълнени. Общата стойност на изплатената безвъзмездна финансова помощ по подготвителните дейности достига 9 708 028 лева. През 2024 г. са извършени плащания в размер на 1 516 999 лева.

Подмярка 19.2. „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие”

Към края на 2024 г. подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие (BOMP)” е в напреднал етап на изпълнение. Нейната цел е да разшири подкрепата към селските райони чрез финансиране на проекти, подбрани и управлявани от местни партньорства в рамките на BOMP. Одобрените по подмярката 64 МИГ покриват 117 общини, територия от 53,8 хил. кв. км и население от 1,65 млн. души. Еднофондови са 25 от изпълняваните стратегии, а многофондови са 39 от тях.

Към 31.12.2024 г. по подмярката са сключени 2 271 договора с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 221 666 099 лева. Сключените през 2024 г. договори са 362, с общ размер на одобрената субсидия 34 540 658 лева.

Общо за периода на прилагане на ПРСР 2014-2020 г. до края на 2024 г. са разплатени 133 392 288 лева. Плащанията през 2024 г. възлизат на 52 297 641 лева, а за първите пет месеца на 2025 г. - на 11 175 643 лева.

Подмярка 19.3. „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на МИГ”

Подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на МИГ” е една от специфичните мерки, насочени към изграждане на капацитет за партньорство и транснационално сътрудничество в селските райони в рамките на ПРСР 2014-2020 г. и изпълнението ѝ приключва в края на 2024 г. Тя има за цел да подпомогне МИГ при реализиране на съвместни вътрешни и транснационални проекти, които укрепват стратегическото взаимодействие между региони и страни.

За целия период на прилагането ѝ до 31.12.2024 г. по подмярката са разплатени 6 180 970 лева, от които през 2024 г. - 2 019 255 лева. За периода м. януари – м. май 2025 г. са извършени плащания в размер на 137 500 лева.

Подмярка 19.4. „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие”

Подмярката има за цел да допринесе за развитието на МИГ като силни и ефикасно действащи партньорства и оперативни структури, като ги обезпечи с необходимия финансов ресурс за ефективното изпълнение на стратегиите за местно развитие и тяхното популяризиране.

От началото на прилагането на подмярка 19.4 до края на 2024 г. са разплатени 63 599 025 лева. През 2024 г. са осъществени плащания в размер на 6 907 149 лева, а през първите пет месеца на 2025 г. – в размер на 4 962 601 лева.

Мярка 21 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани и МСП, които са особено засегнати от кризата, предизвикана от COVID-19”

Към края на 2024 г. мярката е напълно приключена финансово и административно. Въведена през м. юли 2020 г. с осмото изменение на ПРСР 2014-2020 г., тя включва три подмерки - за земеделски стопани, за МСП и признати групи и организации на производители. Целта ѝ е да осигури еднократна подкрепа за справяне с икономическите последици от пандемията от COVID-19.

За периода на прилагането ѝ по мярката са разплатени общо 82 369 848 лева на над 30 хиляди бенефициенти.

Мярка 22 „Извънредно временно подпомагане за земеделски стопани и МСП, които са особено засегнати от последиците от руското нашествие в Украйна”

Мярката представлява една от най-краткосрочните, но в същото време интензивно прилагани и отчетени интервенции в рамките на ПРСР 2014-2020 г. Тя се прилага чрез две подмерки - подмярка 22.1 „Извънредно временно подпомагане за земеделските стопани, които са особено засегнати от последиците от руското нашествие в Украйна“ и подмярка 22.2 „Извънредно временно подпомагане за МСП, засегнати от последиците от руското нашествие в Украйна“.

Подмярка 22.1 се прилага през 2022 г. и 2023 г. По нея са подпомогнати над 31 хиляди земеделски стопани, с общо изплатена сума в размер на 58 361 898 лева публични средства.

Приемът по подмярка 22.2, насочена към подпомагане на МСП, групи и организации на производители, е проведен през м. март 2023 г. Подпомогнати са 49 бенефициенти с общ размер на изплатената субсидия 3 909 723 лева.

Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г.

Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г. е изготвен въз основа на изискванията и правилата, заложиени в Дял III на Регламент №2021/2115 на Европейския Парламент и на Съвета от 2 декември 2021 година. Той е с национален териториален обхват и действа на цялата територия на страната в съответствие с многогодишната финансова рамка за периода 2023-2027 г. на ОСП на Европейския съюз.

Стратегическият план се базира на десет основни цели, определени като „специфични цели“. Постигането на всяка една от тях се свързва със задоволяване на определени предварително дефинирани потребности. Посрещането на потребностите се реализира чрез интервенции, които създават рамката за реализиране на конкретни инвестиционни предложения на местно ниво.

Специфичните цели на СПРЗСР 2023-2027 г. са:

- **Специфична цел № 1:** Подпомагане на достатъчно надеждни земеделски доходи и устойчивост в целия ЕС с цел подобряване на продоволствената сигурност

В рамките на тази цел Стратегическият план адресира потребности чрез насочени интервенции, допринасящи за намаляване на разликите в доходите от селскостопанска дейност в сравнение с икономиката като цяло, включително намаляване на променливостта в доходите в различните видове стопанства и постигане на териториален баланс от гледна точка на стопанствата, попадащи в райони с природни ограничения.

- **Специфична цел № 2:** Засилване на пазарната ориентация и повишаване на конкурентоспособността, включително поставяне на по-голям акцент върху научните изследвания, технологиите и цифровизацията

За принос към целта в СПРЗСР 2023-2027 г. са включени интервенции за подпомагане на конкретни сектори за повишаване на производителността и конкурентоспособността на земеделските стопанства и подобряване на тяхната ресурсна ефективност.

- **Специфична цел № 3:** Подобряване на позицията на земеделските стопани във веригата на стойността

Предвижда се подкрепа за използване на съществуващия потенциал за развитие на организации и/или групи на производителите и на структурите за предлагане на продукция на пазара с цел директно повишаване на конкурентоспособността на производителите и техните организации. За подобряване на позицията на земеделските стопани във веригата за храни са насочени интервенции в сектор „Плодове и зеленчуци“, „Мляко и млечни продукти“.

- **Специфична цел № 4:** Принос за смекчаване на последиците от изменението на климата и за адаптацията към него, както и за устойчивата енергия

Специфичната цел се адресира чрез прилагане на интервенции с принос към подобряване на позицията на земеделските стопани във веригата за храни, с действия за смекчаване на изменението на климата и устойчивостта на селското стопанство спрямо изменението на климата, включително с дейности, водещи до улавянето на органичния въглерод в почвата и устойчиво производство на енергия от възобновяеми енергийни източници. Предвиждат се интервенции за предоставяне на консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет, както и за професионално обучение и придобиване на

умения, в рамките на които за земеделските и горски стопани ще бъдат предвидени консултантски пакети и обучения по специфични въпроси, имащи отношение към идентифицираните потребности.

- **Специфична цел № 5:** Насърчаване на устойчивото развитие и ефективното управление на природните ресурси като вода, почва и въздух

Посредством интервенции в рамките на директните плащания целта е таргетирана с прилагането на различни еко схеми (за разнообразяване на отглежданите култури, екстензивно поддържане на постоянно затревените площи, подобряване качеството на почвите чрез продължаване на усилията за ограничаване на процесите на водна и ветрова ерозия, поддържане и подобряване на биологичното разнообразие, за запазване и възстановяване на почвения потенциал и др.).

- **Специфична цел № 6:** Принос за защита на биологичното разнообразие, подобряване на екосистемните услуги и опазване на местообитанията и ландшафта

Специфичната цел се адресира с интервенции, подпомагащи устойчиво управление, опазване и подобряване на природозащитното състояние на видове птици, свързани с обработваеми земи и тревни площи, поддържане на местообитания, съхраняване и възстановяване на елементи на ландшафта, пасторализъм, запазване и подобряване на генетичното разнообразие в животновъдството и растениевъдството и др. Териториалният обхват и дейностите съответстват и отразяват както ограничения в конкретни зони от мрежата Натура 2000 и планове за действия на МОСВ за опазване на видовете, така и на цялата територия на страната за други типове интервенции.

- **Специфична цел № 7:** Привличане на млади земеделски производители и улесняване развитието на стопанската дейност в селските райони

Финансовата подкрепа чрез първоначален капитал ще подпомогне младите фермери да обновят технологично и да модернизират своите стопанства. Чрез интервенциите се търси насърчаване предаването на земеделската дейност между поколенията с цел съхранение на фермерството за устойчива земеделска заетост и развитие на собствен аграрен бизнес. Подкрепа се предоставя и за консултиране на млади земеделски стопани от страна на НССЗ и на други обучаващи организации по различни въпроси, свързани със селскостопанското производство. Цели се посредством различни форми и методи да се създадат възможности за провеждане на обучения и демонстрации, свързани с икономическите показатели на земеделското стопанство, конкурентоспособността, маркетинга и реализацията на произвежданите земеделски продукти. Подпомага се обединяването на млади земеделски стопани в организации и групи на производители, осъществяването на инвестиции за развитие на икономически дейности и за диверсифициране към други неземеделски дейности.

- **Специфична цел № 8:** Насърчаване на заетостта, растежа, социалното приобщаване и местното развитие в селските райони, включително биоикономиката и устойчивото горско стопанство

Насочването на интервенциите към установените потребности цели създаване на работни места в селските райони, повишаване на брутния вътрешен продукт на глава от населението и насърчаване приобщаването в тези райони. Предвижда се подкрепа за инвестиции за развитие на икономически дейности, свързани с търговия, услуги, преработваща промишленост. Финансират се дейности за подобряване на публичната инфраструктура и технико-комуникационните системи, запазването на духовния и културния живот на населението в селските райони.

- **Специфична цел № 9:** Подобряване на реакцията на селското стопанство в ЕС в отговор на обществените изисквания по отношение на храните и здравето, включително за безвредна, питателна и устойчива храна, както и за хуманно отношение към животните

Предвидена е подкрепа за биологичното производство, много малките земеделски стопанства, организациите на производители или групи от производители, насърчаване потреблението на биологични продукти, повишаване качеството на храните, подобряване отглеждането на животните, реализирането на инвестиции за превантивни действия и възстановяване на земеделския потенциал, намаляване употребата на антимикробни средства, торове и продукти за растителна защита и др.

- **Специфична цел № 10 (хоризонтална):** Модернизиране на сектора чрез стимулиране и споделяне на знания, иновациите и цифровизацията в селското стопанство и селските райони и насърчаване на използването им в по-голяма степен

В рамките на хоризонталната цел, СПРЗСР 2023-2027 г. адресира установените потребности чрез интервенции, целящи повишаване на квалификацията и знанията на земеделските и горски стопани и заетите лица в техните стопанства, създаване на по-ефективна системата за споделяне на знания и иновации и цифровизация в селското стопанство чрез въвличане на консултантски организации и повишаване на техния капацитет, стимулиране на различни форми на сътрудничество, допринасящи за постигане на целите на Европейското партньорство за иновации, както и форми на сътрудничество за скъсяване на веригата на доставки на селскостопански продукти и храни чрез ЕЗФРСР.

Интервенции от СПРЗСР 2023-2027 г., свързани с поемане на многогодишни ангажименти в областта на околната среда и климата

Интервенция II.A.1 „Биологично растениевъдство“

Ангажиментите по интервенцията, с продължителност пет години, са обособени в две операции - „Плащания за преминаване към биологично растениевъдство“ и „Плащания за поддържане на биологично растениевъдство“..

За Кампания `2024 са подадени 872 заявления по операция „Плащане за преминаване към биологично растениевъдство“ и 1 420 заявления по операция „Плащане за поддържане на биологично растениевъдство“.

Към 26.06.2025 г. по двете операции са разплатени средства в размер на 45 065 035 лева.

Интервенция II.A.9 „Биологично пчеларство“

В рамките на интервенция „Биологично пчеларство“ са обособени две операции - „Плащания за преминаване към биологично пчеларство“ с продължителност 1 година и „Плащания за поддържане на биологично пчеларство“, обхващащи ангажименти с продължителност 5 години.

През Кампания `2024 са подадени 172 заявления по операция „Плащане за преминаване към биологично пчеларство“ и 762 заявления по операция „Плащане за поддържане на биологично пчеларство“.

Изплатените към 26.06.2025 г. средства по двете операции възлизат на 10 029 183 лева.

Интервенция II.A.10. „Подпомагане отглеждането на сортове, устойчиви към климатични условия чрез практики за интегрирано производство“

През Кампания `2024 по интервенцията, в рамките на която могат да бъдат поемани ангажименти с продължителност 5 години, няма подадени заявления.

Интервенция II.A.12 „Насърчаване на естественото опрашване“.

По интервенцията са обособени в две операции - Операция 1: „Осигуряване на опрашване в планински райони и защитени зони от мрежата Натура 2000 (стационарни пчелини)“ и Операция 2: „Ангажименти за предоставяне на услугата по опрашване чрез преместване и временно разполагане на пчелни семейства (подвижно пчеларство)“, по които могат да бъдат поемани 5-годишни ангажименти. Компенсаторното подпомагане се предоставя като единична сума за стопанство за участие в една от двете операции,.

За Кампания `2024 са подадени 316 заявления за подпомагане, а оторизираните средства към 26.06.2025 г. са в размер на 847 020 лева.

Интервенция II.A.4 „Насърчаване използването на култури и сортове, устойчиви към климатичните условия“

С първото изменение на СПРЗСР 2023-2027 г. (одобрено от ЕК през 2024 г.) по интервенцията са обособени две операции, които се прилагат от Кампания `2024 - „Отглеждане на устойчиви сортове с разрешени за употреба в биологичното производство продукти за растителна защита“ и „Насърчаване отглеждане на устойчиви сортове“.

По операция „Отглеждане на устойчиви сортове с разрешени за употреба в биологичното производство продукти за растителна защита“ са подадени 134 заявления за подпомагане, а по операция

„Насърчаване отглеждане на устойчиви сортове“ - 61 заявления. Към 26.06.2025 г. са извършени плащания в размер общо на 865 071 лева.

Интервенция II.A.5 „Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство“

Интервенцията цели насочване на подкрепата към поддържане и развитие на застрашени местни сортове полски култури, трайни насаждения, зеленчуци, етерични и медицински култури. Площите, на които се отглеждат допустимите култури, подпомагани по аналогична дейност от мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014-2020 г., не се подпомагат по тази интервенция до края на 2024 г.

През Кампания `2024 са подадени 217 заявления за подпомагане. Към 26.06.2025 г. са оторизирани плащания на стойност 852 961 лева.

Интервенция II.A.6 „Опазване на местни породи (автохтонни), важни за селското стопанство“

По интервенцията се подпомагат земеделски стопани, които отглеждат животни от застрашени местни породи, с продължителност на поетите ангажименти от 3 последователни години.

За Кампания `2024 подадените заявления са 530, а разплатените средства към 26.06.2025 г. са в размер на 6 954 096 лева.

Интервенция II.A.7 „Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)“.

Подкрепата по интервенцията е свързана с поемане на тригодишни ангажименти.

През Кампания `2024 са подадени 358 заявления за подпомагане. Към 26.06.2025 г. са извършени плащания в размер на 3 408 326 лева.

Интервенция II.AE.3 „Възстановяване и поддържане на деградирали пасищни територии“

По интервенцията, по която могат да се поемат ангажименти с продължителност от 5 години, за Кампания `2024 са подадени 6 заявления. Към 26.06.2025 г. са оторизирани плащания на стойност 118 488 лева.

Интервенция II.A.8. „Поддържане на местообитанията на червеногушата гъска (Branta ruficollis), Кръстат (царски) орел и Египетски лешояд в орнитологични важни места в обработваеми земи“

Интервенцията е обособена в две операции - „Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитанията на червеногушата гъска на 50% от заявената по дейността площ и с минимум 30% царевица“ и „Превръщане на обработваеми земеделски земи в постоянно затревени площи, в гнездови райони на Кръстат (царски) орел и Египетски лешояд“. Ангажиментите са с продължителност 5 години.

През Кампания `2024 по интервенцията няма подадени заявления за подпомагане.

Интервенция II.A.2 „Хуманно отношение към животните и антимикробна резистентност“

Ангажиментите по интервенцията са с продължителност една година и са обособени в три дейности - „Осигуряване на благоприятна жизнена среда/свободна подова площ на животните“, „Осигуряване на свободно отглеждане на открито“ и „Намаляване употребата на антимикробни средства“.

За Кампания `2023 г. са приемани заявления само по първите две дейности. За Кампания `2024 интервенцията се прилага в пълен обхват. По дейност „Осигуряване на благоприятна жизнена среда/свободна подова площ на животните“ са подадени 1 116 заявления за подпомагане, по дейност „Осигуряване на свободно отглеждане на открито“ - 695 заявления и по дейност „Намаляване употребата на антимикробни средства“ - 421 заявления. Към 26.06.2025 г. плащания по интервенцията не са оторизирани.

Интервенция II.B.1. „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“

Интервенцията се прилага в три направления - „Плащания за планински райони“ (НР 1), „Плащания за райони, различни от планинските райони, със съществени природни ограничения“ (НР 2) и „Плащания за райони със специфични ограничения“ (НР 3).

През Кампания `2024 са подадени 17 745 заявления по направление НР 1, 5 363 заявления по направление НР 2 и 715 заявления по направление НР 3. Общо изплатените средства по интервенцията към 26.06.2025 г. възлизат на 101 962 498 лева.

Интервенция II.B.1. „Плащания за земеделски земи в зони от Натура 2000“

В интервенцията се включват всички земеделски земи (обработваеми земи, трайни насаждения и постоянно затревени площи), попадащи в обхвата на защитените зони по Натура 2000, за които са издадени заповеди за обявяването им, с разписани конкретни забрани за земеделски дейности.

Подпомагането по интервенцията се предоставя под формата на годишно плащане на хектар земеделска площ за компенсиране на наложени забрани за извършване на конкретни земеделски дейности, включени в съответната заповед за обявяване за всяка зона от Натура 2000 или в утвърден план за управление на защитената зона от Натура 2000.

През Кампания `2024 са постъпили 12 262 заявления за подпомагане. Към 26.06.2025 г. плащания по интервенцията не са оторизирани.

Интервенции от СПРЗСР 2023-2027 г. за консултантски услуги, повишаване на консултантския капацитет, сътрудничество и професионално обучение

Интервенция II.Ж.1. „Подкрепа за оперативни групи в рамките на Европейското партньорство за иновации“

С тази интервенция се цели внедряване на върхови постижения на науката и технологиите в земеделската практика. По отношение на равнището на активност в областта на иновациите в земеделието се наблюдават разлики според икономическия тип на стопанствата, като в най-голяма степен на необходимост от въвеждането на иновации в производствената дейност е осъзната при малките и средните ферми и по-младите земеделски стопани. Факторите, които най-силно мотивират фермерите да въведат иновационно решение в своята практика, са получаването на по-високи добиви, реализирането на по-голяма печалба и очакваната икономия на време.

Интервенцията е насочена към Оперативни групи, създадени по реда на Закона за задълженията и договорите, или обединения по силата на споразумение за партньорство, при които допустим бенефициент по интервенцията е водещия партньор. Оперативните групи се сформират за постигане на целите на ЕПИ и могат да включват като участник най-малко един земеделски стопанин, а в случаите на проекти в сферата на горското стопанство - най-малко един горски стопанин.

Оперативните групи могат да включват регистрирани земеделски стопани, в т. ч. признати групи или организации на производители, собственици/ползватели на горски територии, браншови организации за производство и преработка на селскостопански продукти и кооперации, научни институти или опитни станции, които извършват научни изследвания и научно обслужване в областта на селското стопанство или горското стопанство, висши училища, акредитирани по професионални направления „Растениевъдство“, „Растителна защита“, „Животновъдство“, „Ветеринарна медицина“, „Горско стопанство“, „Хранителни технологии“ и „Биотехнологии“.

Подпомагат се най-общо дейности за изпълнение на новаторския проект в две стъпки: първа стъпка - сформирание на ОГ, с максимален размер на подкрепата 29 337 лева, и втора стъпка - функциониране на ОГ, с максимален размер на предоставените средства 782 320 лева. В случаите на проекти, чиито краен продукт попада извън обхвата на Анекс I от ДФЕС, помощта се ограничава до 684 530 лева.

През 2025 г. в процес на реализация е първа стъпка – в рамките на проведен прием са постъпили 118 заявления за подпомагане, които са в процедура по оценка. Най-голям е броят на привлечените за партньори земеделски стопани - над 230, консултантите са над 100, представителите на науката са над 30, а почти същия е броят и на университетите и професионалните гимназии.

Основните теми, които са застъпени в предвидените новаторски проекти, са свързани с областите дигитализация, почви, изменение на климата, животновъдство, прилагане на нови бизнес модели.

Втората стъпка от одобрението на оперативните групи предстои да бъде стартирана като прием през м. септември 2025 г., с бюджет от 58 674 000 лева.

Интервенция II.Ж.2 - Сътрудничество за къси вериги на доставка

Късяването на веригата на доставки на селскостопански продукти дава възможност, от една страна, да се гарантира качество на продуктите, а от друга – да се увеличи добавената стойност за производителите. Използването на къси вериги на доставки допринася за местното развитие и запазването на местната идентичност.

Интервенцията е насочена към обединение от земеделски стопани, в това число групи и организации на производители, областно, регионално и национално представителни браншови организации за производство и преработка на селскостопански продукти в секторите „Растениевъдство“ и „Животновъдство“ и обединения, включващи най-малко 5 регистрирани земеделски стопани.

Подпомагат се инвестиции за създаване и функциониране на къси вериги на доставки, чрез които селскостопанската продукция се предлага на крайните потребители директно от нейните производители.

Средствата, предоставяни под формата на допустими разходи за един проект, изпълняван от бенефициент за периода на прилагане на СПРЗСР 2023-2027 г., възлизат на 586 740 лева, в това число за:

- Текущи разходи за функциониране на обединението за къса верига на доставки, като част от допустимите разходи по проекта, които не могат да надхвърлят 58 674 лева на година;
- Разходи за популяризиране на проекта на обединението за къса верига на доставки, като част от допустимите разходи по проекта, които не могат да надхвърлят 39 116 лева за периода на прилагане.

Съгласно годишния индикативен график за приеми по СПРЗСР 2023-2027 г. за 2025 г. се предвижда първият прием по интервенцията да бъде отворен през м. септември 2025 г.

Интервенция II.И.1. - Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет

За да се увеличи конкурентоспособността и жизнеспособността на малките стопанства има ясна необходимост от подобряване на знанията и уменията на управителите на тези стопанства в областта на управлението и земеделското производство, в т. ч. чрез оказване на съдействие под формата на предоставяне на съвети от специалисти с подходяща експертиза.

Интервенцията е насочена към всички физически и юридически лица, които разполагат с експертиза за предоставяне на съветнически услуги, попадащи в приложното поле на включените съветнически пакети. Подпомагат се дейности за предоставяне на съвети на земеделски и горски стопани с цел подобряване на икономическите и екологичните показатели, както и на климатичната съобразеност и устойчивост на изменението на климата на техните стопанства.

Предоставя се възможност и за подпомагане на дейности, свързани с разширяване на капацитета за предоставяне на съветнически услуги на малки, много малки земеделски стопанства и на млади земеделски стопани, чрез дейността на съветниците, които са част от общински мобилни консултантски центрове (офиси) на НССЗ.

Средствата се предоставят под формата на стандартна таблица на разходите за единица продукт (стандартни опростени разходи) или така наречените съветнически пакети.

Разходите за предоставяне на съветническите пакети могат да включват възнаграждения на консултантите, пътни разходи, материали, разходи, свързани с мястото на което се предоставя консултацията, други разходи, пряко свързани с предоставянето на консултантския пакет.

Размерът на безвъзмездната финансова помощ за дейности, свързани с предоставяне на съветнически услуги под формата на съветнически пакети, е до 100% от размера на предвидените разходи.

През 2025 г. е предвиден прием на проектни предложения по интервенцията.

Интервенция II.И.2. - Професионално обучение и придобиване на знания

С тази интервенция се цели да се стимулират организациите, използващи различни методи за трансфер на знания, да предлагат форми и методи на обучение и повишаване на квалификацията, които се доближават в максимална степен до потребностите на заетите в селскостопанския сектор.

Интервенцията е насочена към институции в системата на професионалното образование и обучение, областно, регионално и национално представителни браншови организации за производство и преработка на селскостопански продукти, за дейности в сектора, за които има национално представителство, при условие че проектът се изпълнява в партньорство с някой от останалите допустими бенефициенти, висши училища и научни организации и др.

Подпомагането обхваща дейности за професионално обучение и придобиване на умения, които включват провеждане на:

- курсове за придобиване на квалификация по професия или по част от професия;
- курсове за повишаване на квалификацията;
- специализирани курсове за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника;
- информационни семинари за повишаване на знанията по конкретни теми, насочени към постигане на специфичните цели и идентифицираните потребности в Стратегическия план;
- демонстрационни дейности.

Средствата се предоставят под формата на единна ставка за единица продукт (стандартна таблица на опростените разходи), като покриват до 100% от размера на подпомаганите разходи. Максималният размер за финансиране на един бенефициент е не повече от 1 000 000 лева за целия период на прилагане на СПРЗСР 2023-2027 г.

Интервенции от СПРЗСР 2023-2027 г. за подкрепа на инвестиции

Интервенция II.Г.1 - Инвестиции в земеделските стопанства

Подпомагането е насочено към земеделски стопани и групи организации на производители, а подкрепяните дейности в рамките на интервенцията могат да включват материални и нематериални инвестиции в новосъздадени и съществуващи земеделски стопанства.

Финансовата помощ е до 50% от общата стойност на допустимите за подпомагане разходи. В зависимост от нейния размер, тя може да бъде увеличена с до 25 % за проектни предложения, представени от кандидати групи/организации на производители, и с до 10 % за проектни предложения, които се изпълняват в чувствителни сектори, определени в анализа към Стратегическия план.

Съгласно годишния индикативен график за приеми по СПРЗСР 2023-2027 г. за 2025 г. се предвижда първият прием по интервенцията да бъде отворен през м. септември 2025 г., с определен бюджет в размер на 283 591 000 лева.

II.Г.1.1 - Инвестиции в земеделските стопанства насочени към опазване на компонентите на околната среда

Подпомагането по тази интервенция цели принос към смекчаване на изменението на климата и адаптиране към него, популяризиране на устойчивата енергия, насърчаване на устойчивото развитие и ефикасното управление на природните ресурси като вода, почва и въздух, включително чрез намаляване на зависимостта от химически вещества. Насърчава се преобразуването и поддържането на площи в биологичното земеделие и отглеждането на животни по биологичен начин, с което да се отговори на нарастващото търсене на обществото за чисти и вкусни продукти, както и за прилагане на щадящи околната среда селскостопански практики.

Финансовата помощ е в размер до 50 % от общия размер на допустимите за подпомагане разходи. В зависимост от нейния размер, тя може да се увеличи с до 25 % за проектни предложения, представени от кандидати групи/организации на производители, и с до 10 % за проектни предложения, които се изпълняват в чувствителни сектори, определени в анализа към Стратегическия план.

Съгласно годишния индикативен график за приеми по СПРЗСР 2023-2027 г. за 2025 г., първият прием по интервенцията ще бъде отворен през м. септември 2025 г., с бюджет от 127 127 000 лева.

II.Г.2 - Инвестиции за преработка на селскостопански продукти

Интервенцията е насочена към подобряване на позицията на земеделските стопани във веригата на стойността, диверсификация на икономическата дейност, стимулиране на нови производства в областта на биоикономиката, както и осигуряване на необходимото количество и качество местни суровини за по-пълно използване на капацитета на селскостопанските производители. Подпомагане се предоставя на преработвателите на селскостопански продукти, земеделски стопани и групи и организации на производители.

В обхвата на интервенцията подпомагане ще се предоставя в рамките на следните производствени сектори: мляко и млечни продукти, включително яйца от птици; месо и месни продукти; плодове и зеленчуци, включително гъби; пчелен мед; зърнени, мелничарски и нишестени продукти; растителни и животински масла и мазнини; технически и медицински култури, включително маслодайна роза и билки; готови храни за селскостопански животни; гроздова мъст, вино и оцет.

Финансовата помощ е до 50% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. За преработвателите на селскостопански продукти, които са микро, малки, средни или големи предприятия по ЗМСП, подкрепата може да се увеличи с до 10% за проектни предложения, които се изпълняват в чувствителни сектори, определени в анализа към СПРЗСР. За земеделски стопани и групи/организации на производители, в зависимост от размера на финансовата помощ, същата може да се увеличи с до 25% за проектни предложения, представени от кандидати групи/организации на производители, и с до 10% за проектни предложения, които се изпълняват в чувствителни сектори, определени в анализа към СПРЗСР 2023-2027 г.

Съгласно годишния индикативен график за приеми по СПРЗСР 2023-2027 г. за 2025 г. се предвижда първият прием по интервенцията да бъде отворен през м. ноември 2025 г. с бюджет от 342 265 000 лева.

II.Г.2.1 - Инвестиции за преработка на селскостопански продукти, насочени към опазване на компонентите на околната среда

Интервенцията е допълваща към интервенция II.Г.2 „Инвестиции за преработка на селскостопански продукти“ и цели постигане на социално благосъстояние, като същевременно се намалят рисковете за околната среда и екологичните заплахи. Преработвателните предприятия ще се ангажират с устойчиво развитие, което гарантира дългосрочна рентабилност, включително ще се насърчи развитието на различни производства, базирани на алтернативни производствени процеси, които могат да намалят екологичния отпечатък от дейността. Интервенцията ще предоставя възможност и за подкрепа на дейности, насочени към по-добро оползотворяване на остатъците от селскостопанското производство с цел насърчаване на биоикономиката и кръговата икономика.

Финансовата помощ е в размер до 50% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. За преработвателите на селскостопански продукти, които са микро, малки, средни или големи предприятия по ЗМСП, финансовата помощ може да се увеличи с до 10% за проектни предложения, които се изпълняват в чувствителни сектори, определени в анализа към СПРЗСР. За земеделски стопани и групи/организации на производители, в зависимост от размера на финансовата помощ, същата може да се увеличи с до 25% за проектни предложения, представени от кандидати групи/организации на производители, и с до 10% за проектни предложения, които се изпълняват в чувствителни сектори, определени в анализа към СПРЗСР.

Съгласно годишния индикативен график за приеми по СПРЗСР 2023-2027 г. през м. ноември 2025 е планирано отваряне на първи прием по интервенцията с бюджет в размер на 107 569 000 лева.

II.Г.3 - Инвестиции за неселскостопански дейности в селските райони

Прилагането на интервенцията е насочено към улесняване развитието на стопанска дейност в селските райони, стимулиране на иновативни или технологично интензивни производства, диверсификация на икономическата дейност, както и подобряване на здравните и социалните услуги, на обектите за развитие на традициите и на културно-историческите обекти в селските райони. Предвидената диверсификация на икономиката в селските райони ще се постигне чрез развитие на икономически дейности, свързани с производство, търговия, услуги, преработващата промишленост и други. Освен това, на територията на селските райони съществува възможност да се развива бизнес, който допълва или подпомага селскостопанското производство.

Интервенцията е насочена към земеделски стопани, микропредприятия и занаятчии в селските райони. Подкрепата се предоставя за развитие на дейности в областта на здравеопазването и социалните услуги, които са ключови за преодоляване на множество здравни проблеми и предизвикателства в селските райони, здравните и социални неравенства и оптимизирането на извънболничната помощ.

Финансовата помощ по интервенцията е в размер до 50% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи.

В периода м. януари – м. май 2025 г. са проведени приеми по три направления на интервенцията („Занаяти“, „Производство“, „Услуги“), с общ бюджет в размер на 193 148 794 лева. По направление „Занаяти“, с бюджет от 5 867 400 лева, са постъпили 7 проектни предложения с размер на заявената субсидия 1 124 746 лева. По направление „Производство“, с определен бюджет в размер на 91 447 194 лева, са постъпили 273 проекта със стойност на заявената субсидия 83 020 705 лева. По направление „Услуги“, чийто бюджет възлиза на 95 834 200 лева, са подадени 782 заявления за подпомагане, с искана субсидия в размер на 182 021 986 лева.

II.Г.5 - Инвестиции в инфраструктура за напояване

Целта на интервенцията е насърчаване на устойчивото развитие и ефикасното управление на природните ресурси, като вода, почва и въздух, включително чрез намаляване на зависимостта от химически вещества.

Подпомагат се дейности, свързани с материални и нематериални инвестиции за реконструкция и модернизация на съществуваща инфраструктура за напояване, използвана само за селскостопански цели и разположена извън земеделските стопанства. Субсидии се предоставят за дейности, включващи ремонт/реконструкция/рехабилитация на напоителни инсталации и напоителна инфраструктура, закупуване и инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване за напояване, измерване и мониторинг, включително и такива, пряко свързани с подобряване на енергийната ефективност и опазване на околната среда. Финансовата помощ по интервенцията е в размер до 100% от общия размер на допустимите разходи за инвестиции в инфраструктура извън земеделските стопанства.

Общият бюджет на интервенцията е в размер на 195 580 000 лева. В периода м. февруари - м. април 2025 г. е проведен прием, в рамките на който са постъпили 38 проекта със стойност на субсидията 248 339 307 лева.

II.Д.1 - Стартова помощ за установяване на млади земеделски стопани в селското стопанство

Интервенцията, с бюджет от 176 022 000 лева, предоставя подпомагане, способстващо привличането и запазването на млади земеделски стопани и други нови земеделски стопани и улесняването на устойчивото развитие на стопанска дейност в селските райони. Стимулира се навлизането на нови млади хора в селското стопанство, както и надграждането на стопанствата на навлезлите вече в сектора млади фермери.

Помощта е насочена към земеделски стопани на възраст от 18 до 40 години, собственици на земеделско стопанство, притежаващи съответните професионални умения и познания за извършване на селскостопански и свързани със селското стопанство дейности. Подпомагането се предоставя под формата на еднократна сума за периода на изпълнение на бизнес план, като подкрепата е в размер на 78 232 лева за едно земеделско стопанство и се отпуска и изплаща на два етапа. Първият етап е след

одобрение на проектното предложение, а вторият - след установяване на правилното изпълнение на бизнес плана.

В рамките на проведен в периода м. ноември 2024 г. – м. януари 2025 г. прием са постъпили 1 094 проекта със стойност на заявената субсидия 85 585 808 лева.

II.Д.2 - Подпомагане на много малки земеделски стопанства

Интервенцията има за цел да обхване голям брой малки и полупазарни стопанства, които имат потенциал за развитие от гледна точка на мотивация и наличен фамилен труд. Разрастването на тяхното производство чрез подходяща публична подкрепа ще доведе до подсилване на групата от средните по размер стопанства, които са по-жизнеспособни. Това ще се отрази положително на цялостното състояние на отрасъла.

Малките стопанства са в затруднено положение, с недостиг на капиталов ресурс, и за да разширят производството и да осъвременят производствените си мощности, трябва да увеличат продуктивността и да намалят зависимостта си от работна сила. Техническите и технологични нововъведения са важен детерминиращ фактор за по-високи производствени резултати. С подходящите интервенции ще се намали използването на ръчен труд и тези стопанства ще могат да следват добрите земеделски практики, което ще осигури по-високи добиви при отглеждането на плодове и зеленчуци и продуктивност в говедовъдните и овцевъдни стопанства с по-малко разходи на труд.

Подпомагането се предоставя под формата на еднократна сума за периода на изпълнение на бизнес плана, като подкрепата е в размер на 39 116 лева за едно земеделско стопанство и се отпуска и изплаща на два етапа. Първият етап е след одобрение на проектното предложение, а вторият - след установяване на правилното изпълнение на бизнес плана.

Интервенцията е с бюджет от 58 674 000 лева. В периода м. ноември 2024 г. – м. февруари 2025 г. е проведен прием, с постъпили 1 432 проектни предложения със заявена субсидия в размер на 56 014 112 лева.

II.Д.3 - Стартова помощ за установяване на нови земеделски стопани в селското стопанство

Подкрепата цели привличане на нови предприемачи в земеделието, различни от младите земеделски стопани. Чрез осигуряване на допълнителна възможност за стартиране на селскостопански бизнес се подпомага икономическото развитие в селските райони, насърчава се местната конкурентоспособност и се създават предпоставки за подобряване на степента на развитие на човешкия капитал, включително създаване на нови работни места. Предоставя се улеснен достъп до модернизация на новите земеделски стопанства още на етап стартиране на техния селскостопански бизнес, посредством въвеждане на специализирани машини и оборудване.

В обхвата на интервенцията влизат земеделски стопани на възраст от 41 до 65 години, собственици на земеделско стопанство, които имат съответните професионални умения и познания за извършване на селскостопански и свързани със селското стопанство дейности. Предоставена е възможност, ако към момента на кандидатстване земеделските стопани не притежават професионални умения и познания, такива да бъдат придобити в установен срок.

Финансовата помощ се предоставя под формата на еднократна сума за периода на изпълнение на бизнес плана, в размер на 58 674 лева за едно земеделско стопанство, и се отпуска и изплаща на два етапа. Първият етап е след одобрение на проектното предложение, а вторият - след установяване на правилното изпълнение на бизнес плана.

Интервенцията е с бюджет от 39 116 000 лева. В рамките на проведен прием в периода м. ноември 2024 г. - м. февруари 2025 г. са постъпили 652 проектни предложения, със стойност на исканата субсидия в размер на 38 255 448 лева.

II.Ж.3 - Подкрепа на организации на производители или групи от производители

Интервенцията, с определен бюджет от 24 447 500 лева, е насочена към стимулиране на сътрудничеството между земеделските стопанства. Обединяването на земеделските стопани в

организации и групи на производители е механизъм, посредством който се цели концентриране на произведената земеделска продукция, планиране и адаптиране на производството в съответствие с търсенето на пазара по отношение на качество и количество, намаляване на производствените разходи, увеличаване на договорната сила на производителите на селскостопанска продукция във взаимоотношенията им с търговци на едро и дребно и постигане на по-добра пазарна реализация. Създава се възможност за повишаване на мотивацията на земеделските производители за обединяване в групи и организации, посредством определянето на различни приоритети и механизми за подпомагане. Това е от особено значение за групите и организациите и допринася за повишаване на тяхната конкурентоспособност и устойчивост.

Подпомагат се групи или организации на земеделски производители, признати от министъра на земеделието и храните по реда на специфичното национално законодателство. Размерът на финансовата помощ за групите и организациите на производители е под формата на годишно плащане в съответствие с представения бизнес план и се определя като процент от стойността на годишната реализирана на пазара продукция от групата или организацията на производители.

В периода м. декември 2024 г. – м. март 2025 г. е отворен прием по интервенцията, с постъпили 37 проекти предложения с обща стойност на субсидията 31 829 102 лева.

Интервенции от СПРЗСР 2023-2027 г. за инвестиции в основни услуги и дребна по мащаби инфраструктура в селските райони и запазване на духовния и културния живот на населението в селските райони

Интервенция II.Г.6 - Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура в селските райони

Интервенцията има за цел насърчаване на социалното приобщаване, подобряване на транспортната свързаност между населените места, енергийна ефективност на обществените сгради, както и на водопроводната и уличната мрежа, с цел повишаване качеството на живот в тях. Нейният бюджет възлиза на 977 923 783 лева.

Максималният размер на безвъзмездната финансова помощ е определен за всеки кандидат - община, съгласно одобрена от Комитета по наблюдение на СПРЗСР 2023-2027 г. „Методика за определяне на гарантирани бюджети за общините в обхвата на дефиницията за селски райони“.

В периода м. декември 2024 г. - м. март 2025 г. е проведен първи прием на заявления за подпомагане. Постъпили са 585 проектни предложения, със стойност на заявената субсидия 735 808 159 лева.

Втори прием на проектни предложения, с остатъчен бюджет от първия прием, е обявен в периода м. май 2025 г. - м. юли 2025 г. Подадени са 116 проекта, с общ размер на исканата субсидия 119 299 893 лева.

Интервенция II.Г.7 - Запазването на духовния и културния живот на населението в селските райони

Интервенцията има за цел запазването на духовния и културния живот на населението чрез възстановяване, реставрация, ремонт и/или реконструкция на сгради с религиозно значение, което до голяма степен да допринесе за запазването на културната идентичност и традиции в селските райони и повишаване на качеството на живот на хората, живеещи в тях.

Съгласно годишния индикативен график за приеми по СПРЗСР 2023-2027 г. през 2025 г. се предвижда прием по интервенцията с бюджет в размер на 141 795 500 лева.

Интервенции от СПРЗСР 2023-2027 г. за подхода „Водено от общностите местно развитие“

Интервенция II.Ж.5 - Изпълнението на операции, включително дейности за сътрудничество и тяхната подготовка, избрани в рамките на стратегията за местно развитие

На 30 декември 2024 г. е прието Постановление на Министерския съвет №494 за определяне на правила за прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие“ за периода 2023-2027 г.

Целите на интервенцията са: създаване на динамична жизнена среда; подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес, както и на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията; подкрепа за териториалната идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер; повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация и подкрепа за алтернативни дейности; подкрепа за въвеждането на иновации и насърчаване на прехода към кръгова икономика; насърчаване на устойчивата и качествена заетост и социално включване на уязвими и маргинализирани групи; съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство; приобщаващо образование и образователна интеграция.

В периода м. февруари - м. юни 2025 г. е открит прием на проектни предложения с бюджет в размер на 556 743 199 лева. За финансиране на стратегиите за BOMP е предвидено и допълващо финансиране от Европейския социален фонд плюс и Европейския фонд за регионално развитие, с което общият бюджет по подхода достига близо 740 000 000 лева.

Допустими кандидати са МИГ, които са юридически лица с нестопанска цел, и осъществяват общественополезна дейност. Те трябва да са регистрирани като сдружения по Закона за юридическите лица с нестопанска цел и същевременно да са публично-частни партньорства, с представители на широк кръг заинтересовани лица от територията на тяхното действие.

Максималният размер на общия публичен принос по СПРЗСР 2023-2027 г. в рамките на стратегия за BOMP е в съответствие с броя на населението в съответната територия и е насочен към изпълнение на дейности за сътрудничество, за управление, мониторинг, оценка и популяризиране на стратегията. За МИГ, обхващаща територия с население от 10 000 до 15 000 жители, включително се предвижда размер на подпомагането до 4 498 340 лева (2 300 000 евро), а за МИГ, обхващаща територия с население над 15 001 жители, включително - до 5 867 400 лева (3 000 000 евро).

3. Национален план за възстановяване и устойчивост

По реда на Постановление на Министерския съвет №157 от 2022 г. за определяне на органите и структурите, отговорни за изпълнението на Плана за възстановяване и устойчивост на Република България, и на техните основни функции, Министерство на земеделието и храните е определено за Структура за наблюдение и докладване във връзка с изпълнението на инвестиция К6.И1 „Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство“ на Компонент 6 „Устойчиво селско стопанство“ от НПВУ.

В периода м. септември - м. декември 2023 г. МЗХ проведе процедури чрез подбор на предложения за изпълнение на инвестиции по две направления - процедура BG-RRP-6.004 „Инвестиции в технологична и екологична модернизация“ и процедура BG-RRP-6.006 „Центрове за подготовка за предлагане на пазара и съхранение на плодове и зеленчуци“. От страна на потенциалните крайни получатели на финансова помощ е регистриран значителен интерес, съществено превишаващ предвидения бюджет.

Подкрепата по направление „Инвестиции в технологична и екологична модернизация“ е насочена към придобиване на материални и нематериални активи, свързани с дейности, допринасящи за опазване на околната среда, адаптиране на стопанствата към климатичните промени и подобро използване на ресурсите. Стимулират се инвестиции в земеделските стопанства за въвеждане на цифрови решения, които подобряват процеса на отглеждане на селскостопанските култури и животни, както и на автоматизирани и роботизирани системи за управление на отделните фази на производствения процес.

В рамките на обявената процедура „Инвестиции в технологична и екологична модернизация“, с бюджет от 381 657 840 лева, са подадени 4 358 проектни предложения със заявена БФП в размер на 912 193 337 лева. Сключени са 1 520 договора за финансова помощ с размер на БФП 315 562 820 лева. Към края на 2024 г. 6 от договорите са прекратени. Към 31.12.2024 г. по процедурата са извършени плащания по 204 договора на обща стойност 40 773 791 публични средства. За първите пет месеца на 2025 г. са

изплатени средства в размер на 102 364 689 лева. Целта на подкрепата по направление „Инвестиции в центрове за подготовка за предлагане на пазара и съхранение на плодове и зеленчуци“ е стимулиране създаването на къси вериги на доставка, модернизирането и автоматизирането на процесите по събиране, подготовка за пазара и съхранение на пресни плодове и зеленчуци. Получатели на безвъзмездната помощ могат да бъдат земеделски стопани, организации на производители, кооперации, сдружения на земеделски стопани.

По процедура „Инвестиции в центрове за подготовка за предлагане на пазара и съхранение на плодове и зеленчуци“, с бюджет от 18 000 000 лева, са подадени 41 проектни предложения със заявена субсидия в размер на 26 270 388 лева. Сключени са 23 договора за подпомагане с размер на БФП 13 603 245 лева. Към края на 2024 г. по процедурата са разплатени публични средства в размер на 262 556 лева.

Министерството на земеделието и храните е краен получател на средства по инвестиция К6.И2 „Дигитализация на процесите от фермата до трапезата“ от НПВУ, с бюджет в размер на 23 874 419 лева (19 949 345 лева от МВУ и 3 925 074 лева от националния бюджет за невъзстановим ДДС). Инвестиционният проект предвижда изграждане на Електронна информационна система в земеделието за обмен на данни между публичната администрация и икономическите субекти в сектора, която ще осигури интегриране и съвместимост на данните от различни информационни системи, регистри и базиданни, в и извън сектор Земеделие.

Целта на ЕИС3 е цифровизиране и обединяване на информационните ресурси в земеделието, създаване на условия за проследяване на напредъка по изпълнението на целите на зелената сделка в областта на селското стопанство, оптимизиране на бизнес-средата и намаляване на административната тежест.

Като елементи на ЕИС3 ще бъдат разработени обща платформа за обединяване на модулите на системата и интегриране на данни от други информационни системи, четири модула и мрежа за комуникация от полски и водни сензори.

Модулът за употребата на продукти за растителна защита и торове цели намаляване използването на тези продукти чрез дигитализиране на дневниците за растителна защита, които водят земеделските стопани. В модула ще въвеждат информация търговци, вносители, дистрибутори, консултанти и професионални потребители на продукти за растителна защита.

Информационно-аналитичният модул за контрол на употребата на антимикробни ветеринарни лекарствени продукти ще събира и обобщава информация от всички субекти, имащи отношение към производството, търговията и прилагането на тези препарати. Целта е осигуряване на пълна проследимост на антимикробните средства и подобряване на официалния контрол чрез въвеждане на електронна рецепта и на референтни прагове на тяхната употреба.

Модулът за проследяване „От фермата до трапезата“ ще събира и съхранява централизирано данни за даден продукт от производители, вносители, дистрибутори, търговци на едро и дребно, ще проследява движението му по логистичната верига и ще предоставя достоверна информация на всички участници в процеса, на контролните органи и на потребителите.

Модулът за онлайн обучение представлява инструмент за подобряване на знанията и информираността на земеделските стопани по отношение прилагането на иновации, адаптирането на стопанствата към изменението на климата, по-ефективно използване на ресурсите и пр.

Мрежата за комуникация от полски и водни сензори ще осигурява на земеделските стопанства данни за почвена влага, температура на въздуха и почвата и количество на валежите. Така фермерите ще могат да вземат адекватни решения за прилагането на най-подходящите агротехнически мероприятия.

През 2024 г. чрез процедура по Закона за обществените поръчки е избран изпълнител, на който е възложено разработването на ЕИС3. Предвидените дейности са в процес на изпълнение съобразно изготвен от изпълнителя работен план. Крайният срок за изграждане на системата е 31.12.2025 г.

В контекста на предизвикателствата пред селското стопанство, свързани с преминаването към по-екологосъобразни практики, без това да засегне продоволствената сигурност на страната, Министерството на земеделието и храните е поело ангажменти за осъществяване на включена в НПВУ реформа - Актуализиране на стратегическата рамка на аграрния сектор. Същността на реформата се състои в подготовката на Национална програма за действие за принос към изпълнение на целите на Стратегията „От фермата до трапезата“. Целта на Програмата е да актуализира и надгради стратегическата рамка за управление на аграрния сектор, регламентирана в Националната програма за развитие България 2030, като очертае инструменти, мерки и дейности, свързани с изпълнение на конкретни цели и ангажменти, допринасящи за опазване на климата, околната среда, биоразнообразието и природните ресурси за периода до 2030 г.

Програмата е одобрена с Решение на Министерския съвет №857/13.12.2024 г. и е в процес на изпълнение.

4. Допълнително държавно подпомагане

Подпомагането на земеделския сектор в България по двата стълба на ОСП се допълва от финансова подкрепа с национални средства по схеми за държавни помощи, краткосрочни и инвестиционни кредити, отпускани от ДФ „Земеделие“.

4.1. Държавни помощи в земеделието

Министерство на земеделието и храните определя и осъществя политиката за национално подпомагане в земеделието в съответствие със законодателството на Европейския съюз за държавните помощи и във връзка с разпоредбите на Закона за държавните помощи.

Държавните помощи като инструмент за подпомагане в селскостопанския отрасъл на страната се планират, разработват и насочват към приоритетните нужди на българското земеделие, при спазване на европейските и националните законодателни норми – договори, регламенти, решения, рамки и други.

Мерките, които се прилагат, са насочени към стимулиране на инвестициите с цел повишаване на ефективността на стопанствата и производство на по-качествена продукция, застраховане и компенсация на щети от природни бедствия и неблагоприятни климатични събития, съдействие за предотвратяване на заболявания по растения и животни, опазване на генетичните ресурси в растениевъдството и животновъдството, насърчаване на хуманното отношение към животните, стимулиране участието в изложения за популяризиране българското селскостопанско производство и за обмен на опит.

Инициативата за подпомагане чрез мярка за държавна помощ обикновено произтича от съответния бранш (Растениевъдство, Животновъдство, Преработка на селскостопански продукти), който участва при разработването на съответната мярка.

Общата стойност на подпомагането с държавни помощи в сектор Земеделие през 2024 г. е в размер на 976 635 268 лева, от които:

- 845 898 265 лева по схеми на държавни помощи и помощи de minimis, администрирани от ДФЗ;
- 130 737 003 лева по 2 схеми за данъчни облекчения (преотстъпване на корпоративен данък за данъчна 2024 г. и намалена акцизна ставка на газьол).

През годината са предоставени държавни помощи в следните направления:

1) Управление на риска и кризите, насочени към противодействие и компенсиране на щети при природни бедствия или неблагоприятни метеорологични условия, както и при болести по животните и растенията:

- Помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия;

Подпомагането по схемата на държавна помощ представлява директна помощ, която е в размер до 80% от средните производствени разходи за отглеждане на дадена култура през съответната стопанска година.

- Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери;

Помощта се изплаща във вид на директни помощи до 100% от средните пазарни цени на селскостопанските животни по видове и категории;

- Държавни помощи за превенция на болести по растения и животни:
 - Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период;
 - Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятелители по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae)“;
 - Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец - *Tuta absoluta* Meyrick (Lepidoptera)“;
 - Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за предотвратяване на разпространението и контрол на вредителите по лозата (род *Vitis*)“;
 - Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерките по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните;
 - Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;
 - Помощ за компенсиране на разходи при отстраняване и унищожаване на мъртви животни.

2) Помощи, насочени към гарантиране използването на качествен посевен материал в растениевъдството, поддържане на високо ниво на развъдната дейност в животновъдството и оптимизиране процеса по производство на качествени селскостопански продукти:

- Помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал;
- Помощ за водене на родословна книга и определяне на продуктивните качества на животните;
- Помощ за сертифициране на стопанства в сектор „Плодове и зеленчуци“ по стандарта GLOBALG.A.P.

3) Помощи, насочени към повишаване на качеството на храните и суровините от животински произход чрез отделяне на особено внимание на хуманно отношение към животните:

- Помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете;
- Помощ за реализиране на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците.

4) Помощ за участие в изложения –

Подпомагането от този вид допринася както за популяризацията на българската селскостопанска продукция на пазара, както и за промотиране на рентабилните сортове растения, породи животни, иновационни и ефективни технологии и практики сред българските земеделски стопани. Прилага се в сектори „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Преработка на земеделски продукти“.

5) Помощи по Временната рамка за мерки за държавна помощ при кризи и преход в подкрепа на икономиката след агресията на Русия срещу Украйна:

- Помощ в подкрепа на ликвидността на земеделски стопани за преодоляване на негативното икономическо въздействие на руската агресия срещу Украйна;
- Помощ в подкрепа на разходи за вода за напояване при отглеждане на земеделски култури.

6) Минимални помощи de minimis

Помощите от типа de minimis се предоставят при спазване разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1408/2013 г. и Регламент (ЕС) 2023/2831 г. Правилото de minimis се прилага по отношение на помощи, които поради малкия си размер не застрашават конкуренцията и могат да се предоставят от държавите членки без необходимост от одобрение от Европейската комисия.

През 2024 г. по разработени схеми de minimis е предоставено подпомагане в размер на 14 226 957 лева.

7) Държавни помощи под формата на данъчни облекчения (администрирани по друг ред)

- Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративния данък.

Помощта се администрира от Националната агенция за приходите. По данни на НАП, преотстъпеният данък за данъчна 2024 г. е в размер на 30 741 373 лева от 1 456 лица;

- Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство.

По линия на помощта през 2024 г. са изплатени 99 995 629 лева на 14 640 земеделски стопани.

Таблица IV.14. Държавни помощи в земеделието през 2024 г.

№	Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициери
	Държавни помощи, администрирани от ДФЗ		
1	Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по Държавната профилактична програма и Програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните	22 488 452	27 805
2	Помощ за създаване и поддържане на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните	9 837 742	5 253
3	Помощ за компенсиране на материални щети по загинали селскостопански животни и унищожени пчелни кошери и пчелни семейства	239 010	11
4	Помощ за реализирането на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към свинете	41 915 068	62
5	Помощ за реализирането на доброволно поети ангажменти за хуманно отношение към птиците	39 244 685	252
6	Помощ за компенсиране на разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни-по помощта доставчиците на услуги са 2 бр. инсинератори	26 000 000	2
7	Помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия от август до октомври 2023 г.	2 629 527	206
8	Помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия от 2022 г.	261 421	9
9	Помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия до 31.07.2024 г.	5 494 018	384
10	Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма за контрол на вредителите в трайните насаждения през зимния период	8 706 794	3 429
11	Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по Националната програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец	379 968	205

№	Държавна помощ	Усвоен финансов ресурс - лева	Брой бенефициери
12	Помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятелители по картофите от сем. Телени червеи	1 312 657	274
13	Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция	3 033 449	678
14	Помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал - по помощта доставчик на услугата е ИАСАС	1 199 988	1
15	Помощ за компенсиране разходите на земеделски стопани, свързани с изпълнение на мерки по Национална програма от мерки за предотвратяване разпространението и контрол на вредители по лозата (род Vitis)	1 024 737	256
16	Помощ за сертифициране на стопанства в сектор „Плодове и зеленчуци“ по стандарта GLOBALG.A.P.	77 378	56
17	Помощ за участие в изложения - по помощта доставчици на услугата са браншови организации	3 724 000	39
18	Помощ в подкрепа на ликвидността на земеделски стопани за преодоляване на негативното икономическо въздействие на руската агресия срещу Украйна (включително остатъчни плащания по помощта, прилагана през 2023 г.)	653 101 595	52 044
19	Помощ в подкрепа на разходи за вода за напояване при отглеждане на земеделски култури (включително остатъчни плащания по помощта, прилагана през 2023 г.)	10 752 201	1 162
20	Плащания от предходни години по инвестиционни схеми за подпомагане	248 620	5
21	Помощ де минимис (Регламент (ЕС)2023/2831 и Регламент (ЕС) 1408/2013)	14 226 957	2 224
	Данъчни мерки		
22	Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство-разходите се докладват в МФ	99 995 630	14 640
23	Помощ за инвестиции в земеделски стопанства, чрез преотстъпване на корпоративен данък - за данъчна 2024 г.	30 741 373	1 456
	Общо държавни помощи, администрирани от ДФЗ	845 898 265	62 366
	ОБЩО държавни помощи (вкл. чрез данъчни мерки)	976 635 268	78 462

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция за приходите, Агенция „Митници“, БАБХ.

Данни за 2025 г.

Към месец юли 2025 г. с решения на Управителния съвет на Държавен фонд „Земеделие“ е утвърден ресурс за държавни помощи в селското стопанство в размер на 160 003 589 лева по схеми на държавни помощи и за помощи de minimis, прилагани от ДФЗ. Усвоеният ресурс е 113 682 356 лева.

4.2. Краткосрочно кредитиране

През 2024 г. са отсрочени кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди, получени през периода 2008 - 2012 г. Лихвеният процент за отсрочване на предоставените краткосрочни кредити е 4,5%.

Кредитният дълг по главницата на отсрочените кредити възлиза на 4 293 962 лева и 928 479 лева по лихва, за 78 бенефициера (в т.ч. 26 бр. животновъди, 40 бр. птицевъди и 12 бр. свиневъди) по сключени 129 договора.

4.3. Инвестиционни кредитни схеми на ДФЗ

През 2024 г. ДФЗ прилага следните схеми за кредитиране на инвестиционните намерения на земеделските стопани:

- Кредитиране със средства на ДФ „Земеделие“ на кандидати с одобрени проекти по Наредба № 8 от 20.06.2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите от Стратегическия план за

развитие на земеделието и селските райони за периода 2023 – 2027 г. в сектора на пчеларството;

- Кредитиране със средства на ДФ "Земеделие" за реализация на одобрени проекти за публични дейности на лица със сключени договори за предоставяне на финансова помощ по подмярка 4.3 от мярка 4 и подмярка 16.1 и подмярка 16.4. от мярка 16 от ПРСР 2014 - 2020 г.;
- Кредитна схема на Държавен фонд „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство.
- **Схема за кредитиране със средства на Държавен фонд „Земеделие“ на кандидати с одобрени проекти по Наредба № 8 от 20.06.2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023 – 2027 г. в сектора на пчеларството.**

Схемата представлява продължение на подобна схема, прилагана от 2012 г. във връзка с дейностите в предходни периоди Национална програма по пчеларство. Прилагането на схемата за кредитиране допринася за значително увеличение в усвояването на средствата по инвестиционните проекти в пчеларския сектор. Държавен фонд „Земеделие“ отчита пълна и бърза възвръщаемост на предоставените кредити, заедно с начислените по тях лихви. По условията на схемата се предоставя възможност на голям брой земеделски производители да осигурят чрез кредит необходимия им финансов ресурс за реализация на одобрени проекти за закупуване на нови кошери, отводки, пчелни майки, ветеринарно-медицински препарати, пчеларско оборудване и прикачен инвентар за подвижно пчеларство. Максималният размер на кредита е до 95% от размера на полагащата се безвъзмездна финансова помощ, изчислени въз основа на реално договорените разходи по сключени договори за покупко-продажба на активите, одобрени в договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Лихвеният процент е в размер 5,91% на годишна база. Погасяването на кредита и дължимите лихви се осъществява чрез прихващане от одобрената финансова помощ.

За срока на прием по схемата през 2024 г. са подадени 94 заявления за кредит, като всички са обработени и са финансирани. Сумата на предоставените средства е 581 571,06 лева. След извършено прихващане с одобрената финансова помощ напълно са погасени 93 кредита, а 1 е предоговорен.

- **Кредитиране със средства на ДФ "Земеделие" за реализация на одобрени проекти за публични дейности на лица със сключени договори за предоставяне на финансова помощ по подмярка 4.3 от мярка 4 и подмярка 16.1 и подмярка 16.4 от мярка 16 от ПРСР 2014 - 2020 г.**

Схемата за кредитиране е насочена към подпомагане реализирането на одобрени проекти за публични дейности на лица със сключени договори за предоставяне на финансова помощ по подмярка 4.3 от мярка 4, подмярка 16.1. и подмярка 16.4. от мярка 16. Прилагането на схема цели да повиши усвоените средства и да окаже положителен ефект върху изпълнението на заложените индикатори в ПРСР 2014 -2020 г.

Предвидено е безвъзмездната финансова помощ, предоставена по ПРСР 2014 – 2020 г., да се прихваща за погасяване на кредита и дължимите лихви. За 2024 г. лихвеният процент е определен в размер, равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, увеличен с един пункт надбавка. В рамките на годината са одобрени две заявления за кредит и е финансирана 1 заявка за плащане в размер на 474 304,55 лева.

- **Кредитна схема на Държавен фонд „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство**

Кредитната схема на Държавен фонд „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство е с три основни направления - „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Техническо обезпечаване“.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;

- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Кредитите по схемата са със срок на погасяване от 12 месеца до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията, в които срокове се включват и гратисни периоди по отношение издължаване на главницата. Инвестиционните проекти се финансират при годишен лихвен процент, равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от Управителния съвет на Държавен фонд „Земеделие“ за 2024 г. – 5,91% при пряко кредитиране и до 7% при рефинансиране чрез търговски банки. За финансираните пряко от Държавен фонд „Земеделие“ кредити таксата за обработка и управление е 0,5 %.

Очаквани данни за 2025 г.

За 2025 г. на земеделските производители се очаква да бъдат предоставени инвестиционни кредити по следните схеми:

- Кредитна схема за инвестиции в селското стопанство;
- Схема за кредитиране със средства на Държавен фонд „Земеделие“ на кандидати с одобрени проекти по Наредба № 8 от 20.06.2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023 – 2027 г. в сектора на пчеларството;
- Схема за кредитиране със средства на Държавен фонд „Земеделие“ за реализация на одобрени проекти за публични дейности на лица със сключени договори за предоставяне на финансова помощ по подмярка 4.3 от мярка 4 и подмярка 16.1. и подмярка 16.4. от мярка 16 от Програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г.

През 2025 г. в бюджета на Държавен фонд „Земеделие“ за инвестиционни кредити са заложили 90 млн. лева, при условие за поддържане на нетно салдо до минус 40 млн. лева. С решение на Управителният съвет на ДФЗ новите кредити, финансирани пряко от Фонда се олихвяват с годишен лихвен процент, равен на референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит, увеличен с един пункт надбавка.

Към юни 2025 г. по схемата за кредитиране със средства на Държавен фонд „Земеделие“ за реализация на одобрени проекти за публични дейности на лица със сключени договори за предоставяне на финансова помощ по подмярка 4.3 от мярка 4 и подмярка 16.1. и подмярка 16.4. от мярка 16 от Програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. е постъпило и платено 1 заявление за плащане на транш по поети ангажименти от 2024 г. в размер на 482 724,11 лева.

Към 20 юни 2025 г. по схемата за кредитиране със средства на Държавен фонд „Земеделие“ на кандидати с одобрени проекти по Наредба № 8 от 20.06.2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите от СПРЗСР 2023 – 2027 г. в сектора на пчеларството са постъпили 82 заявления за кредит. От тях са финансирани 65 броя на обща стойност 442 401,93 лева.

V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Регистрация на земеделска и горска техника

Регистрацията на земеделската и горската техника позволява да се следи техническото състояние на всяка машина, да се контролира тяхната безопасност при работа и транспорт, да се поддържа база данни с всички машини на територията на страната, да се проследява динамиката на обновление на машинно-тракторния парк.

През 2024 г. в страната са регистрирани общо 30 616 броя земеделска и горска техника, от които 10 606 броя са нови машини.

Таблица V.1. Регистрирана земеделска и горска техника през 2024 г.

Вид техника	Общо	в т.ч. нови машини
Верижни трактори	96	9
Колесни трактори	7 580	1 367
Самоходни шасита	6 539	2 184
Друга самоходна техника	114	1
Тракторни ремаркета	2 372	692
Горска техника	1 665	592
Зърнокомбайни	712	99
Самоходни силажокомбайни	36	0
Други самоходни машини	108	32
Машини за сеитба и садене	1 311	646
Машини за торене и растителна защита	3 670	1 440
Фуражоприбиращи и фуражопреработващи	3 108	1 718
Почвообработващи	3 172	1 724
Сушилни и други	3	0
Зърно и семепочистващи	18	14
Машини за поливане	112	88
Общо:	30 616	10 606

Източник: МЗХ

1.2. Технически преглед на техниката

Извършването на ефективен контрол на техническото състояние и безопасността на техниката гарантира защита живота и здравето на работещите със земеделска и горска техника и намаляване на трудовите злополуки и жертвите от пътнотранспортни произшествия, свързани с неизправности на техниката.

През 2024 г. областните дирекции „Земеделие“ са извършили 148 641 технически прегледа на земеделска и горска техника.

1.3. Правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

След извършени 70 проверки на място на материалната база и учебната документация, в рамките на 2024 г. са издадени 68 удостоверения за регистрация на учебни форми за извършване на обучение на кандидатите за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника. Извършени са и 3 проверки на място на материалната база във връзка с промяна на обстоятелствата. Направени са 8 корекции на разрешителни и удостоверения за регистрация на учебни форми за промяна на обстоятелствата.

През годината са извършени 15 текущи проверки на основание на чл. 44, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 1/15.02.2019 за условията и реда за обучение на кандидатите за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника и условията и реда за издаване на удостоверение за регистрация на учебни форми за тяхното обучение във връзка с изискванията с чл. 13 и 14 от същата наредба.

Към 01.02.2024 г. има валидни 181 удостоверения по категории, издадени на 91 учебни форми за извършване на обучение

Таблица V.2. Издадени разрешителни и свидетелства за правоспособност по категории през 2024 г.

Категория	Брой издадени свидетелства за правоспособност
Твк	5 081
Твк-З	2 233
Твк-М	666
Твк-Г	318
Тпс-мот.тр.хр.	1 801
Тпс-гатер-банцизи	14
Тпс-въжени линии	2
Общо	10 115

Източник: МЗХ

1.4. Изпитване и сертифициране на употребявана земеделска и горска техника

През 2024 г. в центровете за изпитване и сертифициране в Русе и Пловдив са извършени 2 770 изпитвания на употребявана земеделска и горска техника и машини за земни работи.

Извършени са и 767 проверки на оборудването за прилагане на продукти за растителна защита.

2. Хидромелиорации

2.1. Обекти за предпазване от вредното въздействие на водите

Годишният отчет на разходите, извършени от „Напоителни системи“ ЕАД през 2024 г. за дейността по договор за обектите за предпазване от вредното въздействие на водите (ОПВВВ) е на обща стойност 29 559 388 лева с ДДС, като предоставените авансови средства по договора от МЗХ са 29 300 000 лева с ДДС.

През 2024 г. са възстановени компрометирани участъци от корекции на реки и дерета, отводнителни канали, с което е подобрена тяхната проводимост и функцията им за защита от наводнения на земеделски земи, населени места и техническа инфраструктура.

Извършено е поддържане експлоатационното състояние на отводнителни системи и отводнителни полета, с което е постигнато подобряване на водно-въздушния баланс на почвата в обработваемите земеделски земи, способстващо за увеличение на добивите на селскостопанската продукция.

Подобрено е състоянието на Дунавски диги, като са почистени участъци от храстовидна и дървесна растителност. Извършени са ремонти по отводнителни помпени станции.

Извършените дейности от „Напоителни системи“ ЕАД (финансирани със средства от държавния бюджет на България) са подобрили общото експлоатационно състояние на водностопанските системи и съоръжения.

Въз основа на Договор № РД-50-7/18.03.2024 г., през 2025 г. „Напоителни системи“ ЕАД извършва обществена услуга за защита от вредното въздействие на водите, включваща дейности по поддръжка и експлоатация на 3 141 км корекции на реки, 241 км Дунавски диги, 255 км предпазни диги, 70 отводнителни помпени станции (ОПС), 7 ретензионни язовира и отводнителни системи и полета, отводняващи 1,466 млн. дка площи.

През първите пет месеца на 2025 г. направените разходи от „Напоителни системи“ ЕАД за извършване на дейностите по договор за ОПВВВ са на стойност 11 432 319 лева с ДДС.

В периода до 31.05.2025 г. са извършени ремонтно-възстановителни работи на над 15 обекта (компрометирани участъци от корекции на реки, Дунавски диги, отводнителни канали, ремонти на ОПС, ретензионен язовир и др.). Изготвени са работни проекти за два обекта – участъци от корекция на река Места.

В програмите за 2025 г. се предвижда да продължи възстановяването на компрометирани участъци от диги, корекции на реки и други ОПВВВ, както и първоетапно възлагане и изготвяне на работни/технически инвестиционни проекти на компрометирани обекти, с цел последващото им възстановяване. Очаква се разходите за дейностите през 2025 г. по Договор № РД-50-7/18.03.2024 г. да

достигнат 29 млн. лева. Изпълнението на дейностите по ОПБВВ е сериозно затруднено, поради недостиг на строителна техника, механизация и транспортни средства. Техническите средства, с които разполага дружеството са амортизирани и не са високоефективни, особено в критични и аварийни ситуации.

В изпълнение на Постановление на Министерски съвет № 201 от 14.07.2011 г. Министерство на земеделието и храните е възложило на „Напоителни системи“ ЕАД функцията на възложител за изпълнение на строеж „Инженеринг - проучване, проектиране и изпълнение на строително монтажни работи, свързани с предотвратяване от наводняване на околните земеделски земи и на прилежащите съоръжения и насипи на ЛОТ4 от АМ „Тракия“ „Ямбол – Карнобат“. Към средата на 2025 г. завършени и предадени са 10 подобекта на строежа, като остават за реализация 2 подобекта по Азмак дере.

За да се реализира строителството на двата подобекта по Азмак дере, основна цел на този етап е да започне извършване на пълните археологически проучвания, както и на съответните отчуждения и уреждане собствеността в публична държавна собственост на МЗХ на засегнатите от подробния устройствен план частни имоти, общински имоти и имоти горски фонд, като тези процедури изискват значително технологично време.

2.2. Напояване

Язовирите, собственост и стопанисвани от „Напоителни системи“ ЕАД са общо 181 броя. От тях, за ползване, включително стопанисването, поддръжка, експлоатация, опазване и мониторинг, понастоящем са предоставени 19 комплексни и значими язовира - публична държавна собственост, а 15 са ретензионни. През 2024 г. дружеството е извършвало частични и текущи ремонтни работи по напоителната инфраструктура, основно във връзка с подготовката на поливен сезон и възникнали аварийни ситуации.

През 2024 г. от „Напоителни системи“ ЕАД са полети общо 342 614 дка с подадени водни маси в размер на 311 613 хил. м³, в т.ч. 115 219 дка ориз с 273 817 хил. м³ водни маси. Общо полетите площи са с около 11% повече в сравнение с предходната година.

През последните години се наблюдава тенденция на нарастване на размера на поливаните площи, като основно влияние оказват атмосферните условия през съответната година – валежите и температурите по време на поливния сезон.

Таблица V.3. Полети площи и подадени водни маси от „Напоителни системи“ ЕАД през 2024 г. по видове култури

	ОБЩО		Царевица		Тютюн		Зеленчуци		Трайни насаждения		Ориз		Други култури	
	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси
	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3
Бургас	5 818	320	268	19	0	0	32	2	1 507	63	0		4 011	236
Видин	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
Горна Тунджа	27 227	40 449	8 251	1 930	975	263	947	209	743	134	15 765	37 837	546	76
Долен Дунав	9 126	1 928	1 553	284	0	0	703	229	208	33	0		6 662	1 382
Марица	99 943	139 650	35 079	5 494	492	84	1 110	137	3 619	194	56 653	133 257	3 000	484
Мизия	1 665	221	747	98	640	54	262	66	13	2	0		3	0
София	6 592	994	50	4	0	0	6 457	966	0	0	0		85	24
Среден Дунав	26 601	3 533	13 633	1 207	333	87	6 499	1 563	920	22	0		5 216	654
Средна Тунджа	56 945	8 300	41 501	6 857	238	71	1 762	217	4 843	531	0		8 601	624
Струма-Места	12 343	2 562	5 154	1 054	178	22	3 895	873	1 382	129	0		1 734	484
Тополница	71 689	108 725	18 918	4 556	1 022	237	3 889	525	3 693	365	42 801	102 723	1 366	319

	ОБЩО		Царевица		Тютюн		Зеленчуци		Трайни насаждения		Ориз		Други култури	
	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси	Полети площи	Подадени водни маси
	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3	дка	хил. м3
Хасково	5 330	1 114	2 368	357	283	35	1 725	618	574	53	0		380	51
Черно Море	2 332	383	166	34	0	0	1 540	289	458	59	0		168	1
Шумен	17 003	3 434	13 982	2 686	0	0	890	221	119	12	0		2 012	515
ОБЩО	342 614	311 613	141 670	24 580	4 161	853	29 701	5 915	18 079	1 597	115 219	273 817	33 784	4 850

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

През 2024 г. цените, по които „Напоителни системи“ ЕАД извършва услугата „доставка на вода за напояване“ се запазват на нивата от предходната година, като са диференцирани по региони и в зависимост от начина на доставка.

Таблица V.4. Обобщена справка за напояване от „Напоителни системи“ ЕАД за периода 2022 – 2024 г.

	2022			2023			2024		
	ва поливка	Поливо декари	Водни маси	ва поливка	Поливо декари	Водни маси	ва поливка	Поливо декари	Водни маси
	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³	дка	дка	хил. м ³
Бургас	4 823	5 864	238	5 065	6 905	304	5818	7747	320
Видин	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Горна Тунджа	19 280	32 481	31 144	21 775	39 328	33 569	27 227	47 721	40 449
Долен Дунав	9 304	42 781	1 934	9 494	45 271	2 055	9 126	45 392	1 928
Марица	87 954	269 376	132 586	99 513	314 441	155 766	99 943	302 359	139 650
Мизия	2 010	5 475	121	1 473	3 863	157	1 665	3 914	221
София	4 898	9 012	552	5 722	15 056	929	6 592	15 671	994
Среден Дунав	15 366	62 326	1 948	16 386	73 943	2 252	26 601	116 830	3 533
Средна Тунджа	37 838	66 328	4 629	46 192	80 133	5 386	56 945	112 577	8 300
Струма-Места	9 024	22 157	1 469	9 661	22 509	1 543	12 343	36 777	2 562
Тополница	62 958	88 363	88 283	67 269	95 684	88 672	71 689	101 007	108 725
Хасково	4 303	15 602	995	3 784	14 160	929	5 330	16 692	1 114
Черно Море	4 527	10 279	420	6 679	14 865	595	2 332	5 879	383
Шумен	12 515	42 590	2 318	15 363	46 630	2 580	17 003	67 292	3434
ОБЩО	274 800	672 632	266 637	308 375	772 787	294 737	342 614	879 858	311 613

Източник: „Напоителни системи“ ЕАД

2.3. Подкрепа за инвестиции в хидромелиоративна инфраструктура

Провеждането на държавната политика, насочена към развитието и поддържането на устойчиво, конкурентоспособно земеделие е неразривно свързано с адекватното стопанисване, управление и използване на изградената хидромелиоративна инфраструктура за доставка на вода за напояване, както и подсигуряване на ефикасна превенция чрез реконструкция/рехабилитация и модернизация на хидромелиоративната инфраструктура, използвана за селскостопански цели и адаптиране на селското стопанство към последиците от изменението на климата.

С цел трайно осигуряване на по-качествена услуга и намаляване загубите на вода е необходимо влагането на значително по-големи средства. В тази връзка „Напоителни системи“ ЕАД е кандидатствало по подмярка 4.3 „Подкрепа за инвестиции в инфраструктура, свързана с развитието, модернизирането или адаптирането на селското и горско стопанство“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г.

Съгласно условията за кандидатстване по подмярка 4.3 са одобрени двадесет и четири проектни предложения от „Напоителни системи“ ЕАД за възстановяване на съществуващи хидромелиоративни съоръжения за напояване. През 2023 г. са сключени договори за изпълнение на всички обекти, одобрени по мярката. Строително-монтажните дейности по всички 24 обекта са завършени.

„Напоителни системи“ ЕАД ще има възможност да кандидатства и по интервенция II. Г.5 „Инвестиции в инфраструктура за напояване“ от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на България за периода 2023 - 2027 г. Подкрепата в рамките на интервенцията ще бъде насочена към инфраструктура за напояване, чрез която се постига икономическа устойчивост чрез увеличаване на съотношението между ползите за сектора на селското стопанство, както и екологична устойчивост чрез ефективно използване на водните ресурси. Подпомагането ще бъде насочено към оператори, които управляват хидромелиоративна инфраструктура и предоставят услугата „Доставяне на вода за напояване“ в съответствие с приложимото национално законодателство. Предвиден е финансов ресурс в размер на общо 100 млн. евро публични средства.

От страна на „Напоителни системи“ ЕАД са подготвени общо 41 Инвестиционни предложения за подпомагане, като същите са подбрани така, че включват участъци от най-интензивно използваните съоръжения за напояване с първостепенна нужда от рехабилитация, разположени на територията на цялата страна.

3. Растителна защита и фитосанитарен контрол

3.1. Наблюдение върху развитието на икономически важни вредители и растителна защита

Инспекторите по растителна защита към ОДБХ извършват системни наблюдения на земеделските култури за появата, развитието и разпространението на икономически важни болести и неприятели, които са в пряка зависимост от агрометеорологичните условия по време на вегетация на културите. Задължение на земеделските производители е своевременно да обследват полетата за нападение от болести и неприятели и да прилагат химичен контрол само при достигане на праговете на икономическа вредност на вредителите при различните култури.

3.2. Растителна защита

■ Растителна защита при зърнено-житни култури

През 2024 г. общото фитосанитарно състояние на зърнено - житните култури е добро.

Контрол на плевели

В рамките на 2024 г. са внесени хербициди общо на 1 329,950 хил. ха с есенници (при 1 328,580 хил. ха през предходната година), в т. ч. 1 161,268 хил. ха с пшеница и 168,682 хил. ха с ечемик. Третиране срещу широколистни плевели е проведено на 566,996 хил. ха.

Върху засетите площи с царевица са внесени почвени хербициди на 254,956 хил. ха, с вегетационни хербициди срещу видове житни и широколистни плевели са третирани общо 285,804 хил. ха.

Контрол на неприятели и болести

Вредна житна дървеница

Общо нападнатите площи от възрастното на вредната житна дървеница през годината са 184,242 хил. ха, а третиране е извършено на 110,452 хил. ха.

Третиране срещу ларвите на неприятеля е извършено на 144,204 хил. ха, при нападнати 191,770 хил. ха.

Обикновена житна пиявица

През 2024 г. са третирани 167,760 хил. ха срещу ларвите на обикновена житна пиявица при нападнати 191,090 хил. ха.

Западен царевичен коренов червей

В рамките на 2024 г. са осигурени феромонов и фероконов уловки за установяване летежа и плътността на неприятеля. По оперативни данни на БАБХ общо нападнати площи от него са 1,600 хил. ха с царевица (при 3,490 хил. ха през 2023 г.), а третиране е извършено на 0,900 хил. ха. За контрол на неприятеля са налични голям брой разрешени за пускане на пазара и употреба продукти за растителна защита.

Брашнеста мана

Нападнатите площи с пшеница от брашнеста мана са 447,029 хил. ха, третиране е извършено на 599,924 хил. ха. Извършени са много ранни химични третираня, като на голяма част от третираните площи използваните фунгициди са съчетани с внасяне на вегетационни хербициди.

Септориози

Нападение от болестта е отчетено на 239,290 хил. ха, а третиране е проведено на 339,620 хил. ха.

■ Растителна защита при технически култури

Контрол на плевели

През 2024 г. са внесени почвени хербициди на 399,447 хил. ха слънчоглед, а вегетационно са третираны 467,924 хил. ха.

През есента е проведен химичен контрол на плевелите, при рапицата, основно с почвени хербициди, като са внесени на 27,395 хил. ха. Вегетационни хербициди са приложени на 43,457 хил. ха.

Внесени са почвени хербициди на 1,019 хил. ха тютюн, с вегетационни хербициди са третираны 0,100 хил. ха.

Химичният контрол на плевелите при картофите е проведен чрез внасяне на почвени и вегетационни хербициди. Почвени хербициди са внесени на 4,073 хил. ха, а вегетационни хербициди са приложени на 1,833 хил. ха.

Контрол на болести и неприятели

Черни петна (фома) и Сиви петна (фомопсис) при слънчоглед

През годината е проведено третиране на 45,215 хил. ха срещу фома. Проведено е третиране на 45,050 хил. ха срещу фомопсис. Третиранята основно са превантивни.

Мана по слънчогледа

В рамките на 2024 г. се наблюдават прояви на системна и локална форма на мана по слънчогледа. Общо нападнатите площи от болестта през годината са 3,247 хил. ха, при 5,626 хил. ха през 2023 г.

Причинител на маната е *Plasmopara helianthi* (halstedii). Мерките за контрол на патогена са: високо ниво на агротехника - задължително обеззаразяване на семената преди сеитба, дълбока оран след прибиране на реколтата, сеитба на устойчиви сортове и хибриди; задължително унищожаване на самосевките и при установена зараза - спазване на 7-8 годишно сеитбообращение с житни култури. За обеззаразяване на семената има разрешени за пускане на пазара и употреба продукти за растителна защита.

Рапичен цветояд

През месеците април и май 2024 г. са проведени третираня срещу рапичен цветояд на 53,441 хил. ха рапица.

Рапичен стъблен скритохоботник

През 2024 г. са третираны 19,760 хил. ха рапица срещу неприятеля.

■ Растителна защита при зеленчукови култури

Контрол на неприятели

Доматен миниращ молец

В повечето оранжерии на страната не е допуснато размножаване на неприятеля през 2024 г. Проведени са от 1 до 10 броя третираня с инсектициди на 0,126 ха.

При полски условия срещу доматения миниращ молец са проведени от 1 до 6 третираня на площ от 1,324 хил. ха.

През годината продължава прилагането на държавна помощ по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец“. Бенефициенти на помощта са земеделски стопани, отглеждащи в оранжерии домати, пипер, патладжан и картофи, на площи с размер над 1 дка. В рамките на 2024 г. по програмата са кандидатствали 204 земеделски стопани.

▪ Растителна защита при овощни култури

Контрол на неприятели и болести

Листогризеци гъсеници

Преобладаващи видове в овощните насаждения са: Гъботворка; Педомерки; Бяла американска пеперуда и Бяла овощна пеперуда. През 2024 г. неприятелите са в ниска популационна плътност и степен на нападение. Вредната дейност и разпространението на листогризеците гъсеници са ограничени от третиранята срещу други икономически важни вредители по овощните култури. Третиране срещу основните листогризеци видове е извършено на 8,333 хил. ха овощни насаждения, в това число 0,787 хил. ха семкови и 7,546 хил. ха костилкови овощни видове съчетани с извеждането на борба и срещу други вредители.

Листозавивачки и пъпкозавивачки

Третиране срещу неприятелите е извършено на 1,586 хил. ха семкови овощни видове.

Листни въшки

Нападение от листни въшки е констатирано повсеместно и при всички овощни култури. Третираня са 3,864 хил. ха семкови и 14,630 хил. ха костилкови овощни видове, от 1 до 6 пъти.

Калифорнийска щитоносна въшка

Срещу калифорнийска щитоносна въшка са третирани общо 1,575 хил. ха овощни насаждения.

Обикновена сливова щитоносна въшка

В рамките на 2024 г. са третирани 1,907 хил. ха сливи от общо 10,069 хил. ха сливови насаждения, като основно са извършени комбинирани третираня със сливов плодов червей.

Черешова муха

Третираните площи са 10,628 хил. ха.

Черна сливова плодова оса

Срещу неприятеля са третирани 5,885 хил. ха от 1 до 2 пъти.

Плодови червеи

През 2024 г. са третирани 4,051 хил. ха ябълкови градини срещу ябълков плодов червей, 8,754 хил. ха сливови насаждения срещу сливов плодов червей и 5,787 хил. ха срещу източен плодов червей по праскови и кайсии.

Прасковен клонков молец

Третираня са 2,914 хил. ха с праскови и кайсии.

Кръгломиниращ молец по ябълката

Срещу кръгломиниращ молец са третирани 0,423 хил. ха.

Струпяване по ябълката и крушата

В рамките на 2024 г. срещу струпяване по ябълка и круша са третирани 3,934 хил. ха.

Брашнеста мана по ябълката

През годината срещу брашнеста мана са третирани 3,754 хил. ха ябълкови и крушови градини.

Ранно кафяво гниене

Проведени са от 1 до 4 третириания срещу ранно кафяво гниене на 20,769 хил. ха от стопанисваните костилкови насаждения (в. т.ч. сливи, череши, вишни, праскови, кайсии).

Късно кафяво гниене

През 2024 г. са проведени от 1 до 4 третириания срещу късно кафяво гниене на 2,204 хил. ха от стопанисваните костилкови насаждения (в. т.ч. сливи, череши, вишни, праскови, кайсии).

Брашнеста мана по прасковата

През вегетацията са проведени от 1 до 6 броя пръскания. Третирани са 2,317 хил. ха насаждения от праскови.

Къдравост по прасковата

Проведени са от 1 до 3 третириания на 3,946 хил. ха праскови.

Бяла ръжда (Цилиндроспориоза) по черешата и вишната

Извършени са от 1 до 5 третириания на площ от 6,609 хил. ха череши и вишни.

Черна златка

През последните години тенденцията в развитието на неприятеля черна златка (*Capnodis tenebrionis*) е постепенно разширяване ареала на разпространение и увеличаване броя на нападнатите и унищожени растения.

Неприятелят е разпространен както на територията на България, така и в други държави членки на ЕС, като Гърция, Италия и Испания.

Напада основно костилкови и семкови овощни видове (кайсия, слива, праскова, череша, вишна и зарзала), но нанася вреди и по други видове от сем. Розоцветни, в т. ч. круша, дюля, маслодайната роза, глог и редица горски и декоративни видове.

Глобалното затопляне оказва пряко влияние върху черната златка, като води до увеличено преживяване на зимуващите ларви и възрастни, скъсяване периода за развитие на ларвите, по-ранна поява на възрастните, увеличена способност за разпространение на възрастните, по-висока плодовитост и по-голям размер на популацията.

В настоящия момент контролът на черната златка е предизвикателство пред земеделските стопани, поради липса на устойчиви подложки, липса на ефективни инструменти за мониторинг, както и проблеми в прилаганата агротехника (поддържане на почвената повърхност постоянно затревена и липса на гравитачно напояване, наличие на стари болни дървета около масивите с трайни насаждения, изоставени градини, градини при които нивото на агротехника е занижено или такава напълно отсъства).

■ Растителна защита при лозя

Контрол на плевели

В рамките на 2024 г. са приложени почвени хербициди на 1,000 хил. ха и вегетационни хербициди на 12,950 хил. ха от стопанисваните площи, заети с лозя.

■ Контрол на неприятели и болести

Шарен гроздов молец

През 2024 г. от общо 54,414 хил. ха лозя са третирани 15,871 хил. ха, от 1 до 6 пъти.

Жълт лозов акар

През годината третиране е проведено на 5,878 хил. ха лозови насаждения, от 1 до 6 пъти.

Мана по лозата

Срещу маната са проведени от 1 до 18 третириания на обща площ от 36,552 хил. ха.

Брашнеста мана (Оидиум)

Проведени са от 1 до 18 броя третириания на 37,813 хил. ха лозя.

Сиво гниене (ботритис)

Площите, третирани срещу сиво гниене, са 23,742 хил. ха, проведени са от 1 до 9 броя третириания.

■ Растителна защита при многоядни неприятели

Обикновена полевка

През пролетта на 2024 г. общо нападнатите есенници от обикновена полевка са 42,247 хил. ха. Химичен контрол е проведен на 34,255 хил. ха.

Щурци

През 2024 г. нападнати от щурци са 2,502 хил. ха със слънчоглед и 0,100 хил. ха с царевица. Към настоящия момент няма регистрирани продукти за растителна защита за извеждане борба с неприятеля.

Телени червеи

Нападнатите площи от телени червеи при слънчоглед са 19,910 хил. ха, а при царевицата - 3,450 хил. ха.

През 2024 г. е приложена държавна помощ за компенсиране разходите на земеделски производители, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи“. Помощта се изразява в компенсиране разходите по закупуване на продукти за растителна защита, за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи.

През годината земеделските стопани са подали 270 броя декларации за нападнати 2,654 хил. ха картофи.

Сив царевичен хоботник

Неприятелят е разпространен в цялата страна, но в най-висока плътност се среща в Дунавската равнина, Лудогорието и Добруджа. Най-сериозни повреди нанася по време на поникването на царевицата и слънчогледа. Употребата на обеззаразени семена е доказано най-ефективния метод за борба с почвените неприятели, които нанасят повреди в ранните фази от развитието на културите.

През 2024 г. е изведен химичен контрол срещу сив царевичен хоботник на 20,250 хил. ха царевица (което е 3,92% от общата посевна площ) и 20,900 хил. ха слънчоглед (2,27% от площите, заети със слънчоглед). Към момента няма разрешени подходящи продукти за обеззаразяване на семената за справяне с неприятеля.

Ливадна пеперуда

В резултат на масовото размножаване на ливадна пеперуда през 2022 г. и обявения каламитет, през 2023 г., неприятелят остана под засилени, системни наблюдения и през 2024 г. Целта е да не се допусне масово размножаване и своевременно да бъдат приложени мерки за контрол.

През 2024 г. нападение от ливадна пеперуда по царевица е отчетено на 0,200 хил. ха. При слънчогледа няма нападнати площи.

Мароканския скакалец

Ежегодно вредителят се наблюдава с повишено внимание и в случай на необходимост е възможно да бъде обявен каламитет и да се предприемат действия за физическото му унищожаване и ограничаване на щетите.

През 2024 г. е обявен каламитет от марокански скакалец на територията на област Кърджали и област Благоевград, в резултат на установено от инспекторите по растителна защита масово размножаване на неприятеля. В кратък срок е създадена организация и незабавно са предприети действия за спешно извеждане на растителнозащитни мероприятия на засегнатите от неприятеля площи. Общо обработените площи възлизат на 32 331 дка, съответно 19 851 дка за област Кърджали (общините Черноочене, Кърджали, Джебел, Кирково и Момчилград) и 12 480 дка за област Благоевград (общините Сандански и Петрич).

Третирането на засегнатите от неприятеля площи е извършено с авиационна техника, при спазване на действащото законодателство. При наблюденията, извършени след проведените третирания, е установено, че мароканският скакалец се е повлиял от приложеното активно вещество.

При обследвания на площи, силно нападнати през изминали години, на територията на област Хасково (общините Маджарово и Ивайловград) не са открити огнища от неприятеля в ливади и пасища.

Установено е нападение на смесена популация марокански и италиански скакалец в синори на площ около 10 дка на територията на Търговище.

В резултат на бързите, своевременно предприети адекватни действия от страна на инспекторите по растителна защита не е допусната миграция на скакалците към площи, заети със земеделски култури.

Извършени обследвания за установяване на зимуващия запас сочат, че през 2025 г. има вероятност отново да има масово размножаване на неприятеля на определени места и той остава под засилено наблюдение.

3.3. Фитосанитарен контрол

Целите и приоритетите на фитосанитарния контрол са:

- Защита на България и Европейския съюз от проникване и разпространение на нови вредители по растенията;
- Защита на растителните ресурси на България и ЕС, чрез предварително проучване на нови рискове и пътища за пренасяне, ранно откриване при внос или на територията на страната и успешно ликвидиране на възникналите огнища с вредители;
- Запазване на биологичното разнообразие и околната среда на България.

Дейностите за постигане на тези цели са:

- Контрол при производството на растения и растителни продукти на територията на България с цел своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети държави на територията на страната и ЕС като външна граница на Съюза;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител;
- Законодателство, хармонизирано с режима за растително здраве на ЕС;
- Провеждане на фитосанитарни мониторингови програми за карантинни вредители, съобразени със законодателството на ЕС;
- Лабораторно–диагностичната мрежа.

3.3.1. Контрол при производството на територията на България и движение на растения, растителни продукти и други обекти в ЕС

Фитосанитарният контрол при производство и движение на растения, растителни продукти и други обекти и наблюденията на територията на страната по отношение на карантинни вредители и регулираните некарантинни вредители (РНКВ) през 2024 г. се осъществява съгласно изискванията на Закона за защита на растенията (ЗЗР), в съответствие със законодателството на ЕС в областта.

В официалния регистър на професионалните оператори за ФСК се регистрират лицата по чл. 22, ал. 1 от Закона за защита на растенията - вносители, производители, преработватели, складове, спедиторски центрове, тържища и лица, които боравят с растения, растителни продукти и други обекти, подлежащи на фитосанитарен контрол.

Регистрираните професионални оператори за 2024 г. са 4 043. От тях, 178 са професионални оператори, регистрирани за термично третиране на дървен опаковъчен материал (ДОМ) и 694 - вносители на растения, растителни продукти и други обекти.

В рамките на 2024 г. при производството на растения и растителна продукция са извършени 4 866 инспекции, при 5 669 през предходната година.

Основен приоритет в областта е да се осигури производството на здрави растения и растителни продукти, тяхното движение на територията на ЕС чрез системата за растителни паспорти и безпроблемен износ за трети страни, спазвайки фитосанитарните изисквания при внос на страната – вносител.

Фитосанитарните инспектори на БАБХ през 2024 г. са извършили фитосанитарен контрол по следните национални мониторингови програми:

- Мониторинг за карантинни вредители по картофи;
- Мониторинг за карантинни вредители по овощни видове, включително ягоди и малини.
- Мониторинг за плодови мухи.
- Мониторинг за карантинни вредители по лозата;
- Мониторинг за карантинни вредители по зеленчукови видове в оранжерии и на открити площи;
- Мониторинг за карантинни вредители в оранжерии, разсадници и градински центрове за цветя и декоративни растения.
- Мониторинг за *Xylella fastidiosa*;
- Мониторинг за карантинни вредители по горски видове;
- Мониторинг за установяване наличие или отсъствие на вредителя *Meloidogyne graminicola* на територията на България;
- Календарен план за наблюдение на растения и растителни продукти за карантинни вредители.

При извършените наблюдения по мониторинговите програми на територията на страната през годината са документирани 5 657 проверки (при 6 395 за 2023 г.); анализирани са 1 675 проби в областните диагностични лаборатории по растително здраве (ОДЛРЗ) (при 1 510 за 2023 г.) и 3 355 проби в Централната лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР) (при 3 291 за 2023 г.). Издадени са 3 072 растителни паспорти (при 2 854 за 2023 г.) на стоки от местно производство за движение в страната и ЕС и 157 здравни свидетелства.

Фитосанитарният контрол в БАБХ е свързан с дейността на Централна лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР), която е акредитирана за методите за лабораторни анализи, изпитвания и диагностика на вредителите и е определена за Национална референтна лаборатория за вредителите по растенията - насекоми и акари, нематоди, бактерии, гъби и омицети и за вируси, вироиди и фитоплазми.

В рамките на 2024 г. в Централната лаборатория са постъпили 4 701 проби и са извършени 11 415 анализи на растения, растителни материали и почви от внос, в т.ч. - от движение в ЕС, от контрол на терена, от мониторингови програми и от частния сектор.

Навременното откриване на вредителите дава възможност на фитосанитарните инспектори да предприемат своевременни действия за локализиране огнищата на зараза и ликвидирането им там, където бе възможно.

В специализираната лаборатория по картофите в гр. Самоков се извършва тестиране на сортове картофи за устойчивост към картофените цистообразуващи нематоди.

3.3.2. Фитосанитарен контрол при износ

През 2024 г. са извършени 9 977 инспекции (12 479 за 2023 г.) на 30 906 пратки от растения и растителни продукти, предназначени за износ, за съответствие с фитосанитарните изисквания на страната вносител (30 592 през 2023 г.).

През 2024 г. са издадени 15 646 броя фитосанитарни сертификати за износ, спрямо 15 950 броя за 2023 г.

Основни стоки, обект на фитосанитарен контрол за експорт са: зърно от слънчоглед (белен, шарен, черен), пшеница и царевица, семена от кориандър, посевен материал, посадъчен материал, дървен материал, сушени билки и подправки. Износът на дървен материал е основно за Турция, Северна Македония, Сърбия, Албания и Израел. Най-значим е експортът на слънчоглед (белен и черен) за Великобритания, САЩ, Турция, Северна Македония, Сърбия и Австралия, а на пшеница за Алжир, Турция, Тунис, САЩ, Мароко и Тайланд. Износът на кориандър е най-съществен за Индонезия, Малайзия, Израел, Великобритания, ЮАР, Канада и Пакистан. Най-голям е износът на посевен материал (семена от пшеница, царевица, слънчоглед, домати, пипер и краставици) за Турция, Северна Македония, Сърбия, Албания и Великобритания, а този на разсад (от лавандула, маслодайна роза, боровинки, ягоди, лозови подложки и лозови калемки) за Турция, Северна Македония, Сърбия, Грузия и Великобритания. Експортът на сушени билки е най-чувствителен за САЩ, Сърбия, Южна Корея, Израел и Северна Македония, а на подправки – за САЩ, Сърбия, Северна Македония, Израел.

3.3.3. Фитосанитарен контрол при внос

В рамките на 2024 г. в официалния регистър по фитосанитарен контрол на вносителите на растения и растителни продукти са регистрирани 694 оператори, със 126 повече спрямо през предходната година. Издадени са 9 растителни паспорта, при 18 през 2023 г.

3.4. Контрол на продукти за растителна защита и торове

Основната цел на контрола върху предлагането на пазара на продукти за растителна защита (ПРЗ) и торове е да се гарантира предлагане на пазара, съхраняване, преупаковане и производство на разрешени, годни за употреба, ефикасни, максимално безопасни за здравето на хората и животните, щадящи околната среда ПРЗ и торове, които отговарят на законовите изисквания за опаковане и етикетиране. Обхват на контрола са фирмите за търговия, преупаковане и производство на ПРЗ и торове, както и нерегламентирани обекти за търговия и гранични пунктове.

Контролът върху употребата на ПРЗ и торове е насочен към гарантиране правилната и устойчива употреба на продуктите за растителна защита при спазване на изискванията на Закона за защита на растенията, с цел производството на безопасна растителна продукция. Обхват на контрола са земеделските стопани, които прилагат продукти за растителна защита и торове при производството на растениевъдна продукция, предназначена за храна, фураж или други цели извън агрохранителната верига.

През 2024 г. са разрешени 67 продукта за растителна защита, подновено е разрешението на 1 продукт, прекратено или отнето на 41, а отказано е на 3 продукта за паралелна търговия и разрешаването на 2 продукта за ограничена и контролирана употреба и е изменено разрешението на 96 продукта.

3.4.1. Резултати от контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ

На територията на страната са регистрирани 1 277 обекта, свързани с предлагането на продукти за растителна защита на пазара, в т. ч. 834 за търговия в селскостопанска аптека, 429 склада за търговия, 12 обекта за преопаковане и 2 фирми за производство на ПРЗ.

В рамките на 2024 г. са извършени 1 834 проверки, от които 980 в селскостопански аптеки, 667 в складове, 28 в обекти за преопаковане, 28 в обекти за производство на ПРЗ и 131 на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Констатиран са несъответствия при 280 проверки, при които са издадени 434 предписания с разпореден срок за изпълнение. Съставени са 47 акта за административно нарушение.

Таблица V.5. Контрол върху пазара на ПРЗ през периода 2022 - 2024 г.

Дейности	2022	2023	2024
Брой регистрирани обекти	1 321	1 298	1 277
Брой проверки на обекти	1 582	1 606	1 834
Брой проверки с несъответствия	149	177	280
Брой предписания при установените несъответствия	173	256	434
Брой взети проби от ПРЗ за анализ	88	73	80
Брой актове за установени административни нарушения	25	19	47

Източник: БАБХ

През годината са издадени общо 244 удостоверения, в т. ч. 59 за търговия с ПРЗ в складове, 43 за търговия в селскостопанска аптека, 1 за преопаковане на ПРЗ и 141 удостоверения за промяна на обстоятелствата.

През 2024 г. са взети 80 контролни проби за съответствие. В анализираните проби не са установени несъответствия.

По постъпили заявления са изготвени и издадени 55 удостоверения за удължаване срок на годност на ПРЗ.

Иззети са общо 525,533 кг и 5 481,798 л ПРЗ от обектите за търговия, производство и преопаковане и оставени на отговорно пазене.

3.4.2. Резултати от контролната дейност върху употребата на ПРЗ

Общият брой на извършените проверки на употребата на ПРЗ в рамките на 2024 г. е 5 950, в т.ч. 3 768 документални проверки в ОДБХ, 2 045 документални проверки при посещение в стопанство, 23 при въздушно пръскане, 19 при извършване на фумигация, 52 при третиране на семена за посев и 43 при третиране с наземна техника.

През годината са съставени 759 предписания и 67 акта за установено административно нарушение.

На територията на страната са извършени 100 проверки по сигнали или жалби относно употреба на ПРЗ и са съставени 16 акта за установено административно нарушение.

Таблица V.6. Контрол върху употребата на ПРЗ през периода 2022 - 2024 г.

Дейности	2022	2023	2024
Брой извършени проверки върху употребата на ПРЗ	5 624	5 966	5 950
Брой планови проверки с несъответствия	770	687	468
Брой предписания	1 299	1 102	759
Актове за установени административни нарушения	21	38	67
Брой проверки по сигнали и жалби относно употребата на ПРЗ	156	125	100
Актове за установено административно нарушение при сигнали и жалби	22	16	16
Взети растителни проби за анализ:			

Дейности	2022	2023	2024
Остатъци от пестициди	29	68	78
Листни проби	13	52	46
Замърсители-нитрати и тежки метали	24	36	33
По сигнали и жалби	27	14	28
Актове за установено административно нарушение при взети растителни проби	16	19	14
Брой лица, извършващи растителнозащитни услуги	65	56	54
Брой издадени разрешения за въздушно пръскане	59	54	34

Източник: БАБХ

Издадени разрешения за прилагане на ПРЗ чрез въздушно пръскане

През 2024 г. издадените разрешения за прилагане на ПРЗ чрез въздушно пръскане, съгласно чл. 109 от Закона за защита на растенията са 34, като са третираны 8 141,6 ха площи.

Лицата, които извършват специализирани растителнозащитни услуги са 54, като 22 от тях извършват фумигация, 23 третиране на семена за посев и 9 консултантски услуги. Извършени са 60 проверки на лицата, извършващи специализирани растителнозащитни услуги, при които има констатирани 3 несъответствия.

Проби за остатъци от пестициди в изпълнение на Националната програма за контрол на остатъци от пестициди във и върху храни от растителен и животински произход и листни проби за идентификация на ПРЗ

От планираните 80 проби за остатъци от пестициди през 2024 г. са взети 78 проби. Установени са 4 несъответствия. Съставени са 2 акта за административно нарушение за употреба на неразрешени ПРЗ (при марули и череши).

В рамките на 2024 г. от планираните 85 растителни проби (50 за идентификация на употребените ПРЗ и 35 при постъпили сигнали, свързани с опазване на пчелите от отравяне и сигнали за нерегламентирана употреба на ПРЗ) са взети и анализирани 46 проби. Взети са и 2 растителни проби от слънчоглед и лавандула при постъпили сигнали, свързани с опазване на пчелите от отравяне, които не са изпратени за лабораторен анализ, тъй като в пробите от пчели не са установени пестициди. Съставени са 7 акта за административно нарушение, от които 2 са за употреба на неразрешени ПРЗ, и по 1 за употреба на ПРЗ, извън обхвата на разрешената употреба и за неспазване на добрата растителнозащитна практика, 2 за липса на оповестяване в Електронната платформа за оповестяване на растителнозащитни дейности (ЕПОРД) и 1 за липса на уведомление на собствениците на пчелни семейства, за извършване на третиране с ПРЗ.

Проби от растения и растителни продукти по Националната програма за контрол на замърсители в храни (нитрати, тежки метали – олово и кадмий и микробиологични замърсители)

През 2024 г. от планираните 34 проби, са взети и анализирани 33 (6 за съдържание на нитрати, 24 за тежки метали и 3 за микробиологични замърсители) при първичното производство на земеделски култури, като е установено 1 несъответствие за наличие на нитрати при спанак.

Взети проби от растения и растителни продукти извън Националния план за контрол върху употребата на ПРЗ за 2024 г.

По сигнали, жалби и заповеди е извършен лабораторен анализ на 28 проби и са съставени 5 акта за установено административно нарушение, от които 2 за употреба на неразрешен ПРЗ, 1 за употреба на ПРЗ извън обхвата на разрешената употреба или в доза, която надвишава максимално разрешената доза на единица площ и 2 за липса на уведомление на собствениците на пчелни семейства, за извършване на третиране с ПРЗ.

Издадени становища на земеделски стопани, кандидатствали за подпомагане през 2024 г.

През годината са извършени 1 948 проверки на земеделски стопани, при които са издадени 1 253 становища по мерките за подпомагане.

Резултати от контролната дейност на земеделските стопани за наличие на микробиологични замърсители

В рамките на годината са извършени общо 123 проверки на земеделски стопани за наличие на микробиологични замърсители при първично производство на земеделски култури и са издадени 10 предписания.

Извършени проверки на земеделски стопанства за спазване на правилата за Добра Земеделска практика

През 2024 г. са извършени 245 проверки и са направени 5 предписания. Основните пропуски, които се допускат от земеделските стопани при спазване на правилата за добра земеделска практика са липсата на изградени съоръжения за съхранение на твърд или течен оборски тор и недостатъчен капацитет на торовата площадка.

Извършени са общо 13 проверки на земеделски стопанства по сигнали и жалби за спазване на добрата земеделска практика и са констатирани 4 несъответствия.

3.4.3. Анализ на резултатите от проведения контрол на пазара и употребата на ПРЗ през 2024 г.

Постигнат е напредък при изпълнение на целите, поставени в Годишните Национални планове за контрол на пазара и контрол върху употребата на продукти за растителна защита и торове, като извършените проверки са ефективни.

Констатираните през 2024 г. тежки нарушения при контролната дейност върху предлагането на пазара на ПРЗ са търговия и съхранение на неразрешени и с изтекъл срок на годност ПРЗ, продажба на ПРЗ от професионална категория на употреба на лице без сертификат и търговия с ПРЗ в нерегламентирани обекти без удостоверение за търговия, а най-често срещаните несъответствия са непълни данни в дневника за доставени и продаде ПРЗ, неподредени по предназначение ПРЗ, липса на договор за предаване на негодни ПРЗ и обособено място за съхранение на тези с изтекъл срок на годност.

В рамките на 2024 г. най-често срещаните несъответствия при контролната дейност върху употребата на ПРЗ при земеделските стопани са липса на договор с фирма за събиране на празни опаковки, липса на уведомяване за проведени растителнозащитни мероприятия в ЕПОРД, непълни данни в Дневник за проведените растителнозащитни мероприятия и торене или липса на такъв, също така липса на първични счетоводни документи и земеделският стопанин не притежава сертификат. Констатирани са и някои по-тежки нарушения като съхранение с цел употреба на неразрешени или негодни продукти за растителна защита и употребата на продукти за растителна защита извън обхвата на разрешената употреба.

В зависимост от тежестта на установеното несъответствие са дадени предписания със срок за изпълнението им или са съставени актове за установяване на административно нарушение.

Голяма част от търговците на ПРЗ и земеделските стопани изпълняват предписанията и оказват съдействие на компетентните органи, водят задължителната документация и записи.

С изграждането и ползване на ЕПОРД се наблюдава съществено намаляване на сигналите, свързани с опазване на пчелите от отравяне през годините.

Запазва се тенденцията за намаляване на третираните площи чрез въздушно пръскане и издаване на разрешения за въздушно пръскане.

С цел противодействие на нелегалния внос, търговията и употребата на неразрешени и нелегални ПРЗ, през 2024 г. Българската агенция по безопасност на храните участва в международна операция SILVER AXE VII, насочена срещу разпространението на нелегални пестициди.

В рамките на контролната дейност през годината на територията на страната са извършени общо 1 617 целеви проверки за нелегални продукти за растителна защита, от които 696 на обекти за търговия и 921 на земеделски стопани за употреба на ПРЗ, като са издадени 31 акта за установено

административно нарушение. При извършените проверки са открити общо 7 362,65 л и 2 429,31 кг неразрешени ПРЗ във вътрешността на страната.

Нерегламентираните обекти са рискови обекти, където се създават условия за нерегламентирана търговия с ПРЗ, както и търговия и разпространение на неразрешени или фалшиви ПРЗ, което налага да се акцентира върху този контрол и през следващите години.

За противодействие срещу нелегалната интернет търговия през 2024 г. са извършени множество проверки на онлайн сайтове за продажба на нелегални ПРЗ или етикетиран на език, различен от български. При констатираните нарушения са сигнализирани администраторите на сайтовете за премахване на обявите за нерегламентирана търговия на ПРЗ. За установените нарушения са изпратени официални писма до компетентните органи за предприемане мерки срещу нарушителите.

От октомври 2024 г. се извършват съвместни проверки с органите на МВР на територията на цялата страна срещу нелегалната търговия и разпространението на незаконни ПРЗ.

През годината е проведен одит от Европейската Комисия на Република България с цел оценка на разрешаването и контрола върху пускането на пазара и употребата на продукти за растителна защита.

4. Торове

4.1. Регистрация на торове

През 2024 г. в регистъра по чл. 6, ал. 1, т.14 от Закона за защита на растенията са вписани общо 106 торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати, които се пускат на пазара без нанесена маркировка „СЕ“.

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

На територията на страната през 2024 г. са извършени общо 630 проверки във връзка с осъществявания от БАБХ контрол на торове, при планирани 565 проверки. Издадени са 20 предписания и е посочен срок за изпълнение. Няма съставени актове за установено административно нарушение.

В изпълнение на Националния план за контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати за 2024 г. са взети и изследвани 46 проби торове, регистрирани по националното законодателство. Изготвени са 46 становища за установяване на съответствие с показателите, обявени от производителя, съгласно Закона за защита на растенията.

Таблица V.7. Контрол върху торовете през периода 2022 - 2024 г.

Дейности	2022	2023	2024
Брой регистрирани торове	110	111	106
Брой проверки на обекти	876	799	630
Взети проби от торове за анализ	73	37	46
Актове за нарушения	3	1	0

Източник: БАБХ

Употреба на утайки в земеделието

През 2024 г. са издадени 113 разрешения за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води за употребата им в земеделието на полета с обща площ от 13 614,896 дка в землищата на с. Кубратово, кв. Бенковски, гр. Баня, с. Клисурса, с. Мало Бучино, с. Иваняне, с. Требиш и с. Мрамор.

Общото количество оползотворена утайка, изразена като сухо вещество, е 32 853,62 тона (с 45% повече в сравнение с предходната година) при култури слънчоглед, царевица и пшеница. Производител на утайките е „Софийска вода“ АД, като оползотворените утайки са от изсушителни полета на Селищните пречиствателни станции за отпадъчни води в с. Кубратово и кв. Бенковски.

Максималното количество утайки, отговарящи на изискванията, съгласно приложение № 2 от Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, които могат да се употребят в почвата за единица площ годишно, така че

да не превишават максимално допустимата концентрация на тежки метали в почвата, съгласно приложение № 1, въз основа на издадените разрешения от БАБХ за 2024 г. е 0,76 тона/дка, изразено като сухо вещество.

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Държавната политика в областта на сортоизпитването, сортоподдържането, производството, търговията, вноса и износа на посевен и посадъчен материал се осъществява чрез Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол към МЗХ.

ИАСАС осъществява контрола при производството, заготовката, разпространяването, търговията и съхраняването на посевен и посадъчен материал; сертифицирането му при спазване на приетите методи, схемите и технологични характеристики за качество; ръководи процедурата по изпитването, признаването и районирането на сортовете културни растения; ежегодно издава Официална сортова листа на Р България за сортовете от полски, зеленчукови, овощни култури и лози; вписва новорегистрираните сортове в Европейските каталози на ЕС и отговаря за пълното хармонизиране на националното законодателство в областта на семената и посадъчния материал с това на ЕС.

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD).

През 2024 г. са актуализирани подзаконовни нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Изменени са и допълнени действащи наредби, разработени са специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) съобразно техническите протоколи на Европейския офис за сортовете растения (CPVO) и Международния съюз за защита на новите сортове растения (UPOV), методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, ИАСАС е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015 и по стандарта на Международната асоциация на семетестващите лаборатории (ISTA). Агенцията е оправомощена от Европейския офис за сортовете растения (EOCP/CPVO) да извършва експертиза от негово име за различимост, хомогенност и стабилност на нови сортове, за предоставяне на правна закрила в ЕС.

Администриране на държавна помощ

В изпълнение на договор за предоставяне на държавна помощ за насърчаване на производството и използването на качествени семена и посадъчен материал, през 2024 г. ИАСАС е извършвала услуги на земеделските производители, свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партии семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партии семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Общата стойност на услугите, предоставени от ИАСАС по тази схема през 2024 г., е в размер на 1 199 987 лева.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност при използването на сертифицирани семена. Получателите на помощта са 446, но положителният ефект от производството на повече и по-качествена продукция от единица площ и подобряване агроекологичността на селскостопанското производство са от полза за цялото общество.

Издаване на официална сортова листа на Република България

През 2024 г. ИАСАС осъществява постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите членки и други международни институции, по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа, както и относно търговията на семена и посадъчен материал.

Официалната сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС. Официалната сортова листа е публикувана на интернет страницата на агенцията, като се актуализира своевременно след вписване на нови сортове растения. По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

През 2024 г. в официалната сортова листа са вписани 1 088 сорта (при 978 през 2023 г.) от следните видове земеделски растения: полски видове – 576, зеленчукови видове - 375, овощни видове - 4, лоза - 92, тютюн - 16, медицински и ароматни видове - 12 и видове извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС – 13 сорта.

От тях, 260 сорта са защитени на територията на страната със сертификат за правна закрила, издаден от Патентно ведомство, както следва: полски видове - 177, зеленчукови видове - 47, овощни видове – 1, лоза - 19, тютюн - 7, медицински и ароматни видове – 3, видове, извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС - 6 сорта.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност, грунтов контрол, биологични и стопански качества и предварително изпитване на нови сортове растения

През 2024 г. са заложили и изпитани общо 1 129 броя сортове, хибриди и линии (при 733 за 2023 г.), като 511 от тях са по сключени договори за сортоизпитване (при 409 за 2023 г.) и 618 - подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове (при 324 за 2023 г.). Сравнителната сортова колекция (семена, материал от вегетативно размножаващи се видове растения и официални сортоописания), поддържана от ИАСАС, наброява 7 650 сорта (при 9 988 за 2023 г.) от 82 вида култури. За целите на сравнителната колекция за РХС са поискани семена от 1 142 сорта от 16 вида култури. Получени са семена от 306 сорта.

С цел получаване на правна закрила на територията на страната са подготвени и изпратени до Патентно ведомство 7 реферата (при 55 за 2023 г.), окончателни доклада и официални сортоописания.

От Европейския офис за сортовете растения (ЕОСР) са заявени за изпитване 39 сорта с цел получаване на правна закрила на територията на ЕС - 37 сорта слънчоглед (при 15 сорта за 2023 г.), 1 сорт тютюн и 1 сорт ориз.

От общия брой засети/засадени сорта, 736 са полски, 319 зеленчукови, 50 маслодайни и влакнодайни и 24 овощни и лоза. В сравнение в предходната година се наблюдава увеличаване на броя при всички видове култури.

По видове земеделски култури сортоизпитването за РХС е разпределено както следва:

- 14 вида полски култури (при 18 за 2023 г.);
- 19 зеленчукови култури (при 18 за 2023 г.);
- 3 вида маслодайни и влакнодайни (при 3 за 2023 г.);
- 4 овощни вида и лоза (при 1 за 2023 г.).

От общия брой засети/засадени сорта, 626 са полски, 202 зеленчукови, 5 етеричномаслени и лекарствени, 17 овощни видове и лоза. В сравнение в предходната година, при полските и овощните видове и лозата се наблюдава увеличение на броя, а при зеленчуковите видове - намаление.

Изготвени са окончателни доклади с официални сортоописания, които са представени и приети на 3 експертни комисии. На заседанията на експертните комисии за РХС са обсъдени и признати 168 сорта, при 132 сорта за 2023 г.

През 2024 г. са заложили 806 проби за грунтов контрол (при 813 броя за 2023 г.) от 26 вида земеделски култури.

Общият брой на изпитваните за биологични и стопански качества (БСК) и предварително изпитване сортове, съгласно сключени договори (без участието на сортовете стандарти в опитите) е 1 083, с 18 по-малко спрямо 2023 г.

По договори за сортоизпитване за БСК с цел вписване в списък „А“ на Официалната сортова листа на страната са изпитани 188 сорта, а за предварително изпитване 895 сорта (при съответно 2020 и 881 за 2023 г.).

От изпитаните 1 037 броя сортове за БСК и предварително изпитване, 95,8% са чужда селекция (при 94,7% за 2023 г.).

Проведени са 8 заседания за обсъждане на резултатите за БСК с цел вписване на сортове растения в списък „А“ на Официалната сортова листа. Изготвени са доклади за БСК за 72 сорта българска и чужда селекция, признати са 67.

През годината са издадени 93 разрешения, като 21 от тях са актуализирани, съгласно чл. 39а от ЗППМ и в съответствие с Решение на Комисията 2004/842/ЕО, с което се подпомага бизнесът по отношение производство и търговия със семена в сектор земеделие.

Поддържане на публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, по чл. 28, ал. 4 от ЗППМ

За регламентиране търговията с посевен и/или посадъчен материал, ИААС поддържа публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал.

През 2024 г. са издадени общо 316 удостоверения за търговия (с 212 по-малко спрямо 2023 г.), като 250 са били за първоначална регистрация, 66 са преиздадени, а 13 лица са заличени от регистъра.

Сертифициране на посевен и посадъчен материал

Сертификацията на посевния и посадъчен материал се извършва съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През 2024 г. са получени заявления за сертификация за 35 056 ха семепроизводствени посеви от различни групи култури (при 32 826 ха за 2023 г.).

Общата площ на инспектираните посеви полски и зеленчукови култури от инспектори на ИААС възлиза на 34 504 ха (с 1 762,1 ха по-малко спрямо 2023 г.). От инспектираните видове земеделски растения най-голям дял заема групата на зърнените видове - 32 582 ха (94,4%), следвани от фуражни - 956 ха (2,7%), картофи - 693 ха (2%), маслодайни и влакнодайни - 229 ха (0,6%), зеленчукови видове - 35,6 ха (0,1%), тютюн - 2,3 ха и цвекло - 0,9 ха.

След извършване на полските инспекции, 34 337 ха от семепроизводствените посеви са одобрени (при 32 527 ха за 2023 г.), 70,1 ха са декласирани в по-ниска категория от заявената за сертификация, а 97,1 ха са бракувани поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите по чл. 29, ал. 6 от ЗППМ.

За целите на сертификацията са взети 6 252 проби от хомогенно заготвени партиди семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2016 г., са взети 437 проби.

През 2024 г. са инспектирани общо 134 ха, от които: 71,8 ха лозови маточници, 36,3 ха маточни лозя и 17,6 ха лозови вкоренилища.

Окачествени са общо 4 065 000 броя лозов посадъчен материал, от които 397 000 облагородени лози, 3 254 000 резници за подложки и 414 000 резници за калеми.

Извършена е полска инспекция на 0,5 ха маточно насаждение за производство на калеми, 1,06 ха маточно насаждение за производство на подложки, 0,27 ха вегетативен маточник от овощни подложки, категория „сертифицирани“ и 1,8 ха насаждение от семенилище, категория „сертифицирани“. Инспектирани са и 1,49 ха насаждения от облагородени овощни дръвчета, категория „сертифицирани“.

Окачествени са 3 900 кг семена орехи. Издадени са и 2 документа за семена от овощни видове за определяне на жизнеспособност.

Окачествени са 550 облагородени овощни дръвчета, 371 910 подложки от овощни видове и 237 594 овощен посадъчен материал, внос от трети страни.

Извършени са полски инспекции на 8 ха маточни насаждения от маслодайна роза и на 0,2 ха вкоренилище, в т. ч. 2,7 ха категория „предбазови“ и 5,2 ха категория „сертифицирани“. Сертифицирани са 71 220 броя посадъчен материал от маслодайна роза.

Извършени са и полски инспекции на 0,2 ха маточни насаждения от лавандула, категория „предбазови“ и вкоренилище - 0,02 дка. Окачественият брой посадъчен материал от категория „предбазови“ лавандула е 37 300.

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от и за трети страни

През 2024 г. са извършени над 714 проверки по документи и на място. При проверките по ЗГМО не е открито наличие на ГМО в конвенционалните партии семена.

Осъществен е ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. Резултатите от анализите на взети 28 проби показват, че семената отговарят на минималните изисквания за кълняемост. В анализираните 10 проби от партии семена на хибридна царевица в акредитирана лаборатория за мониторинг на ГМО не е открито наличие на ГМО.

Съставени са 15 акта за установяване на административни нарушения по Закона за посевния и посадъчния материал. За резултатите от проверките са издадени контролни листове и констативни протоколи с предписания, в случаи на установени несъответствия.

Взети са 59 проби от растения коноп за количествено определяне съдържанието на тетрахидроканобинол в сортове коноп по заявления на производителите и при провеждане на сортоизпитване.

Взети са проби и са сертифицирани 10 партии неприготвен хмел.

Очаквани данни за 2025 г.

През първата половина на 2025 г. са подготвени проекти за изменение и допълнение на нормативни актове, свързани с производството и търговията с посадъчен материал; предлагането на пазара на семена; условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения от Официалната сортова листа на Р България.

През 2025 г. ИАСАС продължава да предоставя услуги, свързани с прилагането на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал. Предвиденият максимален бюджет на помощта за годината е в размер на 1,2 млн. лева.

През 2025 г. за полска инспекция са заявени общо 35 365 ха.

От заявените семепроизводствени посеви, най-голям дял заема групата на зърнените видове - 34 097 ха (96,4%), следвана от фуражните - 615 ха (1,7%), картофите - 365 ха (1%) и маслодайните и влакнодайните - 180 ха (0,5%). Заявени са и семепроизводствени посеви от зеленчукови култури - 19,6 ха и тютюн - 0,8 ха.

За сертификация/одобрение са заявени 6 ха лозови насаждения, 2,6 ха овощни насаждения и 7,2 ха от медицински и ароматни растения.

Агенцията продължава да осъществява контрол при заготовката и търговията с посевен и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия.

6. Безопасност по хранителната верига

Политиката по безопасност на храните в ЕС има за цел да осигури висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, включително и традиционните продукти, както и на ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Министерство на земеделието и храните ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на безопасността на храните и здравеопазването на животните чрез своята специализирана администрация.

Дирекция „Политики по агрохранителната верига“ подпомага министъра на земеделието и храните при разработването, координирането и прилагането на държавната политика в областта на качеството и безопасността на храните и фуражите, здравеопазването на животните, здравето на растенията и растителния репродуктивен материал.

Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) осъществява официалния контрол по цялата хранителна верига, спазвайки подхода „от фермата до трапезата“, следвайки най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарномедицинската дейност, здравеопазването и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, контрол на фуражите, граничния контрол и др. С извършването на единен контрол по цялата хранителна верига се гарантира високо ниво на доверие в потребителите относно качеството и безопасността на храните.

6.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните.

Здравеопазване на животните

Приоритетни задачи на БАБХ в тази област са:

- опазване здравето на животните в страната;
- опазване здравето на селскостопанските животни от възникване на опасни вирусни инфекции, свързани с големи икономически загуби;
- осигуряване на добив на отговарящо на изискванията сурово краве мляко, съгласно европейското законодателство;
- безпроблемно движение на животни, продукти и суровини добити от тях между държавите членки и износ за трети страни;
- предпазването на населението от възникване на зоонози (болести, предавани от животните на човека).

За постигане на тези приоритети през 2024 г. продължава да се прилага схема за подпомагане на земеделските стопани при изпълнение на мерките, посочени в Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в Р България за периода 2022 – 2024 г. През 2024 г. са изпълнени задължителните мероприятия, заложиени по изпълнение на Програмата.

Дейността на БАБХ е насочена към намаляване на риска от появата и разпространението на остри и екзотични заразни болести по животните, отчитайки географското разположение на страната. За тази цел се изпълняват следните национални програми за надзор на болестите, които са съфинансирани от Европейския съюз:

- Програма за надзор на инфлуенца при домашните и дивите птици;
- Програма за контрол и ерадикация на болестта бяс;
- Програма за надзор на болестта син език при преживните животни;
- Програма за надзор и ерадикация на класическа чума по свинете;
- Програма за контрол на салмонелоза при кокошки носачки, бройлери, развъдни стада и пуйки;
- Програма за надзор на Трансмисивните спонгиформни енцефалопатии (ТСЕ);
- Програма за предпазни мерки срещу някой транс-гранични заболявания по животните, в която влизат заразен нодуларен дерматит по едрите преживни животни, шап по чифтокопитните животни, чума по дребните преживни животни и шарка по овцете и козите.

На територията на страната през 2024 г. са констатирани следните по-важни болести, включени в листа с приоритетни заболявания, описани в Регламент 2016/429 за здравеопазване на животните на Европейската комисия: високопатогенна инфлуенца по птиците (14 огнища, в т. ч.: 7 в област Пловдив, 1 в област Пазарджик, 1 в област Велико Търново, 4 в област Хасково и 1 в област Добрич). Съгласно изискванията на Регламенти 2020/687 и 2016/429 на ЕС и Плана за спешни мерки при борба с инфлуенца по птиците, БАБХ е предприела незабавно мерки за унищожаването на всички заразени и контактни птици в огнищата.

През 2024 г. са регистрирани две огнища на инфекциозната анемия по конете в областите Видин и Благоевград.

Констатирани са 3 броя проби с положителен резултат за наличие на имунен отговор срещу болестта западно нилска треска (2 проби в област Бургас и 1 - в област София град).

Установен е един случай на болестта Усуту при морски дъждосвирец в област Бургас.

През годината са констатирани 12 огнища на шарка по дребните преживни животни в областите Ямбол, Стара Загора, Хасково, Сливен и Кърджали.

През месец ноември 2024 г. е установено огнище на болестта чума по дребните преживни животни в гр. Велинград, област Пазарджик.

Обявени са 52 огнища на болестта бруцелоза по едрите преживни животни в областите Благоевград, Ямбол, Смолян, Кърджали и едно огнище на бруцелоза при дребни преживни животни в област Благоевград.

Обявени са 15 огнища на Ку-треска в областите Хасково, Габрово, Кюстендил, Стара Загора и Смолян.

През 2024 г. огнищата на туберкулоза са два броя - в град Тополовград, област Хасково и в село Златовръх, област Пловдив.

Констатиран е един случай на антракс при две овце в област Разград.

През годината не са констатирани положителни случай на скрейпи и спонгиформна енцефалопатия при преживни животни.

По отношение на Африканска чума по свинете е констатирано 1 огнище при домашни свине със засегнати 11 броя животни и при диви прасета – 1 311 броя открити позитивни животни. През годината са взети 12 639 броя отрицателни проби от диви свине.

Във връзка с усложнената епизоотична обстановка по отношение на заболяването Африканска чума по свинете в Европа и констатираните огнища през 2024 г. в България, са предприети следните мерки, съобразно Регламент 2016/429 на ЕС и Стратегия на ЕС за контрол на АЧС - SANTE/7113/2015 – Rev 10:

- Програма за надзор;

- Контрол на движението на хора, животни, продукти, включително и личен багаж от страни, в които има АЧС;
- Конфискуване на месни продукти, тестване и унищожаване;
- Дезинфекция на транспортни средства, идващи от страни, в които има АЧС;
- Унищожаване на отпадъци от транспортни средства от страни, в които има АЧС;
- Проверки за биосигурност в свиневъдни обекти;
- Разработване на индивидуални контингенс планове за свиневъдни стопанства;
- Регулярни срещи със сектора, ИАГ, ловни организации;
- Обучения по биосигурност за сектора и за ловци;
- Намаляване на стопанства тип „задан двор“ около индустриални ферми;
- Забрана за изхранване с прясна трева и специални мерки по отношение на фуражите;
- Разработване на мобилно приложение за проби за трихинела и АЧС;
- Забрана за движение на диви свине от други държави членки на ЕС и за внос от трети страни;
- Обучения на ловци за АЧС, вземане на проби, биосигурност, включително и разработване на материали;
- Конструирание на специални ями за трупове и странични животински продукти за всяко ловно стопанство;
- Ограда по границата с Румъния;
- Задължение да се докладва всяко открито мъртво или показващо нетипично поведение диво прасе до ОДБХ;
- Специален режим, ограничения на лова в рестриктираните територии;
- Информационни кампании;
- Координация между институциите с цел намаляване рисковете за разпространение при транспорт и туризъм;
- Допълнителни национални изисквания като уведомление преди движение и получено разрешение от приемащото ОДБХ (валидно за обекти и от част I, и от част II Регламент за изпълнение на Комисията (ЕС) 2021/605); Биосигурност, контингенс планове, вкл. и при транспортиране (валидно за обекти и от част I, и от част II); лабораторно изследване за установяване на патогена на АЧС и при движение от обекти от част I до области в Южна България (кланичен преглед в рамките на 24 часа преди движение – от регистриран ветеринарен лекар).

Предвид констатираните огнища от син език през 2014 г. и заразен нодуларен дерматит през 2016 г., с цел предпазване на животните, възприемчиви към тези болести и опазване на животновъдството в страната, през 2024 г. продължи извършването на ваксинация срещу син език, серотип 4 и срещу заразен нодуларен дерматит.

След пет поредни години, през 2024 г. е преустановено изпълнението на програмата за контрол на корона вирус при норки.

През 2024 г. се изпълнява двукратна орална ваксинация срещу болестта бяс по лисиците чрез орални примамки.

Хуманно отношение към животните

Контролът по спазване на изискванията за хуманно отношение към животните се извършва с официални проверки от областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на всички етапи на отглеждане на животните, включително и по време на тяхното транспортиране. Проверките за официалния контрол са: планови, периодични, по сигнал, разследващи, последващи и на основание анализ на риска, който се базира на откритите несъответствия при отглеждането на различните видове животни, както и по време на тяхното транспортиране.

Хуманно отношение към животните - животновъдни обекти

Всички животновъдни обекти, регистрирани по реда на чл. 137 от Закона за ветеринарномедицинската дейност (както промишлени така и за лични стопанства, вивариуми, събирателни центрове, контролни пунктове, приюти и т.н.), попадат в обхвата на проверките, извършвани с посещение на място в животновъдния обект.

Таблица V.8. Процент на съответствие за спазване изискванията за хуманно отношение към животните, по сектори през периода 2023 – 2024 г.

Категория	Кокошки носачки		Прасета		Телета		ЕПЖ		Овце		Кози		Патици	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Инспектирани производствени обекти - брой	231	293	333	335	339	457	2 311	1 807	1 629	1 316	322	250	172	152
Производствени обекти без несъответствие - брой	226	284	319	328	307	412	2 060	1 564	1 475	12 02	286	224	165	152
% на съответствие	97,8%	96,9%	95,8%	97,9%	90,6%	90,2%	89,1%	86,6%	90,5%	91,3%	88,8%	89,6%	95,9%	100%

Източник: БАБХ

На база на констатираните несъответствия за неспазване изискванията за хуманно отношение към животните, отглеждани в производствените обекти за 2024 г., се установява, че процентът на съответствие в някои сектори - прасета, овце и кози се е увеличил значително спрямо 2023 г. В производствените обекти, в които се отглеждат патици не са открити несъответствия, свързани с изискванията за хуманно отношение, за което допринася засиленият контрол от страна на ОДБХ. Предприети са корективни мерки за отстраняване на несъответствията и за подобряване на ситуацията.

През годината продължава тенденцията на подобряване на условията на отглеждане на животните по отношение на осигуряване на храна и вода, подходящи за вида животни, свобода на движение, инспекции, наранявания, автоматично и механично оборудване и компетентността на персонала. Данните сочат, че квалификацията на персонала, полагащ грижи за животните, все още не е на оптимално ниво. В тази връзка БАБХ е предприела мерки за допълнително обучение.

Хуманно отношение към животните по време на транспорт

В съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005 на Съвета от 22.12.2004 г. относно защитата на животните по време на транспорт, през 2024 г. продължава издаването на разрешителни за превоз на живи животни. В рамките на годината са издадени 126 разрешителни (лицензи) за кратки пътувания и 65 за продължителни пътувания. Спрямо 2023 г. се наблюдава намаление на броя на издадените разрешителни за кратки пътувания и увеличение на този за продължителни пътувания (преобладават разрешителните за превоз на едри преживни животни).

В БАБХ се поддържа актуален регистър на издадените разрешителни за превоз на живи животни съгласно чл. 166 от ЗВД, като в интегрираната информационна система ВетИС се въвежда актуална информация за одобрените превозни средства.

През 2024 г. има 16 нотификации за нарушение на изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005/ЕО, като една част от тях са изпратени към контактните точки на други държави членки. Основните типове констатирани нарушения са: превишено време на пътуване, липса на гаранции по чл. 21, 1 д) на Регламент (ЕО) № 1/2005/ЕО, оскъдна и/или недостатъчна постеля, неодобрен обект на крайна дестинация.

През годината се наблюдава намаление на констатираните несъответствия при изпълнение изискванията на регламента при транспортирането на селскостопански животни. Въз основа на получените данни от извършените проверки на ГКП Капитан Андреево се отчита повишение на процента на съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 1/2005 при транспорт на живи животни за страни от Близкия изток. От друга страна, констатираните нарушения и получени нотификации при транспортиране на домашни любимци (кучета и котки) се увеличават значително през последните години.

В рамките на 2024 г. са извършени общо 18 832 броя проверки. Процентът на констатираните несъответствия е 0,3%, като се отчита повишение в сравнение с предходните години.

Общият брой случаи на неспазване на изискванията за хуманно отношение към животните по време на транспорт за 2024 г. е 50, а наложените в тази връзка санкции са 62.

През 2024 г. продължава извършването на проверки на пътя по време на транспорт, съвместно с органите на Министерство на вътрешните работи, с цел цялостно засилване на контрола и прекратяване на практиката за транспортирането на живи животни в нелицензирани транспортни средства. Констатираните несъответствия при лицензираните превозвачи стават все по-малко и по-незначителни.

Отчита се положителна тенденция на подобряване ефективността на осъществявания контрол, за което допринасят и проведените обучения от ЦУ на БАБХ и по програмата BTSF на експертите, които одобряват транспортни средства.

Хуманно отношение към животни, използвани в опити и безстопанствени животни

През 2024 г. от БАБХ са издадени общо 45 разрешителни за използване на животни в опити на основание чл. 155, ал. 7 от ЗВД, при 37 броя през предходната година. Увеличението на издадените разрешителни е поради стартиране на проекти на Университетите и научните учреждения, които са основни заявители на услугата. От друга страна, Комисията по етика към животните ще продължи да работи в посока намаляване на броя на лабораторните животни, използвани за обучение на студенти, в съответствие с европейските изисквания за защита и хуманно отношение към лабораторните животни. В тази връзка нарастват и препоръките към Университетите за филмирането на доста от упражненията на студентите, обучаващи се в медицински специалности в съответствие с изискванията на Директива 2010/63/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 22 септември 2010 година относно защитата на животните, използвани за научни цели и препоръките на ЕК.

БАБХ е изготвила годишен доклад за 2024 г. за изпълнение на общинските програми за овладяване популацията на безстопанствените кучета. Одобрен е отчет за изпълнение на Националната програма за овладяване на популацията на безстопанствените кучета на територията на Република България за 2024 г.

През 2024 г., съгласно разпоредбите на Наредба № 4 от 1.02.2021 г. от БАБХ е изготвен обобщен доклад за извършено преброяване на безстопанствените кучета на територията на Република България за 2024 г.

През годината е взето участие в Шестата регионална среща на балканските страни за управление на популацията на кучета към WОАН – Световна организация по здравеопазване на животните.

На интернет сайта на БАБХ се поддържа актуален публичен регистър на приютите.

6.2. Идентификация на животните и ветеринарномедицинска дейност

Дейностите, изпълнявани от БАБХ в тази сфера, са следните:

- Идентификация и регистрация на селскостопанските животни (едри и дребни преживни, свине, едногопитни животни), пчелни семейства, домашни любимци;
- Регистрация на животновъдните обекти, съгласно действащото европейско и национално законодателство;
- Своевременно въвеждане на данни в регистрите на Интегрирана информационна система на БАБХ – ВетИС (ИИС на БАБХ – ВетИС) във връзка с изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително и зоонозите в България;
- Своевременно въвеждане на данни в Интегрираната информационна система „Регистри“ на БАБХ;
- Въвеждане в експлоатация на модул, чрез който стопаните уведомят регистрирания ветеринарен лекар (РВЛ), обслужващ животните в обекта за събития с тях – модул „Уведомления“;
- Предоставяне на актуална информация, поддържана в регистрите на ИИС и въвеждане на информацията в допълнително разработения модул към Интегрираната система за администрация и контрол (ИСАК), поддържана от ДФ „Земеделие“.

В тази връзка, през 2024 г. продължи работата по развитие на съществуващите и добавяне на нови функционалности в ИИС на БАБХ – ВетИС за целите на официалния контрол, както и във връзка с подобряване на работата на потребителите на системата.

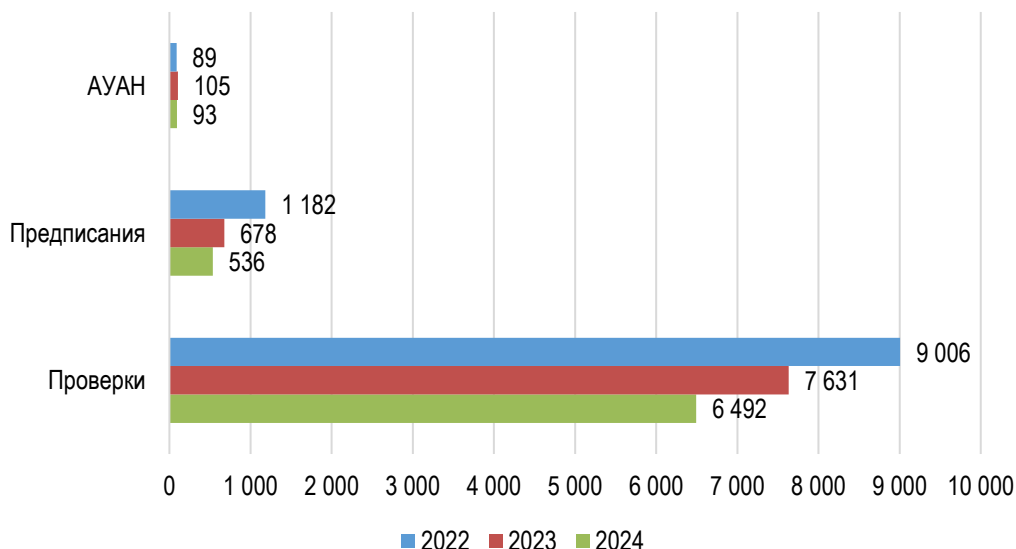
През годината са проведени срещи във връзка с изменение и допълнение на Закона за ветеринарномедицинската дейност, касаещи уведомяване по електронен път (от стопанина към РВЛ) за събития с животни. Изискванията влизат в сила от 01.07.2025 г.

През 2024 г. от ОДБХ са извършени общо 21 888 проверки относно регистрация на животновъдните обекти, идентификация на животните, дейността на регистрираните ветеринарни лекари (РВЛ) по изпълнение на националната профилактична програма и на ветеринарните лечебни заведения, в това число и такива по подадени жалби и сигнали. При контрола са издадени общо 1 647 предписания и са връчени 1 697 акта за установяване на административни нарушения (АУАН). Издадени са и общо 1 035 наказателни постановления, като 987 от тях са влезли в сила.

По отношение на регистрацията на животновъдните обекти, служителите от БАБХ са извършили общо 6 492 проверки, като най-голям е броят им на територията на ОДБХ Благоевград – 748, а най-малък в ОДБХ Видин – 60. В резултат на проверките са издадени 536 предписания и са връчени 93 акта за установяване на административно нарушение. Впоследствие са издадени общо 58 наказателни постановления, от които 54 са влезли в сила.

През 2024 г. продължава тенденцията на постепенно намаление на проверките в тази област, което се обяснява основно с факта, че след 2020 г. е променено законодателството с цел значително облекчаване на стопаните за регистрация на животновъдни обекти от типа „лични стопанства“, регистриране в предходни периоди на животновъдни обекти, които до тогава не са имали валидно удостоверение, отразено в системата ВетИС, както и насочване на официалния контрол в сферата по идентификация на животните за 2024 г. По-малко са и предписанията и АУАН, сравнено с предходната година.

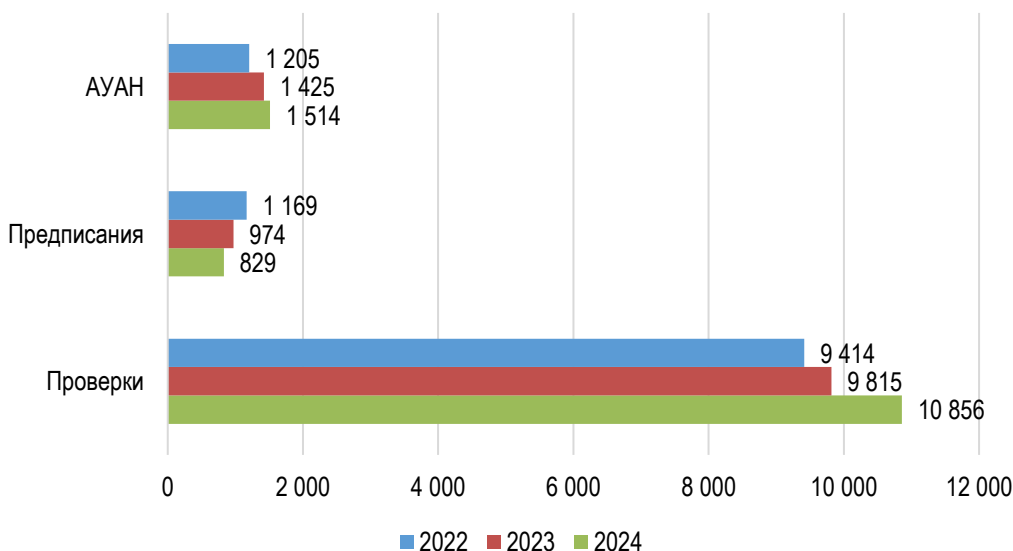
Графика V.1. Контрол на регистрация на животновъдни обекти през периода 2022 – 2024 г.

Източник: БАБХ

При упражняване на контрола върху идентификацията на животните през 2024 г. са извършени общо 10 586 проверки, като най-голям е техният брой на територията на ОДБХ Ямбол – 1 625, а най-малък при ОДБХ Кюстендил – 67. При контрола от страна на ОДБХ в тази сфера, през годината са издадени общо 829 предписания и са връчени 1 514 АУАН. Издадени са и 917 броя наказателни постановления, като 879 от тях са влезли в сила. Броят на проверките и на издадените АУАН се повишава в сравнение с предходната година, а броят на предписанията намалява.

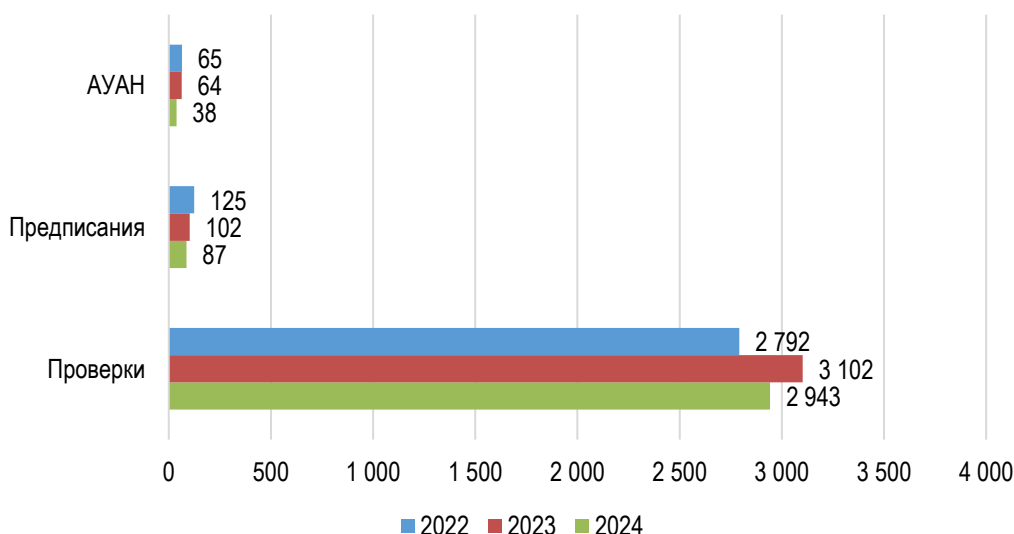
Графика V.2. Контрол при идентификация на животните през периода 2022 – 2024 г.

Източник: БАБХ

При контрола в сферата на дейността на РВЛ през 2024 г. са извършени 2 943 проверки с най-голям интензитет при ОДБХ Разград – 203 броя. Издадени са общо 87 предписания и са връчени 37 АУАН. Освен това са издадени 23 наказателни постановления, от които 22 броя са влезли в сила. В сравнение с предходната година се наблюдава намаление както на извършените проверки, така и на издадените предписания и АУАН.

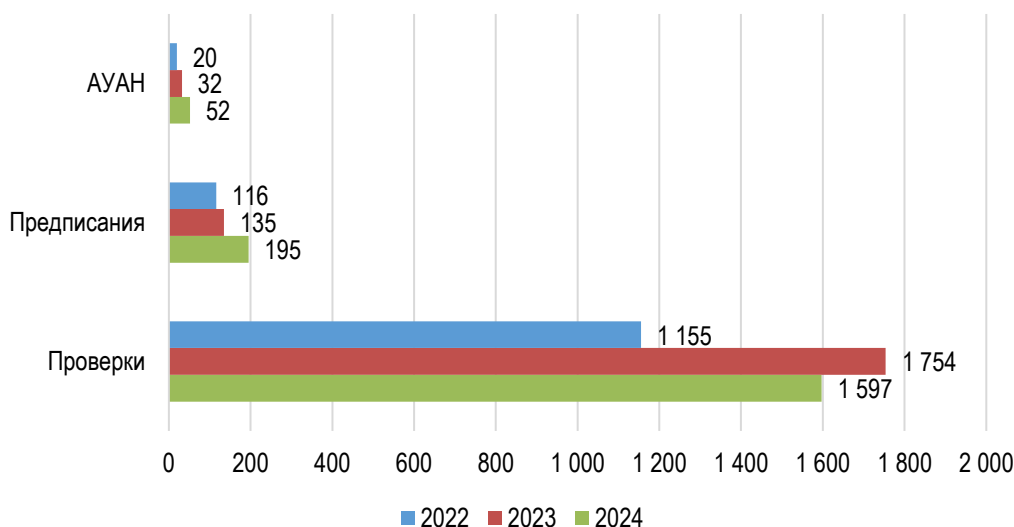
Графика V.3. Контрол на дейността на регистрираните ветеринарни лекари, в това число и при изпълнение на Националната профилактична програма през периода 2022 - 2024 г.

Източник: БАБХ

През 2024 г. служители на ОДБХ са извършили общо 1 597 проверки на ветеринарните лечебни заведения. При контрола от тяхна страна са издадени 195 предписания и са връчени 52 АУАН. Издадени са 37 наказателни постановления, като 32 от тях са влезли в сила. Макар извършените проверки да са по-малко спрямо 2023 г., при издадените предписания и връчените АУАН е налице увеличение.

Графика V.4. Контрол на ветеринарните лечебни заведения през 2022 и 2024 г.

Източник: БАБХ

През 2025 г. контролът, свързан с идентификацията и регистрацията на животните и ветеринарномедицинската дейност, продължава да следва основните заложили оперативни цели:

- Осигуряване на навременната идентификация и регистрация на животните, както и регистрация на животновъдните обекти съобразно ЗВД, които допринасят в голяма степен за осигуряване на защита на здравето на хората и животните, както и за защита от измами;
- Осигуряване на своевременно въвеждане на коректни данни в Интегрираната информационна система „Регистри“ на БАБХ;
- Осигуряване на навременно въвеждане на коректни данни в регистрите на ИИС на БАБХ – ВетИС относно идентификацията и регистрацията на животните, както и на данните, свързани с

изпълнението на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите в България (НППНКЛБЖЗ);

- Отчитане на извършените дейности от РВЛ по НППНКЛБЖЗ;
- Дейности по обслужване на животновъди;
- Развитие на Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС.

Изпълнението на тези цели ще се постигне чрез извършване на проверки за съответствие с изискванията на законодателството в областта; работа и обработка по документация, свързана с програмите за подпомагане на земеделските производители; проверки във връзка с изготвяне на справки на земеделски производители; изготвяне на проекти за изменение на нормативни актове и подобряване на отделни контроли в ИИС на БАБХ – ВетИС.

6.3. Контрол на храните

БАБХ методически ръководи и координира дейността на ОДБХ по осъществяване контрола на безопасността и качеството на суровините, храните, включително тези със защитени географски наименования, биопродукти, както и материалите и предметите, предназначени за контакт с храни, добавки в храните, ензими и ароматизанти; хуманното отношение към животните по време на клане.

Чрез поддържането на уеб-базирана система за национални регистри и списъци на обектите под контрол на БАБХ се улеснява достъпът на потребителите, бизнес операторите и институциите до актуална информация за регистрираните обекти на територията на страната. Общият брой на регистрираните обекти и транспортни средства в обхвата на контрол на ОДБХ за 2024 г. е 217 904 броя.

През 2024 г. започна внедряването на Интегрираната информационна система „РЕГИСТРИ“ на БАБХ (ИИСР), обслужваща регистрацията на обектите за производство, преработка и/или дистрибуция на храни. Официалният контрол на храните в България се извършва адекватно, в пълно съответствие с изискванията на европейското и националното законодателство. Въз основа на анализ на риска се осъществява ефективен официален контрол върху безопасността на храните в обекти за производство, преработка и дистрибуция на храни. Извършват се допълнителни тематични проверки (зимен и летен туристически сезон, официални и религиозни празници и др.) и проверки по сигнали.

Таблица V.9. Осъществен официален контрол върху безопасността на храните през периода 2022 -2024 г.

	2022 г.	2023 г.	2024 г.
1. В обекти за производство и търговия на едро с храни – планирани проверки (брой)	21 855	20 629	33 628
2. В Обекти за търговия на дребно и заведения за обществено хранене (брой)	118 736	96 576	104 376
3. Извънпланови проверки (брой)	8 165	23 872	25 884
4. Общ брой извършени проверки	148 756	141 077	163 888
5. Предприети мерки от официалния контрол			
5.1. Издадени АУАН (брой)	797	1 396	1 942
2.2. Издадени предписания (брой)	5 610	6 888	8 112
2.3. Възбранени и бракувани храни	654 000 кг храни	271 000 кг храни и 9 695 525 бр. яйца във връзка с болестта Инфлуенца по птиците	381 000 кг храни; 32 000 л напитки; 202 053 бр. яйца. Във връзка с болестта Инфлуенца по птиците 105 000 кг птиче месо и 2 421 283 бр. яйца
2.4. Затворени обекти/обекти с временно преустановена дейност (брой)	48	118	204

Източник: БАБХ

Забележка: В цитираният брой проверки не е включен ежедневния контрол в кланиците.

При осъществения официален контрол върху безопасността на храните през 2024 г. са извършени общо 163 888 проверки. Констатираните несъответствия могат да бъдат групирани в следните най-често срещани направления:

- Структурни несъответствия, касаещи сграден фонд и оборудване в обектите;
- Оперативни несъответствия по отношение осъществяване на дейностите, свързани с обезпечаване безопасността на продукта;
- Несъответствия, свързани със системите за самоконтрол на бизнес - операторите;
- Несъответствия при етикетиране и представяне на информация за потребителя;
- Пропуски в проследимостта на храните;
- Храни, които не отговарят на законови изисквания за безопасност.

Анализът за средните стойности на ефективността на извършения официален контрол през 2024 г. сочи, че: средно всяка 20-та проверка приключва с издаване на предписание (запазване на нивото от предходната година); а средно всяка 84-та проверка приключва със съставяне на акт за установяване на административно нарушение (при всяка 101-ва за 2023 г.). Наблюдава се увеличение на издадените предписания и съставените АУАН.

Резултатите от официалните инспекции показват, че подходът, основан на оценката на риска за планирането и изпълнението на официалните проверки, е подходящ и ефективен по отношение откриването на несъответствията и гарантиране на безопасността на храните. Като цяло изискванията на законодателството в областта на храните се спазват. За констатираните несъответствия бизнес операторите са предприели адекватни коригиращи мерки, с цел производство и търговия на безопасни храни.

През 2024 г. в ЦУ на БАБХ са постъпили 21 уведомления за съмнение за хранително отравяне на територията на цялата страна. При проведените съвместни проверки и епидемиологично проучване с представители на РЗИ, извършената проследимост на храните и вземане на проби за анализ от храни и от персонал е доказано, че източник на заболяването е консумираната храна конкретно в два от случаите.

Въпреки трудностите, свързани с повишаване на ангажираността на инспекторите, основният приоритет при провеждане на официалния контрол върху храни на ОДБХ по постигане на високо ниво на защита здравето на потребителите, е изпълнен.

Храни със защитени наименования за произход

С вписването през 2023 г. в Европейския регистър на защитените наименования за произход и защитените географски указания на „Българско кисело мляко/Bulgarsko kiselo mlyako“ (ЗНП) и „Българско бяло саламурено сирене/Bulgarsko byalo salamureno sirene“ (ЗНП), значително се увеличи делът на млекопреработвателните предприятия, желаещи да произвеждат продукти със защитено наименование. Голяма част от млекопреработвателните предприятия в страната преминаха през процедура по регистрация за ЗНП „Българско кисело мляко и ЗНП „Българско бяло саламурено сирене“, която продължава и през 2025 г. Това спомага за увеличаване на предлагането на пазара на млечни продукти, при които се използват само български суровини.

Мониторинг на млечните продукти, предлагани на пазара

За да гарантира правото на потребителите да получават пълна и вярна информация за храните, които закупуват и консумират, и в съответствие с Регламент (ЕС) № 1308/2013 за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и Наредба за специфичните изисквания към млечните продукти, БАБХ извършва контрол на предлаганите на пазара млечни продукти за нерегламентирано влягане на немлечни мазнини и за съответствие по физикохимични показатели, съгласно технологична документация на производителя. Мониторингът се осъществява чрез вземане на проби млечни продукти от търговската мрежа с участието на браншовите организации на

млекопреработвателите, сдружение „За достъпна и качествена храна“, Комисия за защита на потребителите и Активни потребители. Пробите се изпитват за съответствие с физикохимичните показатели и за наличие на немлечни мазнини. Определянето на търговския обект се извършва на ротационен принцип от участващите организации, като всеки член на комисията посочва по два вида млечни продукти от различни производители.

При установени несъответствия се уведомяват ОДБХ, на територията на които се намират предприятията, произвели млечните продукти с установени несъответстващи резултати при лабораторно изпитване, за предприемане на мерки по компетентност.

БАБХ работи с приоритет по подадени сигнали и жалби от граждани и бизнес оператори, по които се извършват проверки, изпращат се отговори до жалбоподателите с информация за осъществения официален контрол и предприетите мерки по всеки конкретен случай.

Лабораторен контрол

БАБХ координира разработването и прилагането на следните програми за официален лабораторен контрол:

- **Национална програма за контрол на качествените характеристики на храни (НПККХХ) 2024 г.**

Програмата има за цел провеждане на ефективен и системен официален контрол, с оглед мониторинг на качествените характеристики на храни, за които има заложи изисквания в нормативни актове, стандарти и технологична документация (ТД), като всички изискуеми анализи следва да бъдат изпълнявани. Нейното прилагане е важно с оглед предпазване на потребителя от заблуждаваща или подвеждаща информация при етикетирването. Предвидено е, частта от анализите, за които БАБХ не разполага със собствени акредитирани лаборатории и методи за изследване, да се извършват във външни за БАБХ лаборатории.

През 2024 г. по програмата са планирани общо 1 062 броя проби, при 1 151 броя през 2023 г. Изпълнени са 1 072 проби (101% изпълнение) и са установени 122 несъответствия.

Таблица V.10. Брой планирани, изпълнени и несъответстващи проби при изпълнение на НПККХХ 2024 г.

		Планирани проби	Изпълнени проби		Несъответстващи проби	
		брой	брой	%	брой	%
1	Храни, произведени по национални, утвърдени и браншови стандарти	278	278	101	50	18
2	Трапезна сол	0	-	-	-	-
3	Пчелен мед	142	146	103	13	9
4	Храни за енергийна стойност	112	112	100	1	1
5	Храни с хранителни претенции	56	57	102	3	5
6	Млечни продукти за немлечни мазнини	128	136	106	1	1
	и физикохимични показатели по ТД*				18	13
7	Млечни продукти за ФХ показатели по ТД	226	226	100	32	14
8	Замразени птици трупове и разфасовки от птиче месо за общо съдържание на вода	115	112	97	3	34
9	Маслинови масла	5	5	100	1	20
	Общо	1 062	1 072	101	122	11

Източник: БАБХ *една проба има наличие на немлечни мазнини, а 18 проби са несъответстващи по физикохимични показатели

За всяко несъответствие е изпратена информация за предприемане на действия по компетентност. Неизпълнението на част от планираните проби се дължи на временно преустановяване

дейността на част от обектите.

- **Национална програма за контрол на остатъци от пестициди в и върху храни (НПКОП) 2024 г.**

В изпълнение на НПКОП, през 2024 г. е планирано изследването на общо 425 броя проби храни, в т. ч. 12 броя проби от биологично производство. От тях, 195 проби са съгласно Регламент (ЕС) № 2023/731, а останалите 230 броя са в допълнение на Регламента. Изпълнени са общо 362 проби (333 от растителен произход и 29 от животински произход). Това представлява 85% изпълнение на програмата, при 66% през 2023 г.

Причини за частично неизпълнение на плана – не са намерени налични матрици в търговската мрежа, липса на засети площи със съответните плодове и зеленчуци и липса на финансови средства за изпращане на пробите, за които лабораториите към БАБХ (ЦЛХИК и ЦЛВСЕЕ) нямат капацитет, във външни лаборатории (55 броя). При изпълнението на програмата са установени 19 несъответстващи резултати. Наблюдава се увеличение на установените несъответствия (5,2% от общия брой на изследваните проби за 2024 г., сравнено с 3,9% за 2023 г.).

- **Национална програма за контрол на храни и материали и предмети за контакт с храни за добавки, химични и микробиологични замърсители и контрол на храни, обработени с йонизиращи лъчения 2024 г.**

В Програмата се въвеждат изискванията на редица регламенти, специфични за отделните замърсители. За 2024 г. по нея е планирано провеждането на лабораторни изпитвания, както следва: 704 проби за съдържание на химични замърсители; 96 проби за съдържание на добавки в храни; 24 проби материали и предмети предназначени за контакт с храни; 3 проби храни обработени с йонизиращи лъчения; 670 проби за съдържание на микробиологични замърсители в храни от растителен произход; 56 проби за нитрити; 4 552 проби за микробиологични замърсители в храни от животински произход, готови за консумация храни, лед от производители на лед и вода за питейно-битови нужди.

Изпълнението на тази програма през 2024 г. е както следва:

- За микробиологични замърсители са изследвани следния брой проби: от производствени предприятия – 19 831 проби, от търговска мрежа – 3 048 проби, от обекти по Наредба № 26 от 2010 г. – 369 проби, извънпланови проби – 451 броя. От изследванията за микробиологични замърсители са получени 488 несъответстващи резултата (салмонела, ешерихия коли, листерия, ентеробактерии). Изследвани за хистамин са 56 проби, при което е установено 1 несъответствие. Изследвани за трихинела са 1 727 154 проби от свине и 146 проби от коне. Установени са несъответствия за трихинела предимно в диви свине;
- За химични замърсители в храни от растителен произход са изследвани общо 287 броя проби, от които 38 проби за нитрати с установено 1 несъответствие, за микотоксини – 118 проби с 4 несъответствия, тежки метали – 130 проби с установени 2 несъответствия;
- За химични замърсители в храни от животински произход са изследвани общо 155 проби - за съдържание на халогенирани устойчиви органични замърсители (полихлорирани бифенили – PCBs, метали – (олово, кадмий, живак), микотоксини (афлатоксин М1) и радионуклиди. Установени са 2 несъответствия (живак в черен дроб от агне, афлатоксин М1 в сурово козе мляко).

През 2024 г. е намален броят на планиваните изследвания за химични и микробиологични замърсители спрямо 2023 г. Процентът на изпълнение на плана за изследвания за химични замърсители достига 63%, при 56% през 2023 г. Увеличава се броят на изпълнените изследвания за трихинела. Спрямо 2023 г. е установено нарастване на дела на установени несъответствия от общия брой на взетите проби (от 1,15% за 2023 г. на 2,06% за 2024 г.).

Изпълнението на Програмата през годината е затруднено от забавяне при нейното утвърждаване

и неизпълнение на част от пробите, поради липса на финансови средства за заплащане на външни лаборатории.

- **Програма за мониторинг и докладване на антимикробната резистентност на зоонозни и коменсални бактерии в Република България (AMP) 2024 г.**

Мониторингът на антимикробната резистентност се извършва чрез вземане на проби от различните популации животни, отглеждани за производство на храни, както и от прясно месо, получено от тях. През 2023 г. по Програмата е планирано вземането на проби от заклани птици от предприятията за добив на птиче месо (456 броя проби) и проби от птиче месо с произход България, други държави членки на ЕС и трети страни от търговски обекти (150 проби от месо от бройлери и 150 проби от месо от пуйки). Вземането на проби от цекумно съдържание е на случаен принцип само от заклани местно отглеждани домашни птици, като планирането е пропорционално на годишния капацитет на съответната кланица.

Изпълнението на Програмата за 2024 г. Програмата е на 98%. За годината са планирани 456 проби от цекумно съдържание на заклани домашни птици и са изпълнени 442 броя (не са изпълнени 14 проби, поради липса на производство). По отношение на пробите от охладено месо от домашни птици от търговската мрежа от бройлери и пуйки са планирани и изпълнени по 150 проби от съответния вид птици.

- **Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни (НПКГМХ) 2024 г.**

При контрола на генетично модифицирани храни през 2024 г. е планирано вземането на 89 броя проби за лабораторно изпитване от суровини – соеви, рапични и/или царевични, които се използват в производствата на храни; от храни готови за консумация - месни продукти, соеви храни, вафли, царевични чипсове/снаксове, пуканки, царевичен хляб, шоколад и шоколадови изделия; храни за кърмачета и малки деца на соева и/или царевична основа, адаптирано мляко, предназначено за кърмачета и от ориз и оризови продукти. Това включва 7 проби от храни от биологично производство.

През годината са изследвани общо 85 проби. При извършените анализи е установено наличие на ГМО над допустимата граница от 0,9% в продукт - печена соя. От компетентните органи са предприети необходимите действия. От заложения план не са изпълнени 4 проби, поради липсата на съответните продукти на пазара.

Относно предприемане на спешни мерки във връзка с неразрешен генетично модифициран ориз в оризови продукти с произход от Китай и съгласно изискванията на законодателството на ЕС, въведените през 2024 г. общо 5 пратки ориз са подложени на 100% документален контрол, проверка за идентичност и физически контрол с включен лабораторен анализ за наличие на неразрешен ГМО. При лабораторното изпитване на пробите няма констатирани несъответствия.

- **Национална мониторингова програма за извършване на официален контрол на употребата на фармакологично активни субстанции, разрешени като ветеринарни лекарствени продукти или като фуражни добавки, и на забранени или неразрешени фармакологично активни субстанции и остатъци от тях в живи животни и продукти от животински произход (НМПКО) 2024 г.**

НМПКО е одобрена от Европейската комисия. Съгласно изискванията на законодателството, към Програмата са разработени и се изпълняват три плана:

- Основан на риска национален план за контрол на производството, изпълняван с цел проверка на съответствието на животните за производство на храни и на продуктите от животински произход, с изискванията на законодателството - планирано е вземането и изследването на 1 585 броя проби, от които са изпълнени 1 362 проби;
- Национален план за рандомизирано наблюдение на производството, чрез изпълнението на който, се осигурява наблюдение за широк набор от фармакологично активни субстанции,

разрешени като ветеринарни лекарствени продукти или като фуражни добавки, както и на забранени или неразрешени фармакологично активни субстанции и остатъци от тях вещества, въз основа на случайно вземане на проби - планирано е вземането и изследването на 120 проби, от които са изпълнени 107 проби;

- Основан на риска национален план за контрол на животни за производство на храни и на продукти от животински произход, които се въвеждат в Съюза и са предназначени за пускане на пазара на Съюза през техните гранични контролни пунктове (ГКП). Контролът, осъществяван в рамките на този план е част от официалния контрол на ГКП - планирано е вземането и изследването на 195 проби, от които са изпълнени 144 проби.

През 2024 г. се наблюдава 85% изпълнение на заложените за трите плана проби. В сравнение с 2023 г. е налице намаление както на планираните, така и на взетите проби. Отчита се леко понижение на процента на неизпълнените анализи до 15%, при 16% през 2023 г. Установени са 2 несъответстващи резултата, при едно несъответствие през предходната година.

За външни лаборатории общо за трите плана са определени 83 броя проби, от които са изпълнени 8 проби. Изпълнението съставлява 9,6% от изпълнените проби за външни лаборатории по Националната програма за 2024 г. Установени са две несъответствия (хлорамфеникол в кръвен серум от прасе и стрептомицин в пчелен мед).

Неизпълнението на плана за 2024 г. се дължи на липсата на производство на суровини от съответния вид животни, поради временно преустановяване дейността на производствени обекти, както и технически проблем в лабораторията (ЦЛВСЕЕ).

- **Национална програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите в Република България 2024**

Основно задължение на БАБХ по отношение на тази Програма е да координира лабораторно-диагностичните изследвания, анализи и експертизи, свързани със здравеопазването на животните.

В изпълнение на Програмата, през 2024 г. са извършени следните диагностични изследвания:

Таблица V.11. Извършени диагностични изследвания по Програмата през 2024 г.

Заболяване	Брой лаборатории	Брой изследвания
Бруцелоза едри преживни животни	9	197 127
Бруцелоза дребни преживни животни	9	1 061 673
Бруцелоза свине	9	9 558.
Бруцелозидоза кочове	9	23 892
Лептоспироза - едри преживни животни и свине	7	27 345
ТСЕ едри преживни животни	3	25 627
Скрейпи дребни преживни животни	3	5 543
Ку - треска	1	596 - млечни
Ку - треска	1	173 - кръвни
Инфекциозен ринотрахеит	1	86
Мукозна болест-вирусна диария	1	71
Туберкулоза	1	28.
Салмонела – първично пр.	1	136
Бруцелоза - НРЛ	1	69 476
Бяс	1	2 018
Антракс	1	16
Болести по пчелите	1	355

Заболяване	Брой лаборатории	Брой изследвания
Болести по рибите/молюски	1	430
Африканска чума свине	3	8 158
Класическа чума свине	3	6 515
Чума по дребни преживни животни	1	8 754
Шап по преживни животни	1	4 731
Син език	1	6 143
Заразен нодуларен дерматит	1	5 834
Инфекциозна анемия по конете	1	885
Шарка по дребни преживни животни	1	9 887
Треска от Западен Нил	1	1 243

Източник: БАБХ

Одит на официалния контрол през 2024 г.

През 2024 г. в България са проведени следните одити от Генерална дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“ на ЕК (DG SANTE) и трети държави в областта на официалния контрол на храните и животните:

- Мисия в България по темата за двучерупчестите мекотели по изпълнявания SPS договор на ЕС;
- Одит „Храни от неживотински произход – Продукти за растителна защита - Разрешаване, продажба и употреба“, № 2024-7973;
- Одит на БАБХ от Европейската агенция по лекарствата, от името на Европейската комисия на дейностите свързани с контрола на производството, вноса и Добрата производствена практика при производството на ветеринарни лекарствени продукти и активни вещества;
- Одит „Храни от животински произход – Клане на бозайници и/или птици“ № 2024-8030;
- Мисия на EUVET за инфлуенца по птиците в България;
- Одит „Програми за наблюдение на здравето на растенията“ № 2024-7964;
- Одит и установяване на факти –инфлуенца по птиците – ONE HEALTH;
- Мисия на EUVET във връзка с PPR.

През 2025 г. са проведени или предстоят следните одити от Генерална дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните“ на ЕК (DG SANTE) и трети държави в областта на официалния контрол на храните и животните:

- Документален контрол на хистамина в рибните продукти във всички държави членки - № 2025-0229 – Попълнен и изпратен Въпросник електронно;
- Одит „Храни от животински произход - Химическа безопасност – Остатъци“ № 2025-0041;
- Одит „Въвеждане в ЕС на животни и стоки - Официален контрол върху вноса“ № 2025-0062;
- Одит „Едно Здраве“ – AMP мониторинг (зоонозни и комменсални бактерии)“ № 2025-0049;
- Одит „Едно Здраве“ – Антимикробни ветеринарномедицински продукти“ № 2025-0052.

6.3.1. Мрежа за предупреждение и сътрудничество (ACN) (ACN=RASFF+AAC+FFN+PHN+AHW+PAN))

Във връзка с множеството предизвикателства в областта на безопасността на храните и фуражите и решаващата роля, която бдителността и сътрудничеството играят за справянето с тях, през 2024 г. обхватът на Мрежата за предупреждение и сътрудничество (ACN) е разширен, така че да обхване

и рисковете свързани с животни и хуманното отношение към тях. В съответствие с по-широката стратегия на Комисията за опазване на общественото здраве и подобряване на безопасността на храните е представен и пилотен проект под името TraceMap, който има за цел внедряване на изкуствен интелект, вграден в Системата за управление на информацията за официалния контрол.

Мрежата за предупреждение и сътрудничество представлява инструмент за обмен на информация във връзка с установени опасности и несъответствия по цялата агрохранителна верига между държавите-членки на Европейския съюз посредством онлайн платформа - iRASFF, която обхваща:

Система за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF)

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) е създадена на основа на разпоредбите на член 50 от Регламент (ЕО) 178/2002 и обхваща всеки пряк или косвен риск за човешкото здраве, произтичащ от храни, материали предназначени за контакт с храни и фуражи. На по-късен етап с член 29 от Регламент (ЕО) № 183/2005 обхватът на Мрежата се разширява и включва сериозни рискове за здравето на животните и за околната среда, произтичащи от фуражите.

Обменът на информация между компетентните държавни контролни органи, относно предприетите мерки в отговор на сериозни рискове, настъпили при храни или фуражи; измами с храни; материали и предмети, предназначени за контакт с храни, рискове, свързани със здравето на растенията, животните и хуманното отношение към тях, се извършва по ясен и структуриран начин чрез използване на уеб базираното приложение iRASFF. Този обмен на информация дава възможност за бързи реакции, навременни действия и координиран подход на държавите членки спрямо заплахите за общественото здраве. Ефективността му се осигурява от опростена структура, състояща се от идентифицирани звена за контакт на Европейската комисия, Европейския орган за безопасност на храните (EFSA) и държавите членки, обменящи данни по ясен и структуриран начин.

Основен акцент в надграждането на iRASFF през 2024 г. е финализиране на процеса по разширяване, включващ внедряване на модулите за здравето на животните, както и внедряване на нов софтуер, който да допринесе за подобряване на функционалността и ефективността на платформата IRIS – корпоративна платформа за управление на кризи, която ще обхване и iRASFF. Друго нововъведение е все по-активното използване на изкуствения интелект в помощ при анализа на постъпващата информация.

За ефективна работа на системата RASFF в България се поддържа добра комуникация между Националното звено за контакт, ситуирано в специализираната администрация на Министерство на земеделието и храните, звеното за контакт в Министерството на здравеопазването и звеното за контакт в Българската агенция по безопасност на храните.

За 2024 г. общият брой входящи уведомления в платформата iRASFF, разпространени от звеното за контакт на Европейската комисия към звената за контакт на държавите членки, е 9 640, което е със 713 броя или 8,2% повече в сравнение с 2023 г.

Тенденцията на нарастване на броя на уведомленията, които се регистрират в Мрежата за предупреждение и сътрудничество през предходните години се запазва и през 2024 г., за сметка на леко намаление на уведомленията, които се регистрират в Мрежата за борба с измамите по агрохранителната верига, дължащо се на дейността на новите два модула за животни.

През 2024 г. секторът на плодове и зеленчуци представлява 16% от общия брой на уведомленията (1 479) в ACN, което ги прави най-често докладваната категория от всички продукти. Повечето от случаите (около 66%) включват възможни рискове за здравето, включително опасности като остатъци от пестициди, микотоксини, патогенни микроорганизми, метали, замърсители на околната среда и други замърсители. Остатъците от пестициди продължават да са най-често съобщаваният проблем, като портокалите, лозовите листа, мангото и чушките се появяват последователно в множество известия. Хлорпирифос, ацетамиприд и диметоат се очертават като най-разпространените остатъци от пестициди, засягащи различни пресни продукти. Случаи на замърсяване с лозови листа се съобщават

често с повече от 10 остатъка от различни пестициди (32 известия). Следват известия за микотоксини, като най-често съобщаваните са афлатоксини в смокини и охратоксин А в стафиди.

По показател „нотифицираща страна“ и през 2024 г. на първо място с най-голям обем създадени уведомления се нарежда Германия, следвана от Холандия и Италия. България е на девето място сред държавите членки с най-голям обем обработени случаи. По отношение на вида на уведомленията, през 2024 г. най-голям брой са класифицирани като „пратки отхвърлени на граница“ (1 665), следвани от случаите за информация (1 288) и за внимание (1 279).

Общата статистика сочи 5 250 броя уведомления в рамките на Мрежата RASFF, като 5% от случаите обхващат нередности при сектора на фуражите и 3% са установените несъответствия при пластмасови кухненски прибори и съдове.

По отношение на уведомленията, разпространени в Мрежата за борба с измамите по агрохранителната верига FFN през 2024 г. се наблюдава спад с 1/3 на регистрираните случаи, заради внедрените два нови модула за животни. Генерираните случаи са общо 546 броя, с 27% по-малко спрямо предходната година. В допълнение са идентифицирани 1 335 уведомления в AAC и 1 959 уведомления в обхвата на RASFF, като евентуално резултат от умишлено поведение. Повече от половината случаи са свързани с нерегламентирана търговия с домашни любимци или т. нар. „сив сектор“. След тях се нареждат уведомленията за установени нередности, свързани с документални неточности, липса или фалшифицирана/непълна документация, неправилно етикетирание и др. Държавите с най-голям брой случаи, при които са били засегнати държави членки, са Германия, Нидерландия, Румъния и Словакия. България има 100% отговорени и предоставени данни на постъпили 115 броя запитвания.

В зависимост от класификацията, уведомленията се разпределят, както следва:

- „Уведомления за пратки, отхвърлени на границата“ - 1 665 броя;
- „Уведомления за предупреждение“ - 1 288 броя;
- „Уведомления за насочване на вниманието“ - 1 279 броя;
- „Уведомления за проследяване“ - 1 077 броя;
- „Уведомления за новини“ - 11 броя.

Общият брой уведомления в системата iRASFF, по които България е предприела действия като нотифицирана и нотифицираща държава за 2024 г., е 467. Разпределението на уведомленията е както следва:

- Входящи:
 - сектор „Храни“ - 156 уведомления (61 за несъответствие; 5 за информация за насочване на вниманието; 48 за информация, по отношение на която е необходимо проследяване; 41 за предупреждение, 1 за отхвърляне на граница);
 - сектор „Фуражи“ - 9 уведомления;
 - сектор „Здравеопазване на животните“ – 57 уведомления в PAN, насочени към България, от които 32 броя за предприемане на последващи мерки и 5 уведомления, постъпили по AWN, от които 1 брой за последващ контрол.
- Изходящи:
 - сектор „Храни“ – 11 уведомления (7 за несъответствие; 4 за информация за насочване на вниманието) и едно запитване);
 - сектор „Фуражи“ – 3 уведомления;
 - сектор „Граничен контрол“ – 226 уведомления (127 - за пратки, отхвърлени на границата и 99 - за несъответствия (т. нар. „non-compliance“).

Наблюдава се значителен спад на броя на уведомленията в сектор „Граничен контрол“, за разлика от общата тенденция на нарастване в тази категория. Налице е слабо увеличение на броя на случаите, при които България е получател или създател на уведомленията, което изисква време и ресурси за предприемане на мерки, провеждане на разследване и отчитане на резултатите от Единното звено за контакт и звената за контакт в компетентните ведомства.

Система за административна помощ и сътрудничество (AAC)

Системата за административна помощ и сътрудничество на Европейската комисия е създадена с цел осигуряване на проверка на съответствието със законодателството в областта на фуражите и храните и правилата за опазване здравето на животните и хуманното отношение към тях.

Системата AAC служи за обмен на информация между компетентните органи на държавите членки и Комисията при извършване на официален контрол и/или за предприемане на ефективни последващи действия, в съответствие с дял IV на Регламент (ЕС) № 2017/625. Административната помощ може да включва предоставяне на информация и документи, извършване на разследвания и съвместни проверки на място и е важен инструмент за максимална ефективност на наличните ресурси в държавите членки.

През 2024 г. общият брой на уведомленията в система AAC за ЕС е 3 212 , при регистрирани 3 166 броя през 2023 г. Най-общо докладваните случаи са свързани с подозрения за злоупотреби, липса на задължителни документи, неправилно съхранение, замърсяване на околната среда, проучвания за установяване на измамни практики и др. Както при ACN и тук най-голям обем от случаите засягат сектора на плодовете и зеленчуците, следван от този на диетичните храни и добавките, храните от животински произход и др.

Според показателя „регистрирано закъснение за изготвяне на отговор“ в изпълнение на процедурите и механизмите за работа с RASFF България не присъства в нито един напомнителен списък с отворени разговори (red bell list).

Мрежа за борба с измамите по агрохранителната верига (FFN)

Мрежата FFN предоставя на държавите членки възможност за обмен на информация и сътрудничество на доброволен принцип по въпроси, свързани с нарушения на европейското законодателство в областта на агрохранителната верига, в съответствие с правилата, установени в Регламент (ЕС) № 2017/625, с цел противодействие на измамите по агрохранителната верига.

Нарастването на случаите на измами с храни на ниво ЕС изисква адекватни и навременни мерки за оптимизиране на системата за контрол и своевременно укрепване на способността ѝ да оценява на ранен етап потенциалната уязвимост от измами в различни части от веригата на доставка на храни и способността на националните органи да откриват и предотвратяват потенциални измами.

От 2024 г. на ниво ЕС е въведена нова терминология и категоризация на съмненията за измами в хранително-вкусовата промишленост. Те се основават на Европейския комитет по нормализация (CEN) и Комитета по Кодекс за системи за инспекция и сертифициране на вноса и износа на храни (CCFICS). Индикаторите за измами в хранително-вкусовата промишленост се категоризират в три основни вида: манипулиране на продукти, манипулиране на записи и други несъответствия, които са допълнително описани в подкатегории.

Броят на уведомленията, свързани със съмнения за злоупотреби с мед в ACN, остава значим (52) в сектор, който остава силно контролиран (4 813 контрола са извършени в държавите членки през 2022 г. върху 10 392 оператора от ЕС). Проблемът с манипулирането на меда чрез разреждане с външни захари остава основната причина за уведомленията, свързани с измами, както е показано в координираните действия на ЕС, проведени през 2021-2022 г. Прекомерното съдържание на хидроксиметилфурфурал (HMF), индикатор за качеството на меда (възраст, неправилни условия на съхранение или прегряване), също е сериозен проблем. Има малко уведомления за несъответстващо етикетирание, особено по отношение на състава и здравните твърдения, свързани с меда от манука. Съобщават се и случаи на естествени токсини като пироллизидинови алкалоиди и граянотоксини, както и наличието на лечебни вещества (например силденафил и тадалафил), свързани с потенциален риск за здравето.

През 2024 г. е поставено началото на нов координиран план за разследване на злоупотреби под името GoldFish. Този план за контрол има за цел да проследи и да оцени несъответствията при търговията с риба и рибни продукти в Съюза и с това да ги минимизира. Българският компетентен орган е предоставил съгласие за участие в координираните действия на солидарен принцип, с което се присъединява към другите държави членки в борбата с нерегламентираното предлагане, етикетиране и представяне на храни, които не отговарят на изискванията на законодателството на Съюза. Планът е фокусиран върху необработени продукти, замразени, филетирани и друг вид етикетиран риба и рибни продукти. Подборът на видовете риба е извършен въз основа на направени проучвания от EUROSTAT, както и на база събрани данни от платформата IRASFF и се свежда до: пангасиус (*Pangasius anguilla*); атлантическа треска (*Gadus morhua*) и бяла тигрова скарида (*Litopenaeus vannamei*).

Предвижда се и извършването на лабораторни анализи по следните показатели: неправилно декларирано нетно тегло на продуктите; недеклаирано или неправилно обявено водно съдържание; недеклаирана или неправилно обявена употреба на вложените добавки. Фактичската работа по плана се очаква да стартира през четвъртото тримесечие на 2025 г.

Случаите, свързани с нелегалната търговия с кучета и котки заемат голяма част от дейността по Мрежата през последните 3 години. От 2024 г. същите вече се регистрират в специализираните модули – Мрежата за домашни любимци и Мрежата за хуманно отношение към животните. През 2024 г. се забелязва леко намаление на броя на регистрираните случаи спрямо предходната година, като между октомври 2024 г. и април 2025 г. са били създадени 259 броя нотификации. Сред десетте най-популярни трети държави на произход на животните на челните места са Сърбия, Украйна и Турция, като нотифициращи държави – тези, при които са установени най-много злоупотреби при търговията с домашни любимци, са Словения, Германия, Нидерландия, Италия и други. Регистрираните нередности са свързани най-вече с документални несъответствия, липсващи документи в TRACES, липсващи ваксинации, микрочипове и др.

През 2024 г. по Мрежата за борба с измамите по агрохранителната верига към Република България са отправени общо 115 уведомления, от които 53 за внимание и 62 за отговор.

В Мрежата FFN няма уведомления, по които от страна на България да не са предприети действия и да не е предоставен отговор.

Мрежа/модул за здраве на растенията (PHN)

Посредством Мрежата PHN се докладват рисковете, свързани със здравето на растенията и продукти за растителна защита, попадащи в обхвата на Регламент (ЕС) № 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 г. за защитните мерки срещу вредителите по растенията за случаите, които са установени на територията на Общността /вътрешни прихващания/. Общият брой на уведомленията, които са регистрирани в PHN за 2024 г. е 397.

Мрежа за домашни любимци (PAN)

През октомври 2024 г. Комисията стартира Мрежата за домашни любимци (PAN), специализирана мрежа за административна помощ и сътрудничество, насочена към справяне с несъответствията, свързани с домашни любимци, включително предполагаеми измами и незаконна търговия. PAN подобрява сътрудничеството, комуникацията и координацията между органите на държавите членки на ЕС, като засилва усилията за справяне с тези проблеми.

Мрежа за хуманно отношение (AWN)

Мрежата за хуманно отношение към животните (AWN) е създадена за да подобри сътрудничеството и споделянето на информация между държавите членки по случаи на хуманно отношение към животните. Мрежата се фокусира върху осигуряването на хуманно отношение през целия жизнен цикъл на животните, от отглеждането и транспортирането до клането. Тя е проектирана с мисъл за продуктивни животни, поради което е решено да се съхраняват уведомленията за хуманно отношение към котките и кучетата в собствена, специализирана мрежа. AWN позволява на държавите членки да поискат подкрепа и да обменят знания за най-добри практики, с цел хармонизиране на стандартите за хуманно отношение към животните в целия ЕС. Тя функционира съгласно съществуващите разпоредби,

обхващащи защитата на животните по време на транспортиране и клане, както и директиви, определящи минимални стандарти за селскостопанските животни.

6.3.2. Контрол на ветеринарните лекарствени продукти, фуражи и странични животински продукти, граничен контрол

6.3.2.1. Контрол на ветеринарни лекарствени продукти

Качеството, ефикасността и безопасността на ВЛП се проследяват чрез съобщения за неблагоприятни реакции при употребата на ВЛП, получени по системата за фармакологична бдителност и при отклонения в качествата на ВЛП, както и чрез постоянен надзор на пазара. Получените сигнали за неблагоприятни реакции, възникнали на територията на България се публикуват в базата данни по фармакологична бдителност на ЕС - Eudravigilance. Поддържането на система за фармакологична бдителност от притежателите на разрешения за търговия с ВЛП се контролира посредством периодични инспекции от БАБХ.

Регистърът на разрешения за употреба ВЛП се актуализира периодично, с цел подпомагане на контрола на пазара на ВЛП, както и предоставяне на предвидената в закона информация на ветеринарномедицински специалисти и външни потребители. Периодично се актуализират и публичните регистри на издадените разрешения за търговия на едро с ВЛП, търговия на дребно с ВЛП, производство на ВЛП и на издадените лицензи за дейности с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели, с оглед предоставяне на предвидената в закона информация за обществено ползване.

Във връзка с надзора върху антимикробната резистентност, БАБХ ежегодно събира и обобщава данни от притежателите на разрешения за употреба на ВЛП за продадени количества ВЛП с антимикробно действие. Информацията за видовете и количествата антимикробни продукти, употребени при определени видове животни се получава от страна на регистрираните ветеринарни лекари, на базата на документацията, водена във ветеринарномедицинските заведения и издадените рецепти за такива продукти.

През 2024 г. в БАБХ функционира електронна платформа, чрез която регистрираните ветеринарни лекари и търговците на едро с ВЛП могат да въвеждат данните за употребените/предписани и продадени антимикробни лекарствени продукти.

Обобщените данни се предоставят на Европейската агенция по лекарствата (ЕМА) за анализирание и изготвяне на годишен доклад, съгласно изискванията на чл. 57, ал. 2 от Регламент (ЕС) 2019/6, както и на Световната организация за здраве на животните (WOAH), съгласно утвърдените формати.

През 2024 г. БАБХ участва в изпълнение на Програмата на ЕС за пробовземане и тестване на проби от ВЛП по централизирана процедура и организира вземането на проба от имунологичен ВЛП и изпращането ѝ до Европейската дирекция по качеството на лекарствата (EDQM), Франция.

Официалният контрол на ВЛП се осъществява от служители на БАБХ на централно и регионално ниво.

БАБХ контролира употребата, производството, търговията, съхранението и рекламата на ВЛП. Контролът върху търговията с ВЛП, както и употребата на ВЛП в животновъдните обекти и ветеринарномедицинските заведения се извършва съгласно Инспекционна програма на БАБХ за държавен контрол на ветеринарни лекарствени продукти, която определя честотата и реда за извършване на проверките на базата на оценка на риска. При необходимост инспекторите от ОДБХ проверяват и пчеларски магазини, обекти за търговия с фуражи и селскостопански аптеки, като рискови търговски обекти за нерегламентирана търговия/предлагане на ВЛП.

Със заповед на изпълнителния директор на БАБХ от м. февруари 2024 г. е утвърдена и се изпълнява Програма за контрол на качеството на предлаганите в търговската мрежа ветеринарни лекарствени продукти, на базата на която се изготвя и изпълнява план за вземане на проби и анализи на ВЛП от търговската мрежа.

Програмата се отнася за ВЛП, разрешени за търговия по национална процедура, по процедура за

взаимно признаване, децентрализирана процедура и процедура за преразглеждане. Надзорът върху качеството на ВЛП по централизирана процедура (взимане на проби и лабораторни анализи) се осъществява по програма на Европейската агенция по лекарствата.

По отношение на контролната дейност върху търговията и употребата на ВЛП през 2024 г. е извършено следното: издадено е едно разрешение за търговия на едро с ВЛП; Издадени изменения към разрешения за търговия на едро с ВЛП - 3 броя; Прекратени лицензи/разрешения за търговия на едро с ВЛП - 9 броя; Издадени разрешения за търговия на дребно с ВЛП - 8 броя; Вписване в списъка на търговците на дребно с ВЛП в България, на които е предоставено разрешение за продажба на ВЛП от разстояние - 11 броя; Издадени изменения към разрешения за търговия на дребно с ВЛП/служебно издадени лицензи в разрешения за търговия на дребно с ВЛП - 14 броя; Прекратени лицензи за търговия на дребно с ВМП/разрешения за търговия на дребно с ВЛП/отменени разрешения за търговия на дребно с ВЛП - 12 броя; Одобрени промени/издадени допълнения/подновяване на лицензи за търговия на едро с наркотични вещества за ветеринарномедицински цели - 3 броя; Регистрирани производители, вносители и разпространители на активни вещества, използвани като изходни материали за ветеринарни лекарствени продукти - 1 брой.

През 2024 г. извършените проверки от ОДБХ във връзка с официалния контрол върху търговията, съхранението и употребата на ВЛП са общо 3 259 броя (с 540 броя по-малко спрямо предходната година), от които: 120 на обекти за търговия на едро; 260 на обекти за търговия на дребно (аптеки); 1 267 на ветеринарномедицински заведения; 1 474 на животновъдни обекти и 238 на зоомагазини, пчеларски магазини и др. В резултат са издадени 253 предписания и са съставени 68 акта за установяване на административно нарушение.

В изпълнение на утвърдения План за инспекции по Добра производствена практика за 2024 г. са извършени общо 11 инспекции. На един от обектите за производство на ВЛП в трета страна е извършена дистанционна оценка на документацията и условията за производство, контрол и съхранение на ВЛП. За всички извършени инспекции по ДПП са изготвени протоколи по образец и след положително заключение за съответствие на производствения обект с изискванията на ДПП са издадени 11 сертификата за ДПП, като същите са въведени своевременно в базата данни на ЕС EudraGMDP. Поради прекратяване на дейността е прекратено едно разрешение за производство на ВЛП.

Констатираните несъответствия с изискванията за ДПП при извършени инспекции на производители/вносители на ВЛП са класифицирани като „други“ несъответствия (не представляват пряк риск за качеството на произвежданите ВЛП и не биха довели до производство/вносяне и пускане на пазара на ВЛП, криещи риск за здравето на хората и животните). Няма констатирани „значителни“ и „критични“ несъответствия. Производителите/вносителите на ВЛП са представили приемливи план-графици за отстраняване на констатираните при инспекциите несъответствия. Изпълнението им се проверява при последващите инспекции в обектите за производство/вносяне на ВЛП.

Във връзка с изпълнение на Програмата за контрол на качеството на предлаганите в търговската мрежа ВЛП за 2024 г. са планирани и взети 16 броя проби за изпитване на качествени показатели и данните върху етикета на опаковките и в листовката на продукта.

Проверките в обектите, подлежащи на контрол от ОДБХ включват освен минимално заложените, съгласно Инспекционната програма на БАБХ за 2024 г. и допълнително извършени проверки във връзка с подадени сигнали и жалби, на база оценката на риска за всеки отделен обект и извършени проверки по заповеди на изпълнителния/заместник изпълнителния директор на БАБХ. Като цяло, през 2024 г. ОДБХ са надхвърлили изпълнението на броя на планираните за годината проверки по видове обекти, но все още при някои се наблюдава неизпълнение на годишните планове.

Проверките, при които са констатирани несъответствия и за които са дадени предписания, са около 8% от общия брой, което е с 2% повече в сравнение с 2023 г. Актове за установяване на административно нарушение са съставени при около 2% от проверките (при 1,3% от проверките за 2023 г.).

6.3.2.2. Граничен контрол

Официалният контрол се осъществява на гранични контролни пунктове (ГКП), разположени на територията на България, които са одобрени в съответствие с изискванията на чл. 59 от Регламент (ЕС) 2017/625, както и Регламент (ЕС) 2019/1014, както следва: ГКП Капитан Андреево; ГКП Пристанище Варна; ГКП Пристанище Бургас; ГКП Гюешево; ГКП Златарево; ГКП Калотина, ГКП Летище София; ГКП Брегово.

БАБХ, чрез отделите ГКП, осъществява официален контрол при въвеждане на територията на Съюза на животни и стоки, попадащи в обхвата на чл. 47, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/625. Това включва извършване на официален контрол при въвеждане на пратки животни и стоки от трети държави, съдържащи: живи животни; продукти от животински произход, зародишни продукти, странични животински продукти, сено и слама и храни, съдържащи както продукти от растителен произход, така и преработени продукти от животински произход (съставни продукти); растения, растителни продукти и други обекти; храни и фуражи от неживотински произход, спрямо които се прилагат мерки по засилен официален контрол на ГКП и такива, по отношение на които се прилагат спешни мерки; материали и предмети в контакт с храни.

Освен на осемте одобрени гранични контролни пункта, БАБХ извършва официален контрол и на следните места за въвеждане в Съюза: Малко Търново, Лесово, Логодаж, Стрезимировци, Летище Варна, Летище Бургас на: стоки, които са част от личния багаж на пътниците и са предназначени за лична употреба или консумация в изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) 2019/2122; проверки за съответствието с ветеринарно-санитарните изисквания по отношение на движението с нетърговска цел на домашни любимци съгласно Регламент 2013/576.

Официалният контрол на граничните контролни пунктове при въвеждане на пратки животни и стоки от трети страни на територията на Съюза се осъществява от официални ветеринарни лекари, официални фитосанитарни инспектори и официални инспектори и включва извършването на документални, идентификационни и физически проверки, включително вземане на проби за лабораторен анализ при спазване изискванията на пряко приложимото европейско право и национално законодателство.

През 2024 г. на ГКП, чрез официалните инспектори на БАБХ е осъществен официален контрол на пратки животни и стоки, попадащи в обхвата на чл. 47, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/625, както следва: живи животни - 743 пратки; продукти от животински произход – 12 299 пратки; храни и фуражи от неживотински произход – 98 847 пратки; растения, растителни продукти и други – 74 247 пратки.

В рамките на годината са създадени общо 226 уведомления, от които 127 - за пратки, отхвърлени на граница и 96 уведомления за несъответствия (non-compliance) за несъответстващи пратки, които са нотифицирани в Система RASFF.

6.3.2.3. Контрол на фуражите и страничните животински продукти

Контрол на фуражите

През 2024 г. е изпълняван Многогодишният национален план за контрол на Република България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията (януари 2024 г. - декември 2026 г.) (МНКП) за постигане на стратегическата цел „Ефективно функциониране на системата за контрол върху фуражите”.

С цел постигане висока степен на защита на здравето на хората и животните, опазване на околната среда и защита на потребителите от заблуди, през годината е извършван регулярен, основан на оценка на риска контрол на всеки един от етапите на производство на различните видове фуражи, преработка, съхранение, транспортиране, разпространение, включително изхранване на фуражите.

Контролът на фуражите през 2024 г. следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда посредством провеждане на ефективен контрол на всички етапи от производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение, включително хранене на

животните чрез прилагането и изпълнението на европейското право и национално законодателство по фуражите;

- Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с фуражи;
- Извършване на редовен и ориентиран към риска контрол на процесите при операторите от фуражния сектор – на всеки етап от производство, преработка, съхранение и разпространение на фуражи, включително хранене на животни;
- Извършване на контрол на фуражи, относно съдържание на нежелани и забранени субстанции, както и контрол за съответствието им с предоставената на клиентите информация;
- Ефективен контрол върху генетично модифицирани фуражи, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетирането на фуражи, които съдържат или са произведени от ГМО. Целта на осъществяване на този контрол е да се гарантира информиран избор на потребителите;
- Контрол на производството, пускането на пазара, транспортирането и употребата на медикаментозни фуражи, с цел да се ограничи до възможния минимум рискът от предлагане на пазара на суровини и/или храни от животински произход за консумация от хора, които съдържат над максимално допустимите концентрации фармакологично активни лекарствени субстанции, фиксирани в приложимото законодателство;
- Контрол за спазване на фуражната забрана свързана с трансмисивни спонгиформни енцефалопatii, за да не се допусне риск за здравето на хора и животни;
- Контрол на вътревидовата фуражна забрана във връзка с храненето на сухоземни животни от даден вид с преработен животински протеини, получени от животни от същия вид.

Регистрация и одобрение на обектите във фуражния сектор

В съответствие с изискванията на Закона за фуражите и във връзка с Регламент (ЕО) № 183/2005 за хигиена на фуражите, извършваните дейности в сектор „Фуражи” се осъществяват в обекти и от оператори, които са одобрени или регистрирани от Българската агенция по безопасност на храните.

Към 31 декември 2024 г. общият брой на регистрираните и одобрени обекти/оператори на територията на страната е 20 771, които са разпределени по дейности, както следва:

Таблица V.12. Брой регистрирани и одобрени обекти/оператори във фуражния сектор в съответствие с изискванията на чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 към 31.12.2024 г.

Заявена дейност	Брой обекти
I. Регистрирани обекти по чл. 9 на Регламент (ЕО) № 183/2005, упражняващи дейности съгласно чл. 5, параграф 2 на Регламента	12 268
1. Производители на добавки	5
2. Производители на премикси от добавки	2
3. Производители на комбинирани фуражи	289
4. Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	57
5. Опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	17
6. Смилање, опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	5
7. Производители на фуражни суровини	364
8. Търговци на фуражи	10 270*

Заявена дейност	Брой обекти
9. Оператори, транспортиращи фуражи	1 135
10. Оператори, отдаващи складове под наем	124
II. Регистрирани оператори на ниво първично производство на земеделски култури, предназначени за фуражи, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) 183/2005	8 355
1. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи по местонахождение на имота	6 315
2. Регистрирани обекти на земеделски стопани, произвеждащи силажи, като използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	370
3. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1 567
4. Регистрирани обекти на земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, предназначени само за нуждите на собствената им ферма	103
III. Одобрени обекти по чл. 10, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 2 на Регламент (ЕО) №183/2005	139**
1. Производители на фуражни добавки	7
2. Производители на премикси, изготвени на основата на фуражни добавки	5
3. Производители на комбинирани фуражи	45
4. Търговци на фуражни добавки и премикси	76
5. Оператори, извършващи дейност детоксикация на фуражи	1
8. Оператори, извършващи дейност обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните, и/или производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини и/или извършващи дейност смесване на мазнини и/или производство на продукти, получавани при производството на биодизел	5
IV. Одобрени обекти по чл. 55 от Закона за фуражите	9
1. Производители на медикаментозни фуражи	9
Общ брой регистрирани и одобрени обекти/оператори, в които се упражняват дейности по чл. 9 и чл. 10 на Регламент (ЕО) 183/2005	20 771

Източник: БАБХ и МЗХ;

* Съгласно ЗИД на Закона за фуражите обн. в ДВ бр. 21 от 12.03.2024 г. в обхвата на Закона за фуражите попадат и търговците на храни за домашни любимци на дребно

** В т. ч. 9 броя одобрени обекти за производство и/или търговия с медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55 в, ал. 1 от Закона за фуражите.

БАБХ поддържа и актуализира 7 национални регистъра на регистрираните и на одобрените обекти/оператори във фуражния сектор за дейностите, определени в чл. 9 и чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005. Същите са публични и са достъпни за потребителите на интернет сайта на БАБХ, както и на сайта на Главна дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните” към Европейската комисия.

Съгласно подписани двустранни споразумения между Китайската народна република (КНР) и Република България, през 2024 г. БАБХ поддържа и 6 списъка на одобрените за износ за КНР представители или производители на определени фуражни продукти (царевица, люцерна, комбинирани фуражи на растителна основа, фуражни добавки, слънчогледов шрот и сух зърнен спиртоварен остатък с извлекци).

Операторите в сектор „Фуражи” се регистрират и/или одобряват за всички обекти под техен контрол, за всяка извършвана от тях дейност. Регистрацията и одобрението на обектите в сектор „Фуражи” е динамичен процес.

Таблица V.13. Брой регистрирани и одобрени обекти във фуражния сектор през 2023 - 2024 г.

№ по ред	Вид на оператора	Брой обекти към 31.12.2023 г.	Брой обекти към 31.12.2024 г.	Изменение в %
1.	Регистрирани оператори съгласно чл. 15, ал. 1 от Закона за фуражите	4 357	12 268	181,6%
1.1.	Производители на комбинирани фуражи	276	289	4,7%
1.2.	Оператори, извършващи дейности разфасоване, пакетиране, препакетиране, етикетиране и търговия с комбинирани фуражи и фуражни суровини	54	57	5,6%
1.3.	Опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	17	17	0,0%
1.4.	Смилане, опаковане, етикетиране, съхранение и търговия на фуражи	5	5	0,0%
1.5.	Производители на добавки	5	5	0,0%
1.6.	Производители на премикси от добавки	2	2	0,0%
1.7.	Производители на фуражни суровини	345	364	5,5%
1.8.	Търговци на фуражи	2 530	10 270	305,9%
1.9.	Оператори, транспортиращи фуражи	1 017	1 135	11,6%
1.10.	Оператори, отдаващи складове под наем	106	124	17,0%
2.	Одобрени оператори съгласно чл. 15, ал. 3 и ал. 4 от Закона за фуражите	143*	139	-2,8%
2.1.	Производители на комбинирани фуражи	46	45	-2,2%
2.2.	Производители на фуражни добавки	7	7	0,0%
2.3.	Производители на премикси от добавки	5	5	0,0%
2.4.	Търговци на фуражни добавки и премикси	78	76	-2,6%
2.5.	Оператори, извършващи: - обработка на сурово растително масло с изключение на обекти, които са регистрирани по Закона за храните и/или - производство на мастни киселини чрез преработката на растителни масла и животински мазнини, производство на биодизел и смесване на мазнини и/или - дейност смесване на мазнини и/или - произвеждащи биодизел	6	5	-16,7%
2.6.	Оператори, извършващи дейност детоксикация на фуражи	1	1	0,0%
3.	Одобрени производители на медикаментозни фуражи съгласно чл. 55в, ал. 1 от Закона за фуражите	10	9	-10,0%
4.	Регистрирани земеделски стопани, упражняващи дейности по чл. 5, параграф 1 на Регламент (ЕО) № 183/2005	6 979	8 355	19,7%
4.1.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи първични фуражи	5 049	6 315	25,1%
4.2.	Регистрирани земеделски стопани, произвеждащи силажи, които използват силажни добавки, като фуражите са предназначени само за нуждите на собствената им ферма	341	370	8,5%
4.3.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи изключително за собствената си ферма, без да използват добавки и премикси, като използват допълващи фуражи	1 429	1 567	9,7%

№ по ред	Вид на оператора	Брой обекти към 31.12.2023 г.	Брой обекти към 31.12.2024 г.	Изменение в %
4.4.	Регистрирани земеделски стопани, смесващи фуражи и произвеждащи силажи, само за нуждите на собствената им ферма	160	103	-35,6%
	Общо	11 489	20 771	80,8%

Източник: БАБХ и МЗХ

Към 31 декември 2024 г. са регистрирани нови 1 131 обекта, в които се извършва дейност в съответствие със законодателството по фуражите. Това представлява увеличение с 667 броя или близо два пъти и половина спрямо година по-рано. Заличените регистрации, по искане на оператора на основание чл. 16, ал. 10, т. 1 и т. 2 или чл. 17г, ал. 2, т. 1 и т. 2 от Закона за фуражите са 391 броя, със 146 броя повече на годишна база. Най-честата причина за заличаването на регистрацията на това основание е временно преустановяване на дейността на оператора за срок по-дълъг от една година.

Към края на 2024 г. са одобрени нови 2 обекта, в които се извършва дейност в съответствие със законодателството по фуражите, при 1 брой в края на 2023 г. Заличени са 4 одобрения на обекти, по искане на оператора съгласно чл. 19, ал. 18, т. 1 от Закона за фуражите - колкото и през предходната година.

Към 31 декември 2024 г. обектите, в които се извършва дейност „производство на медикаментозни фуражи“, попадащи в обхвата на чл. 10 от Регламент (ЕО) № 183/2005 са общо 10 броя, с 1 по-малко спрямо година по-рано.

Производство на комбинирани фуражи

През 2024 г. в страната са произведени общо 1 365 265,890 тона комбинирани фуражи - с 2,1% повече спрямо предходната година. Количеството е разпределено както следва: за пазара – 975 374,045 тона (71,4% от общото производство) и за нуждите на собствените животновъдни ферми - 389 891,845 тона (28,6%), при съответно 72,6% и 27,4% през 2023 г. Произведеният комбиниран фураж за пазара е реализиран както на територията на Европейския съюз, така и чрез износ за трети страни.

Таблица V.14. Производство на комбинирани фуражи през 2024 г. по видове животни, тона

Вид животни	За пазара	За собствени ферми	Общо
Преживни	118 794,909	71 848,904	190 643,813
Свине	279 628,922	197 356,492	476 985,414
Птици	503 640,435	117 125,599	620 766,034
Други животни	73 309,779	3 560,850	76 870,629
Общо	975 374,045	389 891,845	1 365 265,890

Източник: БАБХ

Производство на медикаментозни фуражи

Подобно на предходни години, през 2024 г. в страната са произвеждани медикаментозни фуражи само за свине. Произведеното количество е в размер на 26 179,56 тона, с 1 418,11 тона или с 5,7над нивото от 2023 г. От общото производство на медикаментозни фуражи през годината, 76,6% са за нуждите на собствените животновъдни стопанства, а 23,3% - за реализация на пазара (при съответно 75,7% и 24,3% през 2023 г.).

Таблица V.15. Производство на медикаментозни фуражи през 2024 г. по области, тона

Област	За пазара	За собствени ферми	Общо
Варна	8,00	7614,00	7 622,00
Велико Търново	-	1329,70	1 329,70

Област	За пазара	За собствени ферми	Общо
Разград	-	615,00	615,00
Русе	384,00	8 112,86	8 496,86
Шумен	5 739,00	2 377,00	8 116,00
Ямбол	-	-	-
Общо	6 131,00	20 048,56	26 179,56

Източник: БАБХ

Официален контрол на фуражите

Контролът на фуражите обхваща както обекти от фуражния сектор, така и животновъдни обекти, в т.ч. и обекти, които произвеждат фуражи или само изхранват животни, които се отглеждат за производство на храни и продукцията им е предназначена за консумация от хора.

През 2024 г. контролът на фуражите следва определените основни специфични оперативни цели, които са свързани със стратегическите цели, определени в МНКП на Република България за 2024 - 2026 г., а именно: да се гарантира, че фуражите отговарят на изискванията за безопасност и на изискванията на Регламент (ЕО) № 767/2009, по отношение на информацията предоставяна върху етикета или документа придружаващ партидата, в т.ч. и предоставяната информация, при извършване на търговия, чрез средствата за комуникация от разстояние.

В съответствие с чл. 17 от Регламент (ЕО) № 178/2002 и съображение (6) от Регламент (ЕО) № 183/2005, операторите от фуражния сектор са отговорни за безопасността на произведените от тях фуражи, за опазване на здравето на животните и за предотвратяване на рисковете за околната среда.

Официалният контрол на фуражите е планов и текущ. Плановият контрол се основава на критерии за оценка на риска, еднакви за цялата държава. През 2024 г. е изпълняван „Рамков план за контрол на фуражите за 2024 г.“, обхващащ три контролни системи: „Фуражи и хранене на животните“, „Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии и странични животински продукти“ и „Ветеринарни лекарствени продукти и остатъци от ветеринарни лекарствени продукти“. Извършените през 2024 г. проверки и взетите проби от фуражи за анализ са равномерно разпределени в периода и обхващат всички групи оператори. Текущият контрол включва последващи проверки, проверки при съмнение и проучване (сигнали, жалби, уведомления по системата RASFF/AAC и др.), проверки във връзка с подадени заявления за износ на фуражи за трети държави, проверки по TRACES NT и други.

Резултати от контролна дейност по контролна система „Фуражи и хранене на животните“

Цялостният напредък при постигането на стратегическите и специфичните цели по контролна система „Фуражи и хранене на животните“ през 2024 г. се оценява като положителен. Заложените в Рамковия план за контрол 2024 г. брой проверки са изпълнени на 80,2%. Извършените планови проверки през годината са 3 122 броя (при 3 420 през 2023 г.). Частичното неизпълнение на Рамковия план за контрол на фуражите за 2024 г. се дължи на заличаването/временното преустановяване на регистрация/одобрение на обекти/оператори в сектора, които са били планирани за контрол в периода, както и на недостатъчната обезпеченост с човешки ресурс в някои ОДБХ. Съгласно ЗИД на Закона за фуражите обн. в ДВ бр. 21 от 12.03.2024 г. в обхвата на Закона за фуражите попадат и търговците на храни за домашни любимци на дребно, които към влизането в сила на закона са 7 495 обекта.

През 2024 г. са извършени общо 3 683 проверки и одити на всички етапи от производството, преработката, разпространението и изхранването на фуражите. При проверките са констатирани несъответствия с изискванията на приложимото в сектора законодателство, във връзка с което са дадени 665 предписания с конкретни срокове за отстраняването им - с 348 броя или с 34,4% по-малко спрямо предходната година.

По отношение на проверените фуражи не се наблюдават сериозни несъответствия, които да доведат до опасност за здравето на животните или общественото здраве. Типът на установените несъответствия не представлява потенциален риск за животните.

Най-честите причини за констатираните несъответствия са: неосъзната отговорност на операторите в съответствие с Регламент (ЕО) № 178/2002; недостатъчни познания за изискванията на законодателството; недостатъчни финансови ресурси от страна на операторите от фуражния сектор.

Според вида на обекта, в който са констатирани несъответствията, най-много са предписанията, дадени при проверки в животновъдни обекти - 301 броя, което е с 38,6% по-малко спрямо 2023 г. Установените несъответствия имат отношение основно към спазване на изискванията за хигиена, самоконтрола на операторите и проследяемостта на фуражите.

През 2024 г. при проверките на обектите във фуражния сектор са взети проби за анализ по показатели, декларирани от производителя за съответствие, както и за спазване на допустимите стойности за безопасност, определени в законодателството.

Общият брой на анализи от взети проби за официален контрол през 2024 г. е 4 108 (вкл. 254 анализи за съдържание на влага), от които:

- 368 броя за хранителен състав (не са получени несъответстващи резултати от извършените анализи установени 2 несъответстващи анализа за 2023 г.);
- 226 броя за фуражни добавки, с фиксирано максимално съдържание, в това число разрешени кокцидиостатици (несъответствия са установени при 9 анализа, с 3 броя по-малко спрямо 2023 г.);
- 1 180 броя за нежелани вещества, вкл. за съдържание на тежки метали, микотоксини, остатъци от активни вещества на пестициди, диоксини, амброзия (получени са 6 несъответстващи резултата, при 3 такива през 2023 г.);
- 28 броя за забранени за влагане медикаментозни субстанции, като фуражни добавки и за неизбежен пренос на кокцидиостатици в нецелевии фуражи (получени са 2 несъответстващи резултата от извършените анализи, което е запазване на нивото на показателя за 2023 г.);
- 139 броя за микробиологично замърсяване – наличие на салмонела (не са установени несъответстващи анализа от анализирани проби, при 2 броя през 2023 г.);
- 18 броя проби от фуражи за наличие на ГМО (не са установени наличия на неразрешени за влагане генетично модифицирани фуражи).

През 2024 г. при износ/внос/по искане на оператора/извънпланови вземания на проби от фуражи са извършени общо 1 902 броя анализа по следните показатели: хранителен състав, 6-фитаза, тежки метали, пестициди, микотоксини, диоксини, салмонела, ГМО, радиоактивност (цезий 134 и цезий 137), цианиди, етилен дибромид, фосфиди, при които не са установени несъответствия с приложимите изисквания.

Случаите, при които при извършения лабораторен контрол е установено несъответствие на фуражите с изискванията на приложимото законодателство през 2024 г. са 18 броя, с 3 броя по-малко спрямо предходната година.

Контрол на фуражи по контролна система „Трансмисивни спонгиозни енцефалопатии и странични животински продукти“

Контролира се спазването от страна на операторите от фуражния сектор на фуражните забрани, определени в чл. 7 и Приложение IV към Регламент (ЕО) № 999/2001 и в чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009.

При извършените документални и физически проверки през 2024 г. не са констатирани нарушения на изискванията на чл. 11 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 относно вътрешновидовата фуражна забрана.

При извършени 2 броя лабораторни изпитвания през годината са установени несъответствия с изискванията на чл. 7 и Приложение IV на Регламент (ЕО) № 999/2001, за което са предприети всички необходими административно наказателни мерки и действия.

Взетите през 2024 г. проби от фуражи за наличие на съставки от животински произход са 252 броя, включително 239 проби в изпълнение на рамковия план за контрол на фуражите, 3 проби по преценка на инспектора и 10 проби от фуражи, предназначени за износ.

Протеините от животински произход са рискови по отношение на замърсяване с микроорганизми (*Salmonella spp.* и други бактерии от сем. *Enterobacteriaceae*), поради което се вземат проби от фуражи за наличие на микробиологично замърсяване. През 2024 г. са анализирани 153 проби от фуражи за наличие на *Salmonella spp.*, в т.ч. 28 проби в изпълнение на Рамков план за контрол на фуражите по контролна система ТСЕ и СЖП, 124 проби от фуражи, предназначени за износ и 1 проба, взета по преценка на инспектора.

През 2024 г. са анализирани 154 проби от фуражи за наличие на ентеробактерии, в т.ч. 27 проби в изпълнение на Рамков план за контрол на фуражите по контролна система ТСЕ и СЖП, 125 проби от фуражи, предназначени за износ и 1 проба, взета от комбиниран фураж – смес от зърна за птици (не съдържа ПЖП), при извършено проучване във връзка с установено съдържание на *Enterobacteriaceae*. При осъществения лабораторен контрол през годината не са установени положителни резултати за наличие на салмонела и ентеробактерии във фуражи, съдържащи животински протеини.

Контрол на фуражи по контролна система „Ветеринарномедицински продукти и остатъци от ветеринарномедицински продукти“

Към 31.12.2024 г. са одобрени 9 обекта за производство на медикаментозни фуражи и/или междинни продукти по чл. 55 в, ал. 1 от Закона за фуражите.

През 2024 г. са извършени общо 18 проверки на одобрени оператори, извършващи дейност „Производство на медикаментозни фуражи“ (с 6 броя по-малко спрямо 2023 г.), от които 10 планови, 2 последващи и 3 разследващи. При извършените проверки са дадени 6 предписания на 4 броя оператори, които представляват 44,4% от проверените 9 обекта (при дадени 5 предписания на 3 броя оператори през 2023 г.).

Одити на оператори от фуражния сектор

Съгласно изискванията на чл. 6 и чл. 7 от Регламент (ЕО) № 183/2005 и във връзка с чл. 26, ал. 2 от Закона за фуражите, операторите във фуражния сектор, които извършват дейности, различни от тези на ниво първично производство на фуражи, са задължени да имат разработени и въведени процедури, основани на принципите на HACCP (Процедура за анализ на опасностите и контрол на критичните точки).

През 2024 г. са извършени 213 одита на оператори от фуражния сектор и 14 последващи проверки за изпълнение на препоръки от одити (при 263 одита и 30 последващи проверки през 2023 г.).

Може да се направи заключение, че операторите са разработили, въвели и прилагат съответните процедури, с което са изпълнени изискванията на чл. 6 и чл. 7 на Регламент (ЕО) № 183/2005. При някои оператори е установено, че процедурите, основани на принципите на HACCP, не са актуални към момента на извършвания одит. За всички установени несъответствия са дадени препоръки, по които операторите са предприели корективни действия. Същите са проверени за изпълнението им и са закрити.

През 2024 г. са съставени 24 акта за установено административно нарушение – с 6 броя по-малко в сравнение с 2023 г. Най-често срещаните нарушения от страна на операторите в сектор „Фуражи“ са неспазване на нормите на чл. 6, ал. 1, чл. 7, ал. 1, чл. 15, ал. 1 и чл. 24 от Закона за фуражите. Анализът показва, че налаганите наказания имат ефект по отношение спазването на изискванията на законодателството за фуражите от страна на операторите в сектора.

Контрол на страничните животински продукти

Правилното боравене със страничните животински продукти (СЖП) и производните им продукти съгласно изискванията на европейското и националното законодателство гарантира опазване на

здравео на хората и животните и опазването на околната среда. В резултат на дейностите в животновъдството се отделят странични животински продукти, които впоследствие се насочват за унищожаване или се преработват/обработват за целите на използването им за хранителни цели (производство на фуражи), като органични торове за растениевъдството или технически цели.

БАБХ методически ръководи, координира и контролира извършването от областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ) на контрола в областта на страничните животински продукти.

През 2024 г. са изпълнявани стратегическите цели, заложи в Многогодишния национален план за контрол на Република България (2024 г. - 2026 г.) (МНПК). През годината е извършван регулярен, основан на оценка на риска контрол на всеки един от етапите на производство, преработка, съхранение, транспортиране, употреба, пускане на пазара и разпространение.

Контролът на СЖП и производните продукти през 2024 г. следва следните приоритети:

- Постигане висока степен на защита на здравето на хората, здравето на животните и околната среда посредством провеждане на ефективен контрол на всички етапи от производство, преработка, съхранение, внос, транспортиране, разпространение чрез прилагането и изпълнението на европейското право и националното законодателство относно СЖП и производни продукти;
- Осигуряване на ефективно изпълнение на европейското и националното законодателство по агрохранителната верига и в частност на Регламент (ЕО) № 2017/625 и приложимото специално законодателство;
- Осигуряване на ефективна система на официален контрол и наблюдение върху изпълнението на правилата за безопасност.

Съгласно изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност и във връзка с Регламент (ЕО) № 1069/2009 за страничните животински продукти, дейностите със СЖП и производни продукти се извършват от оператори и в обекти и предприятия, които са регистрирани от БАБХ.

Към 31 декември 2024 г. общият брой на регистрираните обекти/оператори на територията на страната е 709 (с 26,6% повече спрямо 2023 г.), които са разпределени по дейности, както следва:

Таблица V.16. Брой активни оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти към 31.12.2024 г.

Секция	Активни оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти	2023 г.	2024 г.	Изм. 2024/ 2023
I	Обекти или предприятия, боравещи със СЖП с цел междинни дейности след тяхното събиране и предприятия, съхраняващи СЖП	227	269	18,5%
II	Обекти или предприятия за съхранение на производни продукти, получени от СЖП	81	100	23,5%
III	Инсинератори, обекти за съвместно изгаряне и горивни инсталации	23	29	26,1%
IV	Преработвателни предприятия	13	16	23,1%
V	Олео-химични предприятия	3	4	33,3%
VI	Предприятия за преобразуване на СЖП в биогаз	22	21	-4,6%
VII	Предприятия за преобразуване на СЖП в компост	4	8	100,0%
VIII	Предприятия за производство на храна за домашни любимци	49	69	40,8%
IX	Обекти и предприятия, боравещи със СЖП или производни продукти за цели извън хранителната верига	61	83	36,1%
X	Регистрирани оператори на СЖП и производни продукти за специфични цели	14	28	100,0%
XI	Събирателни центрове	0	0	-
XII	Предприятия и обекти, произвеждащи органични торове или подобрители за почвата	14	18	28,6%

Секция	Активни оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти	2023 г.	2024 г.	Изм. 2024/2023
XIII	Други регистрирани оператори	49	64	30,6%
	Общо:	560	709	26,6%

Източник: БАБХ

Официален контрол на оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти

При провеждането на официалния контрол през 2024 г. ОДБХ са извършили общо 889 проверки на оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти, в т.ч.: 231 проверки при планов контрол; 639 проверки при извънпланов контрол и 19 одита.

В сравнение с 2023 г., броят на извършените проверки намалява с 606 броя или с 40,5%, което се дължи основно на по-малкия брой извънпланови проверки във връзка със сигнали, жалби, регистрация/одобрение, търговия, транспорт на СЖП и износ. Извършените одити се понижават с 21 броя или с над 50%, тъй като одитите се планират и извършват с минимална честота веднъж на 3 години.

Честотата на официалния планов контрол на база индивидуална оценка на риска варира от един до четири пъти годишно. През 2024 г. на регистрираните общо 530 броя оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти по чл. 24 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 са извършени общо 617 проверки, а на регистрираните 179 броя обекти, предприятия и оператори по чл. 23 от Регламент (ЕО) № 1069/2009 – общо 272 проверки.

През 2024 г. са извършени 1 671 проверки по хоризонтални правила относно етикетиране и проследимост на СЖП и производни продукти, с 2,6% повече спрямо преходната година. Установени са общо 24 несъответствия по отношение на проследимост и безопасност на СЖП и производните продукти, за които са дадени 11 предписания и са издадени 3 акта за установено административно нарушение. По отношение на етикетирането не са установени несъответствия със законодателството.

В резултат на извършения официален контрол през 2024 г. на оператори, обекти и предприятия, боравещи със СЖП и производни продукти, са установени общо 14 несъответствия при 8 оператори, за което са дадени 11 предписания с конкретни срокове за отстраняването им и са издадени 3 АУАН. Несъответствията са във връзка с проследимост, обща хигиена, записи и процедури и съхранение.

В сравнение с предходната година се отчита намаление на установените несъответствия със 7 броя, както и на броя на операторите, при които са установени несъответствията и на дадените предписания, но се увеличават издадените АУАН. Установените несъответствия се вземат предвид при индивидуалната оценка на риска при планирането на официалния контрол през следващата година.

Официален контрол на СЖП в животновъдни обекти

През 2024 г. извършеният официален контрол в областта се оценява като задоволителен с общо 6 747 проверки за СЖП в животновъдни обекти, от които 3 195 броя - планови и 3 552 броя - извънпланови. Общият брой проверки нараства с 2,6% спрямо 2023 г. (когато са извършени 6 576 проверки).

В резултат от проверките са установени общо 283 несъответствия, за които са дадени 140 предписания, 34 АУАН, 4 акта за възбрана и 9 разпореждания. Броят на установените несъответствия намалява с 22% спрямо предходната година, а на обектите, в които са установени - с 28%. Дадените предписания, издадените АУАН и актовете за възбрана също са по-малко на годишна база (съответно с 116, 14 и 6 броя), за разлика от разпорежданията, които се увеличават с 9 броя.

Най-често установяваните причини за допускане на несъответствия с изискванията на законодателството по отношение на СЖП и производните продукти на всеки етап от производствената верига са несъзнавана отговорност от страна на операторите, недостатъчните им познания за изискванията на европейското и национално секторно законодателство и недостатъчно финансови ресурси от страна на операторите.

6.4. Анализ на рисковете по хранителната верига

През 2024 г. Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) продължава да изпълнява една от основните си цели - изготвяне на научни становища и публикуване на научни обзори/анализи и информации в областта на здравеопазване, репродукция и хуманно отношение към животните, биологични и химични опасности по хранителната верига, зоонози, генетично модифицирани организми, материали за контакт с храни, здраве на растенията, пестицидни остатъци в храни, добавки в храни, хранителни добавки, нови храни, диетични продукти, хранене и алергени. Изготвените научни становища най-често са по искане на МЗХ, БАБХ, браншови организации в земеделието и други организации. Освен оценки на риска от разпространението и навлизането на особено опасни заболявания по животните и растенията, голяма част от становищата включват планирани оценки на риска за здравето на консуматорите и бързи такива при конкретни казуси на установени остатъци от химични замърсители в храни, в това число и пестициди, при което се дават препоръки за предприемане на мерки за управление на риска, свързан с безопасността на храните.

ЦОРХВ следи и анализира регулярно нотификациите в Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (Rapid Alert System for Food and Feed – RASFF) по отношение на най-често нотифицираните биологични опасности в храни, химични замърсители в храни, в това число и пестициди и тежки метали, микотоксини, генетично модифицирани храни, като дава препоръки към контролните органи за минимизиране на риска за потребителите в България. Всички публикации са достъпни на уебсайта на ЦОРХВ.

Акценти в дейността на ЦОРХВ през годината остават:

- Непрекъснат мониторинг и оценка на хода на заболяването високо патогенна Инфлуенца А по птиците, което за поредна година се разпространява в България и води до големи загуби за птицевъдната индустрия. Регулярно се правят оценки на риска преди всяко повторно населване на птицефермите след възникнало огнище на вископатогенна инфлуенца А по птиците. Основен приоритет е оценка на различни стратегии за ваксинация на птиците в България, като се вземат предвид наличните данни за територията на страната и препоръки относно необходимостта от изготвяне на стратегия на база оценка на риска – видове налични ваксини, антигенна близост на ваксините с българските щамове на вируса, определяне на високорисковите зони в страната и уязвими популации в сектора на птиците, определяне на видовете и категориите на птиците, които подлежат на ваксинация, варианти на ваксинационни стратегии, подходящи схеми за надзор, като основно съображение е запазването на търговските пазари за износ на продукцията от ваксинирани животни и положителни резултати от провежданата ваксинация на патици във Франция и клинични проучвания при кокошки в Нидерландия; Предвид еволюцията на инфлуенчните вируси по света и засягане на други животински видове е оценен рискът от разпространение на вируса на инфлуенца А при крави в България и рискът от въвеждане на заболяването инфлуенца D в България.
- Проследяване на развитието на епидемичната обстановка в света и България по отношение на редица други заразни заболявания по животните и зоонози, като:
 - Африканската чума по свинете (АЧС), по отношение на която епидемичната обстановка в България се стабилизира още през 2023 г. и остана такава през цялата 2024 г. без огнища при домашни свине. ЦОРХВ разгледа и предостави на браншовите организации в сектор „Свиновъдство“ най-новата научна информация за оцеляване на вируса на АЧС във фуражи, постелки и механични вектори и тяхната потенциална роля в предаването на вируса с цел превенция на навлизане на заболяването във фермите и Стратегии за биосигурност и контрол на наличието на вируси по свинете във фуражни съставки и пълноценни фуражи; изготви Междинна бърза оценка на риска от разпространение на Африканска чума по свинете в България за първото полугодие на 2024 г. и участва в

изготвянето и утвърждаването на План за контрол и предотвратяване на разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България за периода 2024 – 2026 г.;

- Инфекциозна анемия при конете в България;
- Оценка на риска от разпространение на Епизотична хеморагична болест в България като нововъзникваща опасност за държавите в Европа, която следва да се проследява с нарастващо внимание;
- Разпространението на Азиатския тигров комар (*Aedes albopictus*) и ролята му в разпространението на векторно предавани вирусни заболявания, които поради климатичните промени обхващат все по-северни ареали;
- Риск от разпространение на SARS COV-2 от хора на животни и обратното му въвеждане в човешката популация;
- Разпространението на вируса на Денга (костна треска).

Процес от съществена важност, който ще окаже влияние върху развитието на животновъдството през следващите години е преразглеждане на текущото законодателство на ЕС за хуманно отношение към животните от страна на ЕК, в рамките на стратегията „От фермата до вилцата“, както и новите научни становища на Европейския орган за безопасност на храните (ЕОБХ) за благосъстоянието на отглежданите селскостопански животни, които ще осигурят научна основа в подкрепа на законодателно предложение на ЕК.

Научните становища на ЕОБХ, публикувани през 2022 г. и 2023 г. за хуманното отношение към животните касаят отглеждане на свине; кокошки носачки във ферми, бройлери и родителски стада за бройлери; телета; млекодайки говеда, патици, гъски и пъдпъдъци; животни по време на транспортиране и са публикувани на интернет сайта на ЦОРХВ. Във връзка с този преглед на законодателството ЦОРХВ информира заинтересованите български фермерски организации и е провел анкетно проучване за нагласите и готовността на българското животновъдство да приложи предстоящите промени. Анализът на данните от проведеното анкетно проучване е публикуван на интернет сайта на ЦОРХВ. Проучването е с цел да се установи как българските фермери оценяват въздействието на забраната за клетки върху българското животновъдство и би бил изключително полезен в процеса на преговори по новото законодателство на ЕС, като ще даде яснота и възможност България да постави своите обосновани изисквания и да защити икономическите си интереси.

Друго съществено нововъведение, по което ЕК работи от 2023 г. и което има потенциал да промени изцяло земеделието, е направлението за прилагане на новите геномни техники в растениевъдството. На 5 юли 2023 г. Европейската комисия прие законодателно предложение за Регламент относно растенията, получени чрез някои нови геномни техники (НГТ/NGT), и произведените от тях храни и фуражи, и изменящ Регламент (ЕС) 2017/625, с който растенията, получени с НГТ от категория 1 се изваждат от законодателството за ГМО и се либерализира пускането им на пазара за храна, сеитба и фураж.

Проектът на Регламент събуди засилен интерес сред професионалната общност в България, земеделските организации и академичните среди в страната с крайно противоположни мнения, поради което ЦОРХВ изготви пространен научен обзор „Новите геномни техники – безопасни ли са те и дали 100% можем да твърдим, че са високо ефективни и полезни за агрохранителната верига“ като разгледа идентифицираните опасности от крайната дерегулация на тези нововъведения за здравето на хората, животните и околната среда, и устойчивостта и независимостта на фермерите, и направи предложения за разумен подход при пускането им на пазара със задължителна предварителна оценка на риска, проследимост и етикетирание. Поради все по-широкото навлизане на техниките на генното инженерство в животновъдството и земеделието, са разгледани подробно въпросите за генетично модифицирани животни и работата на ЕОБХ, защо новите геномни техники няма да решат проблемите, свързани с

интензивното животновъдство, генната редакция на свине, ксенотрансплантация на органи и риск от пренос на ксенозоонози – поради големият подем на въвеждането на тези техники в производството на храни и наскоро одобрен патент за генно редактирани свине и потенциалното им пускане на пазара на САЩ за месо.

В изпълнение на мерките, заложи в Националния план за борба срещу антимикробната резистентност (AMP), вменени на ЦОРХВ, са проследени тенденциите за развитие на антимикробната резистентност при аквакултурите и риска от развитие на AMP при намалена хомогенност и стабилност на антимикробни средства в медикаментозни фуражи и питейна вода в свиневъдството.

По отношение на безопасната употреба на хранителни добавки и ароматизанти ЦОРХВ, съвместно с МЗХ, Национален център по общественото здраве и анализи и БАБХ, изготви становище с препоръки за групите храни, които следва да бъдат включени в мониторинговата програма на БАБХ за оцветители и ароматизанти в храни. Включването им в мониторинговата програма е необходимо, тъй като за момента в България не се изследват добавки в храните и ароматизанти и не е възможно да се направи анализ на експозицията на децата и общата популация. Въвеждането на мониторинга е по препоръка от одит на официалния контрол DG(SANTE) 2019-6660.

Разгледани са и следните важни за безопасността на потребителите въпроси:

- Четиринадесет становища, касаещи оценка на риска за консуматора поради установени в храни активни вещества и пестициди (разрешени и неразрешени) в количества над максимално допустимите нива;
- Оценка на риска за българското население от хранителната експозиция на оцветители Понсо 4R и Сънсет жълто;
- Оценка на риска за българското население от хранителната експозиция на метилживак;
- Актуализирана оценка на риска от неорганичен арсен в храни;
- Оценка на риска по хранителната верига относно опасностите за човешкото здраве при дългосрочна консумация на имитиращи продукти, съдържащи в състава си мляко;
- Определяне на безопасното количество за консумация на непреработени цели, раздробени, смлени, разцепени, нарязани кайсиеви ядки, пуснати на пазара за крайния потребител;
- Пер- и полифлуороалкилираните вещества (PFAS) в храните – „вечните химикали“;
- Устойчива консумация на храни: рамка за бъдещи проучвания – Възможности за трансформация на хранително-вкусовия сектор в България.

Приоритетните дейности на ЦОРХВ през 2024 г. включват изготвянето на анализ на фитосанитарния риск от навлизане и разпространение на вредителя по растенията – неприятеля Гватемалски картофен молец (*Tecia solanivora*) по картофите за България, както и предоставянето на научна информация и препоръки за справянето с нашествието от Марокански скакалец (*Dociostaurus maroccanus*) в област Кърджали и предприемане на мерки срещу вредителя по растенията Черна златка (*Carponis tenebrionis* L.), който нанася щети в България.

ЦОРХВ продължи основната си работа по предоставяне на най-новата научна информация за категоризации (3 броя) на неприятели по културите за територията на Европейския съюз, неприятели и/или инвазивни, чужди видове, включени в списъка за предупреждения на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита и/или в списъка на приоритетни вредители за Европейския съюз (7 броя), 7 броя оценки на риска при внос на различни цели растения или невкоренени резници на територията на България да бъдат внесени и вредители, които да се разпространят на територията на страната и 2 актуализации на данните за растенията гостоприемници на *Xylella* spp.

Актуализиран е „Списък на биологичните агенти, които могат да се прилагат в Република България“.

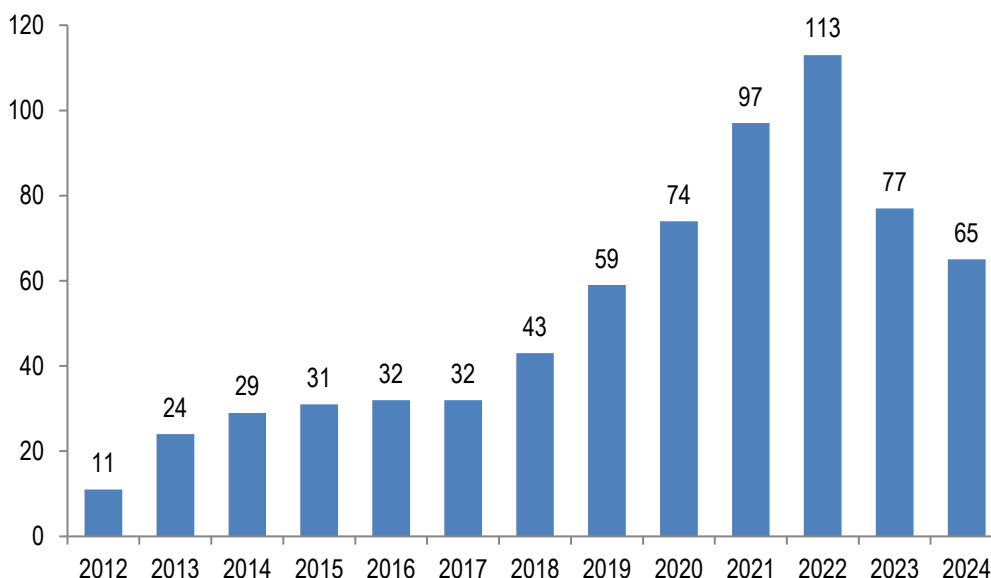
През годината са изготвени три становища по искания за разрешаване на използване за ограничена и контролирана употреба (ОКУ) на продукти за растителна защита (ПРЗ);

Извършено е и определяне на критерии за ефикасност на продукти за наторяване без маркировка „СЕ“.

Поради отчетения голям разход и загуба на храни в ЕС, работата на ЦОРХВ в направление е съсредоточена в разглеждането на необходимостта от преосмисляне на правилата за използване на хранителните остатъци като храна за животни, разглеждане на въпросите и възможностите за намиране на алтернативни източници на протеини за замяна на соя във фуражи за свине и ефекта върху качеството на месото. В сферата на безопасността на фуражите са разгледани въпросите за рисковете за здравето на животните, свързани с наличието на полихлорирани нафталени (PCN) във фуражите и предоставянето на информация за изграждане на интегрирана система за управление на микотоксините по веригата за доставка на фуражи.

През 2024 г. в ЦОРХВ са изготвени общо: 51 становища и научни оценки на риска; 97 научни информации; 5 научни обзора и анализа; 9 научни анализа на данни от системата RASFF; 3 годишни доклада с данни за България за 2023 г. до ЕОБХ за зоонозите, остатъците от химически замърсители и пестициди в храните.

Фигура V.5. Брой изготвени научни становища от ЦОРХВ за периода 2012 – 2024 г.

Източник: ЦОРХВ

След наблюдавания тренд на нарастване на броя на направените научни оценки и анализи от ЦОРХВ в периода 2012 – 2022 г., през 2023 и 2024 г. се отчита намаление. В рамките на 2024 г. са изготвени 65 научни становища (в т. ч. 51 научни оценки на риска и 5 научни обзора и анализи), при 77 броя през 2023 г. и 113 броя през 2022 г. Въпреки това броят на направените оценки и научни обзори през 2024 г. остава висок, като същевременно качеството на становищата продължава да се подобрява.

През 2024 г. ЦОРХВ продължи да изпълнява и другата си основна цел по отношение на оценка на активни вещества, които влизат в състава на продукти за растителна защита и оценка на продукти за растителна защита (ПРЗ). ЦОРХВ е единственият компетентен орган в България за извършване на такъв тип оценка. Извършването на оценка се възлага от Европейската комисия и се координира с Европейския орган по безопасност на храните (EFSA). На България са възложени за оценяване 2 активни вещества, по които работят експертите от ЦОРХВ.

По отношение на задълженията по чл. 12 Регламент (ЕО) № 396/2005 относно оценка на максимално допустими граници на остатъчни вещества (МДГОВ), през 2024 г. ЦОРХВ е предоставил информация на ЕОБХ относно одобрени добри земеделски практики в България при преглед на

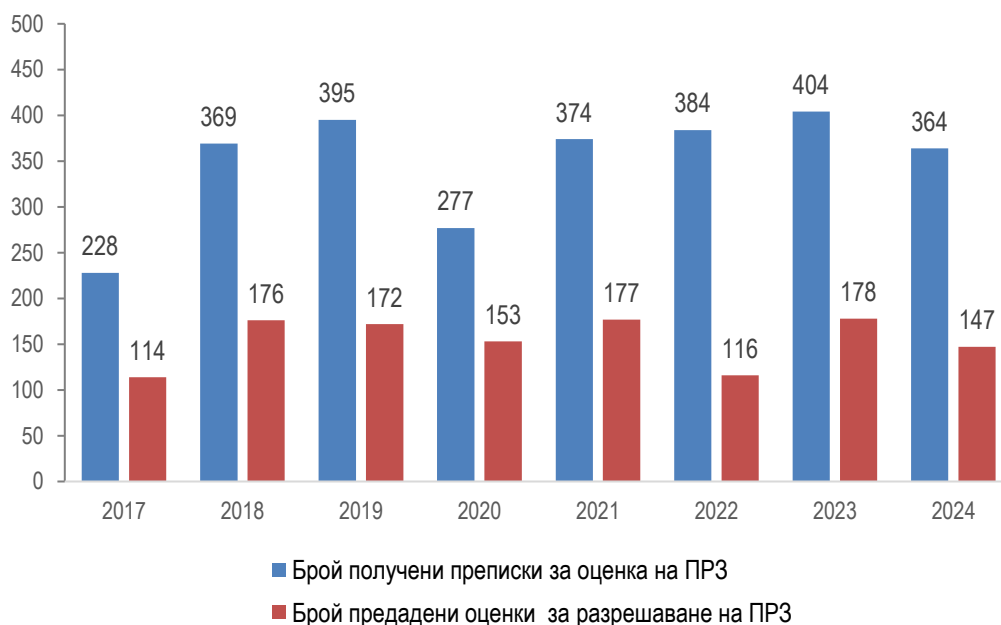
съществуващи МДГОВ от пестициди по чл. 12 от Регламент (ЕО) 396/2005 за едно активно вещество, съдържащо се в пет разрешени продукти за растителна защита в България.

Извършен е преглед на 13 броя публикувани Регламенти за изменение на МДГОВ за съответствие на разрешени в България употреби за ПРЗ, като за някои от употребите е потвърдена необходимостта от предприемане на национални мерки за ограничаване на риска.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига е единственият компетентен орган в България и за извършване на оценка за разрешаване на продукти за растителна защита. Оценки се извършват по отношение на безопасност за човека и околната среда, безопасност за консуматора и ефикасност, физико-химични характеристики на продукта. Дейността по оценка на продукти за растителна защита в ЦОРХВ е част от процеса по разрешаване на ПРЗ съвместно с БАБХ. Оценката на продукти за растителна защита е в помощ на земеделските производители в борбата с болести и неприятели и с цел гарантиране качеството на произведената продукция, както и опазването на човешкото здраве и околна среда.

Общият брой, получени преписки през 2024 г. е 364 (с 40 броя по-малко спрямо 2023 г.), което включва нови преписки и предоставяне на допълнителна информация по вече налични в ЦОРХВ досиета за оценка на ПРЗ. Оценени са и са предадени към БАБХ доклади за оценка за 147 продукта за растителна защита, при 178 броя през предходната година.

Фигура V.6. Постъпили преписки и предадени оценки на ПРЗ през периода 2017 – 2024 г.

Източник: ЦОРХВ

През 2025 г. продължава дейността на ЦОРХВ по актуализиране на оценките на риска в следните направления:

- Инфлуенца А по птиците и развитието на възможностите за изграждане на стратегия за ваксинация на птиците в България при условие на запазване на търговските пазари и изчакване на резултатите от провежданите изпитвания на ваксини при кокошки в Нидерландия и при патици във Франция;
- Африканска чума по свинете в България, Европа и света;
- Актуални заболявания по животните или с повишен риск от навлизане на територията на Р България – векторни болести, причинени от Тога вируси и Буня вируси – анализ на данните за Европа, възможни резервоари в дивата природа;
- Разпространението на паразитни болести по животните и хора;

- Други икономически значими, екзотични, нововъзникващи, трансгранични и векторно-предавани заболявания по животните и зоонози;
- Развитието на европейското законодателство по хуманно отношение към животните и очакваното предложение на ЕК за нов регламент, както и отражението му върху българското животновъдство;
- Развитието на европейското законодателство по отношение на новите геномни техники в растениевъдството, храните и фуражите;
- Остатъци от ПРЗ, ВМП и замърсители от околната среда в храни – въглеводороди на минерални масла и рискове за човешкото здраве и оценка на хранителната експозиция на афлатоксини на населението в България;
- Алергени, диетични храни, нови храни и храни със здравни претенции, хранителни добавки, нови храни, оценка безопасността на традиционни храни – употреба и безопасност на магнезиевите хранителни добавки; Протеините в хранителните системи - източници, функционални свойства и възможности за здравословен хранителен режим; История и приложение на канабидиол (съставка на *Cannabis sativa*);
- Биологични опасности при консумацията на храни от растителен произход;
- Използване на агрофотоволтаици в селското стопанство;
- Здраве на растенията, фитосанитарния риск от вредители по растенията за България – неприятеля *Anoplophora glabripennis* по горски и декоративни видове в България; неприятеля *Bactrocera dorsalis* по овощните видове в България;
- Фуражни добавки, продукти и субстанции във фуражи – рискове от алтернативни източници (насекоми) на фуражни суровини за здравето на животни и хора; риск от наличие на остатъци от пестициди във фуражи;
- Изпълнение на целите, заложи в Националната програма за борба срещу антимикробната резистентност, вменени на ЦОРХВ – проследяване на тенденциите за развитие на алтернативи на антибиотиците във ветеринарната и хуманна медицина, употреба на фуражни добавки с цел заместване на антибиотична терапия при селскостопански животни и птици, и проследяване на антиакарицидна резистентност;
- По собствена преценка, самосезиране и изготвяне на научни становища, анализи и информации по актуални проблемни и нововъзникващи рискове.

Експертите от Центъра продължават изпълнението на дейностите по одобряване, подновяване и преразглеждане на одобрението на активни вещества, антидоти и синергисти и извършване на оценки с доклади за оценка на ПРЗ съгласно ЗЦОРХВ и в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) №1107/2009 за:

- продукти за растителна защита при разрешаването им за пускане на пазара и употреба, подновяване, изменение и отнемане на разрешение за пускане на пазара и употреба, за разширяване на обхвата на разрешение за пускане на пазара и употреба на продукт за растителна защита за минимална употреба и при взаимно признаване на разрешенията на продуктите;
- идентичност на продукти за растителна защита при разрешаването им за паралелна търговия;
- продукти за растителна защита, които съдържат вещества - кандидати за замяна.

6.5. Нормативни промени и стратегически документи в областта на безопасността по хранителната верига

През 2024 г. продължава актуализирането на нормативната база в областта на безопасността на храните, здравеопазване на животните и здравето на растенията. В рамките на годината е работено по проекти на следните нормативни актове и стратегически документи, част от които вече са финализирани или се очаква да бъдат финализирани през 2025 г., както и са проведени следните дейности:

- Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за храните;
- ПМС за изменение и допълнение на Наредбата за изискванията към използването на екстракционни разтворители при производството на храни и хранителни съставки;
- Наредба № 2 от 27.03.2024 г. за условията и реда за вземане на проби и лабораторно изпитване на храни;
- Изменение и допълнение на Наредба № 2 от 20 януари 2021 г. за специфичните изисквания към безопасността и качеството на храните, предлагани в детските заведения, училищните столове и обектите за търговия на дребно на територията на училищата и на детските заведения, както и към храни, предлагани при организирани мероприятия за деца и ученици;
- Утвърден План за действие за прилагането на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/627 на Комисията по отношение на живи двучерупчести мекотели, живи бодлокожи, живи мантийни и живи морски коремоноги, които се хранят чрез филтриране на водата;
- Определени зони за развъждане на черупкови организми в крайбрежните морски води, съответно зоните за отглеждане на аквакултури (определени с Плана за управление на речните басейни (ПУРБ) в Черноморски район за басейново управление на водите (2016 -2021 г.), респективно Морския пространствен план на Република България 2021–2035 г.), като и райони за производство и за повторно полагане на живи двучерупчести мекотели, живи бодлокожи, живи мантийни и живи морски коремоноги, които се хранят чрез филтриране на водата, по смисъла на чл. 52, параграф 1 от Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/627 на Комисията, тяхното местоположение и граници.
- Наредба за условията и реда за извършване на научна оценка на риска по хранителната верига;
- Проект на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност, разработван поради необходимост от актуализиране на действащото национално законодателство в областта на ветеринарномедицинската дейност и от приемане на национални мерки за прилагане законодателството на Европейския съюз по агрохранителната верига в обхвата на ЗВД;
- Проект на нов Закон за съсловната организация на ветеринарните лекари в България; Целта е съответствие с изискванията на новият ЗВД;
- Изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2020 г. за условията и реда за извършване на дезинфекция, дезинсекция, дератизация и девастация при ограничаване и ликвидиране на болестите по животните;
- Изменение и допълнение на Наредба № 6 от 20 март 2007 г. за условията и реда за пасищно отглеждане на свине от Източнобалканската порода и нейните кръстоски;
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 10 от 2015 г. за условията за регистрация и реда за идентификация на пчелните семейства;
- Изготвен анализ относно необходимостта от разработване на Стратегия за ваксинация срещу Вископатогенната инфлуенца по птиците;

- Работа по проект на Национална програма за действие срещу антимикробната резистентност 2024 - 2027 г. (водеща структура е Министерство на здравеопазването);
- Наредба № 5 от 2.12.2024 г. за изискванията към ветеринарномедицинските аптеки и условията и изискванията за търговия с ветеринарни лекарствени продукти от разстояние.
- Изменение на Наредба № 69 от 16.05.2006 г. за изискванията за Добрата производствена практика при производство на ветеринарномедицински продукти и активни субстанции;
- Изготвени проект на протокол за подготовка и изисквания за готовност на животновъден обект за отглеждане на птици от кокошев вид за участие в пилотен проект с превантивна ваксинация;
- Изготвени ежеседмични доклади за епизоотичната обстановка по отношение на някои опасни болести по животните в България, съседни страни и членки на ЕС;
- РМС за одобряване на План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България за периода 2024 – 2026 г.;
- РМС за приемане на План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Вископатогенна инфлуенца по птиците в Република България за периода 2024 - 2026 г.;
- Инструкция за взимане на проби за Вископатогенна инфлуенца по птиците от диви птици и бозайници;
- Организиране на кръгла маса за обсъждане изготвянето на Национална стратегия за опазване на породата Източнобалканска свиня на територията на Република България.
- Проект на Наредба за изменение на Наредба № 12 от 2023 г. за условията и реда за употреба на продукти за растителна защита;
- Проект на Наредба за изменение на Наредба № 21 от 2016 г. за условията и реда за регистрацията, етиктирането и контрола на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати;
- ЗИД на Закона за защита на растенията, по отношение на допълнителните разпоредби.
- Актуализиране на Националния план за действие за устойчивата употреба на пестициди на Република България
- Проведени са три заседания на Националния съвет по храните с участието на браншовите организации в областта на храните.
- Иницирирана е процедура в рамките на Техническия комитет на Българския институт за стандартизация за изменение на БДС 12:2010 „Българско кисело мляко“ и национален стандарт БДС 15:2010 „Българско бяло саламурено сирене“. Публикувани са измененията на двата стандарта;
- Изготвен е и приет Годишен доклад за състоянието на сектор „Храни“ в България за периода 2021-2022 г.
- Проучване на възможностите и обсъждане на предложения за установяване на ред за употребата на продукти за растителна защита, чрез безпилотни летателни системи;
- Финализиран е проект „Дигитализация на процесите от фермата до трапезата“, в който е включен модул за здравето на растенията.

Приоритетни дейности през 2025 г.

През 2025 г. продължава процесът по изготвяне на проекти на нормативни актове в областта на безопасността на храните, здравеопазването на животните и здравето на растенията.

Изготвено е ПМС за приемане на Наредба за изискванията към плодовите конфитюри, желета, мармалади, желе-мармалади и подсладено пюре от кестени, обнародвано в брой 35 на „Държавен вестник“ от 2025 г.

Изготвен е проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за храните, като в допълнителните разпоредби са предвидени и изменения в Закона за защита на растенията.

Изготвен е проект на Наредба за изискванията за директни доставки от производителя на малки количества първични продукти и храни от животински произход.

През годината предстои изготвяне на последваща оценка на въздействието на Закона за управление на агрохранителната верига.

Приоритетна е и подготовката на доклад за състоянието на сектор „Храни“ за периода 2023-2024 г.

Изготвено е предложение на МЗХ за изменение на БДС 12:2024 Кисело мляко по БДС и е стартирано обществено допитване.

Приоритетни са дейностите, свързани с изготвянето на проект на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност, изцяло съобразен с рамката и разпоредбите на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните и делегираните актове към него (прилага се от 21 април 2021 г.) и Регламент (ЕС) 2019/6 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 година относно ветеринарните лекарствени продукти и за отмяна на Директива 2001/82/ЕО.

Разработва се нов Закон за съсловната организация на ветеринарните лекари в България, поради необходимост от прилагане в цялост на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2017 г. относно официалния контрол и другите официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита и уеднаквяване на изискванията за контрол и условията и реда за осъществяване на ветеринарномедицинска практика с проекта на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност.

Необходимо е да бъде приет от Министерски съвет проект на Национална програма за действие срещу антимикробната резистентност 2025 - 2028 г., изготвен по подхода „Едно здраве“ (водещо ведомство Министерство на здравеопазването) и да се работи по реализирането на заложените мерки с оглед постигане целите на Зелената сделка за намаляване употребата на антимикробни средства и изпълнение на изискванията на новото законодателство относно ветеринарните лекарствени продукти, свързани с осигуряване събирането на информация за употребените количества антимикробни средства и повишаване осведомеността на земеделските стопани относно добрите практики за намаляване употребата на антимикробни средства.

Работи се по изготвяне на Наредба за изменение и допълнение към Наредба № 21 от 2016 г. за условията и реда за регистрацията, етиктирането и контрола на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.

7. Селекция и репродукция в животновъдството

7.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) подпомага министъра на земеделието и храните при провеждане на държавната политика в областта на развъдната дейност и управление и съхранение на генетичните ресурси. Агенцията осъществява мониторинг на

състоянието на националните генетични ресурси, както и координация на дейностите, свързани с управлението им.

ИАСРЖ участва в управление на националните генетични ресурси в животновъдството чрез ръководство, организиране и участие в дейността на Националния съвет по управление и съхранение на генетичните ресурси. В рамките на 2024 г. са проведени 14 заседания на Съвета по секции за отделните направления в животновъдството, където са обсъждани проблемите на съответния бранш и са направени предложения за подобряване на развъдната дейност.

ИАСРЖ координира създаването на нови породи и хибриди животни чрез администриране на дейността на Държавната комисия по породи животни (ДКПР) и извършва необходимите експертизи по същество на всички нива.

Агенцията ежегодно извършва мониторинг на породите във връзка с поддържане и периодично актуализиране на Регистър на развъдните стада от Националния генофонд по чл.18, ал. 6 от Закона за животновъдството.

През 2024 г. е определен развъден и рисков статус и тренд на изменение на: 32 951 говеда (от три автохтонни и три комерсиални породи); 14 115 биволи (от една комерсиална порода); 138 022 овце (от двадесет автохтонни и три комерсиални породи); 9 974 кози (от три автохтонни породи); 731 свине (от една автохтонна и една комерсиална порода); 10 744 коне (от една автохтонна и четири комерсиални породи).

През годината развъдните организации в страната и ИАСРЖ контролират 28 автохтонни и 12 комерсиални породи, които са обект на подпомагане по Програмата за развитие на селските райони, мярка 10 „Агроекология и климат в направление „Опазване на застрашени от изчезване местни породи“.

Поради заболяването Африканска чума по свинете, в периода 2019 г. – 2022 г. са унищожени 1 056 свине от автохтонната порода Източнобалканска свиня, вследствие на което статусът и вече е променен на изчезваща порода. Като изчезваща порода могат да бъдат определени и породите „Плевенски кон“ и „Българско червено говедо“. От автохтонните породи тревожно е състоянието на Местната старозагорска овца, Бялата маришка, Местната карнобатска овца и Сакарската овца, а от комерсиалните породи на Карнобатската и Тракийската тънкорунна, на Източнобългарския кон, Дунавския кон и на Дунавската бяла свиня. През 2024 г. продължават да се прилагат мерки за възстановяване на две национални породи - Българското кафяво говедо и Българското червено говедо. За Българското кафяво говедо е разработена развъдна програма, като развъдната дейност с породата се поема от три развъдни организации. За развитието на Българското червено говедо е разработен развъден план, който се изпълнява и през 2024 г.

ИАСРЖ поддържа информационна база данни за състоянието на генетичните ресурси по образец на базата EFABIS на Европейската регионална фокусна точка. Националната система е свързана с EFABIS, а последната - с информационната система DAD-IS на Световната организация по прехраната (FAO). Тази интеграция дава възможност за трансфер на данни от националната към европейската и световната информационни системи. В рамките на 2024 г. е актуализирана информацията в базата данни за 612 223 броя животни и птици.

Агенцията управлява и поддържа Национална генетична банка с две хранилища (София и Сливен), в които се съхранява криоконсервирана семенна течност от различни видове и породи животни.

Към края на 2024 г. в Национална генетична банка се съхраняват общо 1 583 029 дози дълбоко замразена семенна течност от 347 разплодника, както следва: от 289 говежди разплодника, 27 биволски разплодника, 19 коча, 9 пръча и 3 жребци от 22 породи говеда, 4 породи биволи, 10 породи овце, 6 породи кози и 3 породи коне, с което се увеличава разнообразието от предлагания за реализация генетичен материал.

Като отделна част от Националната генетична банка Агенцията поддържа и Национален генетичен резерв, който гарантира националния суверенитет на страната по отношение на генетичните ресурси, опазването, възстановяването и устойчивото управление на биологичното разнообразие, както и ограничаване на загубата му.

Към 31.12.2024 г. в Националния генетичен резерв са съхранени общо 416 945 дози дълбоко замразена семенна течност от: 470 говежди и 33 биволски разплодника, 60 коча, 17 пръча и 56 жребца. Дозите са от 27 породи говеда, 4 породи биволи, 22 породи овце, 8 породи кози и 11 породи коне.

За гарантиране на по-висока биосигурност замразеният семенен материал от Националния генетичен резерв се съхранява в две криохранилища - София и Сливен.

ИАСРЖ управлява и поддържа двете Държавни станции за изкуствено осеменяване (ДСИО) в София и Сливен, осигуряващи развъдната дейност и съхранението на генетичните ресурси в страната. В станциите се получава и съхранява дълготрайно разплоден материал от ценни високо продуктивни породи и от застрашени от изчезване и изчезващи местни автохтонни породи животни.

Към края на 2024 г. в ДСИО Сливен се отглеждат 9 разплодника от породите: Българско червено говедо, Българско родопско, Кафяво, Холщайн черношарен, Абердин ангус червен, Джерсей и Българска мурра.

През годината от наличните говежди и биволски разплодници в ДСИО Сливен са произведени 19 025 дози дълбоко замразена семенна течност.

В ДСИО София се поддържа коневъдно депо, в което се отглеждат собствени коне на ИАСРЖ и предоставени по договори. В рамките на 2024 г. от отглежданите жребци в станцията са получени 89 еякулата и са произведени 5 988 дози дълбоко замразена семенна течност.

В изпълнение на десет годишна консервационна Програма за „ex situ” управление на генетичните ресурси в Република България 2015 - 2024, от средата на 2018 г. в ДСИО София се отглеждат кочове и пръчове. Постъпилите кочове и пръчове в ДСИО са по договори за съвместна дейност със съответните развъдни организации. Към 31.12.2024 г. в ДСИО София се отглеждат по 1 коч и пръч, 3 овце, 4 кози, 4 пръчлета, 4 кочлета, 5 шилета и 5 ярета.

Агенцията е предприела превантивни мерки за опазване и съхранение на породата Източнобалканска свиня във връзка със заболяването Африканска чума по свинете. С цел превенция на риска от загуба на ценен генетичен ресурс е създадена система за реагиране в случаи на природни бедствия, епидемии, промишлени аварии или други непредвидими причини, с тежки последствия за животинските популации. Извършено е клинично обследване на свиневъдно стопанство, което е под селекционен контрол от страна на Асоциация за развъждане и съхранение на Източнобалканската свиня. В резултат от това, в Станция за изкуствено осеменяване (в гр. Сливен) са налични 5 развъдни групи от по 4 свине майки и по един нерез.

ИАСРЖ подпомага дейността на развъдните организации при реализиране на развъдните им програми, гарантиране на правилна оценка на селекционните признаци и оценка на развъдната стойност чрез: предоставяне на възможност за изследване на качествените показатели на контролираните признаци в нейните лаборатории; отглеждане на мъжки животни и производство и съхранение на семенен материал; доказване на произхода на разплодни животни в нейната лаборатория.

За целта, Агенцията управлява и поддържа лаборатория за контрол на млечната продуктивност и лаборатория за контрол на вълнодайната продуктивност.

През 2024 г. в държавната лаборатория за определяне на физико-химичния състав на млякото в гр. Сливен са анализирани общо 14 339 проби от краве мляко. От тях, 13 719 проби са предоставени от АБРГД – Смолян, 236 проби от животни, контролирани от ИАСРЖ и 384 проби от овче мляко с цел научна дейност.

Лабораторията за изпитване на кочове по собствена продуктивност (гр. Шумен), обслужваща селекцията в тънкорунното овцевъдство, дава възможност да се определи величината на някои селекционни признаци и качеството на вълната по отношение на физико-механичните свойства, рандемана и количеството чисто влакно. В рамките на 2024 г. в нея са изследвани 669 проби от вълна.

ИАСРЖ предоставя на развъдните организации различни варианти за съвместна дейност, сътрудничество и партньорство по отглеждане на мъжки разплодни животни, производство и криоконсервация на сперма от тях. През годината с договори за съвместна репродуктивна дейност в базите на ИАСРЖ са отглеждани 6 говежди и 3 биволски разплодници, 3 мъжки телета, 1 малаче, 2 биволици, по 1 коч и пръч, 3 овце, по 4 кози, пръчлета и кочлета, по 5 шилета и ярета, 32 жребци, кобили и подрастващи кончета.

През 2024 г. продължава дейността на Национална генетична лаборатория, която служи за достоверно, научно обосновано определяне на породна принадлежност на животните на съвременно ниво, признато от международната общност и позволява извършване на референтни ДНК - анализи. С това се дава възможност за осъществяване на контрол както върху дейността на Развъдните организации, така и по отношение на прилагането на схемите за обвързано с производството

подпомагане в областта на животновъдството. Извършените ДНК анализи разкриват и нови закономерности, необходими при разработване на развъдни стратегии и програми за съхранение на националните генетичните ресурси в животновъдството. През годината в Националната генетична лаборатория е изолирано ДНК от 2 793 проби от говеда и 1 987 проби от овце. Издадени са 1 837 сертификата на говеда и 2 899 сертификата на овце.

Реализацията на семенен материал на разплодници от националния генофонд се осъществява от 7 лицензирани центъра за съхранение на сперма. В пет центъра е създадена организация за функциониране на 11 подвижни линии, покриващи районите със закрити през годините Центрове за съхранение на сперма.

В рамките на 2024 г. са реализирани общо 14 973 дози сперма (66,1% от млечни породи, 31,9% от месодайни породи и едва 2% от биволи). От продадените 9 825 дози сперма от млечни породи говеда, най-голям дял заемат тези от Симентал - 28,2%, следвано от Холщайн - 22,6% и Българско родопско говедо - 12,2%. От месодайните породи най-много дози са реализирани от породата Абердин ангус - 68,3% и Лимузин - 27,8%.

През последните години силно нараства интересът за запазване на генетичното разнообразие на животните, използвани за селскостопански цели. С одобрението на Глобалния план на ФАО за действие за опазване на генетичните ресурси в животновъдството, ИАСРЖ е предприела конкретни стъпки за ефективно управление и дългосрочно опазване на генетичното разнообразие в животновъдството. С тази цел е разработена десетгодишна Консервационна програма за *ex situ* управление на генетичните ресурси в България. В нея е предвидено в Държавните станции за изкуствено осеменяване да постъпват разплодници от комерсиални и автохтонни породи говеда, биволи, овце, кози и коне, от които се консервира генетичен материал. С изпълнение на криоконсервационната програма, Националният генетичен резерв и Националната генетична банка ще се обогатят с потенциално полезни гени от 11 породи говеда, 1 порода биволи, 26 породи овце, 4 породи кози и 13 породи коне.

В изпълнение на програмата, през последните години ИАСРЖ е предприела дейности за възстановяване на породата Българско червено говедо. Към края на 2024 г. се отглеждат 12 животни от породата Българско червено говедо. Основната цел на развъдната работа е запазване и увеличаване на наличния генофонд и затвърждаване на биологичните качества, осигуряващи типичност, продуктивност и преживяемост на породата. Поради стесненото генетично разнообразие и невъзможност за по-нататъшно развъждане на породата в чисто състояние се пристъпи към облагородително кръстосване с бици от породите Англер и Датско червено говедо, тъй като те са участвали в породообразователния процес.

В изпълнение на програмите за спасяване от изчезване и възстановяване на породите Дунавски, Плевенски кон и Български тежковозен кон, през 2024 г. продължават да действат сключените договори на ИАСРЖ с Асоциация за възстановяване и развитие на породите Плевенски кон и Гидран и Асоциация на коневъдите в България. Целта е получаване и стокиране на сперма от жребци от трите породи, извършване на ембриотрансфер, както и естествено покриване на кобили от породата Дунавски и Плевенски кон. През годината в Националната генетична банка и Националният генетичен резерв са стокирани 11 801 дози семенна течност от вида коне.

За популяризиране на националните генетични ресурси и развъдната дейност, ИАСРЖ организира и провежда изложения, финансирани от ДФ „Земеделие“ по схемите на държавни помощи. В рамките на 2024 г. е проведено само едно мероприятие в гр. Сливен: Ден на Българския производител.

През 2024 г. ИАСРЖ продължава да представлява България в международни органи и организации, свързани с управлението и съхраняването на европейските и световни генетични ресурси в животновъдството и да участва в работни групи, срещи и различни проекти.

7.2. Контрол и координация на развъдната дейност

В рамките на 2024 г. ИАСРЖ е осъществила контрол чрез провеждане на проверка на дейността на развъдните организации, получили подпомагане по схемата на държавна помощ „Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните“, за животните, кандидатствали за 2023 г. В съответствие с изискванията на схемата, извършените проверки обхващат развъдната дейност с животни, както следва: 1 669 ферми с 124 010 говеда, 250 ферми с 13 275 биволи, 1 994 ферми с 368 603 овце, 346 ферми с 34 015 кози, 35 ферми с 44 683 свине, 7 ферми с

936 973 птици, 314 собственика с 8 679 броя коне, 17 996 пчелни семейства, 11 собственика с 352 кучета и 2 ферми с 572 зайци.

ИАСРЖ е осъществила контрол върху дейностите по организирането и провеждането на изложения от Развъдните организации по Схеми на държавна помощ - „Помощ за участие в изложения“ през 2024 г. на ДФ „Земеделие“.

През годината Агенцията е извършила проверки на седемнадесет киноложки изложби, пет изложения на коне с представени животни от „Асоциация на коневъдите в България“, Асоциация „Български спортен кон“ и Асоциация „Източнобългарски кон“, както и на пет животновъдни изложения, организирани от „Каракачанско куче“, „Развъдна организация за млечни овце“, „Асоциация за развъждане на млечни породи кози“ и „Асоциация за развъждане на породата Ил дьо Франс в България“.

Агенцията осъществява контрол на държавните племенни ферми, като през годината са проведени по два прегледа (пролетен и есенен) на коневъдните стада в ДП „Кабиюк“ и ИЖН Костинброд.

Осъществени са проверки на организираните депа на мъжките разплодници за 2024 г., като са проверени 15 депа на развъдни организации в областта на овцевъдството. Извършени са и проверки на направените предписания от плановите и други проверки на „Асоциация за развъждане на тънкорунни овце в България“, „Развъдна организация за млечни овце“, „Асоциация за развъждане на Черношарената порода в България“, както и проверка в резултат от самосезиране на „Национална асоциация за развъждане на млечни овце в България“.

През 2024 г. ИАСРЖ е осъществила планови проверки на 23 развъдни организации (11 в говедовъдство, 7 в овцевъдство, 2 в биволовъдство и по 1 в зайцевъдство, коневъдство и кинология).

Извършени са 5 извън планови проверки по постъпили писмени жалби и сигнали за нарушения, подадени от държавни органи, физически и юридически лица.

Осъществени са също така проверки на „Асоциация за опазване и развъждане на местна дългокосместа коза“, „Асоциация за автохтонни породи кози в България“, „Развъдна асоциация на аборигенни породи овце от Западна България“ и „Асоциация Български спортен кон“.

Поради липса на одобрени развъдни организации в страната за определени породи, през 2024 г. ИАСРЖ продължава да извършва селекционна дейност по видове и породи, както следва: говедовъдство - с 10 говеда, овцевъдство - с 12 766 овце и козевъдството - с 474 кози. С тази дейност се дава възможност на фермерите, отглеждащи посочените породи, за които няма създадени развъдни организации, да кандидатстват по схемите за обвързано подпомагане за животни под селекционен контрол.

Във връзка с прилагането на схемите за обвързано с производството подпомагане в сектор „Животновъдство“ за животни под селекционен контрол са извършени проверки за определяне на животните под селекционен контрол, както и отразяване на одобрените животни в системата Ветис на БАБХ. В рамките на 2024 г. от ИАСРЖ в системата Ветис са отразени: 112 156 говеда от 17 породи; 17 030 биволи от една порода; 362 581 овце от 34 породи и 38 251 кози от 10 породи.

Качеството на разплодния материал, произвеждан, постъпващ и разпространяван на територията на страната, се контролира от ИАСРЖ чрез поддържане на национален регистър на мъжките разплодни животни и Регистър на развъдните стада от националния генофонд.

Към 31.12.2024 г. в Регистъра на мъжките разплодни животни са включени: 2 456 говежди бика, 396 биволски бика, 9 772 коча, 1 355 пръча, 427 жребци, 309 нерези, 93 кучета и 66 зайци.

В Регистъра на развъдните стада е вписана информация, както следва: говедовъдство - 1 805 стада с 149 732 животни, биволовъдство - 274 стада с 16 746 животни, овцевъдство - 1 994 стада с 368 603 животни, козевъдство - 346 стада с 34 415 животни, свиневъдство - 39 стада с 49 492 животни, коневъдство - 761 собственици с 13 136 животни и 44 собственици на кучета от породи със стопанско значение с 312 кучета.

През 2024 г. в регистъра на вносителите на биологични продукти е регистриран 1 вносител, с подадени 7 уведомления за междуобщностна търговия и 1 за внос на замразен семенен материал от трети страни. Внесени са дози дълбоко замразена сперма от 99 говежди разплодника от 11 породи говеда: Холщайн, Кафяво говедо, Симентал, Джерсей, Вагу, Лимузин, Абердин Ангус, Abundance, INRA 95, Херефорд и Нормандско.

8. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

8.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

8.1.1. Основни приоритети на научните изследвания в Селскостопанска академия

Селскостопанска академия (ССА) осъществява своята дейност в рамките на Националната стратегия за развитие на научните изследвания (2017-2030 г.) и в съответствие с държавната аграрна политика и Общата селскостопанска политика на Европейския съюз (2023-2027).

Основната стратегическа цел на Селскостопанска академия е осъществяване на научно-приложни изследвания и анализи, и създаване на знания и иновации, допринасящи за повишаване на добавената стойност в аграрния сектор, намаляване на отпечатъка на продоволствената система върху климата и околната среда и поддържане и подобряване на екосистемните услуги.

Основните дейности на Академията през 2024 г., съгласно заложените приоритети в Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България (2017-2030), обхващат научните области, свързани с развитие на иновациите, икономиката и обществото, а именно:

- Здраве и качество на живот. Превенция, терапия, зелени, сини и екотехнологии, биотехнологии, екохрани;
- Опазване на околната среда. Екологичен мониторинг. Оползотворяване на суровини и биоресурси. Пречистващи и безотпадни технологии;
- Социално-икономическо развитие и управление.

Научно-приложните изследвания на ССА включват две тематични области от Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027, както следва:

- Индустрия за здравословен живот и биотехнологии - тук се причисляват научни изследвания свързани с: методи за чисто производство, съхранение, преработка и достигане до крайния потребител на специфични български съставки, средства и продукти; производство на специализирани храни и напитки; персонална медицина, диагностика и индивидуална терапия, лечебни и лекарствени форми и средства; биотехнологии с пряко приложение за здравословен начин на живот; въвеждане на иновативни методи в селското стопанство и рибовъдството, без използване на химически препарати за борба с вредители и торене; зелена икономика; индустриални биотехнологии;
- Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика - в рамките на тази тематична област ССА се фокусира върху изследвания за безотпадни технологии и методи за включване на отпадъчни продукти и материали от производства в други производства и услуги;

Учените в ССА продължават да работят по приоритетите, залегнали в Зелената сделка, като стратегиите „От фермата до трапезата“ и „Биоразнообразие“, Планът за нулево замърсяване на въздух, води и почви, кръгова икономика, възстановяване на екосистемите, както и Дигитализацията на земеделието в съответствие с Европейската дигитална декада (2020-2030).

Ключов аспект от дейността на ССА е участието ѝ в пет проекта за изграждане и развитие на модерни научноизследователски инфраструктури, финансирани от МОН по Националната пътна карта за научна инфраструктура (НПКНИ) 2020-2027, Инфраструктура за устойчиво развитие в областта на морските изследвания и участие в европейската инфраструктура ЕВРО-АРГО (МАСРИ)“, „Научноизследователска инфраструктура в областта на храни, хранене и здраве“, обвързана с участие на България в паневропейска инфраструктура FNIH-RI (FNIH-RI BUL), „Център по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ)“ и Център по компетентност „Устойчиво оползотворяване на биоресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни продукти“.

ССА участва и като водеща организация в Националната инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните – (RINA, Research, Innovation, Agriculture), която е част от Европейската изследователска инфраструктура за анализ и експериментиране върху екосистемите (AnaEE). Участието на екипи от учени от структурните звена на ССА в AnaEE осигурява достъп на

българските изследователи до модерна научна инфраструктура за провеждане на изследвания в областта на агроекологията и агро-екосистемните услуги.

В края на 2023 г. „Националната научна инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните“ заедно с други две научни инфраструктури, част от НПКНИ, в т.ч. „Научноизследователска инфраструктура в областта на храни, хранене и здраве“, прераснаха в Център по компетентност „Агрохранителни системи и биоикономика“.

Академията насърчава кариерното развитие на младите учени, повишаване нивото на научноизследователската дейност, международната интеграция и разпознаваемост на учените и техните постижения в международното изследователско пространство. ССА е бенефициент по НП „Млади учени и постдокторанти“ и НП „Стимулиране на публикационната активност в авторитетни международни научни списания и отворения достъп до научна информация“ към МОН.

През 2024 г. в структурните звена към Академията са разработени и се изпълняват общо 217 научноизследователски проекти. От тях, 109 проекта са финансирани от бюджетната субсидия на ССА; 47 - от Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ); 5 – от МЗХ и 56 - от национални и международни организации и ведомства (Световната здравна организация, „Хоризонт Европа“, COST, ФАО, IAEA, NEXT Black Sea Basin Programme, „Еразъм+“ и др.). ССА координира проекти и по линията на двустранното сътрудничество със сродни международни организации на принципа на споделеното самофинансиране и изпълнява договорни задачи, финансирани от МЗХ, МОСВ, МИИ, МЗ и други ведомства.

В рамките на тези проекти и програми водещи са научните изследвания в следните направления и тематични области:

- Запазване и увеличаване на биоразнообразието от растителни генетични ресурси - провеждат се експедиции за издирване, характеризиране и съхранение на диви видове и стари сортове като ценен генетичен ресурс и застрашено национално богатство. Създават се и се поддържат колекции от генетични ресурси от основни земеделски култури, медицински и други растителни видове в България;
- Генетични и селекционни изследвания за създаване на нови сортове и хибриди с повишена продуктивност и качество, адаптирани към пазара и климатичните промени - създават се сортове с добра адаптивност и пластичност към промените в агроклиматичните условия, с добра продуктивност и качество, устойчиви на болести и неприятели, позволяващи развитие на устойчиво и конкурентноспособно земеделие. Изграждат се демонстрационни полета за презентиране на сортове, подходящи за отглеждане в условия на биотичен и абиотичен стрес и се изготвят препоръки за районирането им в страната;
- Устойчиво и ефективно управление на ресурсите (почви, води, биомаса) в условията на климатични промени, смекчаване на въздействието и практики за адаптация - изследва се влиянието на начините на земеползването върху качеството на подземните води в силно натоварени агроекосистеми, както и формите на замърсяване на водите и почвите, причинени от промишлеността и енергетиката; проучва се влиянието на редуцираното напояване върху добива и качеството на културите; създават се концепции и технологични решения за запазване, възстановяване и устойчиво управление на почвените ресурси и биоразнообразието, за оценка, мониторинг и смекчаване на въздействието на климатичните промени;
- Системи на земеделие за конвенционално и биологично производство. Нови решения в интегрираните системи за борба с неприятелите в земеделските агроценози - разработват се технологии и иновации за конвенционално и биологично земеделие, вкл. иновативни практики за растителна защита;
- Генетични и селекционни изследвания в животновъдството. Подобряване храненето, хуманно отношение към животните и ограничаване на вредните екологични ефекти - разработват се проекти за: проучване, поддържане и увеличаване на разнообразието от важни селскостопански и други видове животни; стратегии за управление на националните генетични ресурси в животновъдството и подобряване на отглеждането, хуманното отношение и продуктивност при

различни видове преживни и непреживни животни; оценка на качеството на фуражите и създаване на иновации в храненето на животните; селекционни и развъдни програми за дългосрочно съхранение и запазване на биоразнообразието от аборигенни породи, в т.ч. запазване на чистотата на племенните породи и оценка на адаптивния им потенциал;

- Устойчиво развитие на рибарството и аквакултурите - извършва се мониторинг на състоянието на рибните и нерибни ресурси в речните басейни и българската акватория от Черно море и внедряване на технологични иновации за подпомагане прилагането на политиките и програмите на ЕС. Провеждат се комплексни мониторингови изследвания на водоеми в страната с оглед на пригодността им за рибностопанско използване и опазване на околната среда. Разработват се системи и методи за репродукция и отглеждане на традиционни и нови видове хидробионти, оценка на техния здравен статус и благоденствие, както и системи за оценка качество на месото им;
- Разработване на безопасни, качествени и здравословни храни, напитки и други хранителни ресурси, актуализиране на съществуващи рецептури, карти, технологии и инструкции за производство, обработка и преработка на растителна и животинска продукция, вкл. биомаса в унисон с новите знания за климатичните промени, нарастващият натиск върху екосистемите и техния отговор. В направление „Здраве и качество на живот“ се разработват нови методи за анализ на тютюн, тютюневи изделия и продукти, съдържащи никотин;
- Подобряване условията на живот в селските райони - разработват се стратегии за жизнени селски райони. Осъществява се мониторинг и оценка на изпълнението на различни програми и схеми на МЗХ, обхващащи селските райони.

ССА и нейните структурни звена продължават да поддържат генофонд, който включва 113 600 растителни образци и 18 867 животни от различни породи, 8 вида аквакултури и 430 щамове микроорганизми. Ген-банкът към Института по растителни генетични ресурси на ССА поддържа базова колекция от 43 143 образци от 33 семейства, 150 рода и 600 растителни вида, която ежегодно се допълва с нови таксономични образци. Научният център по бубарство, гр. Враца поддържа най-големия в Европейския съюз генофонд от копринени пеперуди, включващ над 70 обособени местни и интродуцирани породи копринена пеперуда и над 50 хибриди.

8.1.2. Създадени и внедрени в производството научни продукти

Създаването и усъвършенстването на сортовете е една от най-важните задачи на ССА. Към края на 2024 г. общият брой на поддържаните от структурните звена на ССА сертификати за сортове растения и породи животни е 295, което представлява над 85% от всички издадени и поддържани в Патентно ведомство сертификати в България. От тях, поддържаните сертификати за сортове културни растения са 286, разпределени по култури, както следва: зърнени култури – 159 (зърнено-житни – 146; зърнено-бобови – 13), технически култури – 61 (индустриални – 11, маслодайни – 20, влакнодайни – 21 и медицински – 9), пресни зеленчуци – 23, фуражни култури – 11, трайни насаждения – 27 (лозя – 24, овощни – 3), цветя и декоративни култури – 5. Поддържаните сертификати за породи животни са 9.

Научните продукти, получили правна закрила съгласно нормативната база през 2024 г., са 20 сертификата за нови сортове растения с готовност за активно сътрудничество и сключване на лицензионни договори. Те са създадени в 7 института на ССА и включват 10 зърнено-житни, един маслодаен, два овощни и седем зеленчукови сорта.

Запазва се тенденцията за създаване на сортове с добра адаптивност и пластичност към промените в климатичните условия в страната, добра продуктивност и качество, позволяващи развитие на устойчиво и конкурентноспособно земеделие в България. През 2024 г. в официалния бюлетин на Патентното ведомство на Република България са публикувани 5 заявки за издаване на сертификати за нови сортове растения от колективите на три института на Академията и 4 патента за напитки на Института по криобиология и хранителни технологии - София.

През годината са предложени 318 сорта на ССА за вписване в Официална сортова листа на страната, издавана от Изпълнителната агенция по семеипроизводство, апробация и семеконтрол

(ИАСАС), в т. ч.: в списък А - 231 сорта зърнено-житни технически и фуражни култури и в списък Б - 87 сорта зеленчуци, лоза, медицински и ароматни култури. Сключени са над 26 лицензионни договора с фирми от страната и чужбина.

8.1.3. Трансфер на знания и научни продукти

През 2024 г. ССА продължава дейностите по популяризиране на научните си постижения и рекламиране на създадените научни продукти, провежда проучвания за нуждите на земеделците и фермерите и извършва маркетингова дейност с цел анализиране и подобряване на научната и внедрителската си дейност.

С цел изграждане на устойчива връзка със земеделските производители, в научните и експериментални звена на Академията са създадени демонстрационни полета и ферми, които са включени в програмите на различни тематични дни. Чрез тях на фермерите и заинтересованите лица се представят нови сортове културни растения и породи селскостопански животни от нашата и световната селекция. Демонстрират се най-успешните селекционни, растително-защитни, агрохимически и технологични решения и практики, подходящи за климатичните условия на различните агропроизводствени райони в страната като най-голям интерес предизвикват сортовете, устойчиви към абиотичен (високи и ниски температури, засушаване) и биотичен стрес (болести и неприятели). Изградената мрежа от демонстрационни полета е един сравнително нов и успешен начин за Такива демонстрационни полета са създадени в Пазарджик, Ямбол, Садово, Кнежа, Плевен и Русе.

През 2024 г. учените от ССА са провели 1 264 мероприятия, които включват организиране на открити дни, научно-практически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и краткосрочни курсове; изготвени са 346 становища за фермери, кооперации и ведомства; разработени и представени са 142 проекти и технологии; поддържат се 7 постоянни и временни магазини и 29 демонстративно – показни полета и ферми; участие в 69 изложби и панаири у нас и в чужбина и др.

През 2024 г. са проведени 10 демонстрационни дни по подмярка 1.2 „Демонстрационни дейности и действия по осведомяване” от мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване” от ПРСР по проекти, финансирани от МЗХ, както и по проект AGRODIGIRISE на ИЗК „Марица” – Пловдив и AgoHub.bg. Учените от различни структурни звена на ССА предоставят консултантски услуги и обучения (професионално обучение и придобиване на умения), предлагат добри земеделски практики, иновативни решения и технологии в областта на растениевъдството и животновъдството, в това число и демонстрация на сортове и култури, подходящи за отглеждане в рискови климатични условия.

Проведени са 3 информационно-обучителни семинара с фермери и заинтересовани лица, свързани с отглеждането на важни овощни видове и борба с вароатрозата при пчелите.

През месец октомври 2024 г. в гр. София е проведен IV Международен конгрес по зелени биотехнологии (INTERNATIONAL GREEN BIOTECHNOLOGY CONGRESS) с домакин Селскостопанска академия на тема: „Биотехнология за устойчивост на земеделието в ерата на изменението на климата”. Събитието е проведено под патронажа на МЗХ и МОН с подкрепата на Фонд „Научни изследвания”. Над 100 български и чуждестранни учени са взели участие в конференцията със следните тематични области:

- Растителна геномика и метаболомика;
- Прецизна селекция на растения - селекция с помощта на маркери, техники за редактиране на генома, растителна феномика;
- Култивиране на растителни клетки и тъкани;
- Полезен почвен микробиом, фиторемедиация, биотехнологични инструменти за управление на плодородието на почвата, развитието и здравето на растенията.

В помощ на земеделските стопани и животновъди ССА поддържа Център за професионално обучение (ЦПО), чиято основна цел е осигуряване на квалифицирани кадри за аграрния сектор и качествена професионална подготовка. През 2024 г. в ЦПО и Института по земеделие в Стара Загора са обучени 763 човека в рамките на различни специалности от професиите „Фермер” и „Земеделец”,

„Агроекология“ и „Хигиена и безопасност на фуражите при хранене на животните“, „Качество и безопасност на фуражите и добри практики при хранене на животните“.

Съществена част от обществената и учебителна дейност на Националния земеделски музей и на структурните звена на ССА е насочена към работата с деца и ученици. Целта е да се разшири информираността на подрастващите и да се събуди интересът им към земеделската наука. През годината над 400 деца от детски градини, ученици от началните и средни училища са участвали в занятия и демонстрации на различни теми: отглеждането и използването на плодовете от череши, за бубарството като поминък и бъдещото развитие на този традиционен отрасъл, на техники за отглеждане на лозови насаждения и др.

8.1.4. Квалификационна структура на учените и обучение на докторанти

През 2024 г. в ССА са работили 497 учени. Наблюдава се подобряване на възрастовата структура на учените спрямо 2023 г. и увеличаване броя на учените до 35 годишна възраст.

През годината в структурните звена на ССА са се обучавали 55 докторанти. Обучението на докторантите се осъществява в 21 научни института на Академията по 28 докторски програми (общо 53 акредитации), от 8 професионални направления в 4 научни области, одобрени от Националната агенция по обучение и акредитация. Успешно са защитили дисертационните си трудове 12 докторанти.

През 2024 г. ССА получи одобрение на проект по програма „Образование 2021-2027 г.“ на МОН за създаване на докторантско училище в ЦА на ССА и обучение на 24 проектни докторанти по 9 акредитирани програми в 12 структурни звена на ССА.

8.1.5. Наукометрични резултати и специализирана научна периодика

През 2024 г. са публикувани общо 686 научни труда, от които 321 статии в списания с импакт фактор и импакт ранг. Посочените публикации са реферирани и индексирани в различни платформи на световните бази данни за научна информация Web of Science и/или Scopus. Броят на независимите цитирания е 3 281, а на цитираните публикации в реферирани и индексирани списания - 3 141.

Издаваните от ССА научни списания са: „Животновъдни науки“, „Икономика и управление на селското стопанство“, „Почвознание, агрохимия и екология“, „Растениевъдни науки“ и „Bulgarian Journal of Agricultural Science“. През 2024 г. архивът на петте списания до 2005 г. е дигитализиран и качен на софтуерната платформа за управление на публикационния процес - OJS (Open Journal System). През годината са публикувани общо 299 статии.

Очаквани данни за 2025 г.

През 2025 г. продължава научноизследователската дейност по проектите, финансирани от бюджетната субсидия, националните научни програми, международните проекти, както и на тези финансирани от ФНИ - общо 224 проекта.

В допълнение на досегашните дейности, свързани с разработването и прилагането на научно-изследователски проекти, трансфер на знания и иновации, създаване и внедряване в производството на научни продукти, повишаване на знанията и квалификацията на учените, през 2025 г. в структурните звена на ССА се очаква:

- да бъде изградено и да функционира докторантско училище по проект „Подкрепа за развитие на проектна докторантура в Селскостопанска академия“, съгласно договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Програма „Образование“ 2021-2027 г. Чрез него ще се надгради капацитета и ще се повиши качеството на обучение на докторантите в Селскостопанска академия чрез стимулиране обмена на знания и иновации между науката и бизнеса. В рамките на 2025 г. се очаква да бъдат зачислени 20 проектни докторанти в редовна форма на обучение по 9 акредитирани докторски програми и научни специалности на 12 института на ССА;
- да стартира изграждането на център за компетентност „Агрохранителни системи и биоикономика“, който да спомогне за интегрирането на принципите на биоикономиката в модернизацията на българския агрохранителен сектор.

8.2. Съветническа дейност

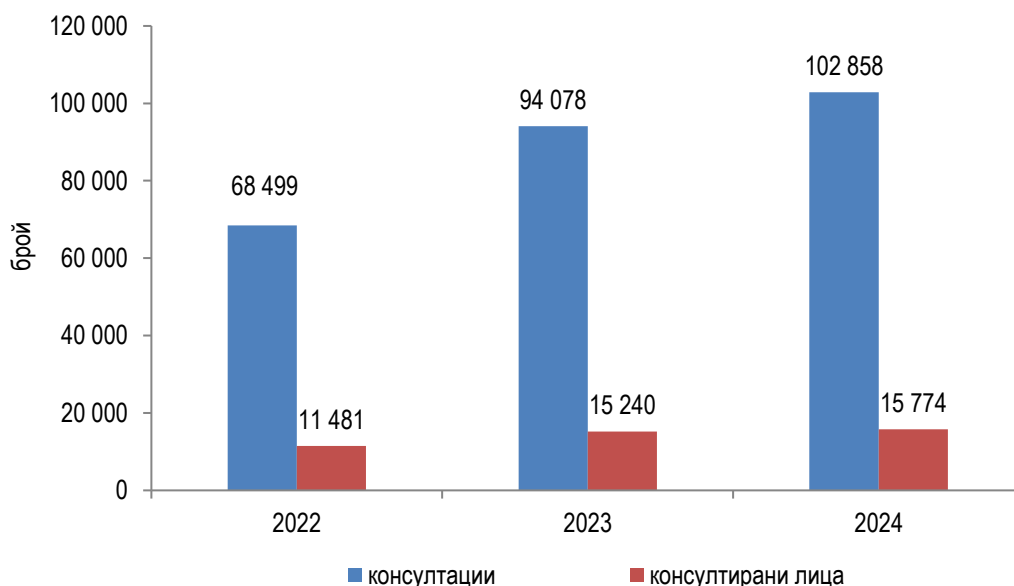
Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) е публична съветническа организация в структурата на МЗХ, чиято дейност е свързана с провеждане на държавната политика в областта на Системата за знания и иновации в селското стопанство (СЗИСС/AKIS). Службата предоставя съветнически услуги, актуална информация и техническа помощ на земеделските стопани за осъществяване на ефективно и конкурентно земеделие в страната.

НССЗ извършва дейността си на територията на цялата страна чрез изградените 27 териториални областни офиси (ТОО) във всеки областен град и 28 мобилни общински офиси (МОО), с териториално покритие на 96 общини в страната. Земеделските стопани могат да получат безплатно консултации в областта на растениевъдството, животновъдството, аграрната икономика, Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2022 г. (ПРСР) и Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на Република България (СПРЗСР) за периода 2023-2027 г.

Службата подпомага трансфера и приложението на научните и практическите достижения в областта на земеделието, като по този начин оказва съдействие за усъвършенстване на връзката „научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес“. През 2024 г. се запазва тенденцията събитията да се провеждат както в присъствена форма, така и в дистанционна форма, включително и чрез провеждане на голям брой демонстрационни събития с практическа насоченост. Провеждат се и изнесени приемни (консултантски дни) в различни населени места на страната, отдалечени от областните центрове, с цел улесняване достъпа на земеделските стопани до консултантските услуги.

През 2024 г. общо 15 774 лица са получили 102 858 консултации от експертите на НССЗ. В сравнение с 2023 г. се наблюдава увеличение на броя на консултираните лица с 3,5% и на консултациите с 9,3%.

Фигура V.7. Общ брой предоставени консултации и консултирани лица за периода 2022-2024 г.

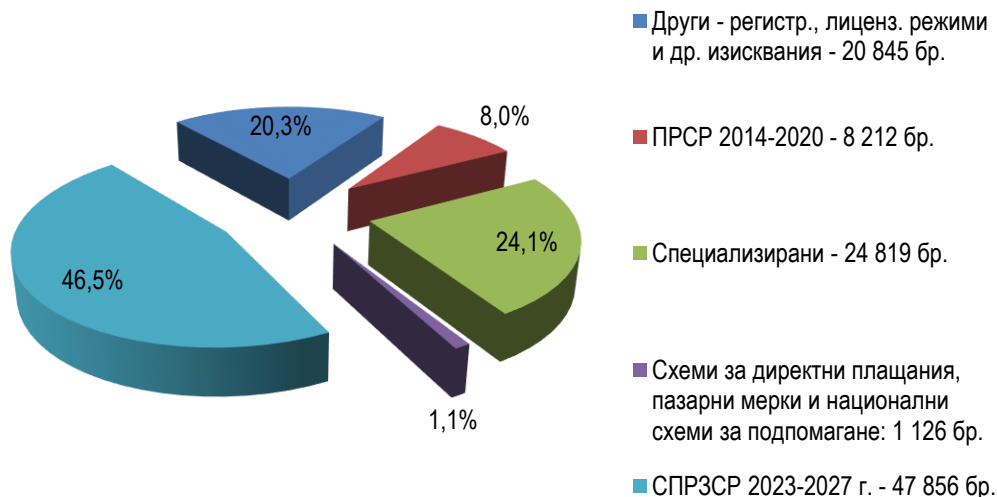
Източник: НССЗ

През годината експертите от Службата са направили 4 986 посещения на място в земеделските стопанства, което е с 25% повече спрямо 2023 г. При посещение на място в стопанствата им фермерите получават конкретни съвети и оценка на условията, в които се отглеждат селскостопанските култури и животни.

Водещо място през 2024 г. заемат консултациите по СПРЗСР 2023-2027 г. – 47 856 броя (47% от всички предоставени консултации), които нарастват със 17,4% спрямо предходната година. Най-голям интерес сред ползвателите услугите на НССЗ са предизвикали интервенциите за подпомагане на много малки земеделски стопанства и за установяване на млади и нови земеделски стопани в селското

стопанство, за които е обявен прием през втората половина на ноември. Засилен интерес се отбелязва към интервенция II.Ж.3 „Подкрепа на организации на производители или групи от производители, за която е стартиран прием през м. декември. На следващо място по интерес е интервенция II.А.1 „Биологично растениевъдство“, за което вероятно допринесе организираната през 2024 г. национална кампания с участието на НССЗ за биологичното земеделие. От еко-схемите най-много консултации са предоставени по интервенция I.В.4 „Еко схема за намаляване използването на пестициди“.

Фигура V.8. Предоставени консултации по вид за 2024 г.

Източник: НССЗ

На второ място се нареждат специализираните консултации с 24 819 броя (24% от общия брой) в следните направления: аграрна икономика – 5 417, растениевъдство (в т. ч. биологично растениевъдство) – 5 170, животновъдство (в т.ч. биологично животновъдство) – 3 159, стандарти за добро земеделско и екологично състояние (ДЗЕС) – 3 450, изисквания и принципи на социалната условност – 3 329, законоустановени изисквания за управление (ЗИУ) – 2 786, правила за добра земеделска практика и други – 1 508. Социалната условност се явява едно от изискванията за получаване на пълния размер на подпомагането от интервенции под формата на директни плащания или годишни плащания по интервенции в областта на селските райони относно агроекологията, климата и биологичното земеделие. Големият брой консултации в тази област може да се обясни с влизането в режим на санкции от 2025 г. при неспазване на изискванията на социалното и трудовото законодателство.

Предоставените консултации от група „Други консултации“ са общо 20 845. Около 29% от тях са за оказване на съдействие при работа с електронни инструменти, в т.ч. СЕУ и ИСУН. На следващо място в тази група са предоставените консултации относно изискванията за регистрация и пререгистрация на земеделските стопани по Наредба №3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани. Най-често тези консултации са във връзка с първоначалната регистрация, т.е. от лица, които искат да превърнат селскостопанското производство в основна дейност.

Консултациите във връзка с ПРСР 2014-2020 г. са 8 212, с 23% по-малко в сравнение с 2023 г. Този вид консултации са свързани главно с възможностите за подпомагане по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“, получаване на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ и консултации за изпълнение на одобрени проекти по подмярка 6.1.

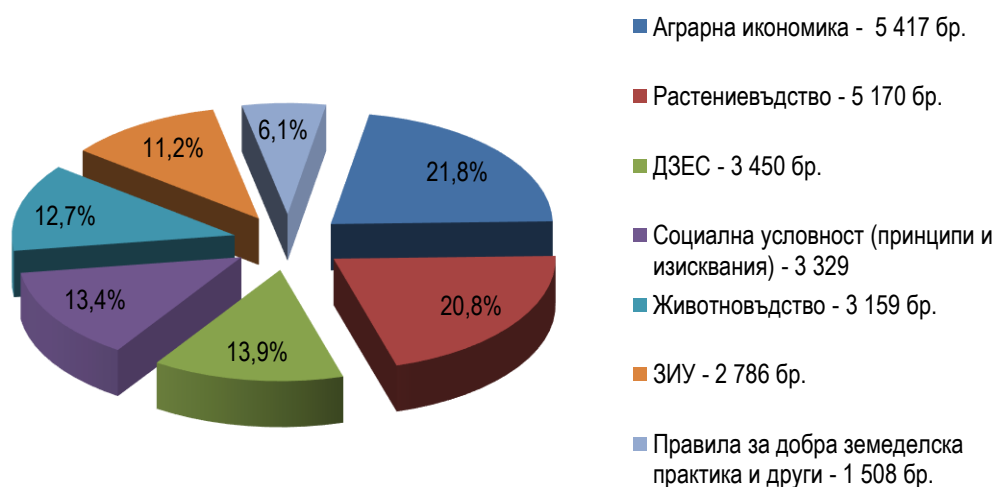
През 2024 г. експертите на НССЗ са оказали съдействие на 1 826 малки земеделски стопанства и млади фермери във връзка с електронно подаване в ИСУН 2020 на уведомления за промяна на

проектните предложения и заявки за плащане по подмярка 4.1.2, подмярка 6.3 и подмярка 6.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.

Консултациите от група „Пазарни мерки и други схеми за подпомагане“ са 1 126. Най-голям интерес в тази група е проявен към консултациите, касаещи Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) и други национални схеми за подпомагане, в т.ч. държавни помощи.

През 2024 г. експертите на НССЗ са предоставили и консултации, свързани с адаптирането на земеделието и земеделските стопани към изменението на климата (13 516 броя), а също и с Плановите за управление на речните басейни, които се изготвят съгласно Рамковата директива по водите и Закона за водите. По мерки с пряк или с косвен ефект върху намалението на емисии на парникови газове са консултирани 6 262 лица, с 5% повече спрямо 2023 г.

Фигура V.9. Разпределение на предоставените специализирани консултации през 2024 г.

Източник: НССЗ

8.2.1. Професионални обучения

Центърът за професионално обучение (ЦПО) към НССЗ е лицензиран от Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО). В него се провеждат специализирани курсове, семинари и обучения както за експертите на НССЗ, така и за земеделските стопани. Основната цел е чрез висококачествено обучение с практическа насоченост в областта на земеделието да бъдат подпомогнати професионалната кариера и индивидуалното развитие на земеделските стопани. Учебните програми са разработени основно от експерти на НССЗ и са съобразени с изискванията за продължаващо професионално обучение. Успешното завършване на някои от обученията е задължително условие за изпълнение на ангажиментите на земеделските стопани одобрени бенефициенти по ПРСР 2014-2020 г. и/или кандидати по интервенциите по СПРЗСР 2023-2027 г. Всички обучения са безплатни за регистрираните по Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. земеделски стопани.

През 2024 г. в ЦПО са обучени общо 16 земеделски стопани в рамките на присъствен квалификационен курс по част от професия „Фермер“ на тема: „Опазване на околната среда, биологичното разнообразие, смекчаване и адаптиране към климатичните промени в сектор земеделие“.

8.2.2. Подобряване на връзката „научни изследвания - съвети в земеделието - земеделски бизнес“

НССЗ осъществява тясно сътрудничество с различни организации за подпомагане на трансфера на научни знания и достижения, в т.ч. с научните институти на Селскостопанска академия, Аграрен университет – Пловдив, Тракийски университет - Стара Загора, Икономически университет - Варна, Русенски университет „А. Кънчев“, Лесотехнически университет - София, Университета за национално и световно стопанство (УНСС) – София, Шуменски университет „Е. К. Преславски“, Институти към

Българска академия на науките, Областните дирекции по безопасност на храните към Българска агенция по безопасност на храните, дирекции „Инспекции по труда“ към Главна инспекция по труда, териториалните дирекции на Национална агенция за приходите и др.

През 2024 г. са проведени 106 съвместни информационно-обучителни събития (в т. ч. 95 в присъствена форма), в които са участвали над 2 960 лица. Тези съвместни дейности и мероприятия представляват специализирано обучение, изцяло ориентирано към нуждите на земеделските стопани, като темите на семинарите в голямата си част са предложени от самите стопани. Представени са както специализирани теми, така и изискванията при изпълнение на одобрени проекти по ПРСР 2014-2020 г., дейността на НССЗ по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ от мярка 2 от ПРСР и интервенциите по СПРЗСР 2023-2027.

8.2.3. Информационно осигуряване

През 2024 г. експертите на НССЗ са организирали 320 информационни мероприятия (без да се включват изнесените приемни), в т. ч.: 271 семинари и информационни срещи, 47 демонстрации и 2 мероприятия във формат информационен щанд/работна среща. Общият брой на участниците в информационните събития е 12 315, с 4% повече спрямо 2023 г.

През годината са проведени общо 3 428 изнесени приемни, чрез които е улеснен достъпът до съветнически услуги на 6 187 земеделските стопани със стопанства в отдалечени от областните центрове. По време на изнесените приемни, земеделските стопани получават актуална информация и съвети в областта на земеделието, схемите за директни плащания, възможности за подпомагане на малките стопанства и младите земеделски стопани по СПРЗСР 2023-2027 г.

Изготвени и разпространени са 219 информационни материали (информационни листовки, брошури, календар на земеделския стопанин) по актуални теми в помощ на земеделските стопани.

Службата предоставя полезна актуална информация и чрез интернет сайта си и социалните медии.

НССЗ разпространява актуална информация относно важни срокове, регулации и други въпроси и чрез т. нар. „Фермерски кръгове“, функциониращи към териториалните областни офиси (ТОО) на Службата. Целта е своевременно споделяне и комуникация със земеделската общност, чрез по-активните земеделски стопани, които са постоянни клиенти на НССЗ.

8.2.4. Агрохимични анализи

Направленията на лабораторната дейност на Аналитичната лаборатория на НССЗ са свързани с изискванията за подобряване на дейността и повишаване конкурентоспособността на стопанствата. В лабораторията се извършват агрохимични анализи на почвени проби за киселинност, усвоими фосфор и калий, минерален азот (амонячен и нитратен), общ азот в почви, определяне на активен калций, определяне на хумус и определяне на норма за варуване на кисели почви.

През 2024 г. в лабораторията са постъпили проби от 933 лица, изработени са общо 1 501 броя почвени проби за 7 252 определения (анализи). От тях, 1 449 почвени проби са във връзка с предоставянето на консултантски пакети по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014-2020 г., взети от служители на ТОО при посещение на място в стопанствата.

Постъпилите почвени проби са свързани предимно с отглеждане на есенни култури, следвани от зеленчуци и пролетни култури, както и почвени проби за създаване на трайни насаждения и за изследване на хранителната стойност на неизползвани земи за бъдещо ползване.

Въз основа на извършените анализи са изготвени 1 103 препоръки за торене.

8.2.5. Дейности по подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“

НССЗ е единствената съветническа организация, одобрена от ЕК да предоставя съветнически услуги на малките земеделски стопанства по стартиралата през 2016 г. подмярка 2.1.2 „Консултантски

услуги за малки земеделски стопанства” по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014-2020 г.

По подмярка 2.1.2 НССЗ предоставя напълно безплатно шест основни консултантски пакета (КП), допринасящи както за икономическо развитие и укрепване на малките земеделски стопанства чрез модернизация и технологичното обновление, така и за подобряване на опазването на околната среда и борба с климатичните промени.

Предоставянето на КП по подмярка 2.1.2 включва посещения на място, оценка и анализ на състоянието на стопанствата на земеделските стопани, както и, където е приложимо, вземане на почвени проби за агрохимичен анализ и изготвяне на препоръки за торене.

Общият брой на подадените заявления за получаване на консултантски пакети по подмярката през 2024 г. е 1 723, въз основа на които са предоставени 7 624 КП и са изготвени 1 688 писмени доклада, включващи различни видове консултации и подробен анализ, оценка и препоръки за развитието на земеделските стопанства.

8.2.6. Дейности по подмярка 2.2 „Създаване на консултантски услуги“

През 2024 г. продължава изпълнението на дейностите по сключения договор от 2021 г. между НССЗ, МЗХ и ДФЗ-РА за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по процедура чрез подбор на проектни предложения „Разширяване на териториалния обхват на НССЗ чрез създаване на мобилни общински центрове (офиси) за консултантски услуги“ по подмярка 2.2 „Създаване на консултантски услуги“ по мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ от ПРСР 2014-2020 г.

В структурата на дирекция „Мобилни общински офиси“ към края на 2024 г. са назначени 58 експерти/съветници, от които: 51 експерти в 28-те мобилни общински офиси (МОО), 6 координатора на регионално ниво и 1 координатор на централно ниво.

Задачите на експертите/съветниците от МОО са свързани основно с предоставяне на консултации, в т.ч. индивидуални консултации на земеделски стопани и други заинтересовани лица. Предоставените консултации са на теми по мерките от ПРСР 2014-2020 г., интервенциите от СПРЗСР 2023-2027 г.; специализирани консултации по растениевъдство, животновъдство и управление на земеделското стопанство; консултации, свързани с изискванията за биологично производство и възможностите за подпомагане на биологичните производители; аграрна икономика, схеми и мерки за директни плащания, регистрационни и лицензионни режими, законова и подзаконова нормативна уредба в земеделието и други консултации, свързани с дейността на земеделските стопанства.

Експертите от МОО провеждат и изнесени приемни в различни населени места, с цел улесняване достъпа на земеделските стопани до актуална и достоверна информация. Извършват се посещения на място в земеделските стопанства, по време на които съветниците предоставят информация и съвети за развитие на конкретното стопанство и разясняват условията за кандидатстване по Тематичната подпрограма за малките стопанства и други мерки, финансирани чрез ЕЗФРСР.

Освен това дирекция МОО организира информационни събития, осигуряващи възможност на по-голям брой земеделски стопани и други заинтересовани лица да получат информация за възможностите за финансиране по различни европейски и национални програми. През 2024 г. по подмярка 2.2 „Създаване на консултантски услуги“ от ПРСР 2014-2020 г. са отпечатани 9 вида информационни и специализирани материали с общ тираж 22 400 броя.

8.2.7. Дейности на НССЗ по интервенция I.I.1. "Консултантски услуги и повишаване на консултантския капацитет" от СПРЗСР 2023-2027

През м. август 2024 г. е сключен договор между НССЗ и МЗХ за предоставяне на съветнически пакети (СП) на земеделски стопани, кандидатстващи и/или одобрени бенефициенти по интервенции II.Д.1 „Стартова помощ за установяване на млади земеделски стопани в селското стопанство“, II.Д.2 „Подпомагане на много малки земеделски стопанства“ и II.Д.3 „Стартова помощ за установяване на нови земеделски стопани в селското стопанство“ от СПРЗСР 2023–2027.

В резултат на това в края на 2024 г. НССЗ стартира предоставянето на следните СП по интервенция II.И.1. от СПРЗСР 2023 - 2027 г.:

- СП №1: Предоставяне на съвети, насочени към млади или нови земеделски стопани за подпомагане за кандидатстване за интервенциите, по които те са допустими (СП1);
- СП №2: Предоставяне на съвети, насочени към малки и много малки земеделски стопани за подпомагане за кандидатстване за интервенциите, по които те са допустими (СП2).

Съветническите услуги включват изготвяне и попълване на бизнес плана за кандидатстване, изчисляване на точките по критериите за подбор, изготвяне и попълване на заявлението за подпомагане, окомплектоване на изискуемите документите към заявлението за подпомагане и съдействие за качване съвместно със земеделския стопанин в СЕУ на ДФЗ.

От стартиране на периодите на прием за предоставяне на СП 1 и СП 2 до 31.12.2024 г. в офисите на НССЗ са подадени 673 заявления от земеделски стопани за получаване на тези СП.

8.2.8. Обща селскостопанска политика 2023-2027 г.

През 2023 г. стартира изпълнението на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на България за периода 2023-2027 (ПРЗСР 2023-2027 г.) В него са отразени десетте основни цели, които ЕС поставя по отношение на новата Обща селскостопанска политика (ОСП) в социалната, екологичната и икономическата сфера, в т.ч. целта за по-широкото използване на съвременните технологии, знания и иновации. Дейностите по стимулиране обмена на знания и иновации са подкрепяни в държавите членки чрез Системите за знания и иновации в селското стопанство (СЗИСС/AKIS), с цел взаимодействие между хората и организациите, насърчаване на взаимното обучение, генериране, споделяне и използване на знания и информация, свързани със селското стопанство.

Системите следва да включат голямо разнообразие от участници - земеделски производители, съветници, изследователи, образователни и обучителни институции, доставчици на суровини, търговци на дребно, представители на медии, министерства, обединени в национални или регионални системи AKIS за генериране и/или обмен на знания. Връзката между тези лица се осъществява и с помощта на съветническите организации в част от държавите-членки на ЕС, в т.ч. и в България чрез НССЗ. В подкрепа развитието на СЗИСС/AKIS НССЗ извършва целенасочена информационна, консултантска и съветническа дейност, която да помага на земеделските стопани, особено на малките, да разширят и модернизират своите стопанства, както и да оказва съдействие на земеделските стопани за усвояването на средства по европейски и национални програми и схеми за подпомагане. Консултантските услуги, споделянето на знания и умения, са от ключово значение, за да могат участниците в хранителната система да станат устойчиви.

През 2024 г. НССЗ съсредоточи допълнително усилия в подкрепа за развитието на СЗИСС/AKIS. Това включва дейности по преобразуване и разширяване на съществуващите на областно ниво „неформални консултативни съвети“ (НКС) към териториалните офиси на Службата в областни консултативни AKIS центрове, както и дейността на мобилните общински офиси на Службата като „сензори на AKIS“ за идентифициране на нуждите на земеделските стопани. През 2024 г. са направени промени в работата на НКС като са взети предвид присъщите функции на НССЗ и започналото прилагане на СПРЗСР 2023-2027 г. и в частност подготовката за функциониране на СЗИСС/AKIS на областно ниво.

За да развива и укрепва СЗИСС/AKIS на национално ниво, НССЗ участва в редица международни проекти по научно-изследователски и иновационни програми на ЕС.

8.2.9. Международна дейност

НССЗ е член на Европейската асоциация на организациите, предоставящи съветнически услуги в областта на земеделието и селските райони (Европейски форум на съветническите служби в областта на селските райони (EUFRAS) и Мрежата на съветническите организации от Югоизточна Европа (SEASN)).

През 2024 г. Службата е взела участие в следните проекти и програми:

- проект „Насърчаване на трансграничния обмен на знания и съвместното създаване в областта на устойчивото управление на почвите и земеделските стопанства“ (Soil-X-Change) по програма Хоризонт Европа. Основните дейности по проекта са насочени към проучване на резултатите от работата на оперативни групи, финансирани от ЕПИ-АГРИ, и знанията, събрани от партньорите по проекта, а в последствие иновативните практики ще бъдат разпространявани и споделяни.
- проект „Съветнически мрежи на ЕС за намаляване на употребата и рисковете от пестицидите“ (AdvisoryNetPEST) по програма Хоризонт Европа. Основната цел на проекта е да създаде и надгради мрежа от консултантски услуги в целия ЕС, като увеличи обмена на знания между съветници и сред целия СЗИСС/AKIS, както и приемането на иновативни решения от стопаните за намаляване на употребата и рисковете от пестициди.
- проект „Свързване на съветниците за подкрепа на интерактивните иновации в земеделието и горите“ (i2Connect), стартирал през ноември 2019 г. по програма Хоризонт 2020. Основната цел на проекта е включването на земеделски стопани и ползватели на гори в интерактивни иновативни процеси. Интернет сайта на проекта съдържа полезна информация за СЗИСС/AKIS системите и за интерактивни иновативни практики;
- проект „Европейска мрежа от пилотни земеделски стопани, прилагачи и демонстриращи интелигентни решения от полза за климата за въглеродно неутрална Европа“ (Climate Farm Demo) по програма Хоризонт Европа. Проектът подкрепя прилагането на земеделски практики за интелигентно (прецизно) земеделие от полза за климата на територията на целия ЕС, с цел намаляване на парниковите газове до 35%. По този начин се подпомага изпълнението на Плана на ЕС за постигане на целите за климата до 2030 г.;
- проект „Модернизиране на земеделието чрез по-ефективни и ефикасни Системи за знания и иновации в селското стопанство (СЗИСС/AKIS)“ (ModernAKIS) по програма Хоризонт Европа. Основните дейности по проекта са насочени към подобряване капацитета на участниците в СЗИСС/AKIS за по-ефикасно функциониране на системата и осъществяване на прехода към устойчиво управление и използване на природните ресурси в селското стопанство и горите;
- проект „Свързване в мрежа и мобилизиране на селскостопанската съветническа общност в ЕС за подкрепа на прехода към интелигентно земеделие от полза за климата“ (ClimateSmartAdvisors) по програма Хоризонт Европа. Изпълнението му стартира през април 2023 г. Основната цел на проекта е засилване и укрепване на селскостопанската съветническа общност в ЕС, в резултат на което да се прилагат земеделски практики за интелигентно (прецизно) земеделие от полза за климата;
- проект „Разработване на приложение за крайни потребители за наблюдение и анализ на селскостопански култури въз основа на сателитни наблюдения и интелигентни наблюдения“ (AGROMOAPP) по Седма тръжна процедура на плана за подкрепа на европейски държави, сътрудничащи на Европейската космическа агенция. По проекта се разработва интернет приложение (Agromo) за наблюдение и анализ на три пилотни земеделски култури (пшеница, слънчоглед и царевица), с модул за съветнически услуги.

9. Борба с градушките

Географското положение и орографията на страната предопределят България като една от страните в Европа с високи честота и мощност на градовите процеси.

През последните години се наблюдава увеличаване на честотата и силата на опасните явления като градушки, наводнения, торнада и мълнии. Прогнозите, направени въз основа на числени модели при различни сценарии за климатичните изменения, потвърждават това увеличение и в бъдеще. Един от географските райони, в които се прогнозира значително нарастване на екстремните случаи, е Югоизточна Европа.

България е една от страните в Европа, където тенденцията за увеличаване на честотата и силата на градовите процеси се запазва, независимо от наблюдаваните колебания през годините в

степената на градова активност.

Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ (ИАБГ) защитава територия с площ почти 22 милиона дка с ракетен способ в областите Видин, Монтана, Враца, Плевен, Пазарджик, Пловдив, Стара Загора, Хасково и Сливен.

През 2024 г. продължава осъществяване на дейности по противоградова защита със самолетен способ за противоградови въздействия (засев) на потенциално градоопасни облаци в Северна централна и Североизточна България на територия от около 30 милиона дка. Цялата защитавана територия през годината е приблизително 52 милиона дка.

През 2024 г. чрез изградената мрежа от шест двудиапазонни метеорологични доплерови радара (с дължина на вълната 10 и 3 см) и един еднодиапазонов (10 см дължина на вълната) през активния сезон в реално време е осигурено радарно наблюдение на атмосферните процеси над България, необходимо за детайлен анализ на структурата на градоопасните облаци. Радарната информация служи за свръхкраткосрочна прогноза за силни щормове, мълнии, порои, градушки и други неблагоприятни атмосферни явления над територията на страната.

Денонощно, метеорологична радарна информация се предава на определени структури към Министерството на вътрешните работи, Военновъздушните сили, Държавното предприятие „Ръководство въздушно движение“, Националният институт по метеорология и хидрология, Държавно предприятие „Управление и стопанисване на язовири“ и Столичната община. Уеб сайта на Агенцията предоставя постоянно метеорологична информация на база радарна отражаемост. Чрез наличната радарна мрежа може да се осъществява мониторинг както на летните, така и на есенните, зимните и пролетните атмосферни процеси и свързаните с тях валежи.

Съвместни екипи на ИАБГ и Областните дирекции „Земеделие“ провеждат обследвания за поражения от градушки в защитаваните територии след всяко въздействие. Агенцията получава информация за засетите площи, състоянието и фазата на развитие на културите, реколтирани площи, среден добив и др.

Въз основа на синоптични прогнози на ИАБГ и фазата на развитие на селскостопанските култури в защитаваните територии през 2024 г. активният сезон за противоградова защита с ракетен способ е открит на 10 април и е закрит на 1 октомври.

Активният сезон за противоградова защита със самолетен способ стартира на 1 май и приключва на 1 октомври 2024 г.

Съгласно методиката за определяне на степента на градова активност (СГА) активният сезон за борба с градушките през 2024 г. с ракетен способ се определя с „висока степен на градова активност“ за Южна и Северна България.

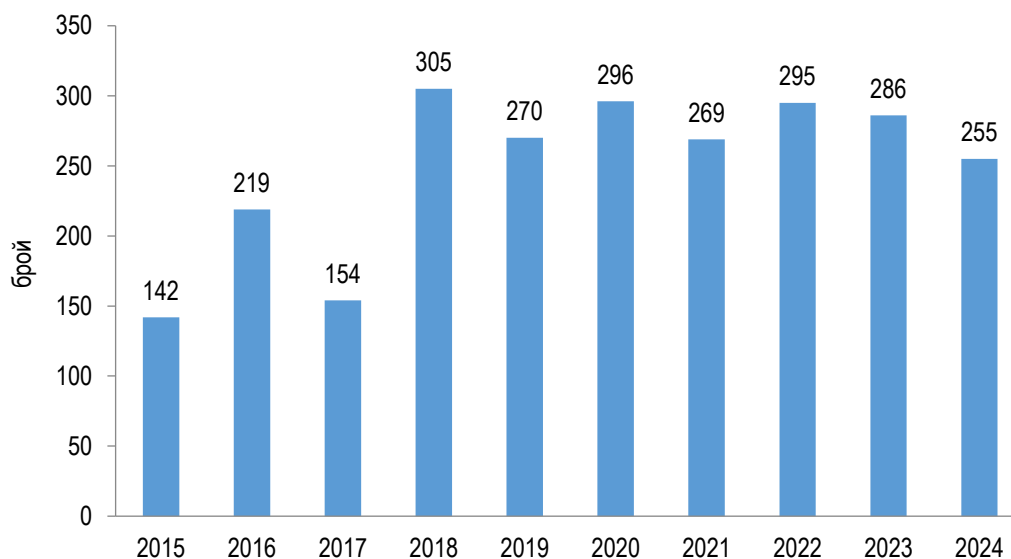
9.1. Активни въздействия с ракетен способ

През 2024 г. с ракетен способ са проведени 255 въздействия по градузащита в 63 дни. Общият брой на обработените градоопасни облаци е 920, като сумарното време за обработка е над 216 часа. Засевът е осъществен чрез използването на 14 349 ракети.

В Северна България са проведени 80 въздействия в 35 дни, като са обработени 333 градоопасни клетки със сумарно време на обработка 79 часа и 18 минути. В Южна България са проведени 175 въздействия в 53 дни и са обработени 587 градоопасни клетки със сумарно време на обработка 136 часа и 59 минути.

През месец април се запазва тенденцията, наблюдавана през последните години, за развитие на нетипична за пролетта мощна конвективна облачност и в частност градоопасна. На седем дати – 12, 13, 17, 21, 24, 25 и 27, въздействията са осъществени от Регионалните дирекции „Борба с градушките“ и в Южна и в Северна България. Проведени са 18 въздействия, като са обработени 79 градоопасни облаци с обща продължителност на обработка над 19 часа. От седемте дни с въздействия, с масов характер на валежите от град и дъжд се отличава 25-ти април, когато се развива суперклетъчен процес в Южна България.

Фигура V.10. Проведени въздействия в системата на противогождова защита с ракетен способ през периода 2015-2024 г.

Източник: ИАБГ

Месец май се характеризира с развитие на купесто-дъждовна облачност и градови процеси се развиват в рамките на общо 14 дни. По-голяма честота на процесите се наблюдава в последното десетдневие от месеца, като се проведени 70 въздействия. Сумарно са обработени 249 клетки и са изстреляни общо 3 154 противогождови ракети. В Северна България са обработени 137 градоопасни облачни клетки, с продължителност на обработка 1 949 минути, а в Южна България - 112 броя с продължителност на обработка 1 520 минути. Масови градоопасни процеси над цялата страна се развиват на 8, 9, 12, 22, 29 и 30 май. На тези дати са обработени общо 176 градоопасни клетки.

Месец юни е най-силният месец по отношение на развитие на градови процеси. Високата честота на образуване на градоопасна купесто-дъждовна облачност се характеризира с по-голяма продължителност и изключително интензивно развитие. Образуват се суперклетки. Синоптичната обстановка над страната е динамична. Редуват се периоди с високо атмосферно налягане с такива с преминаване на циклони, локални циклонични вихри и свързаните с тях фронтални системи. Общо за месеца са проведени 77 въздействия в 17 дни, като броят им е по-голям спрямо предходната година (за 2023 г. - 55 въздействия в 15 дни). Обработени са 277 градоопасни клетки в продължение на 4 703 минути. С най-голяма интензивност и масовост се отличават градовите процеси, развили се на 5 срещу 6 юни, 12 и 13 юни. На 5 срещу 6 юни са обработени с ракети 47 градоопасни клетки с 1 082 ракети. На 12 и 13 юни се развиват суперклетки. Валежи от град има в редица области като Велико Търново, Ловеч, Шумен и Стара Загора. В отделни общини е обявено бедствено положение.

През месец юли процесите са свързани предимно с преминаване на фронтални системи през страната и циклонично барично поле. Дните, в които са проведени активни въздействия са 13. Засетите градоопасни клетки са 245 със сумарно време на обработка за целия месец 3 019 минути. Баричното поле през първата половина на месеца е слабоградиентно, наблюдава се развитие на облачност, но тя не е съпроводена с валежи. На много места максималните температури достигат над 40°C. През втората половина от месеца, в периода 16 – 25 юли, под влияние на преминаващи барични долини, се развива мощна купесто-дъждовна облачност и се провеждат активни въздействия по градузащита всеки ден. Само за този период са проведени 48 активни въздействия, като са обработени 174 клетки. Общо за месеца са проведени 62 активни въздействия, обработени са 245 градоопасни клетки с 3 258 ракети.

Месец август, за разлика от предходните години, се отличава с ниска честота на конвективните процеси. В 9 дни са проведени общо 20 въздействия по градузащита. Обработката е осъществена върху 53 градоопасни клетки в продължение на 444 минути. По-голямата част от операциите по активни въздействия, 18 на брой, са осъществени от РДБГ в Южна България. При обработените клетки не се

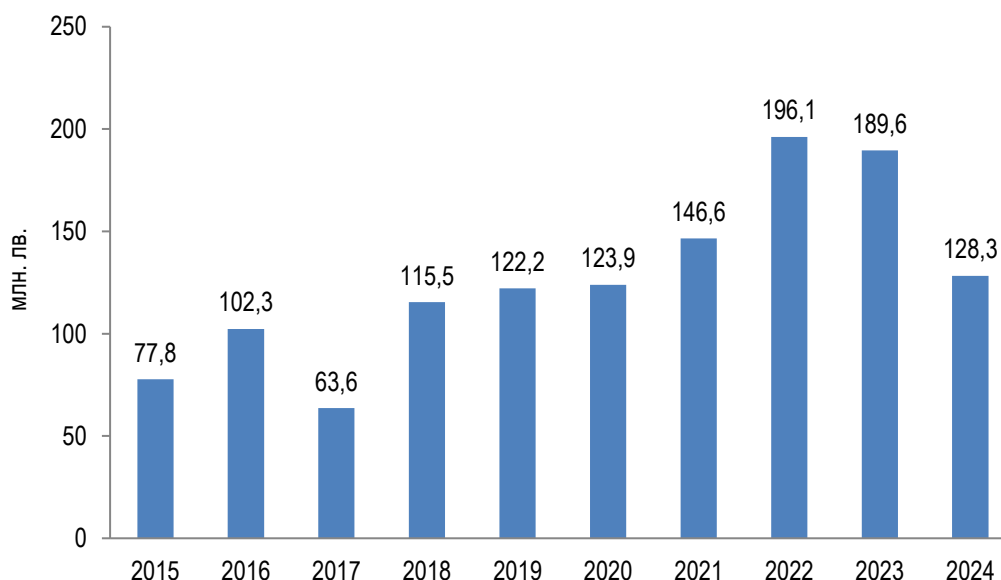
наблюдава добре изразено вертикално развитие, като височината на областта с отражаемост 15 dBZ е между 7.8 и 14.1 км. Регистриран е валеж от дребнозърнест град на дните 3, 15, 16 и 20 август, като няма констатирани поражения върху земеделската продукция.

През месец септември циркулационните условия носят характера на постепенен преход от лято към есен. Проведени са 8 въздействия само в три дни – 5, 6 и 11 септември. Обработени са 17 градоопасни клетки, в продължение на 163 минути. Изразходвани са 153 ракети.

През целия сезон на активни въздействия, от обработените 920 градоопасни клетки, град с поражения върху селскостопански култури има само от 13 обработени клетки. От всичките 63 дни, в които са проведени въздействия, поражения върху селскостопанските култури в защитаваната от ИАБГ територия са регистрирани само на 8 дати - 25 април; 8 и 22 май; 1, 2, 5, 12 и 13 юни. Поражения от градушки от обработваните градови клетки на селскостопанската продукция има върху 10 367,25 ха със среден процент на поражение 58,83%. Приведена към 100% поражения, площта е 6 098,67 ха.

Съгласно възприетата Методика за определяне икономическата ефективност на противоградовата защита, през 2024 г. стойността на спасената продукция в резултат на проведени от ИАБГ активни въздействия чрез ракетен способ се оценява на 128,3 млн. лева.

Фигура V.11. Стойност на спасена от градушки продукция с ракетен способ през периода 2015-2024 г., млн. лева

Източник: ИАБГ

Основните причини за пораженията в защитаваната с ракетен способ територия през 2024 г. са:

- Намалена концентрация на изкуствените конкурентноспособни ледообразуващи ядра и нарушаване темпа на засев поради ограничаване стрелбата над населени места (забранени сектори за стрелба);
- Недостатъчен засев и прекъсване на обработката поради възникнали на ракетните площадки или командния пункт технически проблеми по време на работа (аварии, привършване на ракети, проблеми със софтуерите и др.);
- Недостатъчно количество реагент поради разположение на областта за засев извън обсега на ракетните площадки.

9.2. Активни въздействия със самолетен способ

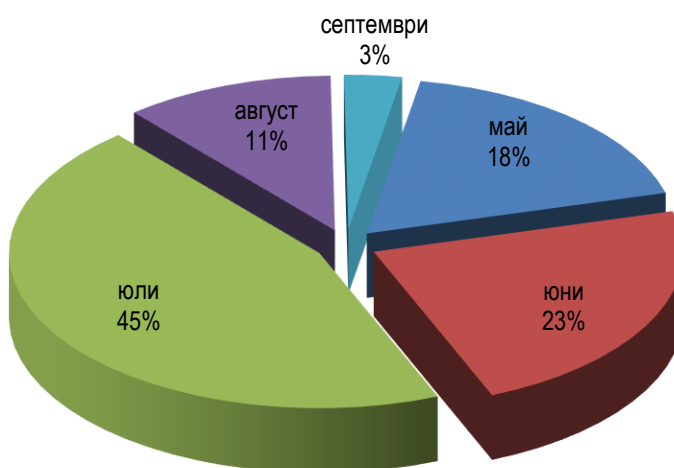
Радарният оперативен център на изпълнителя по договора за градозащита със самолетен способ се намира в гр. София. Звеното за техническо и линейно обслужване на самолетите (състоящо се от

инженери и техници) и Звеното от пилоти на самолетите са разположени на летището в с. Щръклево, област Русе.

От Оперативния център се ръководят операциите по засев на градоопасни облаци, като се прилага методология за засяване от самолети, използвайки анализ на развитието и структурата на бурите чрез софтуер за идентификация, проследяване, анализ и свръхкраткосрочна прогноза на гръмотевични бури ТИТАН. Изобразява се траекторията и се изписват височината и скоростта на полета на всеки самолет въз основа на телеметричните данни от телеметричното оборудване на самолетите. В помощ на процеса по определяне на най-подходящото място и време за засяване на градоопасни облаци се използва автоматизирана система за управление - софтуер ASU-MRL. Използва се и радиокомуникационно оборудване, поставени на самолетите и на земята, работещо на една радиочестота за гласова комуникация между радарния оперативен център и самолетите.

За изпълнението на проекта се използват 3 самолета, оборудвани със система за запалване на неотделяеми палки с реагент сребърен йодид (AgI), разположена на лявото и дясното полукрило, зад двигателите. Два от самолетите са оборудвани със системи за изстрелване на пиропатрони с реагент AgI.

Фигура V.12. Процентно разпределение на броя на засетите градоопасни клетки по месеци на 2024 г.

Източник: ИАБГ

За целите на изпълнението на договора за противоградова защита със самолетен способ през 2024 г. са разрешени полети на самолетите както в неконтролираното въздушно пространство до 3 000 м, така и в контролираното въздушно пространство на Република България.

От 152 дни на активния сезон за противоградова защита със самолетен способ (1 май – 30 септември 2024 г.), в 33 дни са проведени полети със засеви, като са обработени общо 145 градоопасни клетки, а в 20 дни са извършвани само патрулни полети.

През периода на противоградова защита са изразходвани общо 1 366 палки и 5 481 пиропатрона. Разходът зависи от продължителността на живот на облачната клетка в градоопасен стадий и мощността ѝ, определена чрез радарните ѝ характеристики.

Поражения върху селскостопанската продукция в защитаваната със самолети територия има на 9 дати: 8, 12 и 22 май; 3, 4, 11, 12 и 13 юни; 21 юли. Въз основа на изготвени протоколи в общинските служби „Земеделие“ нанесени щети от градушка в периода на градозащита са констатирани върху 11 040,94 ха със среден процент на поражение 50,60%. Приведени към 100% напълно унищожени площи са 5 587 ха.

Основните причини за пораженията са:

- Ограничаване на полетите в контролираното въздушно пространство, което нарушава обработката с пиропатрони;
- При развитие на мощни градови процеси повсеместно, на много места, отдалечени на голямо разстояние едно от друго или при необходимост от непрекъснат засев на 1 клетка с повече от 1 самолет, е невъзможно извършването на правилната обработка на всяка градоопасна клетка поради ограничения брой летателни средства;
- При зараждане и бързо развитие на градоопасни клетки, поради необходимо време за долитане на самолета, спазвайки указанията на РВД и правилата за безопасност, вероятността за късна начална обработка нараства.
- Самолетите са сертифицирани да носят определен брой средства за засев, които при развитие на тежки градови процеси биват изразходвани за много кратко време. Това от своя страна налага самолетите да кацат за презареждане, през което време градовите клетки възстановяват естественото си развитие. Това води със себе си до прекъсване на засева и невъзможност за обработка на новозародилите се клетки.
- Невъзможност за засев на клетки, навлизащи в защитаваната територия от полигоните на ИАБГ в Северозападна България и от Южна централна България (буферната зона при Стара планина), поради инструкции за отдалечаване от ракетните площадки на 15 мили.

През 2024 г. стойността на спасената продукция в резултат на проведени активни въздействия чрез самолет способ се оценява на 29,4 млн. лева.

10. Намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса

10.1. Прилагани регулаторни режими в системата на МЗХ

В началото на 2025 г. Министерството на земеделието и храните направи годишен преглед на регулаторните режими, прилагани в системата през 2024 г. Целта на прегледа е идентифициране на възможностите за намаляване на регулаторната и административна тежест за бизнеса и гражданите, създаване на по-добри условия за развитие на бизнеса чрез подобряване достъпа и повишаване качеството на публичните услуги, както и постигане на по-висока ефективност на публичните разходи.

Основният механизъм за постигането на тази цел е премахване на ненужните регулаторни режими и оптимизиране на процедурите за прилагането им, внедряване на електронно предоставяне на административни услуги и увеличаване обема на публично достъпната информация за бизнес-операторите и за гражданите.

Очакваните резултати от намаляването на регулаторната тежест за бизнеса са: повишаване конкурентоспособността на българското земеделие; осигуряване на възможност за бизнеса да планира въздействието от регулирането; стимулиране развитието на икономическата активност; гарантиране на равни условия за осъществяване на стопанска дейност и създаване на условия за лоялна конкуренция.

След извършения преглед на регулаторните режими в системата на МЗХ към 31 декември 2024 г. са идентифицирани 173 броя регулаторни режима, свързани с регулиране на стопанската дейност в областта на селското стопанство, рибарството и горите, в т. ч.:

- лицензионни - 5 броя;
- регистрационни - 71 броя;
- разрешителни - 87 броя;
- удостоверителни - 3 броя;
- уведомителни - 3 броя;
- съгласувателни - 4 броя.

От общия брой регулаторни режими, 43 се административират от МЗХ - Централно управление, а останалите 130 - от различни структури от системата на министерството.

10.2. Предприети през 2024 г. мерки за намаляване на регулаторната и административната тежест за бизнеса

През 2024 г. в системата на МЗХ са предприети редица действия, насочени към облекчаване на действащи регулаторни режими, с цел създаване на оптимална бизнес среда. Приети са изменения и допълнения на нормативни актове, регулиращи стопанските отношения в секторите земеделие, рибарство и горско стопанство, с които е отменен 1 и са облекчени 6 регулаторни режима, а именно:

- С изменение на Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета отпада лицензионният режим „Издаване на удостоверения за възстановяване при износ за определени селскостопански продукти, изнасяни под формата на стоки, които не са включени в приложение I към Договора“; Изготвен е проект на ЗИД на Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз, с който промените ще бъдат транспонирани в националното законодателство.
- С изменение в Закона за опазване на земеделските земи се облекчават разрешителните режими „Издаване на решение за площадки и трасета на обекти за проектиране“ и „Издаване на решение за промяна на предназначението на земеделските земи за неземеделски нужди“, като се намалява обхватът на обектите, за които се изисква издаване на решение. Промените няма да се прилагат до произнасянето на Конституционния съд по образуваното по искане на президента на Република България Конституционно дело № 18/2023 г. за установяване на противоконституционност на разпоредбите, с които се изменя Законът за опазване на земеделските земи.
- С приемането на ЗИД на Закона за ветеринарномедицинската дейност (обн. в ДВ, бр. 23 от 19.03.2024 г.) се облекчават 4 регулаторни режима, които преминават от лицензионни в регистрационни или разрешителни. Лицензионният режим „Издаване на лиценз за производство на ветеринарно-медицински продукти (ВМП) и/или активни субстанции“ се разделя на „Издаване на разрешение за производство на ветеринарно - лекарствен продукт (ВЛП)“ и „Регистрация на производители, вносители и разпространители на активни вещества, използвани като изходни материали във ВЛП“. Лицензионният режим „Издаване на лиценз за търговия на едро с ВМП“ става „Издаване на разрешение за търговия на едро с ВЛП“. Лицензионният режим „Издаване на лиценз за търговия на дребно с ВМП“ става „Издаване на разрешение за търговия на дребно с ВЛП“. Лицензионният режим „Издаване на лиценз за употреба на ВМП“ се разделя на „Издаване на разрешение за търговия с ВЛП“ и „Издаване на сертификат за регистрация на хомеопатичен ветеринарен - лекарствен продукт“. Разделянето на действащи до момента лицензионни режими не води до увеличаване на административната тежест, тъй като не се създават нови регулаторни режими. При някои от посочените регулаторни режими отпадат част от изискуемите документи.

11. Управление на рисковете и кризите в земеделието

В изпълнение на заложените в Програма за управление на рисковете и кризите в отрасъл „Земеделие“ мерки за ограничаване на негативното влияние на идентифицираните рискове върху секторите в земеделието, горите и рибарството през 2024 г. са предприети действия по следните основни направления:

- Ограничаване влиянието на последиците от нестабилността на земеделски продукти на националния пазар, пазара на Европейския съюз и международните пазари;
- Стабилизиране и повишаване на доходите на земеделските стопани и създаване на условия за развитие на ефективно земеделско производство;
- Ограничаване на потенциалните опасности и управление на факторите за възникване на огнища със заразни заболявания при животни и растения;
- Ограничаване на потенциалните рискове за възникване на наводнения и горски пожари;

- Преодоляване на вредното влияние и материалните щети от възникналите санитарни кризи в животновъдството и растениевъдството;
- Ограничаване на последиците и преодоляване на вредното въздействие и загуби за земеделските стопани от възникналите природо-климатични бедствия, полски и горски пожари;
- Запазване и възстановяване на биологичното разнообразие на речните и морски басейни и горите.

11.1. Санитарни рискове

Управлението на санитарните рискове е насочено към създаване на стабилна основа за развитие на земеделското производство, опазване на здравето на животните и хората, както и опазване на околната среда и биоразнообразието.

За да се гарантира здравето на животните и растенията като първично производство и че храните, предлагани на пазара, отговарят на изискванията за безопасност и спазване на мерките, свързани с предпазване на потребителите от нерегламентирано предлагане на негодни за консумация храни, БАБХ осъществява постоянен планов контрол, при който се използва и лабораторен анализ.

При изпълнение на Националните програми за наблюдение на вредители по растенията, Националните програми за официален лабораторен мониторинг на храни, материали и предмети за контакт с храни и ДПП на програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните, през 2024 г. чрез БАБХ са изплатени 122 744 лева за акредитация и преакредитация на лабораториите на БАБХ.

Специфични рискове в сектор „Животновъдство“

В структурата на извършените мероприятия в изпълнение на Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болести по животните и зоонозите в Република България за периода 2022 – 2024 г., най-голям е дялът на извършените ваксинации – 39%, следвани от клинични изследвания на животните – 35% и кръвни проби – 26%.

Изплатените финансови средства по държавната помощ „Помощ за компенсиране разходите при отстраняване и унищожаване на мъртви животни“ за 2024 г. възлизат на 26 млн. лева, при 13,6 млн. лева за предходната година.

Специфични рискове в сектор „Растениевъдство“

С цел ограничаване разпространението на карантинни вредители и икономически важни вредители по растенията и растителните продукти, през 2024 г. ДФЗ е администрирал 5 схеми за държавни помощи за сектор „Растениевъдство“, както следва:

- Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнението на мерките по Националната програма за контрол на вредителите по трайните насаждения през зимния период;
- Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнението на мерките за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи (Elateridae);
- Помощ за компенсиране разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерките за контрол на Доматен миниращ молец - *Tuta absoluta* Meyrick (Lepidoptera);
- Помощ за сертифициране на стопанства в сектор „Плодове и зеленчуци“ по стандарта GLOBAL G.A.P.;
- Помощ за компенсиране на разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнението на мерки по Националната програма от мерки за предотвратяване на разпространението и контрол на вредителите по лозата (род *Vitis*).

Общият размер на изплатените средства за държавни помощи по посочените по-горе схеми за 2024 г. е 11 501 533 лева, което е с 18,2% повече спрямо предходната година. Близко 76% от средствата са предоставени по държавната помощ за контрол на вредителите по трайните насаждения.

Специфични рискове в сектор „Гори“

Отчетът за изразходваните финансови средства от Държавните предприятия през 2024 г. показва увеличение на средствата за лесозащитни дейности с 91% спрямо предходната година, до 484 550 лева. Проведените санитарни и принудителни сечи през 2024 г. са с 22% повече на годишна база.

11.2. Природо-климатични рискове

През 2024 г. за превенция на вредното въздействие на природо-климатичните фактори са изразходени общо 80 467 510 лева, с около 17 млн. лева или 27% над нивото от предходната година. Най-голям е размерът на финансовите средства за противогородова защита – 45 763 588 лева (близо 57% от общия финансов ресурс за годината), които бележат ръст от 39,5% на годишна база.

Таблица V.17. Изразходени финансови средства за превенция на вредното въздействие на природо-климатичните фактори през периода 2022 - 2024 г.

Риск	Мерки за управление на риска	2022	2023	2024
Градушки - Намаляване или унищожаване на земеделската продукция, поражения върху инфраструктура и населени места	Осъществяване на противогородова защита	37 274 815	32 811 118	45 763 588
Наводнения - Намаляване или унищожаване на земеделската продукция, инфраструктура и населени места	Превенция срещу наводнения - почистване, поддържане и ремонтно-възстановителни работи по обекти за предпазване от вредното въздействие на водите - диги, корекции на реки, отводнителни канали и отводнителни помпени станции	26 462 501	29 300 000	33 375 243
Пожари в горските територии	Превенция срещу пожари в горските територии - минерализовани ивици, лесокултурни и бариерни прегради, пожаронаблюдателни кули и др.	1 712 790	1 397 402	1 328 679
	Общо	65 450 106	63 508 520	80 467 510

Източник: МЗХ

Контролна и надзорна дейност в сектор „Рибарство“

В рамките на 2024 г. Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури е извършила общо 20 192 проверки за подобряване на контролната и надзорната дейност по отношение на експлоатацията на природни ресурси - риба и аквакултури (при 5 727 броя през предходната година). Това включва 3 проверки за опазване на популациите от бяла пясъчна мида и устойчивата им експлоатация (проверки през периода на забрана) и 1 235 съвместни проверки с Гранична полиция, Морска администрация, РИОСВ, БАБХ, ИАГ, сдружения и други организации.

По видове дейности, най-много са проверките, извършени при разтоварване на риболовен кораб в пристанище (3 309 броя) и на обекти за продажба на риба и други водни организми (1 597 броя).

В резултат на проверките, през годината са установени общо 1 208 нарушения (при 3 170 за 2023 г.)

11.3. Икономически рискове

Основните инструменти, използвани за управление на икономическите рискове в аграрния отрасъл, са интервенциите от СПРЗСР 2023-2027 г. за директни плащания и лозаро-винарския сектор, финансирани с европейски и национални средства, както и някои схеми на държавни помощи.

Директните плащания са насочени към подкрепа на доходите на земеделските стопани и стимулиране развитието на селскостопанското производство.

В рамките на 2024 г. са изплатени общо 12 537 031 лева за превенция на икономическите рискове под формата на държавни помощи de minimis в секторите „Животновъдство“, в т.ч. пчели, и „Растениевъдство“, като са подпомогнати 2 061 броя земеделски производители (при съответно 46 399 437 лева и 30 184 подпомогнати земеделски производители през предходната година).

По държавна помощ за участие в изложения и панаири на секторите „Животновъдство“, „Растениевъдство“ и „Хранително-вкусова промишленост“ през годината са изплатени 4 084 600 лева, с 6,5% повече на годишна база.

През 2024 г. от определения за годината бюджет за изпълнение на интервенциите в лозаро-винарския сектор по СПРЗСР 2023 – 2027 г. в размер на 50,3 млн. лева са изплатени около 22,5 млн. лева или 44,7% (с около 21,6% по-малко в сравнение с 2023 г., когато средствата са изплащани по мерките от Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2019-2023 г.).

Таблица V.18. Изплатен финансов ресурс през 2024 г. за подпомагане на земеделските стопани и оператори от сектор „Рибарство“ с цел преодоляване на негативните последици от руската инвазия в Украйна

Мярка	Нормативно основание	Финансов ресурс (лева)		
		Общо	В т. ч.:	
			Фондове на ЕС	Държавен бюджет
Помощ в подкрепа на ликвидността на земеделски стопани за преодоляване на негативното икономическо въздействие на руската агресия срещу Украйна и Помощ в подкрепа на разходи за вода за напояване при отглеждане на земеделски култури - общо, в т. ч.:	Временна рамка за мерки за държавна помощ при кризи и преход в подкрепа на икономиката след агресията на Русия срещу Украйна	663 826 734		663 826 734
Сектор "Животновъдство"		163 657 806		163 657 806
Сектор "Растениевъдство"		162 353 760		162 353 760
Сектор "Зърнопроизводство"		327 070 000		327 070 000
Разходи за вода за напояване		10 745 168		10 745 168
Подпомагане на сектор "Рибарство" с цел смекчаване на последиците от войната в Украйна	Преразпределение на средствата между мерките по ПМДР	11 107 984	8 325 250	2 782 735
ОБЩО		674 934 718	8 325 250	666 609 468

Източник: МЗХ

С цел ограничаване на негативните последици от увеличаване на производствените разходи в отрасъл „Селско стопанство“, ежегодно от държавния бюджет на Република България се утвърждава определена сума за отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство. През периода 2021 – 2024 г. този бюджет е в размер на 100 млн. лева годишно.

Мярката се прилага чрез схемата на държавна помощ „Помощ под формата на отстъпка от стойността на акциза върху газьола, използван в първичното селскостопанско производство“. През 2024 г. по схемата са изплатени близо 99,2 млн. лева на 14 640 земеделски стопани.

За преодоляване на негативните последици от руската инвазия в Украйна, през 2024 г. земеделските стопани и операторите в сектор „Рибарство“ са подпомогнати с общо 674,9 млн. лева.

11.4. Мерки за управление на кризите в земеделието

През 2024 г. в страната са обявени следните локални санитарни кризи и кризисни ситуации, причинени от природни бедствия в секторите „Животновъдство“ и „Растениевъдство“:

- За сектор „Животновъдство“ са обявени локални санитарни кризи в няколко области на страната, свързани с болестите инфлуенца по птиците, африканска чума по свинете, шарка по дребни преживни животни, антракс, чума по дребни преживни животни, инфекциозна анемия по конете, западнонишка треска, ку-треска, както и меди-висна. Към кризите в сектор „Животновъдство“ са описани и настъпилите кризисни ситуации, причинени от природни бедствия – неблагоприятни метеорологични събития;
- За сектор „Растениевъдство“ са обявени кризисни ситуации на територията на цялата страна, причинени от неблагоприятни климатични условия и природни бедствия – измръзване, осланяване, буря, пороен, проливен, непрекъснат дъжд с ураганен вятър, наводнение, преовлажняване на земеделски площи, градушка и суша - засушаване.

С цел преодоляване на възникналите кризисни ситуации (санитарни кризи и природоклиматични бедствия) и покриване на причинените щети на земеделските стопани, в рамките на 2024 г. са изплатени финансови средства в размер на общо 18 456 781 лева.

Таблица V.19. Изплатен финансов ресурс през 2024 г., свързан с възникнали кризи в секторите „Растениевъдство“ и „Животновъдство“

Наименование на кризисното събитие	Финансиране (лева)	
	Фондове на ЕС	Държавен бюджет
Санитарни кризи		
Високопатогенна инфлуенца по птиците	7 600 747	138 167
Африканска чума по свинете	0	79 950
Шарка по ДПЖ	0	445 822
Антракс	0	0
Чума по ДПЖ	0	11 119
Инфекциозна анемия по конете	0	0
Западнонишка треска	0	0
Ку-треска	0	0
Меди-висна	0	0
Природоклиматични кризи		
Животновъдство		
Държавна помощ за компенсиране на щетите от неблагоприятните климатични условия през 2023 г., понесени от земеделските стопани, отглеждащи селскостопански животни и пчелни семейства		239 010
Помощ de minimis за компенсиране на щети от пожари настъпили през 2024 г.		1 368 534
Индивидуална помощ de minimis за компенсиране на щети от пожари настъпили през 2024 г.		267 391
Растениевъдство		

Наименование на кризисното събитие	Финансиране (лева)	
	Фондове на ЕС	Държавен бюджет
Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури през 2023 г., причинени от неблагоприятни климатични условия, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия		2 276 957
Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури през 2023 г., причинени от неблагоприятни климатични условия, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия		352 569
Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури през 2022 г., причинени от неблагоприятни климатични условия, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия		182 500
Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури през 2024 г., причинени от неблагоприятни климатични условия, които могат да бъдат приравнени на природни бедствия		5 494 017
Общо: 18 456 781 лева	7 600 747	10 856 034

Източник: МЗХ

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на горските територии

Към 31.12.2024 г. общата площ на горите и горските територии в България възлиза на 4 283 668 ха, от които 3 939 110 ха са залесена площ (вкл. и клек).

Площта на горските територии е 3 952 622 ха, от които 2 891 211 ха (73,2%) горски територии - държавна собственост, управлявани от държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, 172 484 ха (4,4%) държавни гори, стопанисвани от МОСВ (в т. ч. резервати и поддържани резервати - 33 508 ха; Национален парк „Рила” - 53 480 ха; Национален парк „Пирин” - 40 332 ха и Национален парк „Централен Балкан” - 45 164 ха), 11 271 ха (0,3%) държавни горски територии, предоставени за управление на Учебно-опитни горски стопанства, 441 018 ха (11,2%) горски територии - собственост на общини, 377 580 ха (9,6%) горски територии - собственост на физически лица и 59 058 ха (1,5%) горски територии - собственост на юридически лица (в т. ч. 16 117 ха горски територии - собственост на религиозни общности).

Площта на земеделски територии, притежаващи характеристиката на гора по смисъла на чл. 2 от Закона за горите (гори върху земеделски територии) е 331 046 ха, от които: 26 958 ха (8,1%) гори върху земеделски територии - държавна собственост, 189 213 ха (57,2%) гори върху земеделски територии - общинска собственост, 82 008 ха (24,8%) гори върху земеделски територии - собственост на физически лица, 11 751 ха (3,6%) гори върху земеделски територии - собственост на юридически лица (в т. ч. 2 188 ха гори върху земеделски територии - собственост на религиозни общности) и 20 652 ха (6,2%) гори, временно стопанисвани от общината. Останалите 464 ха са земеделски територии с неизяснена собственост.

Общата горска площ е с 3 531 ха повече в сравнение с 2023 г. Залесената площ се е увеличила с 2 970 ха, като това се дължи основно на новоинвентаризирани територии, притежаващи характеристика на гора по смисъла на ЗГ.

Площта на горските територии е с 973 ха по-малко в сравнение с 2023 г.

Площта на горите върху земеделски територии нараства с 4 504 ха.

Отчита се увеличение на площта на държавните горски територии с 1 313 ха, което се дължи основно на новоинвентаризирани територии, на закупуване от страна на държавните предприятия на гори - собственост на физически лица, както и на административни производства за промяна на предназначението от земеделска в горска територия. Площта на Учебно-опитните стопанства е с 2 ха повече спрямо предходната година.

Площта на общинските горски територии намалява с 253 ха, поради приключили административни производства за промяна на предназначението по реда на ЗГ. Освен това, при извършването на нови инвентаризации част от горите, отразени при предишни инвентаризации като горски територии, се прецизират и отнасят към земеделските територии, поради неприключили административни производства и липса на основание за включването им към горските територии.

Площта на държавните гори, стопанисвани от МОСВ е с 122 ха повече спрямо 2023 г., като увеличението се дължи на коригирани площи на резерват „Еленова гора“ и на поддържан резерват „Чамджа“.

Недървопроизводителната площ се увеличава с 1 698 ха, до 307 579 ха. Незалесената горска площ се свива с 1 137 ха - от 38 116 ха на 36 979 ха, вследствие на извършени нови залесявания и самозалесявания.

Въпреки появилите се самозалесени площи, залесената площ на иглолистните гори е със 7 006 ха по-малко спрямо предходната година. Това се дължи на водените сечи във връзка с биотични нападения от корояд и масово съхнене на боровите култури извън ареала, които се възобновяват с местни широколистни видове, на продължаващото увеличение на смесените иглолистно-широколистни насаждения, получени след създаването и последващо стопанисване на иглолистни култури, както и на провеждането през последните години на политика за трансформация на иглолистните насаждения и култури, създадени извън естествения им ареал на разпространение. Тази тенденция ще продължава и за в бъдеще.

Широколистните високостъблени гори са с 4 119 ха повече спрямо година по-рано, поради превръщане на издънкови насаждения във високостъблени, залесяване на пожарища, ветровали, самозалесяване на незалесени горски територии, преценка на иглолистни култури и насаждения с ниска производителност и трансформиране на част от иглолистните гори в широколистни.

Издънковите гори за превръщане се увеличават с 9 237 ха след новоинвентаризирани насаждения и преоценени иглолистни култури, смесени с широколистни издънкови видове и нискостъблени насаждения.

Нискостъблените гори намаляват с 3 376 ха, вследствие на преценка на част от акациевите и келявгабъррови насаждения, в които преобладават други издънкови и/или високостъблени дървесни видове.

Общото ползване от възобновителни и отгледни сечи за горските територии, осъществено през 2024 г., е в размер на 5 626 921 куб. м стояща маса, което се равнява на 70,3% от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 8 000 527 куб. м стояща маса.

От тях, 3 019 823 куб. м са от възобновителни сечи. Изпълнението на възобновителните сечи спрямо предвидените такива по горскостопански план (4 711 385 куб. м) е 64,1%.

От отгледни сечи са добити 2 607 098 куб. м, което представлява 79,3% изпълнение спрямо предвиденото по горскостопански план (3 289 142 куб. м).

Годишното ползване в горските територии - държавна собственост е в размер на 4 454 698 куб. м стояща маса или 71% от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 6 273 015 куб. м стояща маса.

Осъщественото годишно ползване от горите, предоставени на учебни опитни горски стопанства, е в размер на 36 682 куб. м стояща маса (94,9% от предвиденото); от общинските горски територии - в размер на 447 983 куб. м стояща маса (43,8% от предвиденото); а това от гори - собственост на физически и юридически лица - в размер на 684 082 куб. м стояща маса (103% от предвиденото).

Годишното ползване от горите върху земеделски територии е в размер на 31 317 куб. м стояща маса.

2. Промени в горските територии

През 2024 г. в горските територии на страната са настъпили следните промени:

- Издадени са 3 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 14 от Закона за горите (отм.), с обща площ 15,63 ха, с цена за промяната 3 962 505,00 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 195 633,15 лева. Издадени са два административни акта за прекратяване на административното производство за промяна на предназначението. Един административен акт за промяна на предназначението е с погасени права на основание на ч. 19, ал. 7 от ЗГ (отм.), тъй като дължимата цена за промяна на предназначението не е внесена в тримесечния срок от връчването на административния акт;
- Издадени са 33 административни акта за предварително съгласуване за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии, с обща площ 138,6 ха, по реда на чл. 75, ал. 3 от ЗГ. Издаден е 1 административен акт, с който се прекратява административно производство по промяна на предназначението;
- Издадени са 38 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии по реда на чл. 77 от ЗГ, с обща площ 28,45 ха, с цена за промяната 1 134 734,38 лева. Определени са средства за компенсационно залесяване в размер на 65 093,83 лева. По едно от издадените решения правата на дружеството, в чиято полза е променено предназначението са погасени по силата на закона, поради изтичане на законоустановения срок за заплащане на дължимите средства и липса на данни за изплатени дължими суми. В тази връзка, влезлите в сила административни актове за промяна на предназначението са с обща площ 27,95 ха, с цена за промяна на предназначението в размер на 1 064 155,38 лева и определени средства за компенсационно залесяване в размер на 65 093,83 лева;
- Безвъзмездно е променено предназначението, по реда на чл. 73, ал. 5 от ЗГ, на 15,86 ха горски територии за изграждането на 1 национален обект и 12 общински обекта от първостепенно значение, като са издадени 13 административни акта, с които се констатират вече възникнали права и задължения. За 2 от цитираните обекти са определени средства за компенсационно залесяване в размер на 39 010,83 лева;
- Издадени са 4 административни акта за придобиване право на собственост върху 0,12 ха горски територии - частна държавна собственост, представляващи застроена и нормативно определена прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на § 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на Закона за горите (отм.), с обща цена за продажба на поземлените имоти 11 693,00 лева и режимни разноски в размер на 233,86 лева. Постановени са 2 административни акта за отказ за закупуване на нормативно определената прилежаща площ;
- Издадени са 149 административни акта за промяна на предназначението на поземлени имоти от земеделска в горска територия по реда на чл. 81 от ЗГ, с обща площ 6 444,37 ха. Промяната на предназначението е извършена безвъзмездно;
- Издадени са 4 административни акта за отразяване като горска територия на поземлени имоти с обща площ 3,43 ха, чието предназначение е променено по реда на ЗГ, но правата за закупуването им са погасени по силата на закона.

3. Стопанисване на горските територии

Стопанисването, ползването и защитата на горите е насочено към формиране и поддържане на жизнени и многофункционални горски екосистеми, създаване на условия за естественото им възобновяване и подобряване на тяхната устойчивост.

3.1. Залесяване и защита срещу ерозия и порои

През 2024 г. дейността на ИАГ в тази област е насочена основно в следните направления:

- Изпълнение на целите и показателите, заложи в програмата и бюджета на ИАГ;
- Изпълнение на задълженията на България, произтичащи от членството в Европейския съюз в областта на горските репродуктивни материали (ГРМ);
- Одобряване и регистрация на базови източници за ГРМ, регистрация на доставчици на ГРМ, изпитване и окачествяване на семена и подобряване на състоянието на горската семепроизводствена база;
- Поддържане на база данни от извършените инвентаризации на създадените горски култури; на наличните пожарища, невъзобновените сечища и горите, унищожени от други природни въздействия; на наличните едроразмерни укрепителни съоръжения; извършените за компенсационно залесяване дейности и регистър на горските разсадници в страната;
- Извършване на контролна дейност;
- Съгласуване на проекти за биологична рекултивация в горски територии, изготвяне на отговори и становища;
- Изготвяне на проекти на нормативни документи.

Таблица VI.1. Изпълнени дейности по създаване на гори през 2024 г.

№	Видове дейности	Мярка	Изпълнение за 2024 г.
1.	Събрани и добити семена от ТП ДГС/ДЛС	кг	40 634
2.	Произведени фиданки в държавните горски разсадници	хил. бр.	8 623,65
3.	Залесени площи, в т. ч. от	ха	923,85
	- държавни предприятия	ха	905,2
	- общини	ха	14,35
	- частни	ха	4,3
4.	Попълване на култури в държавни горски територии	ха	703,7
5.	Отглеждане на култури в държавни горски територии	ха	9 823,9
6.	Среден процент на прихващане на културите		
	а) държавна собственост		
	- едногодишни	%	55,12
	- двегодишни	%	58,33
	- тригодишни	%	63,16
	б) общинска собственост		
	- едногодишни	%	60,88
	- двегодишни	%	72,72
	- тригодишни	%	68,75
	в) частна собственост		
	- едногодишни	%	63,09
	- двегодишни	%	51,07
	- тригодишни	%	54,12

Източник: ИАГ

В рамките на 2024 г. са извършени следните дейности:

- Изготвени са отчети с база данни за проведените инвентаризации на създадените горски култури; на наличните пожарища, невъзобновените сечища и горите, унищожени от други

природни въздействия; на наличните едроразмерни укрепителни съоръжения и са дадени препоръки за отстраняване на допуснатите пропуски и грешки;

- Определена е цената на компенсационното залесяване и са издадени заповеди от министъра на земеделието и храните и изпълнителния директор на ИАГ;
- Съгласувани са 7 проекта за рекултивация на нарушени терени в горски територии;
- Актуализиран е публичният регистър на горските разсадници в страната, като към 31.12.2024 г. на територията на страната има регистрирани 167 горски разсадници, от които 148 са държавна собственост;
- Актуализиран е Националният списък на одобрените и регистрирани източници за производство на ГРМ;
- Изготвени са 7 информационни документа за осъществено движение на горски репродуктивни материали с цел търговия от Република България към Република Австрия и Кралство Испания;
- Одобрени и регистрирани са 28 нови базови източници от категория за производство на ГРМ върху площ от 160,4 ха, отговарящи на минималните изисквания на директива 1999/105/ЕС и са отменени 18 базови източника върху площ от 160,4 ха;
- От специалисти на ГСС са извършени 516 контролни проверки на състоянието и провежданите дейности в регистрираните базови източници за ГРМ върху площ от 5 447 ха;
- За идентифициране произхода на ГРМ от експерти в РДГ и ГСС са издадени общо 180 сертификата;
- В семеконтролните лаборатории на ГСС София и Пловдив са издадени 202 семеконтролни свидетелства на партиди семена от широколистни и иглолистни видове;
- В семехранилището за дългосрочно съхранение в ГСС Пловдив се съхраняват 1 036,1 кг семена от 227 партиди от иглолистни и 9 партиди от широколистни видове;
- За „Генна банка“ като семенна колекция в ГСС София са съхранени 220,62 кг. семена с различни произходи от 44 дървесни и храстови вида. В ГСС Пловдив са съхранени 18,5 кг от 7 дървесни вида.

За защита на горските територии от ерозия и порои са извършени 511,5 ха противоерозионни залесявания.

За залесителни мероприятия и защита срещу ерозия и порои в държавни горски територии са изразходвани 19,2 млн. лева.

За изпълнението на дейностите по залесяване и защита срещу ерозия и порои в държавни горски територии, през 2025 г., са предвидени средства в общ размер на 21 млн. лева.

3.2. Провеждане на сечи в горите

През 2024 г. в държавните гори за регулиране на дървесния състав и подобряване на растежните условия са проведени отгледни сечи на площ 33 247,3 ха, което представлява 51,6% от предвижданията на ГСП/ЛУП. От проведените отгледни сечи, 48,9% са в иглолистни гори, 33% в широколистни високостъблени гори и 18,1% в издънкови гори за превръщане в семенни. Изпълнението на отгледните сечи без материален добив на площ от 1 399 ха е 44,7% от предвижданията на ГСП/ЛУП. По видове отгледни сечи изпълнението ГСП/ЛУП е 43,2% за осветленията, 33,1% за прочистките, 41,8% за прорежданията и 60,2% за пробирките.

През годината са проведени селекционни сечи на площ от 809,6 ха, с което предвижданията на ГСП/ЛУП са изпълнени на 70%.

От специалисти на ГСС са извършени двукратни контролни проверки на маркирането и на проведените селекционни сечи в семепроизводствени насаждения върху обща площ от 1 109 ха.

В рамките на 2024 г. в недържавните гори са проведени отгледни сечи на площ от 5 512,5 ха, от които: 3 459,6 ха в общински гори, 1 675,9 ха в гори - собственост на физически лица, 290,2 ха в гори - собственост на юридически лица и 86,8 ха в гори - собственост на религиозни организации.

В държавните гори е извършено кастрене на стоящи дървета за подобряване на качеството на произвежданата дървесина и подпомагане процеса на естественото самоокастрияне на дървостойите върху 1 178,2 ха, с 681,8 ха по-малко от разчета за дейността за 2024 г. Подпомогнато е естественото възобновяване върху площ от 6 383,2 ха (55,5% от предвижданията на ГСП), 8 063,4 ха по-малко от изпълнението през предходната година. Маркиран е лесосечен фонд в размер на 5 019 465 куб. м стояща дървесина или с 81 030 куб. м по-малко в сравнение с 2023 г.

За изпълнение на дейностите, свързани със стопанисване на горските територии - държавна собственост, през 2024 г. ДП са изразходвали общо 5,5 млн. лева.

Общият размер на предвидените средства за осъществяване на дейностите по стопанисване през 2025 г. е 9,3 млн. лева.

4. Ползване на дървесина и на недървесни горски продукти

4.1. Ползване на дървесина

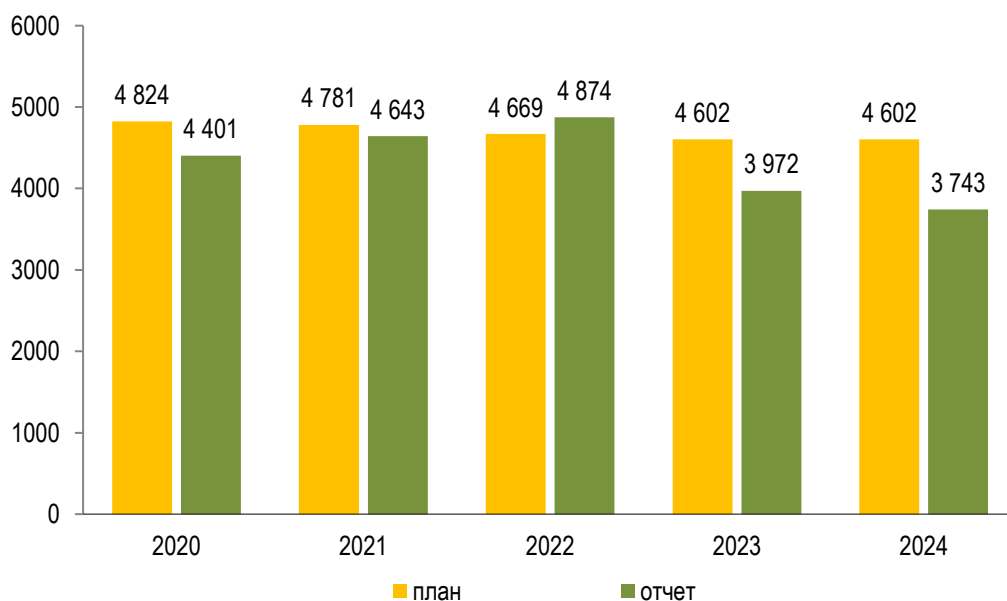
По данни на ИАГ, през 2024 г. добивът на дървесина от всички горски територии възлиза на 4 736 011 куб. м.

В рамките на 2024 г. държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ са реализирали общо 3 743 461 куб. м дървесина от горските територии - държавна собственост или 81% спрямо планираното количество. Продадената дървесина е с 229 хил. куб. м по-малко от 2023 г.

Реализираната дървесина, пострадала от абиотични и биотични фактори, е в размер на 157 хил. куб. м или 4% от всички продажби.

Общите приходи от продажба на дървесина през 2024 г. възлизат на 337,3 млн. лева, с 19,4% по-малко на годишна база. Общите разходи при ползването на дървесина са на стойност 107,1 млн. лева, с 16,5% под отчетените през 2023 г., като в тях са включени и отчисленията от продажната цена на дървесината към фонд „Инвестиции в горите“ в размер на 14,4 млн. лева.

Фигура VI.1. План и отчет на реализираната дървесина от горските територии – държавна собственост за периода 2020 – 2024 г., хил. куб. м

Източник: МЗХ

През 2024 г. чрез продажба на добита дървесина от склад са реализирани 53% от общите количества дървесина. Останалите 47% са реализирани чрез продажба на стояща дървесина на физически лица за лична употреба и на юридически лица след провеждане на търгове. За задоволяване на нуждите на физически лица са продадени по ценоразпис общо 529 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е със 180 хил. куб. м или с 25% по-малко спрямо 2023 г.

Обемът на предоставената през 2024 г. дървесина по сключени дългосрочни договори от държавните предприятия е 299,6 хил. куб. м стояща дървесина и 220,4 хил. куб. м добита дървесина, а общото количество представлява 14% от реализираната дървесина, като спрямо предходната година този дял нараства с 3 процентни пункта.

След проведени електронни търгове през годината са реализирани продажби за общо 1 327 хил. куб. м дървесина от държавните гори, с 495 хил. куб. м по-малко в сравнение с 2023 г.

Среднопретеглените отчетени продажни цени на дървесината от горските територии - държавна собственост, от склад и на корен, са съответно 111,73 лева/куб. м и 67,43 лева/куб. м, като намаляват респективно с 12% (15,46 лева./куб. м) и с 6,5% (4,68 лева/куб. м). Средните разходи за добив на дървесина се запазват в приблизително същия размер спрямо предходната година.

Съгласно финансовите планове на ДП за 2025 г. се предвижда общото ползване на дървесина да бъде 4 382 765 куб. м.

Таблица VI.2. Ползване на дървесина от горски територии, предоставени за управление на ДП, и приходи от продажба през 2024 г.

Начин на ползване и на продажба	2023 г.		2024 г.			
	Количество (куб. м)	Стойност (хил. лева)	Количество		Стойност	
			куб. м	Изм. спрямо 2023 г. (%)	хил. лева	Изм. спрямо 2023 г. (%)
I. Приходи от продажба на дървесина (1+2+3+4):	3 972 318	418 395	3 743 461	-6%	337 346	-19%
1. Продажба на стояща дървесина на корен	1 504 318	108 475	1 741 143	16%	117 401	8%
1.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	187 606	4 747	141 576	-25%	2 920	-38%
2. Продажба на добита дървесина	2 390 538	304 053	1 930 553	-19%	215 695	-29%
2.1. в т.ч. по ценоразпис на физически лица за лична употреба	520 804	57 347	387 548	-26%	37 239	-35%
3. Ползване на дървесина по чл. 116б от ЗГ	7 318	х	4 646	-37%	х	х
4. Ползване на дървесина по чл. 193 от ЗГ	70 143	3 059	67 117	-4%	2 963	-3%
II. Общо разходи, количество (I.1.+ II.1.), стойност II.(1+2+3):	х	128 310	х	х	107 150	-16%
1. Разходи за добив на дървесина - общо:	2 510 469	98 569	1 992 162	-21%	78 962	-20%
2. Разходи за направа на извозни пътища и текущ ремонт на горски автомобилни пътища	263	1273	340	29%	1 322	4%
3. Отчисление за фонд "Инвестиции в горите"	х	17 442	х	х	14 417	-17%

Източник: МЗХ

4.2. Странични дейности и ползване на недървесни горски продукти

За 2024 г. държавните предприятия отчитат общо 20,3 млн. лева приходи от странична дейност и недървесни горски продукти (без съществена промяна спрямо 2023 г.) и съответстващи разходи от 16,2 млн. лева.

5. Защита на горските територии

5.1. Защита на горските територии от болести, вредители и други повреди

През 2024 г. са предвидени лесозащитни мероприятия на 42% от обследваните увредени горски площи до края на ноември 2023 г. Цялостното изпълнение на прогнозата е в рамките на 106%. Предвидено е също така извършване на въздушно пръскане на обща площ от 1 787,1 ха, от които 1 070ха срещу борова процесия и 717,1 ха срещу ръждива борова листна оса.

Проведената наземна химична борба в горски разсадници и топови култури през 2024 г. е с 64% повече от прогнозната площ. Преизпълнението се дължи на възникнали здравословни проблеми в горски разсадници и култури в различни райони на страната, причинени от суша, насекомни вредители и болести по тополи, върби и елши, плевелна и паразитна растителност. През годината е извършена и наземна химична борба срещу лъжегъсеници на ръждива борова листна оса, чиято численост се повиши осезаемо през 2023 г. в района на дейност на ЛЗС Варна (РДГ Сливен, ДГС Нова Загора).

Изпълнението на предвидената механична борба през 2024 г. е почти два пъти повече от планираната. Разпределението на отчетените площи показва, че 44% от механичната борба е проведена срещу насекоми в иглолистни култури, 39% срещу биотични повреди в топови, върбови и елшови и други широколистни гори и насаждения, 13% срещу повреди от дивеч, гризачи и домашни животни и 4% в горски разсадници.

Проведени са санитарни и принудителни сечи на площ от 20 193 ха. От тях, 82% са в иглолистни гори и 18% в широколистни гори. С най-голям дял са проведените санитарни и принудителни сечи в увредени гори от абиотични фактори (48%), следвани от фитопатогенни гъби (45%). Делът на отчетените санитарни сечи в увредени гори от стъблени насекоми и пожари се запазва на нивото от 2023 г., съответно 4% и 3%.

Разходите за реализиране на дейностите по защита от болести, вредители и други повреди в горските територии, стопанисвани от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ, са в размер на 356 хил. лева.

За изпълнението на дейностите по защита от болести, вредители и други повреди в ДП през 2025 г., са планирани общо 666 хил. лева.

Таблица VI.3. Проведени лесозащитни мероприятия през 2024 г.

Мероприятие	Прогноза 2024 г. (ха)	Отчет 2024 г. (ха)	Изпълнение (%)
Авиоборба	4 254	1 848,3	43%
Биологична борба	0	0	-
Наземна химична борба, в т. ч. :	415	680,9	164%
<i>в горски разсадници</i>	28,4	121,6	428%
<i>в култури</i>	386,6	559,3	145%
Механична борба	263,1	505,2	192%
Интегрирана борба	6	0	-
Санитарни сечи	16 872,7	20 193	120%
Общо:	21 810,8	23 227,4	106%

Източник: ИАГ

5.2. Защита на горите от пожари

През 2024 г. в горските територии на страната са възникнали общо 595 пожара, като са засегнати 17 116,4 ха. От тях, 1 462,4 ха са опожарени от върхови пожари.

Регистрираните през 2024 г. горски пожари са със 150 повече спрямо 2023 г., като опожарените горски територии са с 10 744,6 ха повече.

Най-много пожари са възникнали вследствие на небрежност при боравене с огън - 66% от общия брой. За 25% от пожарите не е открита причината за тяхното възникване, 3% са причинени умишлено, 6% са възникнали от естествени природни явления (мълнии). Голяма част от пожарите са възникнали извън горските територии, след което преминават в тях.

Най-големият горски пожар е регистриран в района на ДГС Елхово, като са засегнати 4 181,4 ха. Други големи пожари са възникнали в ДГС Свиленград, ДГС Хисар и ДГС Маджарово.

За изпълнението на дейностите за защита на горските територии от пожари през годината ДП са изразходвали средства в общ размер на 1,329 млн. лева. Основната част от отчетените разходи са за изпълнението на превантивни дейности, включително за направата и поддръжката на 2 029 049 м минерализовани ивици, 967 221 м лесокултурни прегради и 987 220 м бариерни прегради.

6. Защитени територии

Съгласно Закона за защитените територии (ЗЗТ) в страната съществуват 6 категории защитени територии, като за 3 от тях (природен парк, природна забележителност и защитена местност) управлението е споделено между МЗХ – ИАГ, МОСВ и общините, а за останалите 3 (резерват, поддържан резерват и национален парк) – управлението и стопанисването се осъществява от МОСВ и съответните му регионални подразделения, в т.ч. Дирекциите на национални паркове (ДНП „Централен Балкан“, ДНП „Рила“ и ДНП „Пирин“) и регионалните инспекции по околната среда и водите.

Министерството на земеделието и храните, Изпълнителната агенция по горите, както и физическите и юридическите лица и общините – собственици на гори, земи и водни площи в защитените територии от категориите: природен парк, природна забележителност и защитена местност, осъществяват тяхното стопанисване, опазване и охрана, съгласно разпоредбите на ЗЗТ и други специални закони.

За управление на природните паркове са създадени 11 дирекции специализирани териториални звена към ИАГ: ПП „Беласица“, ПП „Българка“, ПП „Витоша“, ПП „Врачански Балкан“, ПП „Златни пясъци“, ПП „Персина“, ПП „Сините Камъни“, ПП „Странджа“, ПП „Русенски Лом“, ПП „Рилски манастир“ и ПП „Шуменско плато“.

МОСВ и неговите регионални органи провеждат и осъществяват контрол в защитените територии по отношение на дейностите на собствениците или ползвателите на гори, земи и водни площи и по спазване на режимите, установени по реда на ЗЗТ, заповедта за обявяване и план за управление на съответната защитена територия.

Контролът по спазване на режимите в защитени територии се осъществява и от директорите на регионалните управления на горите, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и дирекциите на природни паркове, както и кметовете на общини.

Дейностите по управлението на горските територии в защитени местности и природни забележителности се осъществява от държавните горски и ловни стопанства, в зависимост от това в чии териториален обхват попада територията.

През 2024 г. е продължена работата на дирекциите на природните паркове по подобряване на условията за извършване на туризъм в парковите територии. Извършени са ремонтни и възстановителни дейности по съществуващата туристическа инфраструктура – мостове, интерпретативни маршрути, заслони, беседки, кътове за отдих, чешми и др. Обновени са и възстановени информационни табла, маркировка на туристическите маршрути и др.

Всички дирекции на природните паркове са продължили активно работа с доброволци, с чиято помощ са реализирани редица мероприятия по възстановяване и поддържане на туристическата инфраструктура, почистване на парковите територии, обновяване на туристическата маркировка, залесителни мероприятия и др.

На територията на ДПП „Русенски Лом“, съвместно с доброволци, е възстановена стара туристическа пътека от 80-те години - най-прекият път от гара Иваново до паркинга под скална църква „Света Богородица“ и началото на екопътека „Грамовец“. Стъпалата и парапетите към възстановения през 2023 г. туристически заслон в местността „Грамовец“ са ремонтирани и възстановени. През цялата 2024 г. СТПД Академик - Русе, подпомогнато от спонсори, доброволци и ДПП „Русенски Лом“ са продължили поставянето на указателни и информационни табели в границите на Природния парк. Целогодишно са маркирани маршрути и са поставени 70 указателни табели.

На територията на ДПП „Странджа“ са поправени 5 табели, поставени са 6 нови информационни табели по маршрутите и 4 вековни дървета. Поправено е погледното място до параклис „Св. Илия“ - село Визица, на връх „Градище“, всички парапети и погледни места по маршрутите на река „Младежка“ и „В царството на Зелениката“ и м. „Индипасха“, също са ремонтирани.

На територията на ДПП „Шуменско плато“ млади хора от фондация „Подобри“ заедно с експерти от парка са подновили туристическа маркировка по Флористичната пътека. Поставени са табели на заслоните и указания на маршрутите до местата за пикник. Скаутите от двата клуба са ремонтирали пейките пред пещера Русалка, засадени са пролетни цветя в лесопарк Къошкете, направени се множество акции за почистване на различни райони в парка. С помощта на стажанти от СУ „Тр. Симеонов“ са облагородени пътеки към пещера Бисерна.

На територията на ДПП „Врачански Балкан“ през 2024 г. са ремонтирани 10 интерпретативни маршрута, обновена е маркировка по 10 туристически маршрута, ремонтиран е 1 информационен пункт и 6 къта за отдих, подменени са 4 информационни табла и са ремонтирани други 5.

На територията на ДПП „Витоша“ през годината са извършени дейности, свързани с почистване и обновяване на туристическата инфраструктура. Освежени са над 250 елемента от парковата инфраструктура - маси, пейки, беседки, мостове, скари, дървени огради, сцената при Детски екостанционар „Бели брези“, фасадата на адаптационната волиера, металните парапети при Боянския водопад и при каменната река в м. Златни мостове. Почистени са повече от 4 000 л. м канавки/водостоци по туристическите алеи. Възстановена е алея с дължина 400 метра. Изградени са 11 дървени моста/скари, включително участък от дървената скара на алея „Приизворни торфища“. Изградени са 9 информационни табла, 15 маси и пейки „витошки тип“. Почистени са и ремонтирани 3 туристически заслона в местностите Разтоварището, Плещи дол и Меча поляна. Ремонтирани са две чешми в местностите Меча поляна и Масловица. Почистени са и стабилизирани 15 огнища, а нерегламентираните над 25 са премахнати. Изработени са и монтирани над 100 метални насочващи табели в различни части на Парка - Черни връх, м. Платото, Голи връх, при х. „Алеко“, по маршрута за Боянския водопад и др. Заредени са 7 горски аптечки с материали за първа помощ.

През 2024 г. ДПП „Персина“ е наградена с първа награда в инициативата The Living Danube'24, с проектното предложение „The wetlands restoration brings Danube habitats back to life and forms the Danube nature's treasures - Възстановяването на влажните зони връща към живот дунавските местообитания и създава природните богатства на Дунав“.

В посетителския център на ДПП „Персина“ през 2024 г. е продължено изграждането на нов модул 3D модел на заливаема гора местообитание 91E0* Алувиални гори в реален размер. Модулът ще бъде изграден по проект „Дунавски диви острови, коридор от хабитати“.

Вече над 15 години Дирекция на ПП „Персина“ организира лятна образователна практика, озаглавена „Еко-ваканция“, като част от образователните програми на парка.

Служителите на ДПП „Сините камъни“ през цялата година са извършвали ремонтни дейности на елементи от инфраструктурата на територията на природния парк. Поставени са указателни и предупредителни табели на едни от най-посещаваните от туристи места.

Информационният център на ДПП „Рилски манастир“ е бил домакин на студентите в специалност „Екология“ към ЛТУ, които ежегодно провеждат редовните си практики на територията на природния парк.

Традиционно в местността Игликина поляна ДПП „Витоша“ са организирани и проведени „Споделени игри“ за деца със специални потребности, съвместно с фондация „София - европейска столица на спорта“ и НСА „Васил Левски“.

ДПП „Врачански Балкан“ в рамките на дългогодишния проект „Възстановяване популацията на планински кеклик“ са разселили през 2024 г. (есенно) 134 птици, като е извършено пролетно проучване на състоянието на популацията (трансектен метод), есенно проучване (телеметрия) и зимно проучване (фотокапани и хранилки). В паркчетата има 84 птици за основно стадо през 2025 г. Паркът е продължил своята дейност и по подхранване на египетския и реинтродукция на белоглав лешояд. През 2024 г. в района ежесечно са наблюдавани над 80 белоглави лешояда. Формирани са общо 18 двойки, които успешно са излюпили и отгледали 16 белоглави лешоядчета.

Извършен е мониторинг по проект за реинтродукция на европейски лалугер. Установени са над 68 активни дупки, на които са снети координати. През периода са наблюдавани над 16 животни. Колонията се развива успешно, като се наблюдава трайна тенденция за изместването ѝ в посока североизток.

На територията на ДПП „Златни пясъци“ е извършена рехабилитация на туристическата инфраструктура, включваща ремонт на 47 м. електрически захранващ кабел в ИПЦ „Аладжа манастир“, ремонт на мостове и парапети до чешми „Йордан Минков“, „Св. Седмочисленици“ и „1300 г. България“, ремонт на 10 пейки пред сцената до административната сграда, 1 табло по маршрут „Песента на гората“, ремонтиран е дървен под на погледна площадка „Горски кът“ и ремонт на 36 пана на декоративна дървена ограда маркираща границата на парка.

В репродуктивната база за редки и застрашени растителни видове на ДПП „Българка“ в с. Поток и генна банка за овощни видове са продължили целогодишно дейностите по поддържане на материалната база, събиране на семена, подготовка на терени, дейности по засаждане, грижи по време на вегетация, резитба и борба с вредителите за овощните видове.

ДПП „Българка“ е представена в международна обучителна програма в гр. Хайдерабад, Индия. Дирекцията на парка е взела участие в провеждането на екологични занимания по време на традиционния фестивал „Семе българско“ в град Севлиево. За поредна година експерти от ДПП „Българка“ и горски педагози от Северноцентрално държавно предприятие - Габрово са се включили в инициативата „Fun навън“ фест в Трявна.

И през 2024 г. ДПП „Странджа“ е реализирала дейности по подпомагане на естественото възобновяване на местни видове, реинтродукция на видове от флората и фауната (пъстърва, реликтни видове растения от Специализирания разсадник), както и е предприела мерки за ограничаване разпространението на инвазивни видове – чрез механично премахване. Дирекцията на парка е провела и регулярното проучване на най-чувствителните и увредени крайморски дюнни местобитания и крайречни влажни зони.

ДПП „Русенски Лом“ е извършила редовния мониторинг на птици, който включва проверка на заетите известни гнезда на хищни птици; локализиране на нови заети територии от хищни и мършоядни птици и търсене на нови гнезда (Малък креслив орел, Египетски лешояд, Белоопашат мишелов, Малък орел); проверяване на заетостта на поставени изкуствени гнезда за Малък креслив орел; проверка на всички известни гнезда и търсене на нови на Черен щъркел. Дирекцията на парка отговаря и за поддържане на оптималното водно ниво в ЗМ „Калимок-Бръшлен“. На изградената през 2021 г. платформа за привличане гнезденето на пеликани на територията на защитената местност е регистриран рекорд през 2024 г. - 92 двойки са отгледали 110 малки пеликанчета.

В рамките на проект, финансиран от общинският фонд „Култура“ към Община Шумен, ДПП „Шуменско плато“ е представила книга „Подземните чудеса на Шуменското плато“ за пещерите по Шуменското плато. За поредна година с Регионалната библиотека в Шумен е реализирана инициатива

„Лятно горско училище“. ДПП „Шуменско плато“ е организираща фестивал „Зелени слънца“ по повод Еньовден.

Продължава засиленият интерес към пещера „Бисерна“ на територията на ДПП „Шуменско плато“, като през 2024 г. е посетена от над 4 хиляди туристи.

През м. април 2024 г. ДПП „Русенски Лом“ традиционно чества денят на бобъра, а в рамките на инициативите за Седмица на гората е обявен конкурс за рисунка за ученици на тема „Опазване на богатото разнообразие от растителни и животински видове в ландшафта на Природен парк „Русенски Лом“.

През годината ДПП „Златни пясъци“ е провела екологични игри и водачество по детски образователни маршрути „Песента на гората“ и „Домът на сойката“, като децата са запознати с особеностите на някои от често срещаните в парка птици, научили са повече за начина им на живот и за опазването им. Проведени са екологични игри, както и беседи за билките при учебната „Билкова градина и алпинеум“. Разработени са нови игри по проект „Пътуване с куфар“, насочен към децата до 6 г.

ДПП „Сините камъни“ е създала детски клуб „Барбатос“ и е организираща лагери за децата от клуба. На тях учениците са маркирали костенурки, спасени от Спасителния център за дивите животни в Стара Загора, свалили са биометричните им данни и са ги освободили на територията на парка. Наблюдавали са с бинокли и оптична тръба лешояди и са присъствали на опръстеняване и маркиране на белоглави лешояди.

ДПП „Беласица“ е партньор в кампанията „Отгледай кестен“, както и в организирането и провеждането на тридневно събитие „Да се хванем за зелено“ в Подгорието.

През 2024 г. освен регулярните мероприятия за поддържане на разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в парка, ДПП „Сините камъни“ е продължила дейности по оказване на първа помощ на диви птици, костенурки, таралежи и др., след което ги е експедирала към „Спасителен център за дивите животни“ - Стара Загора.

Всички дирекции на природните паркове са продължили изпълнението на задължения, свързани с провеждането на мониторинг на консервационно значими видове растения и животни, включени в Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие.

ДПП „Врачански Балкан“ е водещ партньор по проект „Еко дестинация Искърско дефиле“, по програма „Развитие на туризма в Северозападна България и по поречието на река Дунав“, финансиран от Фондация Америка за България.

ДПП „Сините камъни“ е партньор по международен проект „Живот за брадатия лешояд“ (проект №101113869 LIFE22-NAT-BG-Bearded Vulture LIFE), стартирал през 2023 г.

ДПП „Персина“ е изпълнила и отчела 3 проекта.

През 2024 г. от страна на ИАГ са изготвени и представени в МОСВ становища на основание чл. 36, ал. 2 от Закона за защитените територии (ЗЗТ) по процедури за обявяване на 10 защитени местности и 5 природни забележителности към МОСВ:

- Защитена местност „Изворът на Белоногата“, попадаща в землището на с. Рогозиново, община Харманли, област Хасково;
- Защитена местност „Голяма Сютка“, попадаща в землището на гр. Ракитово, община Ракитово, област Пазарджик;
- Защитена местност „Грънчарица“, попадаща в землището на с. Грашево и с. Кръстава, община Велинград, област Пазарджик;
- Защитена местност „Огняново - Синитевски рид“, попадаща в землищата на с. Синитово и с. Огняново, община Пазарджик, област Пазарджик;
- Защитена местност „Райновска кория“, попадаща в землището на с. Райново, община Димитровград, област Хасково;

- Защитена местност „Силистар“, попадаща в землищата на с. Резово и с. Синеморец, община Царево, област Бургас;
- Природна забележителност „Провъртеника“, попадаща в землището на гр. Луковит, община Луковит, област Ловеч;
- Природна забележителност „Находище на тис в м. Еленска глава“, попадаща в землището на с. Боров дол, община Твърдица, област Сливен и прекатегоризация в защитена местност;
- Природна забележителност „Пясъчни дюни - 5 броя“ и природна забележителност „Пясъчни дюни – местност Бабата – Слънчев бряг“ и увеличаване на площта на новоопределената защитена територия;
- Защитена местност „Находище на Родопски силивряк“, в землището на с. Горнослав, община Асеновград, област Пловдив;
- Природна забележителност „Водопада на река Душан“, в землището на с. Джанка и с. Красиโน, община Крумовград, област Кърджали;
- Защитена местност „Дупката“, в землището на гр. Ивайловград, община Ивайловград, област Хасково;
- Природна забележителност „Находище на снежно кокиче“ и обявяване на защитена местност „Находище на Елвезиево кокиче“, в землището на гр. Ивайловград, община Ивайловград, област Хасково;
- Защитена местност „Лавдан“, в землището на с. Евренозово, община Малко Търново;
- Защитена местност „Находище на Урумово лале в м. „Лаликото“, землище на с. Терзийско, община Сунгурларе, област Бургас.

7. Горска сертификация

Към края на м. февруари 2025 г. общата площ на сертифицираните горски територии по системата на FSC (Съвет за стопанисване на горите) в страната е 2 405 444 ха. Площта на сертифицираните по системата на FSC държавни горски територии, стопанисвани от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ, е 2 385 896,1 ха, равняващи се на 90% от общата стопанисвана от тях залесена територия в страната, като сертифицираните единици са 28. Площта на сертифицираните по системата на FSC общински горски територии, стопанисвани от общините, е 19 548 ха или 5% от общата стопанисвана от тях залесена територия в страната, като сертифицираните единици са 2.

Площта на сертифицираните по системата на PEFC (Програма за утвърждаване на горската сертификация) държавни горски територии, стопанисвани от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ, е 245 025 ха, равняващи се на 9% от общата стопанисвана от тях залесена територия в страната, а сертифицираната единица е една – Северозападно държавно горско предприятие, с 18 териториални подразделения в обхвата на сертификата.

Съгласно електронния информационен портал на PEFC, към 28.02.2025 г. сертификат за проследяване на дървесината PEFC - Chain of custody притежават 78 сертифицирани единици.

8. Инвентаризация и планиране в горските територии

През 2024 г. са извършени следните по-важни дейности в тази насока:

- Проведени са съвещания на комисиите за инвентаризация и планиране в горските територии по чл. 34, ал. 1 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за извършване на инвентаризация на горските територии независимо от тяхната собственост, изработване на горскостопанска карта, ловностопански план и план за дейностите по опазване на горските територии от пожари, в района на дейност на съответното териториално подразделение, както и изработване на горскостопански план за държавните горски територии, попадащи в същия район на дейност през 2024/2025 г. за териториални подразделения държавни горски стопанства „Плевен“, „Брезник“, „Златоград“, „Белово“, „Етрополе“, „Своге“, „Горна Оряховица“, „Свиленград“, „Габрово“, „Генерал

Тошево“, „Суворово“, „Тича“, „Добрич“, „Кипилово“ и „Рилски манастир“ за територията, собственост на „Рилска света обител“ и за териториално поделение държавно ловно стопанство „Каракуз“ и учебно-опитно горско стопанство „Петрохан“;

- Проведени са експертни съвети за приемане на задания във връзка с предстоящата инвентаризация на горските територии независимо от тяхната собственост през 2025/26 г., изработване на горскостопанска карта, ловностопански план и план за дейностите по опазване на горските територии от пожари, в района на дейност на съответното териториално поделение, както и изработване на горскостопански план за държавните горски територии, попадащи в същия район на дейност за териториални поделения ДГС „Стара Загора“, „Монтана“ (за влятото ТП „ДГС Лом“), „Белоградчик“ (заедно с ТП „ДГС Миджур“), „Оряхово“, „Гоце Делчев“, „Царево“, „Акад. Николай Хайтов“ (без ТП „ДГС Чепеларе“), „Клисура“ (без ТП „ДГС Розино“), „Никопол“, „Селище“, „Свищов“, „Маджарово“ и за териториални поделения ДЛС „Кормисош“, „Чепино“ (за ТП „ДГС Чехльово“), „Балчик“, „Женда“ (за ТП ДГС „Кърджали“), „Шерба“ (за ТП ДГС „Старо Оряхово“);
- Одобрени са задания за извършване на инвентаризация на горските територии независимо от тяхната собственост, изработване на горскостопанска карта, ловностопански план и план за дейностите по опазване на горските територии от пожари, в района на дейност на съответното териториално поделение, както и изработване на горскостопански план за държавните горски територии, попадащи в същия район на дейност през периода 2025/26 г. за териториални поделения държавни горски стопанства „Стара Загора“, „Монтана“ (за влятото ТП ДГС „Лом“), „Белоградчик“ (заедно с ТП ДГС „Миджур“), „Оряхово“, „Гоце Делчев“, „Царево“, „Акад. Николай Хайтов“ (без ТП ДГС „Чепеларе“), „Клисура“ (без ТП ДГС „Розино“), „Никопол“, „Селище“, „Свищов“, „Маджарово“ и за териториални поделения ДЛС „Кормисош“, „Чепино“ (за ТП ДГС „Чехльово“), „Балчик“, „Женда“ (за ТП ДГС „Кърджали“), „Шерба“ (за ТП ДГС „Старо Оряхово“) и учебно-опитно горско стопанство „Петрохан“;
- Проведени са експертни съвети за приемане на стопанските класове и размера на годишното ползване въз основа на извършената инвентаризация на горските територии независимо от тяхната собственост и изработените горскостопански планове за 2023/24 г. за териториални поделения ДГС „Якоруда“, „Белица“, „Карлово“, „Ардино“, „Хасково“, „Карнобат“ (само за частта на влятото ТП ДГС „Сунгурларе“), „Бургас“, „Враца“, „Лесидрен“, „Ловеч“, „Ботевград“, „Самоков“, ГСУ „Боровец“ към ТП ДГС „Самоков“, „Елена“, „Тутракан“, „Провадия“, „Търговище“, „Пазарджик“, Карнобат (без влятото ТП ДГС „Сунгурларе“) и за териториални поделения ДЛС „Искър“ и „Росица“ (без ТП ДГС „Севлиево“), и ловностопански район „Трънково“ към ТП ДЛС „Мазалат“;
- Проведени са съвещания на комисиите по чл. 37, ал. 3 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии за приемане на извършената инвентаризация на горските територии независимо от тяхната собственост, изработване на горскостопанска карта, ловностопански план и план за дейностите по опазване на горските територии от пожари, в района на дейност на съответното териториално поделение, както и изработване на горскостопански план за държавните горски територии, попадащи в същия район на дейност през 2023/24 г. за териториални поделения ДГС „Якоруда“, „Белица“, „Карлово“, „Ардино“, „Хасково“, „Карнобат“ (само за частта на влятото ТП ДГС „Сунгурларе“), „Бургас“, „Враца“, „Лесидрен“, „Ловеч“, „Ботевград“, „Самоков“, ГСУ „Боровец“ към ТП ДГС „Самоков“, „Елена“, „Тутракан“, „Провадия“, „Търговище“, „Пазарджик“, Карнобат (без влятото ТП ДГС „Сунгурларе“) и за териториални поделения ДЛС „Искър“ и „Росица“ (без ТП ДГС „Севлиево“), и ловностопански район „Трънково“ към ТП ДЛС „Мазалат“;
- Проведени са експертни съвети за приемане на протоколите от съвещания на комисиите по чл. 37, ал. 3 от Наредба № 18/07.10.2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии за приемане на извършената инвентаризация на горските територии независимо от тяхната собственост, изработване на горскостопанска карта, ловностопански план и план за дейностите по опазване на горските територии от пожари, в района на дейност на съответното териториално поделение, както и изработване на горскостопански план за държавните горски територии,

попадащи в същия район на дейност през 2022/23 г. за териториални поделения държавни горски стопанства „Бяла“, „Сеслав“, „Ивайловград“, „Невестино“, „Разлог“, „Омуртаг“ и за териториални поделения ДЛС „Тополовград“, „Витиня“ и „Женда“ (без частта на бившето ТП ДГС „Кърджали“), 2023/24 г. - за териториално поделение ДГС „Провадия“, 2021/22 г. - за териториални поделения ДГС „Преслав“, „Клисура“ (за бившето ТП ДГС „Розино“) и „Шумен“, и за териториално поделение държавно ловно стопанство „Дунав - Русе“;

- Одобрен е доклад от министъра на земеделието и храните за обектите, в които ще се извършва инвентаризация на горските територии независимо от тяхната собственост, изработване на горскостопанска карта, ловностопански план и план за дейностите по опазване на горските територии от пожари, в района на дейност на съответното териториално поделение, както и изработване на горскостопански план за държавните горски територии, попадащи в същия район на дейност през 2026/27 г. за териториални поделения държавни горски стопанства „Момчилград“, „Кирково“, „Мездра“, „Белоградчик“ (за частта на бившето ТП ДГС „Чупрене“), „Места“, „Ново Паничарево“, „Широка лъка“, „Троян“, „Борима“, „Тетевен“ (за частта на бившето ТП ДГС „Рибарица“), „Пещера“, „Дупница“, „Самоков“ (за бившето ТП ДГС „Боровец“ - инвентаризация на всички горски територии различни от държавните), „Варна“ и за териториални поделения ДЛС „Граматиново“, „Русалка - Априлци“, „Росица“ (за частта на бившето ТП ДГС „Севлиево“, както и инвентаризация на териториално поделение ДЛС „Кричим“;
- Проведен е експертен съвет за приемане на задание за изменение на горскостопански план за териториално поделение ДГС „Сливница“;
- Проведени са експертни съвети за изменения на горскостопански планове за териториални поделения държавни горски стопанства - „Първомай“, „Триград“, „Широка лъка“, „Пещера“ и териториално поделение ДЛС „Кормисош“;
- Проведен е експертен съвет за изменение на ловностопански план за териториално поделение ДГС „Мездра“;
- Проведени са 8 заседания на работна група във връзка с изработване и приемане на Методика за извършване на Национална инвентаризация на горските територии;
- Тествана е функционалността на софтуерен продукт за тестване на цифрови модели;
- Взето е участие в разработването на проекта на ИАГ по Плана за възстановяване и устойчивост;
- Предоставена е цифровата ортофотокарта на дружествата, извършващи инвентаризация на горските територии и изработващи горскостопански планове, горскостопански карти, ловностопански планове и планове за дейностите по опазване на горските територии от пожари за периода 2024/25 г.;
- Осигурен е цифров модел на картата на възстановената собственост и на кадастралната карта за териториалния обхват на дейност на държавните горски и ловни стопанства, подлежащи на инвентаризация и горскостопанско планиране през 2024/25 г.;
- Издадена е 1 заповед по чл. 83, ал. 7 от ЗГ, с включени в горските територии на 0,95 ха и 8 заповеди по реда на § 17 от ПЗР към ЗИД на ЗОЗЗ с включени в държавните горски територии на 152,8 ха;
- Извършени са 8 проверки на учебни форми по Наредбата за условията и реда за придобиване на правоспособност за работа със земеделска и горска техника, като са издадени удостоверения на учебните форми.

9. Ловно стопанство

През 2024 г. са извършени следните по-важни дейности с участието на ИАГ, свързани със стопанисването и ползването на дивеча в страната:

- Взето е участие в изработването на проекти за изменение на нормативни актове в областта - ППЗЛОД; Тарифата на таксите, които се събират по ЗЛОД; Наредба № 6 от 2007 г. за условията и реда за пасищно отглеждане на свине от източнобалканската порода и нейните кръстоски;
- Взето е участие в главен одит на Европейската комисия по отношение мерките за борба с Африканската чума по дивата свиня;
- Предоставена е информация във връзка с одит за установяване на фактите в България от Дирекция F, ГД „Здравеопазване и безопасност на храните“ ЕК, с цел установяване на добри практики и пропуски в политическите действия по подхода „Едно здраве“, за да се намалят потенциалните рискове за животните, околната среда и хората от болестта инфлуенца по птиците;
- Взето е участие в работата на междуведомствени работни групи по отношение: опазването на вида кафява мечка; превенция на браконьерските прояви и използването на оловни сачми във влажните зони; бъдещото стопанисване и ползване балканска дива коза;
- Проведена е среща с Изпълнителна агенция околна среда за предстоящия мониторинг и пробосъбиране, за определяне числеността на мечката в България;
- Проведени са заседания на Ловния съвет към ИАГ;
- Взето е участие в Национални съвещания организирани от НЛРС - СЛРБ в гр. Пловдив и гр. Плевен;
- Взето е участие в международни ловни изложения в гр. Дортмунд - Германия, гр. Залцбург - Австрия и гр. Вараждин - Хърватия;
- Организирано е изложение „Природа, лов, риболов“ - 2024 г., в гр. Пловдив;
- Взето е участие в конференция на Динарско Балканска – Пиндовска платформа за управление на едрите хищници, провела се в гр. София;
- Водена е кореспонденция във връзка с продължаване на дейностите по мониторинг по „Методика за наблюдение на гургулицата и пъдпъдъка и прилагането ѝ на територията на Република България“;
- Проведени са съвместни обучения с РДГ и БАБХ сред ловците, относно ограничаване разпространението на африканската чума по свинете, болестта инфлуенца по птиците, както и спазване на мерките за биосигурност с цел ограничаване разпространението им;
- Проведени са проверки, свързани с изпълнението на договори, с които се предоставя стопанисването и ползването на дивеча на ловните сдружения, договори в отдадените дивечовъдни участъци към ДГС и договори за съвместна ловностопанска дейност в държавни ловни стопанства;
- Извършени са проверки на ферми за производство на дивеч за разселване;
- Извършени са проверки на изпитите за придобиване право на лов в ловните сдружения;
- Издадени са разрешителни за научно-изследователска дейност, разрешения за ползване на глухар, разрешителни за дерогация на кафява мечка, разрешителни за улавяне и преместване и отказ за издаване на разрешително за отстрел.
- Категоризирани са ловни бази в ДЛС, ДГС и ДУ;

Общите приходи от ловностопанската дейност в горските територии - държавна собственост, отчетени през 2024 г., са в размер на 11,6 млн. лева, което е с 1,4 млн. лева повече в сравнение с 2023 г. Приходите от организиран ловен и друг вид туризъм са в размер на 5,9 млн. лева, с 694 хил. лева над нивото от предходната година. Приходите от сключени договори по ЗЛОД под формата на годишни вноски за стопанисване на дивеча в дивечовъдните участъци и на годишни наемни цени на бази за ловен туризъм на ДГС възлизат на 4,47 млн. лева, като е налице увеличение с 650 хил. лева спрямо 2023 г. За

изпълнение на предвидените ловно стопански и рибно стопански мероприятия през годината са изразходени 18,3 млн. лева.

През 2025 г. ДП планират приходи от ловно и рибно стопанска дейност и друг вид туризъм в размер на 11 749 хил. лева и разходи в размер на 17 991 хил. лева.

10. Опазване на горските територии и контрол

През 2024 г. служителите на РДГ и ДП по чл. 163 от ЗГ са извършили общо 646 682 проверки, в т. ч. на: 133 479 обекта за добив на дървесина, 27 475 обекта по чл. 206 от ЗГ, 174 733 превозни средства, 143 172 ловци, 15 625 риболовци, 144 335 други лица, 3 050 проверки за добив на трюфели, 3 207 проверки по изпълнение на дейностите по опазване на горските територии и 1 606 други проверки.

Извършени са проверки на постъпващата дървесина в обектите по чл. 206 от ЗГ, които преработват над 20 000 куб. м дървесина годишно, както и проверки на издадени превозни билети извън горски територии.

Организирано е национално съвещание по контрола и опазването на горските територии, като са набелязани конкретни мерки и действия, целящи подобряване на дейностите по контрол върху опазването на горските територии и дивеча.

Представен е нов софтуер за електронен дневник на обектите по чл. 206, както и издаването на превозни билети за експедиране на дървесина от тези обекти.

През 2024 г. са извършени кръстосани проверки между РДГ. Проверени са 206 обекта по чл. 206 от ЗГ, 191 обекта за добив на дървесина, 85 моторни превозни средства, 37 физически лица. Съставени са 230 констативни протокола и 52 АУАН.

Констатирани нарушения

През 2024 г. са констатирани общо 13 439 нарушения на горското законодателство, с 3 445 по-малко от 2023 г. Съставени са 8 473 акта за установяване на административни нарушения, като се отчита намаление с 2 101 спрямо 2023 г. Не са открити извършителите на 1 738 нарушения.

Най-много актове за установени нарушения са съставени в района на РДГ Берковица - 905 акта, РДГ Стара Загора - 706 акта, РДГ Сливен - 666, РДГ София - 659 акта и РДГ Бургас - 657 акта. Регионалните дирекции с най-малко актове са РДГ Смолян - 59, РДГ Благоевград - 114 и РДГ Пловдив - 280.

Според собствеността на горските територии с актове са установени 2 535 нарушения в държавна собственост, 186 нарушения в общинска собственост, 918 нарушения в собственост на физически и юридически лица.

Служителите на РДГ са съставили 153 акта за нарушения, извършени от служители на ТП ДГС/ДЛС, 384 акта на лесовъди, практикуващи частна лесовъдска практика и 37 акта на лица, имащи отношение към дейностите по стопанисване и опазване на горски територии, общинска собственост.

През 2024 г. са наложени 46 принудителни административни мерки по реда на чл. 253 от ЗГ, с 15 повече от 2023 г.

Дейност на регионалните дирекции по горите

През 2024 г. горските инспектори в РДГ са извършили 344 449 проверки, от които 26 132 в обекти по чл. 206 от ЗГ, 44 015 в обекти за добив на дървесина, 102 643 на МПС, 46 878 на ловци, 13 609 на риболовци, 105 774 на физически лица, 948 за добив на трюфели и 4 450 други проверки. Съставени са 5 494 акта.

Установена е незаконно отсечена дървесина и разпоредителни действия с дървесина без документи, доказващи законния ѝ произход в размер на 6 789 куб. м.

Дейност на екипите към ИАГ

В рамките на 2024 г. са извършени общо 5 426 проверки, от които 633 на обекти по чл. 206 от ЗГ,

631 на обекти за добив на дървесина, 279 на лица, опазващи поверените им горски територии, 1 850 на МПС, 929 на ловци, 163 на риболовци, 926 на физически лица и 15 по Регламент (ЕС) № 995/2010.

Съставени са 207 АУАН, от които 201 са по ЗГ, 5 по ЗЛОД и 1 по ЗРА.

С констативни протоколи са дадени 453 предписания на РДГ за допълнителни проверки и съставяне на актове.

Установено е незаконно отсечена дървесина и разпоредителни действия с дървесина без документи, доказващи законния ѝ произход в размер на 782 куб. м.

Дейност на ДП по чл. 163 от ЗГ

През 2024 г. от служители на ДП и техните поделения са извършени общо 274 739 проверки, от които 82 367 на обекти за добив на дървесина, 62 213 на МПС, 95 215 на ловци, 221 на риболовци, 33 635 на физически лица, 378 на лица, добиващи трюфели и 710 други проверки. Съставени са 2 426 АУАН, 1 026 констативни протокола за неизвестен извършител и 289 констативни протокола без АУАН.

Установената незаконно отсечена дървесина и разпоредителни действия с дървесина без документи, доказващи законния ѝ произход е в размер на 5 935 куб. м.

Прилагане на Регламент 995/2010

През 2024 г. ИАГ е участвала в 1 присъствена и 5 онлайн срещи, свързани с прилагането на Регламент (ЕС) № 995/2010, включително и в Комитета по Регламента за обезлесяването, тъй като двете работни групи са обединени.

Във връзка с осъществяване на ефективен контрол, през годината РДГ са извършили 1 305 проверки, с 276 повече в сравнение с 2023 г.

Взаимодействие с други институции

В резултат на сключените споразумения за сътрудничество и взаимодействие и годишния план на МВР за противодействието на закононарушенията, свързани с горските, дивечовите и рибните ресурси, през 2024 г. са извършени общо 20 884 съвместни проверки, което е с 53 по-малко от 2023 г. Проверени са 782 обекта по чл. 206 от ЗГ, 462 обекта за добив на дървесина, 3 185 МПС, 11 086 ловци, 154 риболовци и 5 215 физически лица.

Съставени са 105 констативни протокола и 759 акта, от които 739 по ЗГ, 19 по ЗЛОД и 1 по други закони.

Извършени са 196 проверки със служители на ИАРА, 11 със служители на Изпълнителна агенция „Инспекция по труда“, 12 със служители на НАП, 26 със служители на МОСВ, 234 с представители на неправителствени организации, над 1 300 проверки с ПБЗН и 401 с други институции.

11. Стратегическо планиране, усъвършенстване на нормативната база и международни дейности

В рамките на 2024 г. са изготвени следните нормативни актове:

- Постановление на МС за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на Закона за лова и опазване на дивеча (обн. ДВ, бр. 68 от 2024 г.);
- Постановление на МС за приемане на Тарифа за таксите, които се събират в системата на ИАГ (обн. ДВ, бр. 53 от 21.06.2024 г., в сила от 01.07.2024 г.);
- Постановление на МС за изменение и допълнение на Тарифа за таксите, които се събират по Закона за лова и опазване на дивеча (обн. ДВ, бр. 75 от 3.09.2024 г., в сила от 1.10.2024 г.);
- Постановление на МС за извършване на промени на утвърдените със Закона за държавния бюджет на Р България максимални размери на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2024 г., по бюджета на МЗХ;
- Устройствен правилник на дирекциите на природните паркове в България (обн. ДВ, бр. 1 от

2025 г.);

- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба №8 от 2011 г. за сечите в горите, във връзка с необходимостта от нормативно регламентиране използването на механизизирана горска техника в горските територии;
- Проект за изменение и допълнение на Наредба №1 от 2012 г. за контрола и опазването на горските територии, във връзка с предложените изменения в Наредба №8 от 2011 г. за сечите в горите;
- Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба №5 от 2014 г. за строителството в горските територии без промяна на предназначението им, във връзка с предложените изменения в Наредба №8 от 2011 г. за сечите в горите;
- Проект за изменение и допълнение на Наредба №9 от 2019 г. за защита на горските територии от болести, вредители и други повреди с цел подобряване на дейността по защита в горските територии.

Изпълнение на стратегически дейности и приоритети в горския сектор чрез проекти, финансирани от ЕС и други международни донори

През 2024 г. на заседания на комисията за разглеждане на проектни идеи и проектни предложения в ИАГ са разгледани общо 12 проектни идеи/предложения. Подадени са 9 проектни предложения, от които 3 са в процес на оценяване, 2 са одобрени и 4 не са одобрени.

Разработено е едно проектно предложение - „Планове за действие за устойчиво управление на горските генетични ресурси и за развитие на устойчива и съвременна лесозащитна дейност в България“

През 2024 г. са изпълнявани текущо следните проекти:

- „Мерки за опазване на Малкия креслив орел и неговите местообитания в България“ по програма LIFE на Европейския съюз;
- „Подпомагане на страните от Централна и Източна Европа при разработване на стратегии и планове за действие за биоикономика“ – CEE2ACT по програма „Хоризонт Европа“ на Европейския съюз в направление биоикономика;
- „Към климатично интелигентна горска свързаност за едри хищници в Балкано-Карпатския регион (ForestConnect)“, с водещ партньор WWF България, по програма Интерперг „Дунавски регион“ 2021 - 2027 г.;
- „Използване на горските генетични ресурси за увеличаване на възможностите в контекста на екологичните и социални предизвикателства“;
- Взето е експертно участие в проект „Енергийна статистика: подкрепа за Енергийния съюз и допълнително деагрегиране на крайното потребление на енергията“, изпълняван от НСИ.

12. Финансиране и инвестиции в горските територии

12.1. Изпълнителна агенция по горите

През 2024 г. в Изпълнителна агенция по горите са отчетени приходи на обща стойност 7 012 548 лева.

Определените за 2024 г. разходи на ИАГ за изпълнение на Бюджетна програма „Специализирани дейности в горските територии“ и Бюджетна програма „Планиране, опазване от посегателства, пожари и лесозащита“ са в размер на 39 474 300 лева.

Утвърденият окончателен бюджет на ИАГ за 2024 г. възлиза на 47 114 351 лева, отчетени са общо разходи в размер на 47 114 351 лева.

През годината са извършени инвестиции (капиталови разходи) в размер на 72 870 лева, от които 71 700 лева за придобиване на дълготрайни материални активи и 1 170 лева за придобиване на програмни продукти и лицензи за програмни продукти.

12.2. Държавни горски предприятия

Отчетените приходи от цялостната дейност на ДП за 2024 г. са 457,5 млн. лева, а общите разходи - 460 млн. лева. В сравнение с 2023 г., приходите на предприятията се увеличават с 10%, а разходите - с 9%.

Общият финансов резултат на ДП от оперативната им дейност през 2024 г. е загуба в размер на 2,5 млн. лева след отчисления за данъци.

Съгласно утвърдените финансови планове за 2025 г., за извършване на цялостната си дейност ДП планират приходи в размер на 495,1 млн. лева и разходи в размер на 493,9 млн. лева.

Направените инвестиции от шестте ДП през 2024 г. са на стойност 59,145 млн. лева, с 11,947 млн. лева по-малко от предходната година. От тях, 43,640 млн. лева (74%) са осъществени със средства от фонд „Инвестиции в горите“ – с 43,640 млн. лева повече от 2023 г., за изпълнение на следните дейности:

- проектиране на 25 км нови пътища – 0,414 млн. лева;
- строителство и основен ремонт на горски пътища и транспортна техническа инфраструктура - 26,252 млн. лева;
- дейности по залесяване – 13,870 млн. лева;
- закупуване на горски територии – 3,104 млн. лева.

Със средства от стопанската дейност са закупени 29 сгради, 175 транспортни средства и 34 броя специализирана техника и е извършен основен ремонт на 52 сгради и технически съоръжения на обща стойност 11,794 млн. лева.

Наличните средства във фонд „Инвестиции в горите“ към 31.12.2024 г. възлизат на общо 41,815 млн. лева или с 27,875 млн. лева по-малко в сравнение с края на 2023 г.

Съгласно утвърдените финансови планове за 2025 г., за извършване на цялостната си дейност държавните предприятия планират приходи в размер на 427,1 млн. лева и разходи в размер на 447,7 млн. лева.

13. Административно обслужване

През 2024 г. са проведени 28 заседания на Комисията за разглеждане на заявления за вписване на физически лица и търговци в публичните регистри на ИАГ по чл. 235 и чл. 241 от ЗГ, в резултат на което са регистрирани и издадени удостоверения на 264 физически лица за упражняване на лесовъдска практика. Регистрирани и издадени са удостоверения на 285 търговци за извършване на дейности в горските територии.

През годината от публичния регистър по чл. 241, ал. 1 от ЗГ са отписани 190 търговци, а от регистъра по чл. 235 от ЗГ са отписани 58 физически лица. На 12 физически лица и на 6 юридически лица е постановен отказ за вписване в публичните регистри на ИАГ.

Към 31.12.2024 г. общият брой на регистрираните физически лица за упражняване на лесовъдска практика е 12 667, а на регистрираните търговци - 4 603.

Проведени са 26 изпита по реда на чл. 236а от ЗГ, на които са се явили общо 439 кандидати, от които издържалите са 192.

Направени са множество консултации на собственици, частни лесовъди и други заинтересовани лица по телефон, електронна поща, в приемната на МЗХ и по време на извършените теренни проверки.

VII. РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ

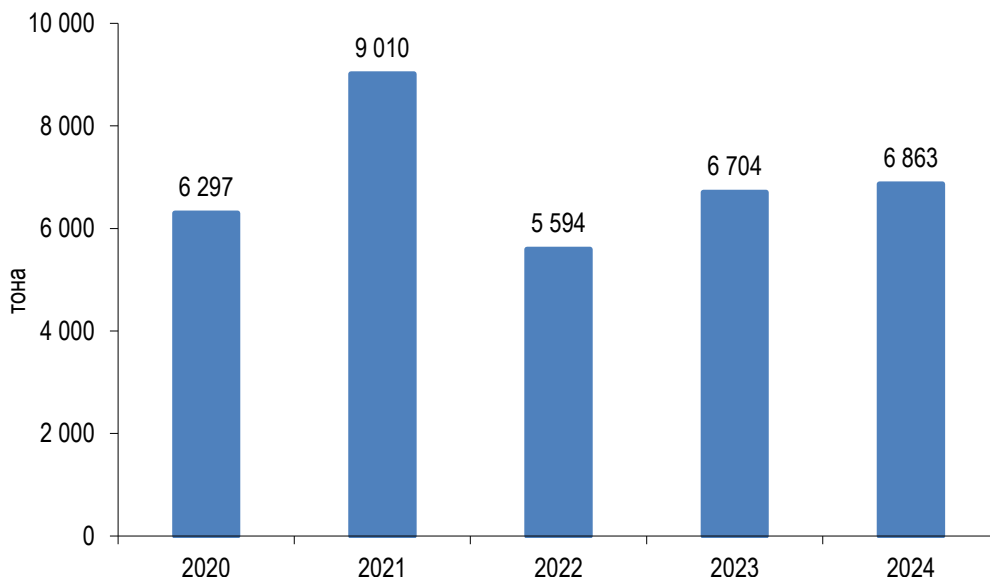
1. Улов и производство на риба и други водни организми

Улов на риба и други водни организми

По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), през 2024 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната възлиза на 6 862,5 тона - с 2,4%

повече на годишна база, от които 6 784,2 тона в Черно море и 78,3 тона в река Дунав. В сравнение с 2023 г. уловът в Черно море се увеличава с 1,8%, а този в река Дунав над два пъти.

Фигура VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната, тона

Източник: ИАРА

Общото количество уловени морски видове риби през 2024 г. достига 4 162,6 тона, със 77,3 тона или с 1,9% над нивото от 2023 г. Традиционно, най-значителен е уловът на риба от вида цаца (копърка, трициона, шпрот), възлизащ на 2 836,6 тона, което е с 427,6 тона или 13,1% по-малко на годишна база. Сред останалите черноморски видове риби, по-съществен е уловът на черноморска барбуня – 373,8 тона, лефер - 238,5 тона, сафрид – 237,5 тона и хамсия – 235,7 тона. Уловът на черноморска барбуня нараства с 55% спрямо предходната година, а този на лефер и хамсия - многократно. Значително повече са и уловените количества паламуд (с 42,7 тона или близо 34 пъти), морска лисица (със 73,2%) и черноморски меджид (с 20,5%), а намаление е налице при сафрида (с 36,1%) и заргана (с 30,7%).

През 2024 г. уловът на рапани, представляващ основен дял от улова на водни организми в Черно море, е в размер на 2 297 тона, без съществена промяна спрямо предходната година (+0,3%). Уловът на черна морска мида спада с 25,5% спрямо 2023 г., докато при бялата пясъчна мида, към която се наблюдава съществен интерес през последните години, се отчита ръст от 41,8%.

Уловеното количество проходни видове риба (карагъоз) в Черно море е 7,32 тона, с 46% повече спрямо предходната година.

Таблица VII.1. Общ улов на риба и други водни организми в страната по водни басейни, тона

	2022	2023	2024	Изменение 2024/2023
Улов в Черно море - общо, в т. ч.:	5 546,5	6 667,1	6 784,2	1,8%
- морски видове риби	2 812,6	4 085,3	4 162,6	1,9%
- проходни риби, карагъоз	6,8	5,0	7,3	46,0%
- рапани, миди и скариди	2 727,0	2 576,8	2 614,4	1,5%
Улов в река Дунав - общо, в т. ч.:	47,8	36,7	78,3	113,2%

	2022	2023	2024	Изменение 2024/2023
- сладководна риба	47,0	36,4	75,3	106,9%
- проходни риби, карагъоз	0,8	0,3	2,5	847,0%
- други водни организми	0,02	-	0,4	-
Общ улов на риба и други водни организми	5 594,3	6 704,1	6 862,5	2,4%

Източник: ИАРА

Общият улов на сладководна риба в река Дунав през 2024 г. нараства два пъти на годишна база, до 75,3 тона, като се наблюдава значително увеличение при повечето видове риба. Намаляват само уловените количества уклей – с 20,5% и сребриста каракуда - с 57,1%. Най-съществен е уловът на бял толстолоб – 16,3 тона, бяла мряна – 13,2 тона и шаран – 10,1 тона, следван от този на европейски сом – 6,9 тона, морунаш – 6,1 тона, бял амур – 4,4 тона и др.

Уловът на проходни риби (карагъоз) в река Дунав възлиза на 2,5 тона, което представлява многократен ръст спрямо 2023 г.

Таблица VII.2. Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2024 г.

	Вид риба/воден организъм	Количество (тона)
А. Река Дунав		
1	Брияна /облез. уклей/ / <i>Chalcalburnus chalcoides</i> /	0,310
2	Бял амур / <i>Ctenopharingodon idella</i> /	4,407
3	Бял толстолоб / <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> /	16,317
4	Бяла мряна / <i>Barbus barbus</i> /	13,198
5	Бяла риба /сулка/ / <i>Sander lucioperca</i> / <i>Stizostedion lucioperca</i> /	1,740
6	Златиста каракуда / <i>Carassius carassius</i> /	0,000
7	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica</i> / <i>Alosa pontica</i> /	2,526
8	Бабушка / <i>Rutilus rutilus</i> /	0,000
9	Морунаш / <i>Vimba vimba</i> /	6,066
10	Михалица	0,000
11	Мъздруга / <i>Leuciscus idus</i> /	0,000
12	Маришка мряна / <i>Barbus cyclolepis</i> /	0,000
13	Платика / <i>Abramis brama</i> /	5,694
14	Пъстър толстолоб / <i>Aristichthys nobilis</i> /	4,136
15	Попчета / <i>Gobiidae</i> /	0,00
16	Распер / <i>Aspius aspius</i> /	1,292
17	Речен кефал / <i>Leuciscus cephalus</i> /	0,065
18	Речен костур / <i>Perca fluviatilis</i> /	0,000
19	Скобар / <i>Chondrostoma nasus</i> /	0,749
20	Европейски сом / <i>Sillurus glanis</i> /	6,933
21	Сабица / <i>Pelecus cultratus</i> /	0,005
22	Сребриста каракуда / <i>Carassius sp.</i> /	2,176
23	Уклея / <i>Alburnus alburnus</i> /	1,630
24	Червеноперка / <i>Scardinius erythrophthalmus</i> /	0,035
25	Шаран / <i>Cyprinus carpio</i> /	10,113
26	Чил косат / <i>Abramis</i> /	0,027
27	Щука / <i>Esox lucius</i> /	0,393
28	Сладководни раци/ <i>Astacus leptodactylus</i> /	0,431

	Вид риба/воден организъм	Количество (тона)
29	Лин	0,012
	Общо за река Дунав	78,256
	Б. Черно море	
1	Атерина /Atherina spp./	1,237
2	Бяла пясъчна мида /Mya arenaria/	216,839
3	Дънен морски червей	0,001
4	Зарган /Belone belone/	1,554
5	Илария /Liza saliens/	1,630
6	Калкан /Psetta maxima/	91,198
7	Карагъоз, дунавска скумрия /Caspialosa pontica/Alosa pontica/	7,322
8	Морска лястовица	0,850
9	Лаврак /Dicentrarchus labrax/Morone labrax/	0,004
10	Лефер /Pomatomus saltatrix/	238,532
11	Морска котка /Dasyatis pastinaca/	0,487
12	Морска лисица /Raja clavata/	39,349
13	Морски дявол /Lophius piscatorius/	0,028
14	Морски език /Solea nasuta/	0,014
15	Морски кефал /Mugil cephalus/	2,672
16	Обикновени скариди /Leander spp./	0,00
17	Морска врана	0,187
18	Пагур /Eriphia verrucosa/	0,176
19	Паламуд /Sarda sarda/	43,934
20	Писия /Platichthys flesus luscus/	0,079
21	Платерина /Liza aurata/	0,275
22	Сем. Попчета /Gobiidae/	15,950
23	Пясъчна скарида /Crangon sp./	1,401
24	Репани /Rarana spp./	2 296,959
25	Сафрид /Trachurus mediterraneus ponticus/	237,541
26	Скорпид	0,909
27	Смарид	0,052
28	Хамсия /Engraulis encrasicolus ponticus/	235,725
29	Цаца /копърка. трицона. шпрот/ /Sprattus sprattus sulinus/	2 836,626
30	Черна морска мида /Mytilus galloprovincialis/	99,178
31	Черноморска барбуна /Mullus barbatus ponticus/	373,835
32	Черноморска бодлива акула /Squalus acanthias/	13,012
33	Черноморски меджид /Merlangius merlangus euxinus/	26,617
34	Черноморска скумрия	0,00
35	Миконот	0,063
36	Други	0,00
	Общо за Черно море	6 784,236
	Общо за Черно море и река Дунав	6 862,492

Източник: ИАРА

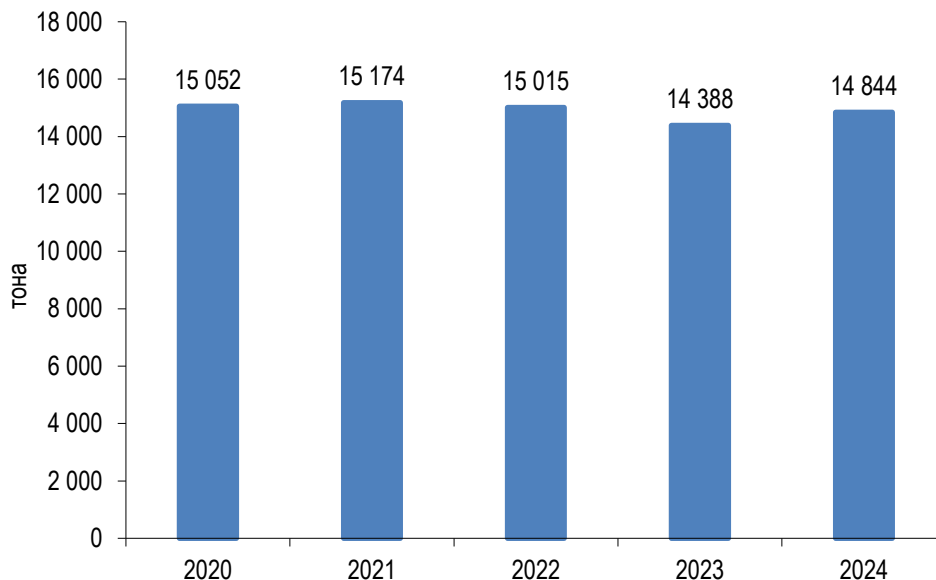
През първите шест месеца на 2025 г. е отчетен общ стопански улов на риба и други водни организми в размер на 3 936,9 тона, с 2,8% повече спрямо същия период на 2024 г. Уловът в Черно море е в размер на 3 909,3 тона, а този в река Дунав - 27,6 тона.

Производство на риба и други водни организми

По данни на ИАРА, към края на 2024 г. общият брой на активните рибовъдни стопанства в страната е 690. От тях, 668 са за сладководни аквакултури и 22 - за морски аквакултури.

През 2024 г. в специализираните рибовъдни стопанства са произведени общо 14 844 тона аквакултури (зарибителен материал, риба и други водни организми за консумация) – с 3,2% повече спрямо предходната година.

Фигура VII.2. Производство на риба и други организми в специализирани рибовъдни стопанства за периода 2020 – 2024 г., тона

Източник: ИАРА (данните за 2024 г. са актуални към 30.06.2025 г.)

Общо отчетеното производство на зарибителен материал в рибовъдните стопанства е 1 592,2 тона, отбелязвайки повишение с 12,6% спрямо предходната година. Това се дължи главно на по-голямото производство на зарибителен материал на някои от основните видове риби, отглеждани в рибовъдните стопанства, като дъгова пъстърва - с 6,3%, шаран - с 8,1%, пъстър толстолоб - с 13,3%, бял амур - с 21,7%, бял толстолоб - с 58,3%, африкански сом - над два пъти, руска есетра - над четири пъти.

През 2024 г. производството на риба и други водни организми за консумация е в размер на 13 251,8 тона - с 2,4% повече на годишна база. Традиционно най-голямо е производството на риба за консумация от видовете дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб. Спрямо предходната година се наблюдава съществено нарастване на производството на риба за консумация от видовете дъгова пъстърва - с 20,9%, шаран - с 4,5%, бял толстолоб - с 36,1%, бял амур - с 20,2% и моруна - със 78,6%.

През годината е отчетено производство на видове риби, които са прилов в екстензивните и полуинтензивни топловодни стопанства - платика, уклея, речен костур и червеноперка. Тези видове не са обект на целенасочено развъждане и отглеждане в аквакултурното производство.

Основният вид от морските аквакултури, отглеждани в крайбрежните акватории на страната, е черната морска мида. През 2024 г. нейното производство спада с 33,5% спрямо предходната година, до 1 697,9 тона.

Таблица VII.3. Производство на зарибителен материал, риба и водни организми в рибовъдните стопанства, тона

№	Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
		2023	2024	2023	2024	2023	2024
1	Речна (балканска) пъстърва	3,15	3,12	11,91	13,12	15,06	16,24
2	Дъгова пъстърва	300,79	319,61	4 718,64	5 703,86	5 019,43	6 023,46
3	Сивен	0,00	0,02	0,34	0,25	0,34	0,27
4	Щука	1,49	1,21	9,02	6,76	10,51	7,97

№	Общоприети и местни наименования	Зарибителен материал		Риба за консумация		Общо тегло	
5	Лин	0,02	0,02	0,22	0,00	0,24	0,02
6	Уклей (Брияна)	0,00	0,00	0,52	0,54	0,52	0,54
7	Платика	0,00	0,00	2,92	4,18	2,92	4,18
8	Шаран	558,48	603,79	3 463,43	3 620,11	4 021,91	4 223,90
9	Златиста каракуда	0,00	0,00	2,02	0,10	2,02	0,10
10	Сребриста каракуда	5,38	8,31	241,53	285,37	246,90	293,68
11	Бял толстолоб	30,28	47,94	83,54	113,71	113,82	161,65
12	Пъстър толстолоб	246,01	278,72	931,13	867,64	1 177,13	1 146,36
13	Бял амур	152,21	185,17	149,64	179,88	301,85	365,04
14	Черен амур	0,00	7,72	0,32	0,17	0,32	7,89
15	Сом	32,71	34,51	201,62	171,61	234,33	206,11
16	Канален (американски) сом	0,10	0,00	4,51	5,97	4,61	5,97
17	Бяла риба (сулка)	9,08	8,13	59,58	33,38	68,66	41,51
18	Речен костур	0,00	0,00	0,12	0,42	0,12	0,42
19	Чига	0,00	0,00	3,62	7,25	3,62	7,25
20	Моруна	0,00	0,00	22,89	40,89	22,89	40,89
21	Пъструга	0,00	0,00	0,30	0,20	0,30	0,20
22	Руска есетра	2,62	11,90	255,52	234,37	258,14	246,27
23	Черна морска мида	0,00	0,00	2 551,52	1 697,94	2 551,52	1 697,94
24	Други хибриди от семейство Есетрови	0,43	1,38	41,87	67,52	42,26	68,90
25	Веслонос	65,60	69,80	72,19	57,82	137,79	127,62
26	Зелени водорасли	0,00	0,00	10,97	19,31	10,97	19,31
27	Червеноперка	0,00	0,00	0,35	0,93	0,35	0,93
28	Африкански сом	3,99	10,09	35,84	16,32	39,83	26,41
29	Сибирска есетра	0,00	0	54,75	43,62	54,75	43,62
30	Езерен рак	0,01	0,10	1,40	0,63	1,41	0,64
31	Речен рак	0,00	0,00	0,20	0,00	0,20	0,00
32	Бестер	0,00	0,00	16,72	10,74	16,72	10,74
33	Обикновени скарриди	0,00	0,00	22,61	22,63	22,61	22,63
34	Тилапия	1,43	0,68	0,15	1,09	1,58	1,77
35	Тихоокеанска стрида	0,00	0,05	2,00	0,60	2,00	0,65
36	Бабушка	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
37	Скобар	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
38	Атлантическа пъстърва	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00	0,05
39	Слънчев лаврак	0,00	0,00	0,00	22,85	0,00	22,85
	Общо	1 413,80	1 592,20	12 937,91	13 251,79	14 387,65	14 844,00

Източник: ИАРА (данните за 2024 г. са актуални към 30.06.2025 г.)

През 2025 г. се очаква нарастване на броя на рибовъдните стопанства и съответно на производството на аквакултури. За развитие на сектора допринасят изграждането на нови стопанства, както и модернизиранието и увеличаването на производствените мощности на съществуващите стопанства.

2. Внос и износ на риба и рибни продукти

Внос

По данни на НСИ, през 2024 г. общият внос на риба и рибни продукти в страната възлиза на 39 306 тона, с 2,7% под нивото от 2023 г. В сравнение с предходната година се наблюдава намаление на вноса на замразена риба и филета, мекотели и други водни безгръбначни (живи, пресни, охладени, замразени, сушени), готови храни и консерви от риби и консервирани ракообразни и мекотели и увеличение на този на жива риба, прясна и охладена риба, осолена и сушена риба и ракообразни.

Таблица VII.4. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

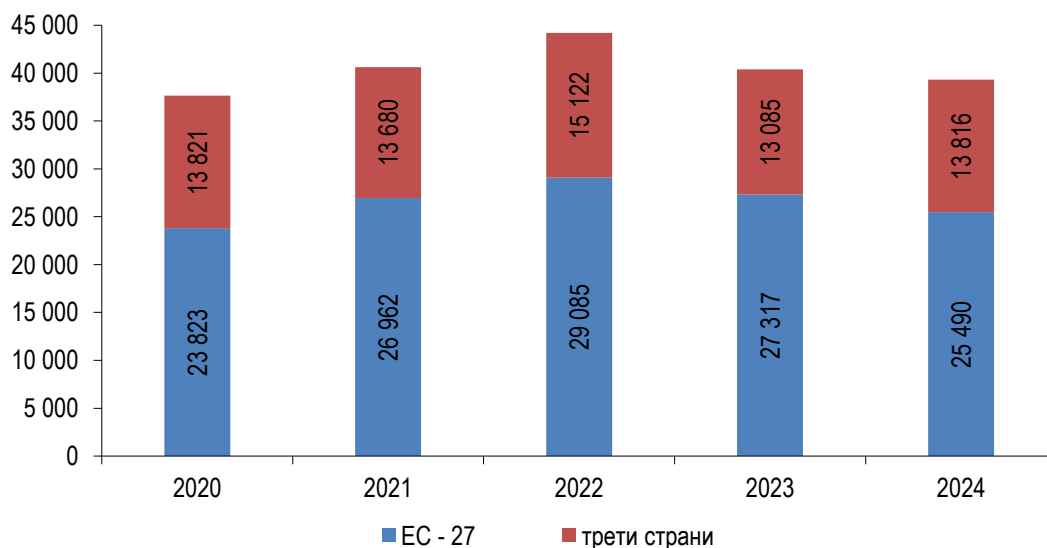
Продукти	2023	2024	Изменение 2024/2023
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	40 402	39 306	-2,7%
Живи риби - сладководни и морски	623	693	11,1%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	5 719	6 321	10,5%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	16 034	15 835	-1,2%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	4 189	3 959	-5,5%
Риби - сушени, осолени, пушени	514	691	34,3%
Ракообразни	3 908	4 173	6,8%
Мекотели*	3 055	2 405	-21,3%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	594	101	-82,9%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	4 431	4 309	-2,7%
Ракообразни и мекотели, консервирани	1 334	818	-38,6%

Източник: данни на НСИ и изчисления на МЗХ.

*Включва и известно количество сухоземни мекотели, което не може да бъде разграничено.

Доставките на риба и рибни продукти от държави членки на ЕС през 2024 г. се свиват с 6,7% на годишна база, до 25 490 тона (65% от целия обем за годината). Основни партньори са Испания (5,8 хил. тона), Гърция (4,3 хил. тона), Дания (3,5 хил. тона) и Нидерландия (2,9 хил. тона), следвани от Латвия, Германия, Полша и др.

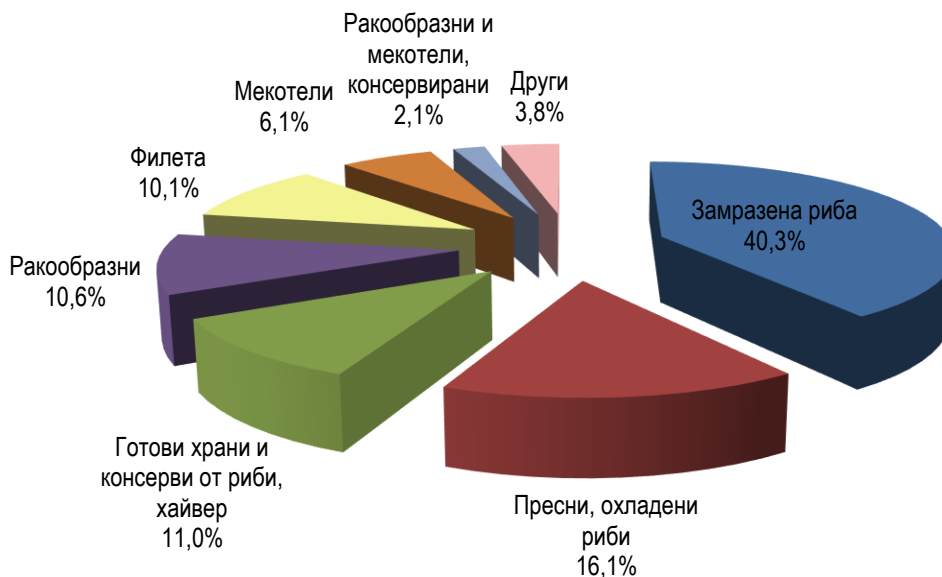
Фигура VII.3. Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ

Внесеното количество риба и рибни продукти от трети страни е в размер на 13 816 тона, с 5,6% над нивото от предходната година. Най-значителен е импортът от Норвегия (2,6 хил. тона), Мароко (2,5 хил. тона), Турция (1,6 хил. тона), Канада (1,2 хил. тона) и Китай (1,0 хил. тона).

Фигура VII.4. Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2024 г.

Източник: данни на НСИ и изчисления на МЗХ.

Традиционно, водещ е вносът на замразена риба. През 2024 г. са внесени 15 835 тона замразена риба, с изключение на филета - с 1,2% по-малко на годишна база. Най-значителни остават доставките на замразена скумрия - 8 180 тона, с 4,3% над нивото от предходната година. Сравнително големи са и влезлите откън количества замразена риба от следните видове: мерлуза - 1 558 тона, шпрот, трициона или цаца - 576 тона, сардини - 392 тона, херинга - 309 тона, съомга - 267 тона, акула - 221 тона, треска - 123 тона, сафрид - 110 тона и пъстървови - 303 тона.

Сред останалите групи продукти, сериозен спад на годишна база се наблюдава при вноса на водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите - с 82,9%, консервирани ракообразни и мекотели - с 38,6%, мекотели (живи, пресни, охладени, замразени, сушени) - с 21,3%. Макар и много по-слабо, намаляват и внесените количества филета (с 5,5%) и готови храни и консерви от риби (с 2,7%). Съществено нарастване спрямо 2023 г. се отчита при импорта на осолена и сушена риба - с 34,3%, а по-умерено - при този на жива и на прясна и охладена риба - с по около 11% и на ракообразни - с 6,8%.

По предварителни данни, през първите шест месеца на 2025 г. са внесени общо 18 343 тона риба, други водни организми и преработени рибни продукти, което е с 9,8% повече на годишна база. Налице е леко увеличение на доставките от ЕС с 1,4%, до 11 676 тона и ръст на вноса от трети страни от 28,4%, до 6 667 тона.

Износ

По данни на НСИ, през 2024 г. са изнесени общо 13 185 тона на риба, други водни организми и рибни продукти, което е с 10% по-малко спрямо предходната година. Наблюдава се намаление на експорта на повечето видове продукти в границите от 0,4% (консервирани ракообразни и мекотели) до 40% (мекотели - живи, пресни, охладени, замразени, сушени и замразени филета). От друга страна, износът на готови храни и консерви от риби се увеличава с 5,8% на годишна база, а този на ракообразни - с 15,6%. Макар и да нараства близо шест пъти, изнесеното количество водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите, остава сравнително малко.

Таблица VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

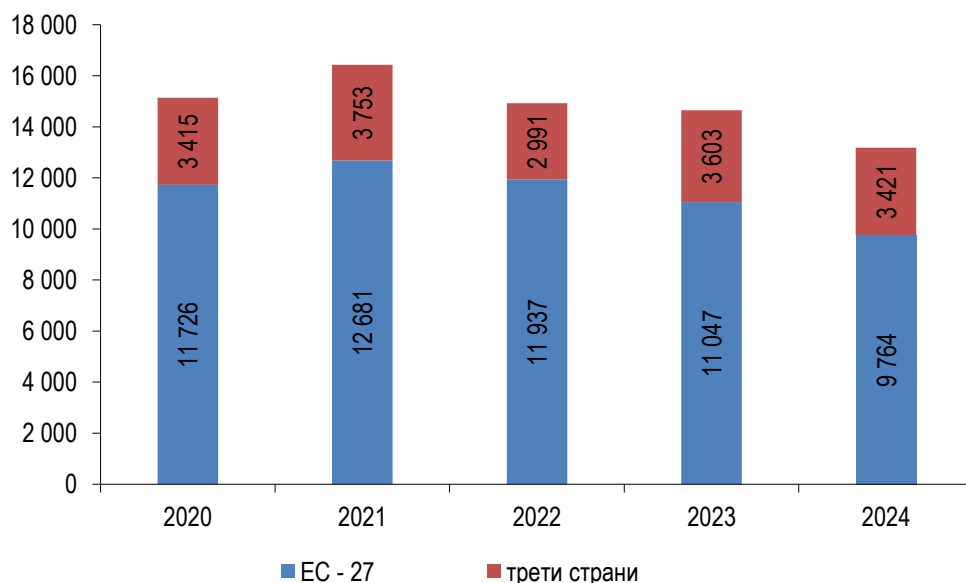
Продукти	2023	2024	Изменение 2024/2023
Риба, други водни организми и рибни продукти – общо, в т.ч.:	14 650	13 185	-10,0%
Живи риби - сладководни и морски	1 105	1 084	-1,9%
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	2 316	2 264	-2,3%
Риби - замразени, с изкл. на филетата	2 100	1 702	-18,9%
Филета и други меса от риби, пресни или охладени, замразени	929	560	-39,7%
Риби - сушени, осолени, пушени	723	585	-19,2%
Ракообразни	122	141	15,6%
Мекотели*	1 780	1 067	-40,0%
Водни безгръбначни, различни от ракообразните и мекотелите	0,058	0,326	462,1%
Готови храни и консерви от риби; хайвер	3 702	3 916	5,8%
Ракообразни и мекотели, консервирани	1 874	1 867	-0,4%

Източник: данни на НСИ и изчисления на МЗХ

*Включва и известно количество сухоземни мекотели, което не може да бъде разграничено.

Около 74% от общия износ на риба и рибни продукти през 2024 г. се формира от изпращанията за ЕС, които се свиват с 11,6% на годишна база, до 9 764 тона. Най-значителни количества са насочени за Румъния (5 136 тона) и Швеция (1 929 тона), следвани от тези за Гърция (667 тона), Полша (513 тона) Белгия (487 тона), Испания (478 тона) и др.

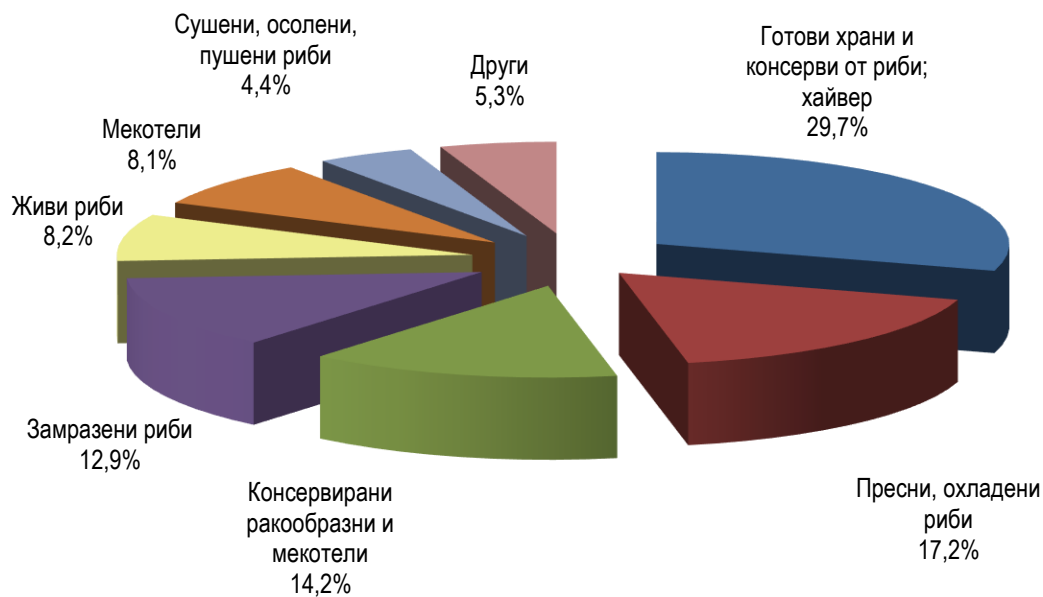
Фигура VII.5. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти за ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ

Износът на риба и рибни продукти за трети страни е в размер на 3 421 тона, с 5% по-малко спрямо 2023 г. Количествата са реализирани основно в Сърбия (1 617 тона), Босна и Херцеговина (449 тона), Обединеното кралство (287 тона), Япония (244 тона), Китай (177 тона) и Южна Корея (172 тона).

Фигура VII.6. Структура на износа на риба и рибни продукти през 2024 г.

Източник: данни на НСИ и изчисления на МЗХ.

Предварителните данни за първото полугодие на 2025 г. сочат намаление на износа на риба, други водни организми и преработени рибни продукти със 7% на годишна база, до 5 969 тона. Това включва 4 438 тона за ЕС и 1 531 тона за трети страни, съответно с 6,7% и 8% под нивото отпреди една година.

3. Програма за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г. и Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 – 2027 г.

3.1. Програма за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г. (ПМДР)

През 2024 г. са положени усилия за успешното изпълнение и приключване на Програмата за морско дело и рибарство 2014 - 2020 г. (ПМДР) и за намаляване на риска от загуба на средства. Предприетите мерки за подобряване на изпълнението на ПМДР са чрез интензивна комуникация с бенефициентите, въведени електронни договори и опростени разходи, скъсени срокове за оценка, последващ контрол, верификация и плащане и др.

С цел минимизиране на негативните последици за сектора от войната на Русия срещу Украйна (свързани с увеличение на разходите и смущения в търговията), през 2024 г. продължават мерките за компенсация на операторите в риболова по мярка 1.9. „Временно преустановяване на риболовна дейност вследствие на войната на Русия в Украйна, която застрашава сигурността на риболовните дейности или възпрепятства икономическата жизнеспособност на риболовните операции“ и по мярка 5.3 „Мерки за предлагане на пазара“ за компенсация на всички подсектори – Риболов, Аквакултури и Преработка.

През 2024 г. са сключени 151 договора по ПМДР, които са разпределени по приоритети на Съюза (ПС), както следва:

Приоритет на Съюза 1 „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“

Основни постижения по ПС 1 - сключени са 23 договора през 2024 г. на стойност 356 378 лева БФП (182 216 евро)

Обявени приеми по мерки:

В края на 2023 г. е обявен прием по Мярка 1.9 „Временно преустановяване на риболовна дейност вследствие на агресивната война на Русия срещу Украйна, която застрашава сигурността на риболовните дейности или възпрепятства икономическата жизнеспособност на риболовните операции“, като проекти са приемани до 27 март 2024 г.

Финансово изпълнение на ниво ПС 1 до края на 2024 г.:

През 2024 г. са сключени 23 договора на стойност 356 378 лева БФП (182 216 евро).

Общият напредък по ПС 1 по отношение на изплатените публични разходи на бенефициентите през 2024 г. е в размер на 329 799 лева (168 626 евро) БФП.

Сертифицираните средства на ниво приоритет през 2024 г. са в размер на 5 033 446 лева (2 573 600 евро) БФП (сумата на сертифицираните разходи включва и договорените, сключени в предходни години).

Общо договорените средства на ниво приоритет с натрупване до 31.12.2024 г. са в размер на 38 047 706 лева (19 453 782 евро) БФП.

Общо изплатените средства с натрупване до 31.12.2024 г. са в размер на 37 105 151 лева (18 971 853 евро) БФП.

Общо сертифицирани средства до 31.12.2024 г. са в размер на 35 400 316 лева БФП (18 100 172 евро).

Приоритет на Съюза 2 „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите“

Основни постижения по ПС 2 - През 2024 г. не са сключвани договори по този приоритет.

Мерки, отворени за прием: През 2024 г. няма отворени мерки по този приоритет.

Финансово изпълнение на ниво ПС до края на 2024 г.:

Изплатените публични разходи на бенефициентите през 2024 г. са в размер на 1 190 101 лева (608 498 евро) БФП.

Сертифицираните средства през 2024 г. са в размер на 2 229 214 лева БФП или 1 139 796 евро БФП (Сумата на сертифицираните разходи включва и договори, сертифицирани в предходни години.)

Общо договорените средства на ниво приоритет до края на отчетния период са в размер на 41 859 961 лева (21 402 987 евро) БФП.

Общо изплатените средства до края на отчетния период са в размер на 32 844 258 лева (16 793 260 евро) БФП.

Общо сертифицираните средства от ЕК до края на отчетния период са в размер на 30 375 498 лева (15 530 984 евро).

Приоритет на Съюза 3 „Насърчаване на изпълнението на Общата политика в областта на рибарството“

По Приоритет на Съюза 3 в програмата са заложили 2 мерки и са одобрени проектни предложения, които се изпълняват от конкретен бенефициент Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури.

Основни постижения по ПС 3 – няма сключени договори през 2024 г.

Мерки, отворени за прием: През 2024 г. няма отворени приеми по мерки 3.1 „Контрол и изпълнение“ и мярка 3.2 „Събиране на данни по Национална програма за събиране и управление на данни от сектор „Рибарство“ 2017 – 2019 г.“ по този приоритет. Приемът по тези мерки е започнал през 2017 г. и е с краен срок през 2023 г. За периода не са извършвани плащания по ПС3.

Финансово изпълнение на ниво ПС до края на 2024 г.:

Сертифицираните средства през 2024 г. са в размер на 2 576 591 лева (1 317 410 евро) БФП.

Общо договорените средства до края на отчетния период са в размер на 20 757 473 лева (10 613 290 евро) БФП.

Общо изплатените средства до края на отчетния период са в размер на 20 599 729 лева (10 532 635 евро) БФП.

Общо сертифицираните средства от ЕК до края на отчетния период са в размер на 17 072 275 лева (8 729 049 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 4 „Повишаване на заетостта и териториално сближаване“

През 2024 г. няма обявени процедури по мерките и няма сключени договори, предвид края на програмния период. Фокусът е насочен към подаване на искания за окончателни плащания, верифициране и сертифициране на разходите.

Основни постижения по ПС 4 – През 2024 г. не са сключени договори по одобрените 9 стратегии за ВОМР на местните инициативни рибарски групи (МИРГ).

Общо до края на 2024 г. са сключени 207 договора, включващи проекти по подготвителна помощ, проекти по стратегиите на МИРГ и текущи разходи на МИРГ.

Финансово изпълнение на ниво ПС до края на 2024 г.:

Общият напредък по ПС 4 на изплатените публични разходи на бенефициентите през 2024 г. е в размер на 6 051 953 лева (3 094 362 евро) БФП.

Сертифицираните средства през 2024 г. по приоритета са в размер на 9 735 833 лева (4 977 929 евро) БФП.

Общо договорените средства по проекти от стратегиите на МИРГ до края на 2024 г. са в размер на 34 208 542 лева (17 490 818 евро) БФП, в т.ч. подготвителна помощ и текущи разходи на МИРГ или 100% от бюджета на приоритета, за 207 договора.

Общо изплатените средства са в размер на 32 480 723 лева БФП или 16 607 384,56 евро .

Общо сертифицираните от ЕК средства до края на 2024 г. са в размер на 31 536 117,39 лева (16 124 408,11 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработката“

Основни постижения по ПС 5 - 128 АДПБФП през 2024 г.

Мерки, отворени за прием:

В края на 2023 г. е обявен прием по 5.3 „Мерки за предлагане на пазара“ - сектор „Риболов“, сектор „Аквакултури“, сектор „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ по чл. 68, параграф 3 от Рег. (ЕС) 508/2014 изм. с Рег. (ЕС) 2022/1278 финансови компенсации за операторите в сектора, свързани с военната обстановка в Украйна.

По Мярка 5.3 Мерки за предлагане на пазара - сектор "Риболов" са сключени 23 договора за предоставяне на БФП на стойност 642 393 лева (328 456 евро) БФП.

По Мярка 5.3 Мерки за предлагане на пазара - сектор „Аквакултури“ са сключени 67 договора за предоставяне на БФП на стойност 4 593 542 лева (2 348 677 евро) БФП.

По Мярка 5.3 Мерки за предлагане на пазара - сектор „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ са сключени 38 договора за предоставяне на БФП на стойност 6 075 550 лева (3 106 427 евро) БФП.

Финансово изпълнение на ниво ПС до края на 2024 г.:

По ПС 5 - договорените средства през 2024 г. са в размер на 11 311 485 лева (5 783 559 евро) БФП.

Изплатени по приоритета през 2024 г. са 14 261 537 лева (7 291 920 евро) БФП.

Сертифицираните средства през 2024 г. са 16 647 267 лева (8 511 743 евро) БФП.

Общо договорени по приоритета са 41 945 839 лева (21 446 895,78 евро) БФП.

Общо изплатени са 41 475 120 лева (21 501 490 евро) БФП.

Общо сертифицирани по приоритета са 41 107 268,25 лева (21 018 135 евро) БФП.

Приоритет на Съюза 6 „Интегрирана морска политика“

Основни постижения по ПС 6 - По ПС 6 са изпълнени общо 8 договора.

Мерки, отворени за прием:

През 2024 г. по ПС 6 не е обявяван прием на мерки.

Финансово изпълнение на ниво ПС до края на 2024 г.:

Общо договорените до момента средства по ПС 6 са в размер на 5 304 383 лева или 2 712 130 евро БФП.

Общо изплатените до момента средства са в размер на 4 752 887 лева (2 430 150 евро) БФП.

Общо сертифицираните от ЕК средства до края на отчетния период са в размер на 4 650 821 лева (2 377 964 евро) ЕФМДР.

По силата на Споразумение за делегиране на функции по прилагане на ПМДР 2014 - 2020 ДФ „Земеделие“ - Разплащателна агенция, в качеството на Междинно звено на Управляващия орган, извършва верификация на разходите след подадено искане за плащане.

В рамките на 2024 г. чрез ИСУН 2020 са приети, верифицирани и платени искания за плащане съгласно представената по-долу таблица.

Таблица VII.6. Платени проекти по мерки от ПМДР 2014 - 2020 за периода 01.01.2024 г. - 31.12.2024 г. (лева)

Мярка	Брой проекти	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
1.8. Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване.Изграждане или модернизацията на подкостянки	8	3 708 266,58	991 590,48	2 716 676,10
1.9. Временно преустановяване на риболовната дейност (Украйна)	44	698 882,22	186 881,09	512 001,13
2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултура	7	1 740 306,24	435 076,57	1 305 229,67
2.3. Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури	1	108 079,77	27 019,94	81 059,83
2.5. Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	4	362 250,08	90 562,52	271 687,56
3.1. Контрол и изпълнение	4	1 225 223,54	122 522,35	1 102 701,19
3.2. Събиране на данни	1	467 773,79	93 554,76	374 219,03
4.2. Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	76	8 005 252,61	1 200 787,95	6 804 464,66
5.3. Мерки за предлагане на пазара - Украйна	174	13 875 307,06	3 468 826,74	10 406 480,32
5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	9	2 710 610,39	677 652,65	2 032 957,74

Мярка	Брой проекти	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
6.3. Повишаване на знанията за състоянието на морската среда	1	2 340,00	585,00	1 755,00
7.1. Техническа помощ	10	3 050 256,05	762 564,02	2 287 692,03
Общо:	339	35 954 548,33	8 057 624,07	27 896 924,26

Източник: ДФЗ

Общ напредък в изпълнението на Програма за морско дело и рибарство 2014 - 2020 към 26.06.2025 г.

Приоритет 1 „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“

Мярка 1.1. „Диверсификация и нови форми на доход“ - извършено е едно плащане с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 131 027 лева.

Мярка 1.2. „Инвестиции за подобрене на хигиената, здравето, безопасността и условията на труд на борда или индивидуално оборудване“, при условие че посочените инвестиции надхвърлят изискванията съгласно правото на Съюза или националното право - извършени плащания - 2 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 15 762 лева.

Мярка 1.3. „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“ - извършени плащания - 8 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 483 173 лева.

Мярка 1.6. „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими“ - извършени плащания - 7 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 718 217 лева.

Мярка 1.7. „Добавена стойност, качество на продуктите и използване на нежелания улов“ - извършени плащания - 4 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 359 673 лева.

Мярка 1.8. „Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване. Изграждане или модернизацията на лодкостоянки“ - извършени плащания - 36 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 29 398 929 лева.

Мярка 1.9. „Подкрепа за собственици на риболовни кораби и рибари за преодоляване на икономическите последици от избухването на COVID-19, поради временно преустановяване на риболовната дейност“ - извършени плащания - 147 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 4 697 542 лева.

Мярка 1.9. „Временно преустановяване на риболовната дейност (Украйна)“ - извършени плащания - 61 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 1 198 264 лева.

Приоритет 2 „Насърчаване на устойчивите в екологично отношение, иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури с ефективно използване на ресурсите“

Мярка 2.2. „Продуктивни инвестиции в аквакултура“ - извършени плащания - 107 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 21 243 221 лева.

Мярка 2.3. „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ - извършени плащания - 22 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 5 756 217 лева.

Мярка 2.5. „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“ - извършени плащания - 18 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 1 498 844 лева.

Мярка 2.6. „Подкрепа за производители на риба и други водни организми за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“ - извършени плащания - 105 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 3 598 249 лева.

Приоритет 3 „Насърчаване на изпълнението на ОПОР“

Мярка 3.1. „Контрол и изпълнение“ - извършени плащания - 48 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 14 261 496 лева.

Мярка 3.2. „Събиране на данни“ - извършени плащания - 11 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 5 510 153 лева.

Приоритет 4 „Увеличаване на заетостта и териториалното сближаване“

Мярка 4.1 „Подготвителна помощ за стратегии за BOMP, в това число създаване на Национална рибарска мрежа“ - извършени плащания - 13 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 506 394 лева.

Мярка 4.2. „Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие“ - извършени плащания - 480 броя с обща стойност на субсидията 32 242 151 лева.

Приоритет 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването“

Мярка 5.1. „Планове за производство и предлагане на пазара“ - извършени 2 броя плащания с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 121 523 лева.

Мярка 5.3. „Създаване на организации на производители, на асоциации от организации на производители или на междубраншови организации. Търсене на нови пазари и подобряване на условията за пускане на пазара на продукти от риболов и аквакултури“ - извършени плащания - 10 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 1 367 440 лева.

Мярка 5.3. „Мерки за предлагане на пазара - Украйна“ - извършени плащания - 219 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 18 817 596 лева.

Мярка 5.4. „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури“ - извършени плащания – 50 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 18 917 791 лева.

Мярка 5.4. „Подкрепа за преработвателни предприятия на продукти от риболов и аквакултури за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“ - извършени плащания - 35 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 2 650 962 лева.

Приоритет 6 „Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика“

Мярка 6.1. „Интегрирано морско наблюдение“ - извършени плащания - 4 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 2 959 680 лева.

Мярка 6.3. „Повишаване на знанията за състоянието на морската среда“ - извършени плащания - 10 броя с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 1 793 207 лева.

Приоритет 7 „Техническа помощ“

Извършени са 87 плащания с обща стойност на безвъзмездната финансова помощ 15 146 081 лева.

Таблица VII.7. Платени проекти по мерки от ПМДР 2014 - 2020 за периода 01.01.2025 г. – 30.06.2025 г. (лева)

Мярка	Брой проекти	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
1.8. Инвестиции за подобрене на инфраструктурата в рибарските пристанища, инвестиции за подобрене на кейови места за разтоварване. Изграждане или модернизацията на лодкостоянки	0	-6 362,40	-1 701,31	-4 661,09

Мярка	Брой проекти	Платена сума	Национално финансиране	Европейско финансиране
2.2. Продуктивни инвестиции в аквакултура	0	-33 183,76	-8 295,94	-24 887,82
4.2. Изпълнение на стратегиите за водено от общностите местно развитие	7	444 349,12	66 652,37	377 696,75
5.3. Мерки за предлагане на пазара - Украйна	1	91 236,96	22 809,24	68 427,72
5.4. Преработване на продуктите от риболов и аквакултури	0	-56 482,70	-14 120,67	-42 362,03
6.3. Повишаване на знанията за състоянието на морската среда	1	102 065,64	25 516,41	76 549,23
7.1. Техническа помощ	1	975 927,36	243 981,84	731 945,52
Общо:	10	1 517 550,22	334 841,94	1 182 708,28

Източник: ДФЗ

Мониторинг

Съгласно чл. 2 от Споразумението за делегиране на функции по прилагане на ПМДР 2014 - 2020 са извършени проверките за изпълнение на производствените програми на бенефициерите за използване на финансираните активи по предназначение, както и проверките за изпълнение на мониторинговите индикатори за резултат на проектите, попадащи в последна година на мониторинг през 2022 г. През 2023 г. на база риск анализ за административни проверки и проверки на място са избрани 204 проекта, попадащи в период на мониторинг след окончателно изплащане на безвъзмездната финансова помощ. Резултатите от проверките са обобщени и докладвани на УО на ПМДР.

3.2. Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021 - 2027 г. (ПМДРА)

През 2024 г. се засилва изпълнението на ПМДРА, като големият ангажиран ресурс в обявяваните процедури и краткият процес на оценка на постъпилите проектни предложения са предпоставка за своевременно постигане на финансовите ангажименти по ПМДРА. Изпълнението и отчитането на проектите са улеснени значително от въвеждането на опростени разходи.

През 2024 г. са отворени приеми по следните видове дейности:

- Преработване на продуктите от риболов и аквакултури;
- Събиране и обработване на данни за управление на рибарството и аквакултурите и за научни цели;
- Продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите;
- Окончателно преустановяване на риболовни дейности;
- Морско наблюдение;
- Предлагане на пазара;
- Планове за производство и предлагане на пазара;
- Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и лодкостоянките, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов.

Сключени са 32 договора по вид дейност, отворен за прием в предходната година - „Изграждане на капацитет и подготвителни действия в подкрепа на разработването и бъдещото изпълнение на стратегиите за Водено от общностите местно развитие“ на стойност 687 376 лева БФП. Сключен е и един договор по вид дейност „Събиране и обработване на данни за управление на рибарството и аквакултурите и за научни цели“.

Очаквани данни за 2025 г.

Таблица VII.8. Прогноза за плащанията по ПМДРА 2021 - 2027 г. за 2025 г. (лева)

Приоритети на Съюза	Видове дейности по приоритета	ЕФМДРА	Национално съфинансиране	Общо финансови средства
Приоритет 1 Насърчаване на устойчивото рибарство и на възстановяването и опазването на водните биологични ресурси	1.1.1 Подобряване на инфраструктурата на рибарските пристанища, рибните борси, местата на разтоварване и лодкостоянките, с цел да се улесни разтоварването и съхранението на нежелания улов	5 040 000,00	2 160 000,00	7 200 000,00
	1.3.2 Окончателно преустановяване на риболовни дейности	175 000,00	75 000,00	250 000,00
	1.4.1 Контрол и правоприлагане	6 300 000,00	2 700 000,00	9 000 000,00
	1.4.2 Събиране и обработване на данни за управление на рибарството и аквакултурите и за научни цели	1 612 580,52	691 105,94	2 303 686,46
Приоритет 2 Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури	2.1.1 Продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите	3 500 000,00	1 500 000,00	5 000 000,00
	2.1.2 Аквакултури, осигуряващи екологични услуги	700 000,00	300 000,00	1 000 000,00
	2.2.1 Преработка на продукти от риболов и аквакултури	6 650 000,00	2 850 000,00	9 500 000,00
	2.2.2 Предлагане на пазара	560 000,00	240 000,00	800 000,00
	2.2.3 Планове за производство и предлагане на пазара	82 530,00	35 370,00	117 900,00
Приоритет 3 Създаване на предпоставки за растеж на устойчивата синя икономика и стимулиране на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури, в крайбрежните и вътрешните райони	3.2 Изпълнение на стратегии за Водено от общностите местно развитие	168 000,00	72 000,00	240 000,00
Техническа помощ	Техническа помощ	1 330 000,00	570 000,00	1 900 000,00
Общ размер на договорените средства		26 118 110,52	11 193 475,94	37 311 586,46

Източник: МЗХ, дирекция „Морско дело и рибарство“

Таблица VII.9. Приеми по ПМДРА 2021 - 2027 г. през 2025 г. (лева)

№ по ред	Наименование на процедурата	Цели на предоставяната БФП по процедурата	Общ размер на БФП по процедурата	Дата на обявяване на процедурата	Краен срок за подаване на проектни предложения	Размер на БФП за проект	
						минимален	максимален

№ по ред	Наименование на процедурата	Цели на предоставяната БФП по процедурата	Общ размер на БФП по процедурата	Дата на обявяване на процедурата	Краен срок за подаване на проектни предложения	Размер на БФП за проект	
						минимален	максимален
Приоритет 1 Насърчаване на устойчивото рибарство и на възстановяването и опазването на водните биологични ресурси“							
1	Окончателно преустановяване на риболовни дейности	Подкрепата за окончателно преустановяване ще допринесе за адаптирането на риболовния флот към рибните запаси. Целта е да се постигне балансиран флот, който да експлоатира устойчиво наличните ресурси	3 500 000,00	2-ро тримесечие	60 дни от датата на обявяване на процедурата	неприложимо	съгласно методика
2	Подкрепа за подобряване на икономическия и социалния статус на операторите в риболова	Подкрепата е насочена за подпомагане подобрението на икономическото и социалното състояние на операторите от сектор Рибарство	1-ви прием -3 538 601 2-ри прием - 2 500 000	1-во тримесечие 4-то тримесечие	Първи срок 60 дни от датата на обявяване на процедурата Втори срок 30 дни след приключване на първия срок Трети срок 30 дни след приключване на втория срок	15 000,00	450 000,00
3	Специфично оборудване на риболовния кораб, дейности и иновации, целящи опазването на околната среда и на биоразнообразието	Подкрепата е насочена за подпомагане на операции свързани с подпомагане придобиването на специфично оборудване на риболовния кораб, дейности и иновации, целящи опазването на околната среда и на биоразнообразието	1-ви прием - 4 888 382,40 2-ри прием - 1 500 000	1-во тримесечие 4-то тримесечие	Първи срок 60 дни от датата на обявяване на процедурата Втори срок 30 дни след приключване на първия срок Трети срок 30 дни след приключване на втория срок	6 000,00	200 000,00
4	Защита на екологичното състояние на морската среда	Прилагането на дейностите ще допринесат за по-доброто управление или съхранение на морските биологични ресурси в синхрон със Стратегията за	2 235 200,00	3-то тримесечие	Първи срок 60 дни от датата на обявяване на процедурата Втори срок 60 дни след приключване на първия срок	20 000,00	800 000,00

№ по ред	Наименование на процедурата	Цели на предоставяната БФП по процедурата	Общ размер на БФП по процедурата	Дата на обявяване на процедурата	Краен срок за подаване на проектни предложения	Размер на БФП за проект	
						минимален	максимален
		биологичното разнообразие.					
Приоритет 2 Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури							
5	Аквакултури, предоставящи екологични услуги - сектор непродуктивни инвестиции в стопанствата, свързани с прилагане на преки консервационни действия за ограничаване на конфликта между рибоядните видове и аквакултурата; - сектор Компенсации за стопанства, попадащи в Натура 2000	Насърчаване на производството на аквакултури, осигуряващи високо равнище на опазване на околната среда, на здравето на животните и хуманното отношение към тях, както и на общественото здраве и безопасност;	1-ви прием - 4 920 000 2-ри прием - 6 563 340	1-во тримесечие 4-то тримесечие	Първи срок 90 дни от датата на обявяване на процедурата; Втори срок 60 дни след приключване на първия срок;	1. за сектор непродуктивни и инвестиции - 15 000 2. за сектор компенсации - неприложимо	1. за сектор непродуктивни и инвестиции - 200 000 2. за сектор компенсации - съгласно методика
6	Продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите	С реализирането на инвестициите ще се повиши конкурентоспособността и ще се постигне устойчив растеж на аквакултурите в България. Създадените работни места и повишаването на квалификацията на заетите ще подпомогнат икономическото развитие на сектора и на териториите свързани с него	20 000 000,00	3-то тримесечие	Първи срок 90 дни от датата на обявяване на процедурата; Втори срок 60 дни след приключване на първия срок; Трети срок 60 дни след приключване на втория срок;	30 000,00	до 1000 000,00
7	Продуктивни инвестиции и иновации в аквакултурите, сектор "Иновации в аквакултурите"	С реализирането на инвестициите ще се повиши конкурентоспособността и ще се постигне устойчив растеж на аквакултурите в България. Чрез въвеждането на иновации ще се улесни, развитието на биоикономиката и ще се постигнат	10 000 000,00	3-то тримесечие	90 дни от датата на обявяване на процедурата	30 000,00	неприложимо

№ по ред	Наименование на процедурата	Цели на предоставяната БФП по процедурата	Общ размер на БФП по процедурата	Дата на обявяване на процедурата	Краен срок за подаване на проектни предложения	Размер на БФП за проект	
						минимален	максимален
		принципите на кръговата икономика при производството на аквакултури.					
8	Преработка на продукти от риболов и аквакултури	Цели се създаване и модернизиране на преработвателните предприятия в страната, като се подобри тяхната енергийна ефективност и декарбонизация, което ще доведе до намаляване на негативното въздействие върху околната среда във връзка със Зеления преход	5 000 000,00	2-ро тримесечие	Първи срок 90 дни от датата на обявяване на процедурата; Втори срок 60 дни след приключване на първия срок; Трети срок 60 дни след приключване на втория срок.	30 000,00	до 2 000 000,00
9	Предлагане на пазара	Дейностите по популяризиране на местни продукти от риболов, аквакултури и преработка ще доведат до нарастване на консумацията в страната на българско производство. Провеждането на комуникационни кампании ще мотивира потребителите за информиран, здравословен избор на храна.	955 800,00	3-то тримесечие	90 дни от датата на обявяване на процедурата	неприложимо	955 800,00
Приоритет 3 Създаване на предпоставки за растеж на устойчивата синя икономика и стимулиране на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури, в крайбрежните и вътрешните райони							

№ по ред	Наименование на процедурата	Цели на предоставяната БФП по процедурата	Общ размер на БФП по процедурата	Дата на обявяване на процедурата	Краен срок за подаване на проектни предложения	Размер на БФП за проект	
						минимален	максимален
10	Изпълнение на стратегии за Водено от общностите местно развитие, вкл. текущи разходи и дейности за популяризиране на територията	Повишаване на качеството на живот на населението в общностите, зависими от рибарството и аквакултурите, чрез устойчива синяикономика, като се използват и укрепват екологичните, културните, социалните и човешките ресурси	46 772 789,36	1-во тримесечие	90 дни от датата на обявяване на процедурата	неприложимо	Макс. размер на допустимата БФП за една стратегия по ЕФМДРА: - За МИРГ, съставена от две общини – до 2 933 700 лв., от които до 25% за текущи разходи и популяризиране - За МИРГ, съставена от три и повече общини – до 3 911 600 лв., от които до 25% за текущи разходи и популяризиране Максимален размер на допустимата БФП за един проект по стратегия за ВОРМ е 391 160 лева.

Източник: МЗХ, дирекция „Морско дело и рибарство“

4. Обща политика в областта на рибарството

Общата политика в областта на рибарството (ОПОР) има за цел създаване на условия за устойчиво развитие на сектор Рибарство, включващ стопански и любителски риболов, аквакултури, търговия и преработка на продукти от риболов и аквакултури.

Един от елементите на ОПОР е Общата организация на пазарите (ООП) на продукти от риболов и аквакултури, която има за цел да защити производителите и да гарантира екологична устойчивост и икономическа жизнеспособност на пазара на продукти от риболов и аквакултури. Основен фактор за постигане на целите на ООП са организациите на производители на продукти от риболов и/или на продукти от аквакултури, асоциации на организации на производители и междубраншови организации в сектора на рибарството.

През 2024 г., във връзка с осъществяване на контрол върху професионалните организации в сектора на рибарството, признати по реда на Закона за рибарството и аквакултурите и Наредба № 7 от 2018 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на продукти от риболов и на продукти от аквакултури, асоциации на организации на производители и междубраншови организации в сектора на рибарството и за одобрение на планове за производство и предлагане на пазара, са извършени проверки за установяване на съответствието им с изискванията на нормативната уредба и за констатиране степента на изпълнение на Плановите за производство и предлагане на пазара на признатите организации на производители - сдружение „Черноморски изгрев“ и сдружение „Организация

на производителите Черноморска мида“. Постоянната комисия за признаване на организации на производители на продукти от риболов и/или на продукти от аквакултури, асоциации на организации на производители и междубраншови организации в сектора на рибарството и за осъществяване на контрол върху дейността извърши 8 проверки и проведе 4 заседания през 2024 г. Одобрен е План за производство и предлагане на пазара за 2024 г. на сдружение „Организация на производителите Черноморска мида“.

В изпълнение на изискванията на европейското законодателство и с цел предоставяне на достъпна и разбираема информация на потребителите относно предлаганите на пазара продукти от риболов и аквакултури през годината е актуализиран и допълнен националният списък с използваните търговски обозначения на продукти от риболов и аквакултури.

С цел опазване на популациите от риба и други водни организми, през 2024 г. са въведени редица ограничения и временни забрани за риболов в естествени и изкуствени водни обекти на територията на цялата страна. Създадени са условия за защита на рибите и другите водни организми в периода на тяхното размножаване. Въведени са мерки за регулиране ползването на рибните ресурси през тъмната част на денонощието и за извършване на заребяване в определени водоеми. За опазване на основните видове бели пясъчни миди, обект на стопански риболов, е въведено ограничение за улова им през пролетния размножителен максимум в периода 1 май – 7 юни 2024 г. С цел намаляване на въздействието на стопанския риболов върху структурата на дънни екосистеми в Черно море, е определена зона в българската акватория (зона „Бяла - Обзор“), в която е забранено използването на бийм трал за период от 2 години.

През 2024 г. е възложено управлението на рибните ресурси в язовирите Сопот, Горни Дъбник и Дъбника на сдружения за любителски риболов по чл. 11 от ЗРА. Съгласно процедурата, определена в Наредба № 22 от 10.12.2007 г. за реда за предоставяне управлението на рибните ресурси в изкуствени водни обекти - държавна собственост на сдружения за любителски риболов, сдруженията, на които е възложено управлението на рибния ресурс за любителски риболов, осъществяват контрол и охрана на язовирите, както и дейности, свързани с устойчивото управление на рибните ресурси, тяхното опазване и възстановяване. За целта, са определени минимални ежегодни нормативи за заребявания, при спазване на съществуващите приложими законодателни и административни изисквания за осъществяване на заребявания.

Във връзка с необходимостта от привеждане на Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА) в съответствие с последните изменения на европейското законодателство в системата за контрол в рибарството, през 2024 г. се работи активно по изготвяне на проект на Закон за изменение и допълнение на ЗРА. Освен това, промените са обусловени и от установени непълноти в регулирането на обществените отношения, свързани с осъществяването на стопански, любителски риболов и аквакултури, както и от необходимост от въвеждане на правни норми, създаващи условия за по-ефективно прилагане на ОПОР и ООП на продуктите от риболов и аквакултури на ЕС.

На проведената 47-а годишна среща на GFCM през 2024 г. са дискутирани редица теми, свързани с опазване на морските биологични ресурси, съответните рибарства и морските аквакултури в Средиземно и Черно море, касаещи основните заключения и съветите за управление, произтичащи от 10-ата сесия на Работната група за Черно море, 25-ата сесия на Научно-консултативния комитет по рибарство (SAC), 15-ата среща на Научно-консултативния комитет по аквакултури (CAQ) и 17-ата сесия на Комитета за съответствие (CoC). В резултат на дискусиите са предложени набор от препоръки и резолюции, адресиращи идентифицирани проблеми, заплахи или научни съвети. От съществено значение за България е приемането на препоръка относно многогодишния план за управление на риболова на калкан в Черно море (географска подзона 29). С цел стимулиране на сектора и възпиране на незаконния, недеklarиран и нерегулиран риболов е прието увеличение на общия допустим улов на калкан в Черно море (10% увеличение на квотата на ЕС) за следващите 4 години, като същевременно се работи за определяне на допълнителни технически мерки за смекчаване на прилова при риболов на калкан, събиране на данни за риболовното усилие и изхвърлянията в морето, както и за засилване на мерките за контрол. Одобрено е искането на ЕС за прехвърляне на неусвоеното от ЕС (България и Румъния) през 2023 г. количество квота за улов на калкан (за България в размер на 7,6 тона) към

риболовните възможности за 2025 г. Така общите риболовни възможности на България за улов на калкан през 2025 г. възлизат на 90,26 тона.

Други решения от съществен интерес за страната са приетите препоръки относно мерките за управление за устойчива експлоатация на цацата в Черно море, с която наред с другото, се приканва за оценка на климатичните въздействия върху вида, с цел предоставяне на по-пълни съвети при подготовка за дългосрочен план за управление, както и за мерките за управление за устойчивата експлоатация на рапана в Черно море (прилагане на преходни мерки, включващи замразяване на риболовния капацитет или риболовното усилие на кораби, извършващи риболов на рапан с бийм трал, както и оценка на стратегията за управление, установяване на изисквания към системата за наблюдение на риболовните кораби, разрешени кораби/водолази, риболовни дневници и пристанищни инспекции). Въведени са пълна забрана на морския улов на есетрови риби (*Acipenseridae*) в Черно море, както и подходящи мерки за мониторинг, контрол и наблюдение, кампании за повишаване на осведомеността и обучения за безопасно освобождаване на случайно уловени екземпляри. Действащите към момента мерки за черноморската бодлива акула се допълват със засилване на събирането на данни, провеждането на кампании за повишаване на осведомеността и безопасното освобождаване на екземпляри от вида, в случаите на прилов.

През 2024 г. МЗХ активно работи и участва в работните формати на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) във връзка с присъединяването на България към ОИСР. В рамките 134-тата сесия на Комитета по рибарство (COFI) на ОИСР в края на ноември 2024 г., е проведен технически преглед от ОИСР на съответствието на българското законодателство, политики и административни практики с правните инструменти на ОИСР в областта на риболова и аквакултурите и са представени резултатите от прегледа на присъединяването на страната ни към комитета. В резултат, прегледът на присъединяването на България към ОИСР в частта рибарство приключи успешно.

Във връзка с публикувания от ЕК през 2023 г. План за действие за опазване и възстановяване на морските екосистеми за устойчиво и издръжливо на сътресения рибарство (Морски план), част от пакета от мерки за подобряване на устойчивостта и издръжливостта на сектора на рибарството и аквакултурите в ЕС, България изготви национална Пътна карта за изпълнение на мерките и действията, предвидени в Морския план, разработена съвместно от МЗХ и МОСВ, в партньорство с експерти от публичния сектор в областта на рибарството и околната среда, както и представители на научни организации.

Планирани дейности през 2025 г.

През 2025 година е планирано:

- Определяне на рибностопански обекти, разрешени за извършване на любителски риболов през тъмната част на денонощието;
- Определяне на водни обекти за извършване на зарибяване, съгласно чл. 22а, ал. 5 от ЗРА;
- Въвеждане на забрана за извършване на риболов в рибностопански обекти по чл. 3, ал. 1, т. 1 и 2 от ЗРА през размножителния период на рибите;
- Въвеждане на временна забрана за извършване на улов на бели пясъчни миди;
- Одобряване на Годишни доклади за изпълнените дейности по Плановите за производство и предлагане на пазара на признатите организации на производители в сектора на риболова;
- Одобряване на нов План за производство и предлагане на пазара на сдружение „Организация на производителите Черноморска мида“;
- Извършване на проверка за установяване на съответствие с изискванията за признаване на междубрашови организации в сектора на организациите на АПРП БГ ФИШ;
- Участие в срещи с ЕК и GFCM, във връзка с приемането от GFCM на мерки за опазване и управление на стопански ценни видове, обект на риболов в Черно море, както и мерки с хоризонтален характер (контрол, събиране на данни и др.);
- Продължаване на дейностите по изготвяне на проект на ЗИД на ЗРА;

- Участие в 18-ото заседание на Комитета за съответствие на GFCM, 11-ата среща на Работната група за Черно море (WGBS) и 48-ата годишна среща на GFCM, с цел защита интересите на България при взимането на решения за управление на рибарството в Черно море;
- Предприемане на мерки за изпълнение на дейности от Пътната карта за изпълнение на План за действие на ЕС: Опазване и възстановяване на морските екосистеми за устойчиво и гъвкаво рибарство.

VIII. НАПРЕДЪК В ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДОКУМЕНТИ В ОБЛАСТТА НА АГРАРНАТА ПОЛИТИКА ОТ НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ПРЕЗ 2024 Г.

• **Националната програма за развитие България 2030** е основният стратегически документ, задаващ рамката от политики за развитие на аграрния отрасъл.

В рамките на **Приоритет 6 „Устойчиво селско стопанство“** на Програмата са формулирани подприоритети и области на въздействие, насочени към развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, който да гарантира продоволствената сигурност на страната.

По **Приоритет 9 „Местно развитие“** на Програмата са заложили подприоритети и области на въздействие, насочени към съхраняване на жизнеспособността и ускоряване на икономическото развитие на селските райони.

За постигане на поставените в Националната програма за развитие България 2030 цели в областта на селското стопанство, рибарството, горите и селските райони се залага комплекс от мерки и се наблюдава тяхното изпълнение в тригодишните планове за действие по Програмата. Използват се възможностите на различни инструменти - Програмата за развитие на селските райони 2020-2024 г., Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г., Механизма за възстановяване и устойчивост на ЕС, Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020 г., Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г. (данни за прилагането на тези инструменти са представени в подраздел IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ и подраздел VII. РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ, т. 3. Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г. и Програма за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г. на настоящия Доклад).

• **Обща стратегия за управление и развитие на хидромелиорациите и защита от вредното въздействие на водите**

В документа се очертава необходимостта от възстановяване на ефективен и ефикасен хидромелиоративен сектор като предпоставка за икономически жизнеспособно, конкурентно земеделие, устойчиво на въздействията от изменението на климата и осигуряващо защита от вредното въздействие на водите.

В изпълнение на целите на стратегията през 2024 г. се отчита напредък по отношение на изпълнението на инвестиции (финансирани по ПРСР 2014-2020 г.), свързани с реконструкция и модернизация на обекти от хидромелиоративния фонд, както и с проекти за ефективно използване на водите в земеделските стопанства. В процес на изпълнение са 27 проекта за рехабилитация на хидромелиоративни съоръжения за напояване и предпазване от вредното въздействие на водата.

През периода м. февруари - м. април 2025 г. е проведен прием по интервенция „Инвестиции в инфраструктура за напояване“ от СПРЗСР 2023-2027 г. в две направления - за сдружения за напояване и други частни доставчици и за „Напоителни системи“ ЕАД. Чрез подкрепа по интервенцията ще бъдат подпомогнати дейности, свързани с материални и нематериални инвестиции за реконструкция и модернизация на съществуващата инфраструктура за напояване, използвана само за селскостопански цели и разположена извън земеделските стопанства. Постъпили са общо 38 проектни предложения със стойност на заявената субсидия 248 339 307 лева, които са в процес на разглеждане и оценка.

По-конкретни данни за осъществените дейности в областта на хидромелиорациите и защита от вредното въздействие на водите през 2024 г. са изложени в подраздел V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО, т. 2. Хидромелиорации на Доклада.

- **Стратегия за цифровизация на земеделието и селските райони на Република България**

В изпълнение на Стратегията е изградена единна информационна система на електронни регистри за целите на специализираната администрация (ЕРСА) в министерството.

Със средства по ПРСР 2014-2020 г., НПВУ и СПРЗСР 2023-2027 г. се осъществяват мерки от Стратегията, насочени към технологична модернизация и цифровизация в земеделието.

По ПРСР 2014-2020 г. се стимулира повишаването на иновационния капацитет на сектор Земеделие чрез подкрепа на сътрудничеството между бизнеса и науката (осъществяване на научноизследователска дейност и иновации, партньорство за обмен и трансфер на иновации, развиване на инфраструктура за експериментиране и достъп до нея). Към края на 2024 г. по подмярка 16.1 "Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на Европейското партньорство за иновации" от ПРСР 2014-2020 г. се финансира изпълнението договори за финансова подкрепа на дейността на 24 оперативни групи.

Във връзка с ангажиментите на МЗХ по Националния план за възстановяване и устойчивост се изпълнява проект „Дигитализация на процесите от фермата до трапезата“. Инвестиционният проект, със срок на изпълнение 31 декември 2025 г., предвижда изграждане на Електронна информационна система в земеделието за обмен на данни между публичната администрация и икономическите субекти в сектора, която да осигури интегриране и съвместимост на данните от различни информационни системи, регистри и бази-данни, в и извън сектор Земеделие. Целта е цифровизиране и обединяване на информационните ресурси в земеделието, създаване на условия за проследяване на напредъка по изпълнението на целите на зелената сделка в областта на селското стопанство, оптимизиране на бизнес-средата и намаляване на административната тежест.

По проект „Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство“ от НПВУ са сключени 1 520 договора със земеделски производители за предоставяне на инвестиционна подкрепа в размер на 315 562 820 лева. Финансовата помощ е насочена към придобиването на активи от земеделските стопанства, допринасящи за тяхното ускорено техническо обновяване и широко навлизане в земеделската практика на дигитални иновации.

В периода м. декември 2024 г. - м. февруари 2025 г. е отворен прием по Интервенция II.Ж.1. „Подкрепа за оперативни групи в рамките на Европейското партньорство за иновации“ от СПРЗСР 2023-2027 г. за финансиране на първата стъпка при изпълнение на новаторски проекти - създаване на оперативна група. Постъпили са 118 заявления за подпомагане, които са в процедура по оценка. Съгласно индикативния годишен график за планираните приеми, в периода м. септември - м. ноември 2025 г. предстои провеждането на прием на заявления по втората стъпка – предоставяне на финансова помощ за функциониране на оперативна група.

Провеждат се обучения и консултации за развиване на цифровите умения и квалификация на заетите в селското стопанство. Осъществени са обучителни събития по теми, свързани с прецизно земеделие, системи за електронно управление на процеси, възможностите за използване на блокчейн технологии в земеделието.

- **Актуализиран Национален план за действие за устойчива употреба на пестициди в Република България (НПДУУП)**

Напредъкът в изпълнението на НПДУУП се отчита в ежегодно изготвяни Годишни доклади по наблюдението и контрола при прилагане на Актуализирания Национален план за действие за устойчива употреба на пестициди в Република България. Докладите се публикуват на интернет-страницата на Българската агенция по безопасност на храните.

Предстои отчитане на изпълнението на Плана за периода 2020-2024 г. и актуализиране му с въвеждане на количествени показатели за риска.

Данни за изпълнени дейности по Плана за 2024 г. се представени в подраздел V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО, т. 3. Растителна защита и фитосанитарен контрол на Аграрния доклад.

• Национална стратегия за развитие на лозарството и винарството в Република България 2005-2025 г.

В условията на членство в ЕС и прилагане на Общата селскостопанска политика развитието на подсектор Лозарство и винарство се стимулира чрез прилагането на Национални програми за подпомагане на лозаро-винарския сектор.

По Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор за периода 2008 – 2013 г. са реструктурирани 1 820 ха с винени лозя и са подобрени техники на управление на 5 574 ха.

С финансовата подкрепа по Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор за периода 2014-2018 г. са реструктурирани 3 715 ха с винени лозя и са подобрени техниките на управление на 2 930 ха лозови насаждения.

През 2023 г. приключи прилагането на Националната програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2019-2023 г. Изпълнението на предвидените в нея дейности допринесе за постигане на заложените индикатори за изпълнение на относимите мерки в НПР България 2030. За периода 2021-2023 г. са реструктурирани 4 578,9 ха винени лозя, което представлява 14,2% от площите с лозови насаждения в земеделските стопанствата през 2023 г. (32 178 ха), при заложена целева стойност от 8%.

През м. октомври 2023 г. стартира прилагането на интервенциите в лозаро-винарския сектор от СПРЗСР 2023-2027 г. За финансовата 2024 г. са сключени близо 200 договора за финансово подпомагане със стойност на одобрената финансова помощ в размер на 35 206 792 лева.

За финансовата 2025 г. постъпили над 220 заявления за финансова помощ. Към средата на 2025 г. са сключени 87 договора за финансова помощ, с одобрена субсидия, възлизаща на 26 530 579 лева.

Данни за състоянието на лозаро-винарския сектор през 2024 г. са представени в подраздел II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2024 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2025 Г., т. 2.5. Лозарство и винопроизводство на Доклада.

• Национална програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни 2021-2026 г.

Националната програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни в България е изготвена в съответствие с националните и европейски ангажменти за намаляване на разхищението на храни. Основната цел на програмата е да създаде и развие мерки и механизми за намаляване на загубата на храни в производствената, търговската и потребителската сфера, както и да насърчи даряването на храни.

В изпълнение на мерките от Програмата през 2024 г. са изготвени и са отпечатани информационни материали, свързани с поясняване на разликата между срок на годност и срок на минимална трайност на храните, правилното съхранение на храните в домакинството. Разработени са информационни материали, предназначени за ученици по темата за предотвратяване и намаляване на разхищението на храни.

• Национална програма за действие за принос към изпълнение на целите на Стратегията „От фермата до трапезата“ до 2030 г.

През 2024 г. Министерството на земеделието и храните изпълни включена в Компонент 6 „Устойчиво селско стопанство“ на НПВУ реформа „Актуализация на стратегическата рамка на аграрния сектор“. Нейната същност се състои в разработването на Национална програма за действие за принос към изпълнение на целите на Стратегията „От фермата до трапезата“ до 2030 г. Документът е одобрен с Решение на Министерския съвет №857/13.12.2024 г.

Програмата надгражда стратегическата рамка за управление на аграрния сектор, регламентирана в Националната програма за развитие България 2030. Тя очертава цели, мерки и дейности, насочени към опазване на климата, околната среда, биоразнообразието и природните ресурси в областта на селското стопанство за периода до 2030 г. в съответствие с приоритетите и целите на Стратегията „От фермата до трапезата“ на ЕС и Целите за устойчиво развитие на ООН.

Прилаганата аграрна политика допринася за поддържането на стабилни макропоказатели от отрасъла. Същевременно селското стопанство е поставено пред редица нарастващи през последните години предизвикателства - все по-видими прояви на екстремни метеорологични събития, които имат пряк отрицателен ефект върху селскостопанското производство, влошени международни отношения и външнополитическа нестабилност, неустойчивост на световните пазари на земеделски продукти, задълбочаващи се демографски проблеми. В тези условия във фокуса на политиката са по-доброто управление на рисковете и широкото навлизане в земеделската практика на нови технологични и цифрови решения, позволяващи производството на устойчиви продукти с по-малко ресурси. Акцент се поставя върху стабилизирането на доходите и засилването на пазарните позиции на земеделските производители, създаването на нови работни места и осигуряване на заетост в селските райони.

РАЗДЕЛ Б

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО ПРЕЗ 2026 Г.

Държавната политика в аграрния сектор е насочена към модернизация и повишаване на конкурентоспособността на българското селско стопанство, устойчиво развитие на рибарския и горския сектори, подобряване условията на труд и качеството на живот в селските райони, устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност по веригата за производство и доставка на храни. Основните предизвикателства в развитието на сектора включват необходимостта от подобряване на инфраструктурата за напояване, намаляване на административната тежест и засилване на дигитализацията. Борбата с климатичните рискове, включително суши, наводнения и градушки, изисква по-добро управление на водните ресурси и инвестиции в инфраструктура за напояване и защита на земеделската продукция. В горския сектор предизвикателство е мониторингът и защитата на горите от пожари и незаконни дейности. В сектора на рибарството приоритет е гарантирането на устойчива експлоатация на ресурсите и намаляването на незаконния риболов.

Приоритетите и целите на политиката в аграрния сектор и мерките за тяхното постигане през 2026 г., заложили в този раздел, са в съответствие с Програмата за управление на Република България за периода 2025-2029 г., както и с Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030. През 2026 г. ще се прилагат Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за периода 2023-2027 г. и Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г., в които са предвидени интервенции, финансирани от европейските земеделски и рибарски фондове. Ще се финализират дейностите по изпълнение на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, включващ инвестиции за повишаване на устойчивостта и конкурентоспособността на отрасъла и готовността му да посрещне предизвикателствата, свързани със зеления и цифровия преход.

ПРИОРИТЕТ 1: РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНО, ПАЗАРНООРИЕНТИРАНО И УСТОЙЧИВО НА КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ ЗЕМЕДЕЛИЕ

ЦЕЛ 1: ГАРАНТИРАНЕ НА СПРАВЕДЛИВИ И СТАБИЛНИ ДОХОДИ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ

МЕРКИ:

- Предоставяне на ежегодна подкрепа на земеделски стопани по линия на директните плащания.
- Използване на механизмите за подкрепа с държавни помощи за подобряване на социално-икономическата устойчивост на земеделските стопанства и насърчаване производството на качествена растениевъдна и животновъдна продукция

ЦЕЛ 2: МОДЕРНИЗИРАНИ И ТЕХНОЛОГИЧНО ОБНОВЕНИ СТОПАНСТВА И ПРЕДПРИЯТИЯ, УСКОРЕНО ВЪВЕЖДАНЕ НА ИНОВАЦИИ И ЦИФРОВИЗАЦИЯ

МЕРКИ:

- Стимулиране на инвестиционната активност на земеделските стопанства и предприятията за преработка/маркетинг на земеделска продукция чрез изпълнение на мерки за подкрепа по СПРЗСР
- Предоставяне на инвестиционна подкрепа по Националния план за възстановяване и устойчивост чрез проект „Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство“

ЦЕЛ 3: УКРЕПВАНЕ ПОЗИЦИИТЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНИ ПО ВЕРИГАТА НА ПРЕДЛАГАНЕ НА ХРАНИ

МЕРКИ:

- Насърчаване на сдружаването на земеделските стопани в групи и организации на производители чрез предоставяне на финансова подкрепа по СПРЗСР
- Прилагане на мерки за пазарна подкрепа чрез инструментите на СПРЗСР

ЦЕЛ 4: СЪЗДАВАНЕ НА ОПТИМАЛНИ УСЛОВИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕФЕКТИВНО ПОЛИВНО ЗЕМЕДЕЛИЕ И ПРЕВЕНЦИЯ НА РИСКА ОТ НАВОДНЕНИЯ, БЕДСТВИЯ И АВАРИИ

МЕРКИ:

- Възстановяване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване в Република България
- Предприемане на действията по изграждане на незавършените обекти от хидромелиоративната инфраструктура
- Възстановяване и модернизация на отводнителните помпени станции

ЦЕЛ 5: УВЕЛИЧАВАНЕ ПРОИЗВОДСТВОТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ, ПРОИЗВЕДЕНИ ПО БИОЛОГИЧЕН НАЧИН

МЕРКИ:

- Изпълнение на мерките и дейностите от Националния план за развитие на биологичното производство до 2030 г.
- Предоставяне на подкрепа за развитие на биологичното земеделие чрез мерки по СПРЗСР

ЦЕЛ 6: ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И КЛИМАТА

МЕРКИ:

- Насърчаване на земеделските стопани за прилагане на дейности, допринасящи за опазване на околната среда и биоразнообразието и за реализиране на инвестиции в производство и преработка, насочени към опазване на околната среда по СПРЗСР.

ЦЕЛ 7: ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ

МЕРКИ:

- Подобряване на ефективността на процесите по предоставянето на земи от Държавния поземлен фонд
- Подобряване на контрола върху ползването на земеделските земи и тяхното опазване
- Създаване на единна система за управление на земите от ДПФ

ЦЕЛ 8: СМЕКЧАВАНЕ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА РИСКОВЕТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ВЪРХУ ДЕЙНОСТТА И ДОХОДИТЕ НА ЗАЕТИТЕ В ОТРАСЪЛА

МЕРКИ:

- Прилагане на инструменти за подкрепа на земеделските стопани за превенция и управление на рисковете в селското стопанство с европейски и национални средства
- Разширяване и уплътняване на системата за противогоривна защита

ЦЕЛ 9: ПОДОБРЯВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА СИСТЕМАТА ЗА СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

МЕРКИ:

- Предоставяне на подкрепа за професионално обучение и повишаване на знанията и практическите умения на земеделските стопани
- Развитие и укрепване на Системата за знания и иновации в селското стопанство (AKIS) с помощта на интегрирани съветници и реализация на новаторски проекти

ЦЕЛ 10: РАЗВИТИЕ НА АГРАРНАТА НАУКА КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ИНОВАТИВНИ ПОЛИТИКИ В АГРАРНИЯ СЕКТОР

МЕРКИ:

- Създаване на нови научни продукти, свързани с устойчиво развитие на конкурентоспособно селско стопанство, опазване и ефективно използване на природните и генетични ресурси за смекчаване и адаптация към климатичните промени, прехода към биоикономика и кръгова икономика
- Продължаване на политиките по извършване на геномна оценка на високопродуктивните животни

ЦЕЛ 11: ПОВИШАВАНЕ ЗАЩИТАТА НА ЧОВЕШКОТО ЗДРАВЕ И ИНТЕРЕСИТЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ХРАНИТЕ

МЕРКИ:

- Подобряване на контрола по агрохранителната верига и предотвратяване на инциденти, свързани с храни
- Одобряване от Министерския съвет на проект на нов Закон за ветеринарномедицинската дейност и проект на нов Закон за съсловната организация на ветеринарните лекари
- Подобряване на контрола при употребата на ветеринарни лекарствени продукти
- Прилагане на високо ниво на контрол по отношение спазването на изискванията на законодателството и изпълнението на мерките, заложиени в Националната програма за профилактика, контрол, надзор на болести по животните и зоонози за периода 2025-2027 г. и актуализиране на мерките при необходимост в съответствие с епизоотологичната обстановка и приложимото законодателство
- Ограничаване употребата на продукти за растителна защита, които са тотални хербициди и продукти за растителна защита от първа професионална категория на употреба;
- Контрол на изпълнението на заложените в ревизирията Национален план за действие на Република България за устойчива употреба на пестициди цели за намаляване на рисковете и въздействието от употребата на пестициди
- Контрол на максимално допустимите граници на остатъчни вещества от пестициди в крайните растителни продукти
- Популяризиране прилагането на добрите практики за биосигурност във фамилните и малки животновъдни ферми и на добри практики сред производители и потребители на храни с цел предотвратяване на загубите на храни
- Модернизиране на системата за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти
- Реализиране на последователна политика за сътрудничество с браншовите организации в хранително-вкусовия сектор за разработване на стандарти, които целят повишаване на качеството на основни хранителни продукти
- Финализиране изпълнението на Националната програма за предотвратяване и намаляване на загубата на храни (2021 г.-2026 г.)

ЦЕЛ 12: ПОВИШАВАНЕ НА ЕФЕКТИВНОСТТА В ДЕЙНОСТТА НА ПУБЛИЧНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В ОТРАСЪЛА

МЕРКИ:

- Ефективно управление на едноличните търговски дружества в отрасъла и предприемане на действия за реструктурирането им

ЦЕЛ 13: СЪЗДАВАНЕ НА ДОБРА БИЗНЕС СРЕДА ЗА РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ И ПОДОБРЯВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ УСЛУГИ

МЕРКИ:

- Създаване и въвеждане на единна административна система за управление на земите с променено предназначение
- Въвеждане в експлоатация на Електронна информационна система в земеделието по инвестиция „Дигитализация на процесите от фермата до трапезата“ от Националния план за възстановяване и устойчивост
- Разширяване на електронните административни услуги
- Развитие на Интегрираната информационна система на БАБХ – ВетИС с цел повишаване информираността на стопаните и улесняване на тяхната дейност, подпомагане на ветеринарните лекари при изпълнение на Националната програма за профилактика, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите и отразяване на резултатите от тяхната практика

ПРИОРИТЕТ 2: МОБИЛИЗИРАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

ЦЕЛ 1: ДИВЕРСИФИКАЦИЯ НА ИКОНОМИКАТА НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА НА МЕСТНОТО НАСЕЛЕНИЕ

МЕРКИ:

- Изпълнение на интегрирани многосекторни стратегии за местно развитие, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени на основата на местните потребности и потенциал
- Насърчаване на инвестициите в неземеделски дейности чрез подкрепа по СПРЗСР

ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

МЕРКИ:

- Реализиране на инвестиции по СПРЗСР за изграждане и/или реконструкция на техническа инфраструктура, общинска пътна и улична мрежа, реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа и канализационна система
- Предоставяне на подкрепа за запазване на духовния и културния живот на населението в селските райони

ПРИОРИТЕТ 3: РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЖИЗНЕСПОСОБЕН СЕКТОР „РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ“

ЦЕЛ 1: ОПАЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА РИБНИТЕ РЕСУРСИ ВЪВ ВОДНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ

МЕРКИ:

- Въвеждане на мерки за опазване на рибните популации във водните обекти на територията на страната и за извършване на устойчив риболов
- Привеждане на националното законодателство в областта на рибарството в съответствие с последните изменения на системата за контрол в рибарството в ЕС

ЦЕЛ 2: ПОДОБРЯВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА И УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕКТОРА НА РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРИТЕ

МЕРКИ:

- Модернизиране на риболовния флот
- Насърчаване на инвестиционната активност и въвеждането на иновации в подсектор „Аквакултури“
- Стимулиране на модернизацията и въвеждането на иновации при преработката на продукти от риболов и аквакултури
- Осигуряване на безопасно, сигурно и устойчиво море чрез морско наблюдение и обмен на данни на европейско ниво
- Борба с незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов
- Насърчаване участието на местните общности в устойчивото развитие на крайбрежните и вътрешните рибарски райони

ПРИОРИТЕТ 4: РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ И ЖИЗНЕСПОСОБЕН ГОРСКИ СЕКТОР

ЦЕЛ 1: УСТОЙЧИВО СТОПАНИСВАНЕ НА ГОРИТЕ, ЗАПАЗВАНЕ И УВЕЛИЧАВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ И ПРИНОС КЪМ СМЕКЧАВАНЕ НА КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ

МЕРКИ:

- Одобряване от Министерския съвет на „Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода до 2030 г.“
- Повишаване на капацитета на държавните горски предприятия за борба с горските пожари
- Осигуряване на подкрепа за намаляване загубата на биологично разнообразие, опазване на горските местообитания и намаляване на незаконните дейности в горските територии, за предотвратяване на щети от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития, и за залесяване и възстановяване по СПРЗСР
- Осигуряване на подкрепа за изпълнение на екологични дейности за горите в Натура 2000, поддръжка на новосъздадени и възстановени гори, подобряване здравословното състояние и устойчивостта на горските екосистеми, първична преработка на дървесина и поддържане и подобряване на биоразнообразието в горски екосистеми по СПРЗСР

ЦЕЛ 2: ПОВИШАВАНЕ НА РОЛЯТА НА ГОРИТЕ В ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ НА СТРАНАТА

МЕРКИ:

- Извършване на текуща инвентаризация на 40 % от горските територии
- Поддържане на горите в добро здравословно състояние, възстановяване на пострадали горски територии чрез залесяване и подпомагане на естественото им възобновяване:
 - Изготвяне на прогноза за очаквани нападения от болести и вредители;
 - Своевременно издаване и прилагане на предписания за провеждане на санитарните и лесозащитни мероприятия и дейности.
- Устойчиво предлагане на дървесина за преработващата промишленост

ЦЕЛ 3: ГАРАНТИРАНЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И УЧАСТИЕТО НА ВСИЧКИ ОСНОВНИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ГОРСКИТЕ ПОЛИТИКИ

МЕРКИ:

- Визуализация на горите в съществуващата информационна среда чрез актуализиране на географския портал за горите

- Осигуряване на нива на достъп до изградената информационна система с цел осигуряване на по-активно участие на обществото и институциите по отношение контрола върху дейностите в горите
- Изготвяне на „Методика за извършване на национална горска инвентаризация“ и възлагане извършването на Национална горска инвентаризация
- Превенция и мерки за недопускане на незаконните дейности в горските територии:
 - Преглед и при необходимост актуализация на съществуващите споразумения за съвместна дейност с МВР, ИАРА, НАП, ГИТ, АПИ и др. институции за осъществяване на контрол и предотвратяване на незаконните действия в горските територии
 - Внедряване на модул към Информационната система (ИС) на Изпълнителна агенция по горите за разрешаване, контрол и проследяване на добива, търговията и транспорта на недървесните горски продукти
 - Мониторинг върху ползването на биомаса от горското стопанство за производството на енергия
 - Въвеждане на нов софтуер за обектите по чл. 206 от Закона за горите
- Разработване и стартиране на „Национална програма за горска педагогика“

За изпълнение на мерките и постигане на целите на аграрната политика през 2026 г. ще се използва съвкупност от инструменти за финансова подкрепа с европейски и национални средства.

По отношение на селското стопанство ще се прилагат интервенциите от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г., а развитието на рибарството и производството на аквакултури ще се подпомага чрез Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г.

Въпреки ограниченията на националния бюджет, устойчивото развитие на земеделието ще се насърчава и с национален ресурс – чрез схеми за преходна национална помощ, допълващи подкрепата с европейски средства за директно подпомагане, и държавни помощи.

През 2026 г. приключва изпълнението на проектите, които се финансират със средства от Националния план за възстановяване и устойчивост, свързани с инвестиции в дейности, осигуряващи опазване на компонентите на околната среда и смекчаване на последиците от климатичните промени, въвеждане на иновативни производствени и цифрови технологии, електронизация на процесите в отрасъла и комуникацията между администрацията и бизнеса.

За подкрепа на аграрния отрасъл през 2026 г. ще бъдат необходими средства в размер на 4 233,8 млн. лева (2 164,7 млн. евро), в това число:

- За директни плащания - 1 645,9 млн. лева (841,5 млн. евро) за финансова година.
- За пазарни мерки – 170,7 млн. лева (87,3 млн. евро) за финансова година.
- За преходна национална помощ – 96,4 млн. лева (49,3 млн. евро) за финансова година.
- За държавни помощи (в т. ч. по схеми за данъчни облекчения) – 750 млн. лева (383,5 млн. евро). При необходимост и при наличие на финансова възможност може да бъде предоставен и допълнителен финансов ресурс.
- За плащания по интервенции от Стратегическия план по ОСП, финансирани от ЕЗФРСР – 1 379,7 млн. лева (705,4 млн. евро).
- За прилагане на мерки в подкрепа на рибарството и аквакултурите – 53,8 млн. лева (27,5 млн. евро).
- За изпълнение на дейности по НПВУ – 137,3 млн. лева (70,2 млн. евро) с ДДС.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

БРУТНА И КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО ЗА 2024 Г. (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ)

(млн. лв.)

Код	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработено от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби - общо	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
										в рамките на страната		извън страната					
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в отрасъла	извън отрасъла						
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
01	Зърнени култури	3 513,0	2,0	1 397,6	93,3	62,0	6,2	9,0	7,4	231,3	3 362,0	52,2	3 645,3		1 085,4	-312,1	3 411,5
01.1	Пшеница и лимец	2 481,1	1,0	833,3	79,4	22,6	0,7	0,9	4,0	52,4	2 470,7	19,4	2 542,5		663,3	-169,9	2 400,0
01.1/1	Мека пшеница	2 436,3	1,0	821,8	78,1	22,3	0,7	0,9	3,8	46,4	2 429,5	17,8	2 493,7		657,6	-164,2	2 356,5
01.1/2	Твърда пшеница	44,8		11,5	1,3	0,3			0,2	6,0	41,2	1,6	48,8		5,7	-5,7	43,5
01.2	Ръж	5,0	0,2	3,0	0,6	1,6				1,0	2,3		3,3		2,3	-0,7	4,2
01.3	Ечемик	337,8	0,3	41,0	8,8	10,6	0,5	0,7	0,9	41,0	277,1	11,9	330,0		27,0	-14,0	328,2
01.4	Овес и зърнени смеси	19,6		7,4	1,0	1,0	0,1	0,4	0,1	4,3	8,7	0,2	13,2		11,2	3,8	18,5
01.5	Царевица за зърно	565,9	0,5	445,5	0,9	19,6	0,9	1,5	1,0	125,7	541,4	17,5	684,6		302,4	-143,1	563,6
01.6	Ориз	73,1		47,5	1,6		3,9	5,1	0,6	0,4	38,7	3,2	42,2		67,2	19,7	67,6
01.7	Други зърнени	30,5		19,9	1,0	6,6	0,1	0,4	0,8	6,5	23,1		29,5		12,0	-7,9	29,4
02	Технически култури	1 733,0	2,0	643,0	5,1	6,8	2,7	21,1	10,7	181,4	1 613,7	1,3	1 796,5		531,1	-111,8	1 723,2
02.1	Маслодайни семена	1 552,2	1,4	588,1	1,9	3,6	1,0	0,4	3,5	153,4	1 483,9	0,9	1 638,2		490,3	-97,7	1 547,9
02.1/1	Рапица и репица	136,0		8,6	0,3		0,1			17,4	119,4	0,1	136,9		7,3	-1,3	135,6
02.1/2	Слънчоглед	1 405,5	1,4	571,8	1,4	3,5	0,7	0,4	3,5	136,0	1 354,2	0,5	1 490,7		475,7	-96,1	1 402,0
02.1/3	Соя	0,6		4,4	0,1	0,1					1,8		1,9		2,9	-1,4	0,5
02.1/4	Други маслодайни култури	10,1		3,3	0,1		0,2				8,3	0,3	8,7		4,4	1,1	9,8
02.2	Протеинодайни култури	38,4	0,5	14,6	2,6	3,1	0,3		0,1	3,0	24,7	0,1	27,8		18,6	4,0	35,0
02.3	Тютюн	34,8		17,7				1,5	4,5	16,9	19,8		36,8		9,7	-8,0	34,8
02.4	Захарно цвекло																
02.5	Други технически	107,6	0,1	22,6	0,6	0,1	1,4	19,2	2,6	8,1	85,3	0,3	93,7		12,5	-10,1	105,5
02.5/1	Влакнодайни култури	1,4								0,1	1,0	0,3	1,4				1,4
02.5/2	Хмел	1,0		1,0							1,6		1,6		0,4	-0,6	1,0
02.5/3	Други технически култури	105,2	0,1	21,6	0,6	0,1	1,4	19,2	2,6	8,0	82,7		90,7		12,1	-9,5	103,1
03	Фуражни култури	205,3	0,2	90,8	0,7	101,3	5,6	5,3	0,1	28,6	73,4		102,0		80,9	-9,8	198,8
03.1	Царевица за силаж	59,0	0,1	24,1		27,5	1,5	2,0		10,4	13,0		23,4		28,6	4,6	57,4
03.2	Кореноплодни фуражи																
03.3	Други фуражни култури	146,3	0,1	66,7	0,7	73,8	4,1	3,3	0,1	18,2	60,4		78,6		52,3	-14,4	141,4
04	Зеленчуци	529,4	0,3	18,5	0,4	1,5	1,5	1,9	0,5	70,2	385,3	10,7	466,2	59,5	16,1	-2,5	527,2
04.1	Пресни зеленчуци	439,6	0,1	3,8	0,4	0,4		1,9	0,1	64,4	369,2	4,1	437,7		2,8	-1,0	439,1
04.1/2	Домати	130,6						0,1		12,2	118,3		130,5				130,6
04.1/3	Други пресни зеленчуци	309,0	0,1	3,8	0,4	0,4		1,8	0,1	52,2	250,9	4,1	307,2		2,8	-1,0	308,5
04.2	Разсадници и цветя	89,8	0,2	14,7		1,1	1,5		0,4	5,8	16,1	6,6	28,5	59,5	13,3	-1,5	88,1
04.2/1	Разсадници	16,8	0,2	7,4			1,5		0,3	5,8	7,1	5,2	18,1		4,1	-3,3	15,1
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	13,5		7,3		1,1					9,0	1,4	10,5		9,2	1,8	13,5
04.2/3	Създаване и отглеждане	59,5												59,5			59,5
05	Картофи	75,7		15,6	1,2				0,4	23,2	49,2	2,7	75,1		14,6	-1,1	74,5
06	Плодове	343,9	0,1	7,9			0,6	20,4	2,2	40,5	257,2	14,4	311,8		16,7	8,8	343,2
06.1	Пресни плодове	236,1		7,9			0,4	6,2	0,6	26,4	179,8	14,0	220,1		16,7	8,8	235,7

Код	Продукти	Текущи цени															
		Брутна	Загуби	Начални	Употребено в единицата			Преработено от	Самопотребление	Продажби			Продажби	Производство	Крайни	Промяна	Крайна
06.1/1	Ябълки	23,5		3,4			0,3	1,8	0,4	2,0	17,2	0,6	19,7		4,7	1,2	23,2
06.1/2	Круши	2,5		0,3				0,1	0,1	0,4	1,8	0,4	2,6			-0,2	2,5
06.1/3	Праскови	17,0								0,1	16,6	0,3	17,0				17,0
06.1/4	Други пресни плодове	193,1		4,2			0,1	4,3	0,1	23,9	144,2	12,7	180,8		12,0	7,8	193,0
06.4	Грозде-всичко	107,8	0,1				0,2	14,2	1,6	14,1	77,4	0,4	91,7				107,5
06.4/1	Десертно грозде	12,8						0,1		0,6	12,1	0,1	12,7				12,8
06.4/2	Друго грозде	95,0	0,1				0,2	14,1	1,6	13,5	65,3	0,3	79,0				94,7
07	Вино																
07.1	Трапезно вино																
09	Други растениевъдни култури	56,4		14,5	3,4				0,4	10,1	43,2	0,1	53,4		13,7	-0,8	53,0
09.2	Семена	56,4		14,5	3,4				0,4	10,1	43,2	0,1	53,4		13,7	-0,8	53,0
09.3	Други растениевъдни продукти																
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	6 456,7	4,6	2 187,9	104,1	171,6	16,6	57,7	21,7	585,3	5 784,0	81,4	6 450,3	59,5	1 758,5	-429,3	6 331,4
11	Селскостопански животни	1 243,5		427,8				34,4			1 081,1	38,2	1 119,3	94,5	423,1	-4,5	1 243,5
11.1	Едър рогат добитък	190,8		257,3				2,7			119,7		119,7	65,8	259,9	2,7	190,8
11.2	Свине	478,8		46,4				19,6			412,1	38,2	450,3	5,1	50,2	3,8	478,8
11.3	Коне																
11.4	Овце и кози	168,5		58,2				8,0			143,3		143,3	23,6	51,8	-6,4	168,5
11.5	Птици	405,4		65,9				4,1			406,0		406,0		61,2	-4,6	405,4
11.6	Други животни																
12	Продукти от животновъдството	1 097,8		124,0		25,3	44,7	29,5	20,2	103,9	910,5	47,2	1 061,7		40,4	-83,7	1 027,8
12.1	Мляко	693,0				22,2		27,3	5,4	43,4	594,7		638,1				670,8
12.2	Яйца	303,4		7,9			26,7	1,8	7,6	38,1	182,4	47,2	267,8		7,4	-0,6	276,7
12.3	Други продукти от животновъдството	101,4		116,1		3,1	18,0	0,4	7,2	22,4	133,4		155,8		33,0	-83,1	80,3
12.3/1	Непрана вълна	1,3								0,2	1,1		1,3				1,3
12.3/2	Копринени пашкули																
12.3/3	Други продукти от животновъдството	100,1		116,1		3,1	18,0	0,4	7,2	22,2	132,2		154,5		33,0	-83,1	79,0
13	Продукция от животновъдството (11+12)	2 341,3		551,8		25,3	44,7	63,9	20,2	103,9	1 991,6	85,4	2 181,0	94,5	463,5	-88,2	2 271,3
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	8 798,0	4,6	2 739,7	104,1	196,9	61,3	121,6	41,9	689,2	7 775,6	166,8	8 631,3	154,0	2 222,0	-517,5	8 602,7
15	Продукция на селскостопански услуги	547,8									547,8		547,8				547,8
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	9 345,8	4,6	2 739,7	104,1	196,9	61,3	121,6	41,9	689,2	8 323,4	166,8	9 179,1	154,0	2 222,0	-517,5	9 150,5
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	298,1							298,1								298,1
17.1	Преработка на селскостопански продукти	298,1							298,1								298,1

Код	Продукти	Текущи цени															
		Брутна	Загуби	Начални	Употребено в единицата			Преработено от	Самопотребление	Продажби			Продажби	Производство	Крайни	Промяна	Крайна
17.1/1	- зърнени	15,4							15,4								15,4
17.1/2	- зеленчуци	34,6							34,6								34,6
17.1/3	- плодове	21,9							21,9								21,9
17.1/4	- вино	38,5							38,5								38,5
17.1/5	- животни	60,4							60,4								60,4
17.1/6	- животински продукти	121,9							121,9								121,9
17.1/6/1	- мляко	121,9							121,9								121,9
17.1/7	- друга	5,4							5,4								5,4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности																
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	9 643,9	4,6	2 739,7	104,1	196,9	61,3	121,6	340,0	689,2	8 323,4	166,8	9 179,1	154,0	2 222,0	-517,5	9 448,6

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

СТОЙНОСТ НА БРУТНАТА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНАТА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ОТ ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ЦЕНИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛ) ЗА ПЕРИОДА 2022 – 2024 Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2022	Коефициент на изменение	2023	Коефициент на изменение	2024
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	5 644,7	-25,5	4 203,0	-16,4	3 513,0
01.1	Пшеница и лимец	3 785,6	-27,3	2 751,5	-9,8	2 481,1
01.1/1	Мека пшеница	3 747,1	-27,6	2 713,4	-10,2	2 436,3
01.1/2	Твърда пшеница	38,5	-1,0	38,1	17,6	44,8
01.2	Ръж	9,9	-42,4	5,7	-12,3	5,0
01.3	Ечемик	341,2	-14,7	291,2	16,0	337,8
01.4	Овес и зърнени смеси	13,8	-3,6	13,3	47,4	19,6
01.5	Царевица за зърно	1 408,7	-28,6	1 006,4	-43,8	565,9
01.6	Ориз	53,0	53,6	81,4	-10,2	73,1
01.7	Други зърнени	32,5	64,6	53,5	-43,0	30,5
02	Технически култури	2 974,4	-40,7	1 763,5	-1,7	1 733,0
02.1	Маслодайни семена	2 784,8	-42,7	1 594,5	-2,7	1 552,2
02.1/1	Рапица и репица	340,4	-53,5	158,3	-14,1	136,0
02.1/2	Слънчоглед	2 429,0	-41,5	1 420,3	-1,0	1 405,5
02.1/3	Соя	12,9	-51,2	6,3	-90,5	0,6
02.1/4	Други маслодайни култури	2,5	284,0	9,6	5,2	10,1
02.2	Протеинодайни култури	28,9	-6,2	27,1	41,7	38,4
02.3	Тютюн	26,2	33,2	34,9	-0,3	34,8
02.4	Захарно цвекло					
02.5	Други технически	134,5	-20,4	107,0	0,6	107,6
02.5/1	Влакнодайни култури	1,3	30,8	1,7	-17,6	1,4
02.5/2	Хмел	1,3	-23,1	1,0	0,0	1,0
02.5/3	Други технически култури	131,9	-20,9	104,3	0,9	105,2
03	Фуражни култури	206,7	9,9	227,2	-9,6	205,3
03.1	Царевица за силаж	68,9	5,4	72,6	-18,7	59,0
03.2	Кореноплодни фуражи	0,1	-100,0	0,0		0,0
03.3	Други фуражни култури	137,7	12,3	154,6	-5,4	146,3
04	Зеленчуци	485,1	2,8	498,7	6,2	529,4
04.1	Пресни зеленчуци	370,1	8,6	402,1	9,3	439,6
04.1/2	Домати	126,7	1,3	128,4	1,7	130,6
04.1/3	Други пресни зеленчуци	243,4	12,4	273,7	12,9	309,0
04.2	Разсадници и цветя	115,0	-16,0	96,6	-7,0	89,8
04.2/1	Разсадници	10,9	66,1	18,1	-7,2	16,8
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	19,2	-9,9	17,3	-22,0	13,5
04.2/3	Създаване и отглеждане	84,9	-27,9	61,2	-2,8	59,5
05	Картофи	89,5	-13,3	77,6	-2,4	75,7
06	Плодове	347,1	-9,1	315,4	9,0	343,9
06.1	Пресни плодове	240,4	-12,7	209,8	12,5	236,1
06.1/1	Ябълки	28,2	-23,0	21,7	8,3	23,5
06.1/2	Круши	2,6	-23,1	2,0	25,0	2,5
06.1/3	Граскови	23,2	-59,5	9,4	80,9	17,0
06.1/4	Други пресни плодове	186,4	-5,2	176,7	9,3	193,1
06.4	Грозде-всичко	106,7	-1,0	105,6	2,1	107,8
06.4/1	Десертно грозде	14,1	1,4	14,3	-10,5	12,8
06.4/2	Друго грозде	92,6	-1,4	91,3	4,1	95,0
07	Вино					
07.1	Трапезно вино					
09	Други растениевъдни култури	48,6	8,0	52,5	7,4	56,4
09.2	Семена	48,6	8,0	52,5	7,4	56,4
09.3	Други растениевъдни продукти					
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	9 796,1	-27,1	7 137,9	-9,5	6 456,7
11	Селскостопански животни	1 076,6	18,7	1 277,6	-2,7	1 243,5
11.1	Едър рогат добитък	201,4	-11,9	177,4	7,6	190,8
11.2	Свине	351,5	36,4	479,4	-0,1	478,8
11.3	Коне					
11.4	Овце и кози	154,0	19,4	183,9	-8,4	168,5
11.5	Птици	369,7	18,2	436,9	-7,2	405,4
11.6	Други животни					
12	Продукти от животновъдството	1 241,0	-0,6	1 233,7	-11,0	1 097,8
12.1	Мляко	789,7	-9,8	712,2	-2,7	693,0
12.2	Яйца	318,6	24,6	397,0	-23,6	303,4
12.3	Други продукти от животновъдството	132,7	-6,2	124,5	-18,6	101,4

Код	Продукти	2022	Коефициент на изменение	2023	Коефициент на изменение	2024
12.3/1	Непрана вълна	1,5	-6,7	1,4	-7,1	1,3
12.3/2	Копринени пашкули					
12.3/3	Други продукти от животновъдството	131,2	-6,2	123,1	-18,7	100,1
13	Продукция от животновъдството (11+12)	2 317,6	8,4	2 511,3	-6,8	2 341,3
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	12 113,7	-20,3	9 649,2	-8,8	8 798,0
15	Продукция на селскостопански услуги	595,3	0,1	595,7	-8,0	547,8
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	12 709,0	-19,4	10 244,9	-8,8	9 345,8
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	273,2	9,4	299,0	-0,3	298,1
17.1	Преработка на селскостопански продукти	273,2	9,4	299,0	-0,3	298,1
17.1/1	- зърнени	83,0	-86,4	11,3	36,3	15,4
17.1/2	- зеленчуци	27,3	85,0	50,5	-31,5	34,6
17.1/3	- плодове	18,1	0,0	18,1	21,0	21,9
17.1/4	- вино	41,1	1,9	41,9	-8,1	38,5
17.1/5	- животни	77,1	-15,4	65,2	-7,4	60,4
17.1/6	- животински продукти	18,4	471,2	105,1	16,0	121,9
17.1/6/1	- мляко	18,4	471,2	105,1	16,0	121,9
17.1/7	- друга	8,2	-15,9	6,9	-21,7	5,4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности					
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	12 982,2	-18,8	10 543,9	-8,5	9 643,9
19	Междинно потребление	7 322,8	-10,2	6 574,6	-10,3	5 896,1
	Загуби	13,9	-64,7	4,9	-6,1	4,6
19.01	Семена и посадъчен материал	508,0	-4,9	483,2	3,3	499,0
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	49,0	39,2	68,2	5,0	71,6
19.01/2	закупено извън сектора	276,8	13,0	312,7	3,4	323,2
	произведено и потребено в самото стопанство	182,2	-43,9	102,3	1,9	104,2
19.02	Горива и масла	1 305,7	-10,3	1 171,5	-10,3	1 051,0
19.02/1	- електричество	125,7	5,9	133,1	-6,5	124,5
19.02/2	- газ	48,1	-6,2	45,1	-9,8	40,7
19.02/3	- други горива	1 126,7	-12,5	985,9	-11,0	877,6
19.02/4	- други	5,2	42,3	7,4	10,8	8,2
19.03	Торове и почвени подобрители	1 412,7	-18,4	1 152,7	-17,6	950,1
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	26,5	52,1	40,3	-33,3	26,9
19.03/2	закупено извън сектора	1 386,2	-19,8	1 112,4	-17,0	923,2
19.04	Продукти за растителна защита и пестициди	511,8	0,4	513,8	-1,5	506,1
19.05	Ветеринарни разходи	221,6	-27,1	161,6	-24,5	122,0
19.06	Фуражни добавки	1 479,3	-8,7	1 351,0	-10,9	1 203,8
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	534,9	1,0	540,1	-9,8	487,0
19.06/2	закупено извън сектора	612,0	1,0	618,3	-11,8	545,1
19.06/3	произведено и потребено в самото стопанство	332,4	-42,1	192,6	-10,9	171,7
	Фуражни добавки, невключени в крайната продукция	49,9	-31,3	34,3	-26,5	25,2
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	415,5	-8,7	379,4	-8,4	347,5
19.08	Поддръжка на сгради	176,8	-12,4	154,8	-9,8	139,6
19.09	Селскостопански услуги	595,3	0,1	595,7	-8,0	547,8
19.10	ФИЗИМ	68,8	-26,5	50,6	6,1	53,7
19.11	Други стоки и услуги	563,5	-7,5	521,1	-14,5	445,7
	доставено от други селскостопански предприятия	137,7	-17,1	114,2	-9,2	103,7
	закупено извън сектора	337,7	-7,8	311,2	-9,8	280,7
	произведено и потребено в самото стопанство	88,1	8,6	95,7	-35,9	61,3
20	Брутна добавена стойност по цени на производител (18-19)	5 659,4	-29,9	3 969,3	-5,6	3 747,8

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ФАКТОРНИ РАЗХОДИ, ДРУГИ СУБСИДИИ И ДАНЪЦИ ЗА 2024 ГОДИНА

(млн. лв.)

Елементи на междинното потребление	За създаване на брутната продукция по цени на производител	За създаване на крайната продукция по базисни цени	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
а	1	2	3	4	5
Загуби	4,6		4,6		
Семена и посадъчен материал	499,0	394,8	104,2	71,6	323,2
Горива и масла	1 051,0	1 051,0			1 051,0
- електричество	124,5	124,5			124,5
- газ	40,7	40,7			40,7
- други горива	877,6	877,6			877,6
- други	8,2	8,2			8,2
Торове и почвени подобрители	950,1	950,1		26,9	923,2
Продукти за растителна защита и пестициди	506,1	506,1			506,1
Ветеринарни разходи	122,0	122,0			122,0
Фуражни добавки	1 203,8	1 203,8	171,7	487,0	545,1
Фуражни добавки, невключени в крайната продукция	25,2		25,2		
Поддръжка и ремонт	487,1	487,1			487,1
- поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	347,5	347,5			347,5
- поддръжка на сгради	139,6	139,6			139,6
Селскостопански услуги	547,8	547,8			547,8
ФИЗИМ	53,7	53,7			53,7
Други стоки и услуги	445,7	384,4	61,3	103,7	280,7
Междинно потребление	5 896,1	5 700,8	367,0	689,2	4 839,9
Потребление на основен капитал	1 232,2	1 232,2			1 232,2
- оборудване	990,2	990,2			990,2
- сгради	108,8	108,8			108,8
- създаване и отглеждане	19,5	19,5			19,5
- други	113,7	113,7			113,7
Компенсации на наетите	1 822,9	1 822,9			1 822,9
Други данъци върху производството	28,0	28,0			28,0
Други субсидии върху производството	2 466,1	2 466,1			2 466,1
Аренда	2 312,7	2 312,7			2 312,7
Платени лихви	187,2	187,2			187,2
Получени лихви	87,4	87,4			87,4

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

СТОЙНОСТ НА КРАЙНАТА ПРОДУКЦИЯ, БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД В ОТРАСЪЛ СЕЛСКО СТОПАНСТВО (ПО ТЕКУЩИ БАЗИСНИ ЦЕНИ) ЗА ПЕРИОДА 2022 – 2024 Г.

(млн. лв.)

Код	Продукти	2022	Коефициент на изменение	2023	Коефициент на изменение	2024
а	б	1	2	3	4	5
01	Зърнени култури	5 485,4	-25,2	4 104,0	-16,9	3 411,5
01.1	Пшеница и лимец	3 644,8	-26,8	2 667,7	-10,0	2 400,0
01.1/1	Мека пшеница	3 607,4	-27,1	2 630,6	-10,4	2 356,5
01.1/2	Твърда пшеница	37,4	-0,8	37,1	17,3	43,5
01.2	Ръж	9,7	-45,4	5,3	-20,8	4,2
01.3	Ечемик	328,7	-13,9	283,1	15,9	328,2
01.4	Овес и зърнени смески	13,1	-4,6	12,5	48,0	18,5
01.5	Царевица за зърно	1 405,9	-28,6	1 003,7	-43,8	563,6
01.6	Ориз	51,3	56,1	80,1	-15,6	67,6
01.7	Други зърнени	31,9	61,8	51,6	-43,0	29,4
02	Технически култури	2 971,0	-40,0	1 783,8	-1,4	1 758,0
02.1	Маслодайни семена	2 754,2	-42,3	1 589,6	-2,6	1 547,9
02.1/1	Рапица и репица	316,3	-50,1	157,8	-14,1	135,6
02.1/2	Слънчоглед	2 422,9	-41,5	1 416,3	-1,0	1 402,0
02.1/3	Соя	12,6	-50,8	6,2	-91,9	0,5
02.1/4	Други маслодайни култури	2,4	287,5	9,3	5,4	9,8
02.2	Протеинодайни култури	56,3	-0,5	56,0	19,1	66,7
02.3	Тютюн	26,2	32,4	34,7	0,3	34,8
02.4	Захарно цвекло					
02.5	Други технически	134,3	-22,9	103,5	4,9	108,6
02.5/1	Влакнодайни култури	3,3	6,1	3,5	28,6	4,5
02.5/2	Хмел	1,3	-23,1	1,0		1,0
02.5/3	Други технически култури	129,7	-23,7	99,0	4,1	103,1
03	Фуражни култури	205,5	7,7	221,4	-10,2	198,8
03.1	Царевица за силаж	68,4	4,7	71,6	-19,8	57,4
03.2	Кореноплодни фуражи	0,1	-100,0			
03.3	Други фуражни култури	137,0	9,3	149,8	-5,6	141,4
04	Зеленчуци	512,5	3,9	532,6	5,0	559,2
04.1	Пресни зеленчуци	397,5	9,8	436,6	7,9	471,1
04.1/2	Домати	135,1	2,2	138,1	2,0	140,8
04.1/3	Други пресни зеленчуци	262,4	13,8	298,5	10,7	330,3
04.2	Разсадници и Цвета	115,0	-16,5	96,0	-8,2	88,1
04.2/1	Разсадници	10,9	60,6	17,5	-13,7	15,1
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	19,2	-9,9	17,3	-22,0	13,5
04.2/3	Създаване и отглеждане	84,9	-27,9	61,2	-2,8	59,5
05	Картофи	97,7	-22,6	75,6	-0,5	75,2
06	Плодове	386,4	-8,0	355,4	10,3	391,9
06.1	Пресни плодове	278,3	-10,4	249,3	11,4	277,8
06.1/1	Ябълки	32,5	-19,4	26,2	-6,9	24,4
06.1/2	Круши	3,3	-15,2	2,8		2,8
06.1/3	Праскови	27,1	-53,1	12,7	41,7	18,0
06.1/4	Други пресни плодове	215,4	-3,6	207,6	12,0	232,6
06.4	Грозде-всичко	108,1	-1,9	106,1	7,5	114,1

Код	Продукти	2022	Коефициент на изменение	2023	Коефициент на изменение	2024
06.4/1	Десертно грозде	15,5	1,3	15,7	23,6	19,4
06.4/2	Друго грозде	92,6	-2,4	90,4	4,8	94,7
07	Вино					
07.1	Трапезно вино					
09	Други растениевъдни култури	41,3	25,2	51,7	2,5	53,0
09.2	Семена	41,3	25,2	51,7	2,5	53,0
09.3	Други растениевъдни продукти					
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	9 699,8	-26,6	7 124,5	-9,5	6 447,6
11	Селскостопански животни	1 151,0	18,4	1 362,5	-2,3	1 331,5
11.1	Едър рогат добитък	227,5	-4,7	216,8	8,0	234,1
11.2	Свине	351,5	36,4	479,4	-0,1	478,8
11.3	Коне					
11.4	Овце и кози	202,3	13,4	229,4	-7,1	213,2
11.5	Птици	369,7	18,2	436,9	-7,2	405,4
11.6	Други животни					
12	Продукти от животновъдството	1 182,6	-0,8	1 172,7	-7,7	1 082,5
12.1	Мляко	812,9	-9,6	734,9	-1,3	725,5
12.2	Яйца	271,5	27,4	345,8	-20,0	276,7
12.3	Други продукти от животновъдството	98,2	-6,3	92,0	-12,7	80,3
12.3/1	Непрана вълна	1,5	-6,7	1,4	-7,1	1,3
12.3/2	Копринени пашкули					
12.3/3	Други продукти от животновъдството	96,7	-6,3	90,6	-12,8	79,0
13	Продукция от животновъдството (11+12)	2 333,6	8,6	2 535,2	-4,8	2 414,0
14	Продукция на селскостопански стоки	12 033,4	-19,7	9 659,7	-8,3	8 861,6
15	Продукция от селскостопански услуги	595,3	0,1	595,7	-8,0	547,8
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	12 628,7	-18,8	10 255,4	-8,2	9 409,4
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	273,2	9,4	299,0	-0,3	298,1
17.1	Преработка на селскостопански продукти	273,2	9,4	299,0	-0,3	298,1
17.1/1	- зърнени	83,0	-86,4	11,3	36,3	15,4
17.1/2	- зеленчуци	27,3	85,0	50,5	-31,5	34,6
17.1/3	- плодове	18,1		18,1	21,0	21,9
17.1/4	- вино	41,1	1,9	41,9	-8,1	38,5
17.1/5	- животни	77,1	-15,4	65,2	-7,4	60,4
17.1/6	- животински продукти	18,4	471,2	105,1	16,0	121,9
17.1/6/1	- мляко	18,4	471,2	105,1	16,0	121,9
17.1/7	- друга	8,2	-15,9	6,9	-21,7	5,4
17.2	Други неотделими второстепенни дейности					
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	12 901,9	-18,2	10 554,4	-8,0	9 707,5
19	Междинно потребление	6 988,7	-9,3	6 337,4	-10,0	5 700,8
19.01	Семена и посадъчен материал	325,8	16,9	380,9	3,6	394,8
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	49,0	39,2	68,2	5,0	71,6
19.01/2	закупено извън сектора	276,8	13,0	312,7	3,4	323,2
19.02	Горива и масла	1 305,7	-10,3	1 171,5	-10,3	1 051,0
19.02/1	- електричество	125,7	5,9	133,1	-6,5	124,5
19.02/2	- газ	48,1	-6,2	45,1	-9,8	40,7
19.02/3	- други горива	1 126,7	-12,5	985,9	-11,0	877,6

Код	Продукти	2022	Коефициент на изменение	2023	Коефициент на изменение	2024
19.02/4	- други	5,2	42,3	7,4	10,8	8,2
19.03	Торове и почвени подобрители	1 412,7	-18,4	1 152,7	-17,6	950,1
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	26,5	52,1	40,3	-33,3	26,9
19.03/2	закупено извън сектора	1 386,2	-19,8	1 112,4	-17,0	923,2
19.04	Продукти за растителна защита и пестициди	511,8	0,4	513,8	-1,5	506,1
19.05	Ветеринарни разходи	221,6	-27,1	161,6	-24,5	122,0
19.06	Фуражни добавки	1 479,3	-8,7	1 351,0	-10,9	1 203,8
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	534,9	1,0	540,1	-9,8	487,0
19.06/2	закупено извън сектора	612,0	1,0	618,3	-11,8	545,1
19.06/3	произведено и потребено в самото стопанство	332,4	-42,1	192,6	-10,9	171,7
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	415,5	-8,7	379,4	-8,4	347,5
19.08	Поддръжка на сгради	176,8	-12,4	154,8	-9,8	139,6
19.09	Селскостопански услуги	595,3	0,1	595,7	-8,0	547,8
19.10	ФИЗИМ	68,8	-26,5	50,6	6,1	53,7
19.11	Други стоки и услуги	475,4	-10,5	425,4	-9,6	384,4
	доставено от други селскостопански предприятия	137,7	-17,1	114,2	-9,2	103,7
	закупено извън сектора	337,7	-7,8	311,2	-9,8	280,7
20	Брутна добавена стойност по базисни цени (18-19)	5 913,2	-28,7	4 217,0	-5,0	4 006,7
21	Потребление на основен капитал	1 124,4	9,6	1 232,2		1 232,2
21.1	- оборудване	894,6	9,0	975,2	1,5	990,2
21.2	- сгради	102,7	12,9	115,9	-6,1	108,8
21.3	- създаване и отглеждане	21,3	17,4	25,0	-22,0	19,5
21.4	- други	105,8	9,7	116,1	-2,1	113,7
22	Нетна добавена стойност по базисни цени (20 - 21)	4 788,8	-37,7	2 984,8	-7,0	2 774,5
23	Компенсации на наетите	1 393,2	17,3	1 634,9	11,5	1 822,9
24	Други данъци върху производството	73,4	-44,4	40,8	-31,4	28,0
25	Други субсидии върху производството	2 468,2	-6,7	2 302,5	7,1	2 466,0
26	Доход по фактори (22 - 24 + 25)	7 183,6	-27,0	5 246,5	-0,6	5 212,5
27	Нетен опериращ излишък / Нетен смесен доход (22 - 23 + 25)	5 790,4	-37,6	3 611,6	-6,1	3 389,6
28	Аренда	2 490,7	1,7	2 532,2	-8,7	2 312,8
29	Платени лихви	103,0	81,9	187,4	-0,1	187,2
30	Получени лихви	42,5	94,6	82,7	5,7	87,4
31	Предприемачески доход (27 - 28 - 29 + 30)	3 239,2	-69,9	974,7	0,2	977,0

Източник: НСИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

КРАЙНА ПРОДУКЦИЯ И БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ (ПО БАЗИСНИ ЦЕНИ) - 2023 – 2024 Г. - СТОЙНОСТ И ИНДЕКСИ НА ИЗМЕНЕНИЕ - 2024 СПРЯМО 2023 Г.

Код	Продукти	Текуща стойност за 2023 г. - млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност за 2024 г. по цени на предходна година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2024 г. - млн. лв.	Индекс на изменение на текущата стойност (2023 = 100)
а	б	1	2	3	4	5	6
01	ЗЪРНЕНИ КУЛТУРИ	4 104,0	96,1	3 942,7	86,5	3 411,5	83,1
01.1	Пшеница и лимец	2 667,7	103,2	2 752,6	87,2	2 400,0	90,0
01.1/1	Мека пшеница	2 630,6	102,7	2 702,1	87,2	2 356,5	89,6
01.1/2	Твърда пшеница	37,1	136,1	50,5	86,1	43,5	117,3
01.2	Ръж	5,3	84,9	4,5	93,3	4,2	79,2
01.3	Ечемик	283,1	136,6	386,7	84,9	328,2	115,9
01.4	Овес и зърнени смески	12,5	183,2	22,9	80,8	18,5	148,0
01.5	Царевица за зърно	1 003,7	66,5	667,3	84,5	563,6	56,2
01.6	Ориз	80,1	95,3	76,3	88,6	67,6	84,4
01.7	Други зърнени	51,6	62,8	32,4	90,7	29,4	57,0
02	ТЕХНИЧЕСКИ КУЛТУРИ	1 783,8	91,3	1 628,6	107,9	1 758,0	98,6
02.1	Маслодайни семена	1 589,6	89,6	1 423,6	108,7	1 547,9	97,4
02.1/1	Рапица и репица	157,8	77,2	121,9	111,2	135,6	85,9
02.1/2	Слънчоглед	1 416,3	91,2	1 292,1	108,5	1 402,0	99,0
02.1/3	Соя	6,2	9,7	0,6	83,3	0,5	8,1
02.1/4	Други маслодайни култури	9,3	96,8	9,0	108,9	9,8	105,4
02.2	Протеинодайни култури	56,0	136,4	76,4	87,3	66,7	119,1
02.3	Тютюн	34,7	86,2	29,9	116,4	34,8	100,3
02.4	Захарно цвекло						.
02.5	Други технически	103,5	95,4	98,7	110,0	108,6	104,9
02.5/1	Влакнодайни култури	3,5	125,7	4,4	102,3	4,5	128,6
02.5/2	Хмел	1,0	90,0	0,9	111,1	1,0	100,0
02.5/3	Други технически култури	99,0	94,3	93,4	110,4	103,1	104,1
03	ФУРАЖНИ КУЛТУРИ	221,4	92,2	204,1	97,4	198,8	89,8
03.1	Царевица за силаж	71,6	81,4	58,3	98,5	57,4	80,2
03.2	Кореноплодни фуражи	0,0		0,0		0,0	
03.3	Други фуражни култури	149,8	97,3	145,8	97,0	141,4	94,4
04	ЗЕЛЕНЧУЦИ	532,6	106,5	567,1	98,6	559,2	105,0
04.1	Пресни зеленчуци	436,6	110,2	481,1	97,9	471,1	107,9
04.1/2	Домати	138,1	111,1	153,4	91,8	140,8	102,0
04.1/3	Други пресни зеленчуци	298,5	109,8	327,7	100,8	330,3	110,7
04.2	Разсадници и цветя	96,0	89,6	86,0	102,4	88,1	91,8
04.2/1	Разсадници	17,5	79,4	13,9	108,6	15,1	86,3
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	17,3	101,7	17,6	76,7	13,5	78,0
04.2/3	Създаване и отглеждане	61,2	89,1	54,5	109,2	59,5	97,2
05	КАРТОФИ	75,6	96,7	73,1	102,9	75,2	99,5
06	ПЛОДОВЕ	355,4	113,7	404,1	97,0	391,9	110,3
06.1	Пресни плодове	249,3	118,5	295,3	94,1	277,8	111,4
06.1/1	Ябълки	26,2	104,6	27,4	89,1	24,4	93,1
06.1/2	Круши	2,8	121,4	3,4	82,4	2,8	100,0
06.1/3	Праскови	12,7	167,7	21,3	84,5	18,0	141,7
06.1/4	Други пресни плодове	207,6	117,1	243,2	95,6	232,6	112,0
06.4	Грозде-всичко	106,1	102,5	108,8	104,9	114,1	107,5
06.4/1	Десертно грозде	15,7	85,4	13,4	144,8	19,4	123,6

Код	Продукти	Текуща стойност за 2023 г. - млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност за 2024 г. по цени на предходна година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2024 г. - млн. лв.	Индекс на изменение на текущата стойност (2023 = 100)
а	б	1	2	3	4	5	6
06.4/2	Друго грозде	90,4	105,5	95,4	99,3	94,7	104,8
07	ВИНО						.
07.1	Трапезно вино						.
09	ДРУГИ РАСТЕНИЕВЪДНИ КУЛТУРИ	51,7	95,4	49,3	107,5	53,0	102,5
09.2	Семена	51,7	95,4	49,3	107,5	53,0	102,5
09.3	Други растениевъдни продукти						.
10	ПРОДУКЦИЯ ОТ РАСТЕНИЕВЪДСТВОТО (ОТ 01 ДО 09)	7 124,5	96,4	6 869,0	93,9	6 447,6	90,5
11	СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЖИВОТНИ	1 362,5	101,2	1 379,4	96,5	1 331,5	97,7
11.1	Едър рогат добитък	216,8	103,0	223,3	104,8	234,1	108,0
11.2	Свине	479,4	107,4	515,1	93,0	478,8	99,9
11.3	Коне						
11.4	Овце и кози	229,4	85,5	196,2	108,7	213,2	92,9
11.5	Птици	436,9	101,8	444,8	91,1	405,4	92,8
11.6	Други животни						
12	ПРОДУКТИ ОТ ЖИВОТНОВЪДСТВОТО	1 172,7	94,9	1 112,9	97,3	1 082,5	92,3
12.1	Мляко	734,9	97,4	715,6	101,4	725,5	98,7
12.2	Яйца	345,8	91,0	314,6	88,0	276,7	80,0
12.3	Други продукти от животновъдството	92,0	89,9	82,7	97,1	80,3	87,3
12.3/1	Непрана вълна	1,4	100,0	1,4	92,9	1,3	92,9
12.3/2	Копринени пашкули						
12.3/3	Други продукти от животновъдството	90,6	89,7	81,3	97,2	79,0	87,2
13	ПРОДУКЦИЯ ОТ ЖИВОТНОВЪДСТВОТО (11+12)	2 535,2	98,3	2 492,3	96,9	2 414,0	95,2
14	ПРОДУКЦИЯ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ (10+13)	9 659,7	96,9	9 361,3	94,7	8 861,6	91,7
15	ПРОДУКЦИЯ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ УСЛУГИ	595,7	89,5	532,9	102,8	547,8	92,0
16	ПРОДУКЦИЯ ОТ СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (14+15)	10 255,4	96,5	9 894,2	95,1	9 409,4	91,8
17	НЕСЕЛСКОСТОПАНСКИ НЕОТДЕЛИМИ ВТОРОСТЕПЕННИ ДЕЙНОСТИ	299,0	97,8	292,3	102,0	298,1	99,7
17.1	Преработка на селскостопански продукти	299,0	97,8	292,3	102,0	298,1	99,7
17.1/1	- зърнени	11,3	136,3	15,4	100,0	15,4	136,3
17.1/2	- зеленчуци	50,5	68,1	34,4	100,6	34,6	68,5
17.1/3	- плодове	18,1	113,3	20,5	106,8	21,9	121,0
17.1/4	- вино	41,9	84,2	35,3	109,1	38,5	91,9
17.1/5	- животни	65,2	90,0	58,7	102,9	60,4	92,6
17.1/6	- животински продукти	105,1	116,6	122,5	99,5	121,9	116,0
17.1/6/1	- мляко	105,1	116,6	122,5	99,5	121,9	116,0
17.1/7	- друга	6,9	79,7	5,5	98,2	5,4	78,3
17.2	Други неотделими второстепенни дейности						
18	ПРОДУКЦИЯ ОТ ОТРАСЪЛ 'СЕЛСКО СТОПАНСТВО' (16+17)	10 554,4	96,5	10 186,5	95,3	9 707,5	92,0
19	МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ	6 337,4	92,7	5 873,2	97,1	5 700,8	90,0
19.01	СЕМЕНА И ПОСАДЪЧЕН МАТЕРИАЛ	380,9	96,1	365,9	107,9	394,8	103,6

Код	Продукти	Текуща стойност за 2023 г. - млн. лв.	Индекс на физическия обем (предх. година =100)	Стойност за 2024 г. по цени на предходна година - млн. лв.	Индекс на цените (предх. година =100)	Текуща стойност за 2024 г. - млн. лв.	Индекс на изменение на текущата стойност (2023 = 100)
а	б	1	2	3	4	5	6
19.01/1	- семена и посадъчен материал, доставени от други селскостопански предприятия	68,2	97,4	66,4	107,8	71,6	105,0
19.01/2	- семена и посадъчен материал, закупени извън сектора	312,7	95,8	299,5	107,9	323,2	103,4
19.02	ГОРИВА И МАСЛА	1 171,5	91,5	1 072,0	98,0	1 051,0	89,7
19.02/1	- електричество	133,1	90,8	120,8	103,1	124,5	93,5
19.02/2	- газ	45,1	95,6	43,1	94,4	40,7	90,2
19.02/3	- други горива	985,9	91,3	900,3	97,5	877,6	89,0
19.02/4	- други	7,4	105,4	7,8	105,1	8,2	110,8
19.03	ТОРОВЕ И ПОЧВЕНИ ПОДОБРИТЕЛИ	1 152,7	100,9	1 162,9	81,7	950,1	82,4
19.03/1	- торове, доставени от други селскостопански предприятия	40,3	81,6	32,9	81,8	26,9	66,7
19.03/2	- торове, закупени извън сектора	1 112,4	101,6	1 130,0	81,7	923,2	83,0
19.04	ПРОДУКТИ ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА И ПЕСТИЦИДИ	513,8	85,9	441,3	114,7	506,1	98,5
19.05	ВЕТЕРИНАРНИ РАЗХОДИ	161,6	72,1	116,5	104,7	122,0	75,5
19.06	ФУРАЖНИ ДОБАВКИ	1 351,0	95,6	1 291,6	93,2	1 203,8	89,1
19.06/1	- фуражни добавки, доставени от други селскостопански предприятия	540,1	96,7	522,5	93,2	487,0	90,2
19.06/2	- фуражни добавки, закупени извън сектора	618,3	94,6	584,8	93,2	545,1	88,2
19.06/3	- фуражни добавки, произведени и потребени в стопанството	192,6	95,7	184,3	93,2	171,7	89,1
19.07	ПОДДРЪЖКА И РЕМОНТ НА МАШИНИ И ДРЕБЕН ИНВЕНТАР	379,4	86,8	329,4	105,5	347,5	91,6
19.08	ПОДДРЪЖКА НА СГРАДИ	154,8	86,9	134,5	103,8	139,6	90,2
19.09	СЕЛСКОСТОПАНСКИ УСЛУГИ	595,7	89,5	532,9	102,8	547,8	92,0
19.10	ФИЗИМ	50,6	103,2	52,2	102,9	53,7	106,1
19.11	ДРУГИ СТОКИ И УСЛУГИ	425,4	87,9	374,0	102,8	384,4	90,4
20	БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПО БАЗИСНИ ЦЕНИ (18-19)	4 217,0	102,3	4 313,3	92,9	4 006,7	95,0

Източник: НСИ